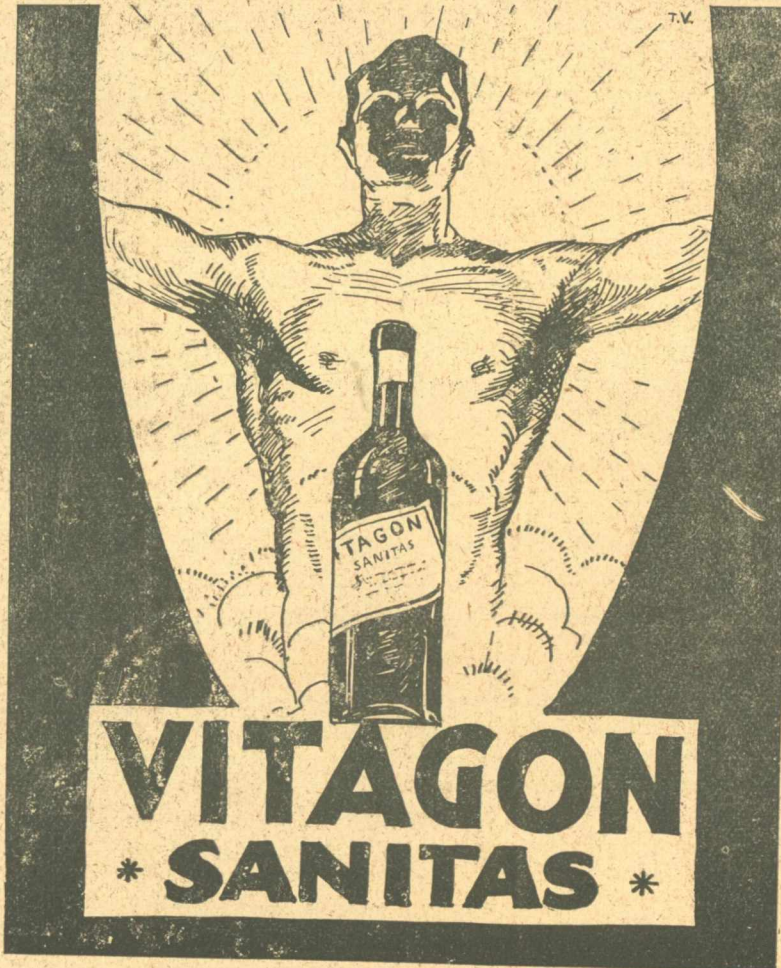

ΣΑΛΗΝΙΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟΝ ΤΟΝΩΤΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

VITAGON
* **SANITAS** *

ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕΘΝΗ ΕΚΘΕΣΙΝ ΒΟΛΩΝΙΑΣ (ΒΟΛΟΓΝΕ)
Εΐνε πλουσιώτατον εἰς Βιταμίνας, κατ' ἔξοχὴν ἐπιστημονικόν,
καὶ ἀπολύτως ἀβλαβὲς δυναμωτικόν.
ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 5

ΕΤΟΣ Γ'.—ΤΟΜΟΣ Δ'.—ΑΡΙΘ. 44

1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1929

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ ΚΟΝΡΑΝΤ
 JOSEPH CONRAD: ΤΟ ΠΑΝΔΟΧΕΙΟ ΜΕ ΤΙΣ ΔΥΟ
 ΜΑΓΙΣΣΕΣ
 ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ
 ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΡΙΚΚΑΡΙΟΥ: ΦΟΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΝΙΟ
 Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ: ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΟΥΜΕ ΜΙΑ ΙΔΕΑ ΑΠΟ
 ΣΩΓΡΑΦΙΚΗ.
 Κ. ΚΑΡΘΑΡΙΟΥ: ΝΙΜΕΤΑ
 Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ
 ΧΡ. ΞΥΔΙΑ: ΑΝΟΙΞΗ

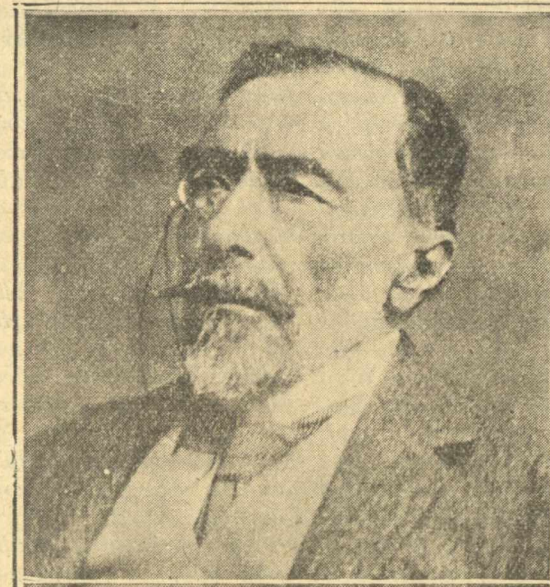
ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ.
 ΑΛΡΟΗΝΣΕ ΔΑΥΔΕΤ: Τ' ΑΣΤΕΡΙΑ
 ΦΡΟΣΩ Ν. ΣΑΝΤΟΡΙΝΝΙΟΥ: ΑΝΟΙΞΗ
 GEORGE COURTELIN: Ο ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ ΤΟ ΚΑΛΟ ΠΑΙΔΙ
 ΒΑΣΙΟΥ ΧΑΝΙΩΤΗ: ΑΝΟΙΞΗ
 ΤΑΣΟΥ ΒΑΦΕΙΔΗ: ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΕΓΑΛΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΗΣ
 ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
 GR. DELEDDA: ΓΙΑΤΙ ΑΜΑΡΤΗΣΕ
 Μ. ΒΑΡΙΝΓ: ΠΕΡ' ΑΠ' ΤΟΝ ΤΡΑΦΟ
 ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ ΚΟΝΡΑΝΤ

ΑΠΟ ΤΗΝ "ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΡΑΝΤ., ΤΟΥ G. JEAN ANBRY'S

Παρακάτω δημοσιεύουμε μερικές επιστολές του Ίωσήφ Κόνραντ, του συγγραφέως που ἔχει γράψει «τὸ Πανδοχεῖο με τὶς δύο μάγισσες». Οἱ επιστολές αὐτές, διαλεγμένες μέσ' ἀπὸ τὴ «Βιογραφία τοῦ Κόνραντ» τοῦ G. Jean Anbry's, ἔχουν μεγάλο ἐνδιαφέρον, γαί φανερόνουν τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖον ἐργαζότανε ὁ μέγιστος αὐτὸς συγγραφεὺς, καθὼς καὶ τὴν ἀνήσυχη καὶ γεμάτη ἀγωνίες ψυχικὴ του κατάσταση.

Ἀπὸ ὅλη τὴν ἐπιστολογραφία τοῦ Κόνραντ πὸν κομμάτια δημοσιεύουμε κατωτέρω, προκύπτει ὅτι σ' ὅλο τὸ στάδιο τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ ὑπάρχουν τρεῖς σπουδαιότατα σημεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ κάνουν πολὺ νὰ ἀποροῦν ὅσοι δὲν παραδέχονται ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μυθιστοριογράφου εἶναι δύσκολο καὶ μυστηριακό: πρῶτα βλέπουμε πὼς οἱ ἀτέλειωτες συμφορρές

Ίωσήφ Κόνραντ

μαστιγώνουν καὶ βασανίζουν τὸ μυαλό του, δεύτερο, τὴν ἀδιαφορία του γιὰ τὸ χρηματικὸ κέρδος, τρίτο, τὸν πόθο του νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν κολασμένη ζωὴ τοῦ καραβιοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἐνόχληση πὸν τοῦ προκαλεῖ ἡ θαλασσινὴ ζωὴ του.

Μὰ ἂς ἀφίσουμε τὰ γράμματά του νὰ μιλήσουνε μόνα τους.

Προτοῦ τυπωθεῖ τὸ πρῶτο του ρωμάντζο, «Ἡ τρέλλα τοῦ

«*Αλμαγερ*» (*Almayer's Folly*), χροιάστηκαν πέντε χρόνια δουλιά, αλλά αυτό οφείλεται σε κάποιες προσωπικές του ασχολίες, ενώ τα ύστερά του έργα τράβηξε πολλά ως πον να τα βγάλει πέρα, όπως το ομολογεί ο ίδιος σε τούτο το γράμμα του.

«*Αν* δε σ'ας μιλάω πολύ για το έργο μου, θα πη πως τα καταφέρνω με πολλή δυσκολία. Όσο πιο πολύ προχωρώ, τόσο πιο λιγότερη εμπιστοσύνη έχω στον εαυτό μου. Είναι μέρες τώρα που υποπτεύω τον εαυτό μου αν είμαι σε θέση να συνθέσω μια μόνη φράση. Άλλες μέρες πάλε αισθάνομαι κάποια ανικανότητα να βγάλω από το μυαλό μου μια ιδέα που να ξιζήσει να μπη σε μια φράση. Αχ! πάει κείνος ο καιρός που έγραφα την «*Τρέλλα* του *Αλμαγερ*, με τη γαλήνια τόλμη ενός άσοφου τρελλού. Μέρα με τη μέρα γίνομαι πάντα και πιο σοφιστής, και πιο άβεβαιος. Και πάντα με πιο πολύ συνείδηση αισθάνομαι την άτεχνία μου, καθώς και τον πόθο μου να φθάσω το τέλει, που από την κατάσταση μου αυτή, γίνεται πάντα πιο άφθαστο. Θα ήθελα να λάμπω σαν χαρμόσυνη φωτιά, να βλέπω, πως εξαντλώ τον εαυτό μου για να μπορέσω να βγάλω μια αδύνατη φλόγα σαν του κεριοῦ, αν όχι και μικρότερη».

Τον Ιούνιο του 1896 έγραψε στον Edward Garnett: «*Από τότε που σου έστειλα το γράμμα μου, δεν έχω γράψει παρά μια μόνη σελίδα. Μια σελίδα μονάχα. Σκέπτομαι και ξεχνιέμαι κάθε μέρα μπροστά στο άσπρο μου χαρτί, χωρίς να κατορθώσω να συνθέσω μια φράση. Να έχω κανείς την ικανότητα να σκέπτεται και να μη μπορεί να εκφράσει τίποτα, είναι ένα τρομερό βάσανο. Δεν έχω την υπομονή να το υποφέρω. Δεν ξέρω κι εγώ που θα καταλήξω. Μου φαίνεται σαν γελούο και φοβερό μαζί. Τώρα που έχω μαζέψει από πίσω μου τόσο λαό, τί να κάνω, αφού τα επεισόδια που θα ακολουθήσουν πρέπει να ξεβγουν από το χάος των αισθήσεών μου!*»

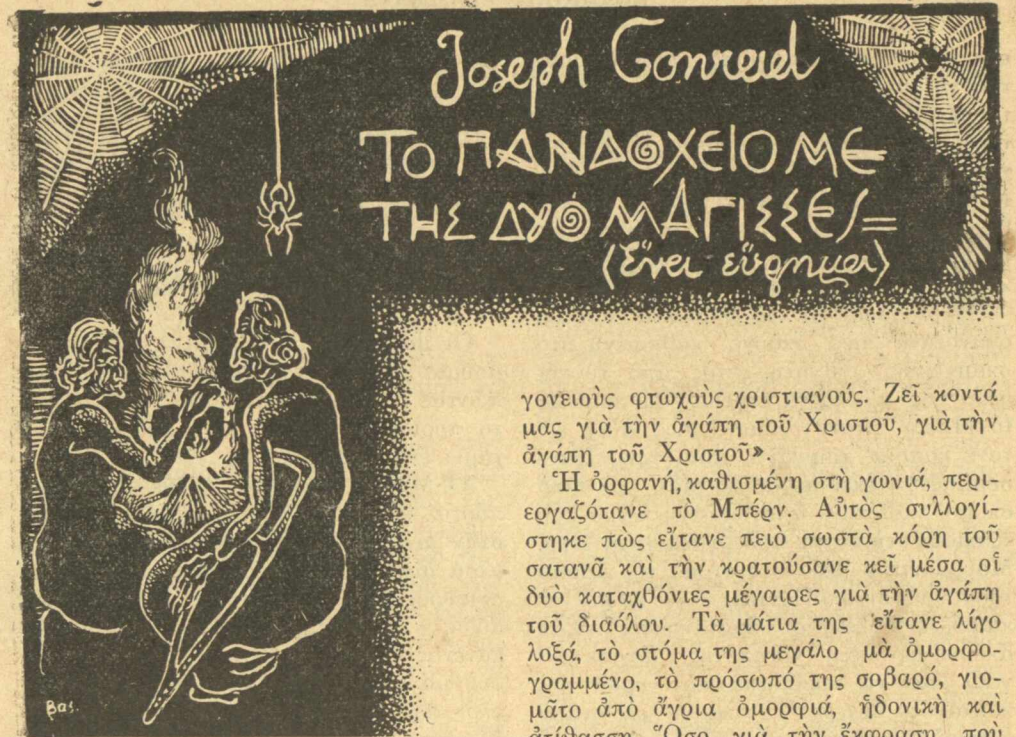
«*Πηγαίνω και κάθουμαι κάθε πρωί με θρησκευτική προσήλωση στο τραπέζι μου. Κάθουμαι έτσι, όχτω ώρες την ημέρα. Κι αυτό είναι όλο. Στο διάστημα αυτό των όχτω ωρών, γράφω μονάχα τρεις φράσεις, τις οποίες στο τέλος τις σβύνω, αφήνοντας το τραπέζι μου με θυμό και*

προφέροντας λόγια σαν και τούτα: *Φαίνεται πως η δημιουργική δύναμή μου είναι τόσο ασταθής, όσο είναι ο καιρός σε τούτο το νησί. Νάμαι τώρα έφτα βδομάδες, που δεν κατώρθωσα να ετοιμάσω ούτε μια σελίδα, ούτε καν μια σελίδα! Για μένα, το να γράφω σημαίνει απλουστάτα να μεταβάλλω τις νεκρές μου δυνάμεις σε φράσεις».*

Και με τον τρόπο αυτόν ο Κόνραντ τραβούσε πάντα εμπρός, και φυσικά τα κέρδη του είτανε πολύ φτωχικά, ένα άθλιο μεροκάματο. Μα τέλος, τον Ιούνιο του 1911, η Κυβέρνηση του έκοψε μια σύνταξη από 100 λίρες, για τις «φιλολογικές του εργασίες». Ύστερα με την «*Τύχη*» του έγινε γνωστότατος και θαυμάσθηκε. Αλλά προ του 1911 είχε τραβήξει πολλά. Το «*Karain*» το πούλησε για δυο λίρες και 10 σελίνια τις χίλιες λέξεις. Το «*Lord Jim*» το πούλησε προ του άκωμη το τελειώσει, για να βγη στην Αμερική και στην Αγγλία, για 350 λίρες. Όσο για τις ένοχλήσεις, που του έδινε η θαλασσογή ζωή του, διαβάζουμε σ' ένα του γράμμα του 1908:

«*Τώρα που δε σκέπτομαι τη θάλασσα. Δεν θέλω να έχω τη φήμη που είχε ο Πιέρ Λοτι στη Γαλλία, ούτε καν να με πάρουν για έναν Πολωνό εγγενή που μπλέχτηκε στα Αγγλικά καράβια. Πράγματι υπάρχουν πολλοί θαλασσοί μέσα σε πολλά μου ρωμάντσα, μα αυτοιδέν τα καταντούν θαλασσογές ιστορίες. «*Τα νειάτα*» και άλλα τα είτανε θαλασσογές μυθιστορήματα. Ας είναι, μα αυτά τα ρωμάντζα μου, που μπαίνει στη μέση ή θαλασσα μπορεί να τα κρίνει κανείς από άλλη έποψη. Με το «*Μαύρο*» ψυχολογώ μια ομάδα ανθρώπων και δείχνω κάποια φυσικά φαινόμενα. Αλλά το πρόβλημα που αντιμετώπιζω, δεν είναι παρά ένα πρόβλημα που δημιουργήθηκε πάνω σ' ένα καράβι, όπου η κατάσταση της τελείας απομόνωσης από όλες τις σκοτούρες της γης, του δίνει κάποια δύναμη και κάποιο χρωμασμό. Σ' όλα μου τα ρωμάντσα το σπουδαιότερο σημείο είναι η μελέτη ενός ιδιαίτερου άτομου ή συμβάντος. Το μόνο μου έργο, που μπορεί κανείς να το χαρακτηρίσει ως θαλασσογές, είναι «*Ο καθρέφτης της θάλασσας*».*

Μετάφρ. ΤΖ. Κ.

(Συνέχεια εκ του προηγουμένου)

Πηγαίνονταν ολόενα και πιο γλήγορα, τόσο που νόμιζε κανείς πως το τίναξε κάποιο μηχάνημα. Ο Μπέρν τ'άχασε ολόενα, βλέποντας εκείνη την περίεργη έξαψη... «*Ναί, ναίσκε, κείνος ο γεροδεμένος «Ιγκλές» είχε φύγει το πρωί, αφού έφαγε ένα κομμάτι ψωμί κ' ήπιε ένα ποτήρι κρασί. Κι ο αφέντης ήθελε να τραβήξει τον ίδιο δρόμο, αῦριο το πρωί ἄς πήγαινε στο καλό».*

— *Θα μου δώσετε κάποιον για να μου δείξει το δρόμο;*

— *Ναί, σενιόρ. Ένα καλό παλληκάρι. Κείνον που είδε ο αφέντης να φεύγει την ὠρα πῶμπαινε.*

— *Μα χτυπούσε την πόρτα, είπε ο Μπέρν. Τῶσκασε μόλις με είδε. Ήτανε νάμπη μέσα.*

— *Όχι, όχι, φωνάζανε μαζί κ' οί δυο μάγισσες, έφευγε, έφευγε.*

— *Ποιός είν αυτός;*

— *Ο ἄρραβωνιαστικός της! φωνάζανε οί γοητές δείχνοντας την κοπέλλα. Πήγε σ' ένα χωριό κάμποσο μακριά από δω. Μα θα γυρίση το πρωί. Ο ἄρραβωνιαστικός της είναι ὄρφανό το κορίτσι, από*

γονειούς φτωχούς χριστιανούς. Ζει κοντά μας για την αγάπη του Χριστού, για την αγάπη του Χριστού».

Η ὄρφανή, καθισμένη στη γωνιά, περιεργαζότανε το Μπέρν. Αυτός συλλογίστηκε πως είτανε παιδί σωστά κόρη του σατανά και την κρατούσανε κει μέσα οί δυο καταχθόνιες μάγισσες για την αγάπη του διαόλου. Τα μάτια της είτανε λίγο λοξά, το στόμα της μεγάλο μα ὁμορφογραμμένο, το πρόσωπό της σοβαρό, γιομάτο από ἄγρια ὁμορφιά, ἡδονική και ἀτίθασση. Όσο για την έκφραση που είχε εκείνο το κοφτερό μάτι της, που τότε καρφωμένο διαρκῶς ἄπάνω του και πῶ-βγαζε φωτιές από ἄγρια σαρκική ὁρμή, «για να πάρετε μια ιδέα, γράφει ο Μπέρν, δεν ἔχετε παρά να πατηρήσετε κάποια πεινασμένη γάτα που παραφυλάγει ένα πουλι μέσα στο κλουβί, ἢ ένα ποντίκι μέσα στη φάκα».

Αυτή του σεβίρισε μια καλή μερίδα, από την ὁποία ἔμεινε φαριστημένος, μολονότι τα μεγάλα μελανά μάτια της, που δεν ἔπαψαν να τον κοιτάζουνε καλά καλά, τον ἔνοχλούσανε. Μα ὅλα είτανε καλύτερα από κείνες τις φοιχτές μάγισσες που του καθόντανε στο στήθος σαν βραχνᾶς. Οί ὑποψίες του διαλυθήκανε ἴσως ἢ ἔσατασία ὕστερ' από τον ἄερα και τη βροχή, ἢ ἀνάπαυση ὕστερ' από το πάλεμα πουχε κάνει πάτημα με πάτημα καταπάνω στη θύελλα, τον κάνανε να τα βλέπη ὅλα καλά. Δεν ἀνησυχούσε πια για τον Τόμ. Τώρα εκείνος θα κοιμότανε σε κανέναν ὄρεινό καταυλισμό, ὅπου ἄχε συναντήσει το Γκονζάλες και τους ἄνδρες του.

Ο Μπέρν σηκώθηκε, πήγε και γιόμισε μια κανάτα κρασί ἀπὸνα ἄσκι που είτανε κρεμασμένο στον τοίχο και ξανακάθισε

στή θέση του. Ἡ μάγισσα πούχε τὸ μούτρο τῆς μούμιας ἀρχίνησε τὴν κουβέντα· τοῦπε γιὰ τὰ παλιὰ χρόνια, τοῦ κανχήθηκε πὼς εἶτανε ξακουσμένο τὸ πανδοχείο τους, τὰ φτυχισμένα ἐκεῖνα χρόνια. Μερνοῦσε ἀπὸ κεῖ καλὸς κόσμος, με καθαρὰ ἀμάξια. Μιά φορὰ μάλιστα πέρασε τὴ νύχτα του μέσα στὴν «κάζα» τους κ' ἕνας δεσπότης, πρὸ πολλὰ χρόνια.

Ἡ μάγισσα μετὸ πρσιμένο μούτρο φαινότανε πὼς ἄκουγε, καθισμένη στὸ σκαμνὶ τῆς, ἀκίνητη, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι τῆς π' ὀλοένα ἔτρεμε. Ἡ κοπέλλα (ὁ Μπέρν εἶτανε βέβαιος πὼς αὐτὴ εἶτανε κάποια τσιγγάνα πού τὴν εἶχανε συμμαζέψη ἐκεῖ πέρα, τίς οἶδε γιὰ ποῦ ἰσχυροῦ, στὴ ζέστη πού βγάζανε τὰ ξύλα. Μουρμούριζε μέσα στὸ στόμα τῆς κάποιο τραγοῦδι σιγοπαίζοντας, ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ, ἕνα ζευγάρι καστανιέττες*. Σὰν ἄκουσε τὴν λέξη «δεσπότης» ἄρχισε νὰ γελᾷ σὰν νὰ κοροῖδευε, καὶ γύρισε καὶ κοίταξε τὸ Μπέρν. Ἡ κόκκινη φλόγα τοῦ τζακιοῦ ἄστραψε στὰ μαῦρα μάτια καὶ στ' ἄσπρα δόντια τῆς. Τοῦ χαμογέλασε.

Τώρα καταλάβαινε πὼς βρισκότανε σὲ σίγουρο μέρος καὶ ξεκουράσθηκε. Μιά πού δὲν τὸν περιμένανε νὰ περάση ἀπὸ δῶ, δὲν εἶτανε δυνατό νὰ τοῦχουνε στήσει καμμιὰ παγίδα. Σιγὰ σιγὰ τὸν γλυκοπῆρε ὁ ὕπνος. Ἄφησε τὸν ἑαυτὸν του, χωρὶς ὄμως καὶ νὰ πάγη νάχη τὸ νοῦ του, ὅπως τοῦλάχιστο νόμιζε.

Ἐποῦ τὸν πῆρε στὰ καλά, μὰ πετάχτηκε ἀπάνω, γιὰτὶ ἄξαφνα ἔγινε ἕνα φριχτὸ πανδαιμόνιο. Στὴ ζωὴ του δὲν εἶχε ἀκούσει τέτοιες φοβερὲς τσιριδές. ** Οἱ μάγισσες εἶχανε τσακωθῆ, ποῖος ξέρει γιὰ ποιά αἰτία, μετὰ μιά ἀγριότητα ἀπερίγραπτη. Βριζόντανε μεταξύ τους μετὰ μανία, χωρὶς νὰ ζητᾶνε νάβρουνε ἐπιχειρήματα. Οἱ γεροντικὲς κραζιές τους μαρτυρούσανε ἀσυγκράτητη κακία καὶ λύσσα πού προέρχεται ἀπὸ φόβο. Τὰ μαῦρα μάτια τῆς τσιγγάνας πηδούσανε ἀπὸ τὴ μιά στὴν ἄλλη. Ὁ Μπέρν ποτὲ δὲν κατάλαβε τὸν ἑαυτὸ του τόσο καχύποπτο μπρὸς σὲ ἀνθρώπινα πλάσματα, ὅσο ἀνά-

* Τὰ μικρὰ τᾶσια (ζέλια) πού βαρᾶνε οἱ τσιγγάνες χορευτρίες, περασμένα στὰ δάχτυλα.

** διαπεραστικὲς κραυγές,

μεσα σὲ τοῦτα τὰ τέρατα. Προτοῦ λάβη τὸν καιρὸ νὰ καταλάβη γιὰτὶ μαλώνανε, τὸ κορίτσι πήδηξε ἀπάνω χτυπώντας δυνατὰ τίς καστανιέττες. Ἐγινε σιωπὴ. Πηλοῖασε στὸ τραπέζι, καὶ γέροντας ἀπὸ πάνω του, μετὰ τὰ μάτια καρφωμένα στὰ μάτια τοῦ Μπέρν.

— Σενιόρ, τοῦ λέγει μ' ἕναν τρόπο ἀποφασιστικό, θὰ κοιμηθῆτε μέσα στὴν κάμαρα τοῦ δεσπότη.

Οἱ μάγισσες δὲν σαλέψανε. Ἡ γερομούμια καθότανε συμμαζεμένη, ἀκουμπώντας ἀπάνω σ' ἕνα ραβδί ἢ ἄλλη μετὰ τὸ πρσιμένο μούτρο εἶχε μαζέψη ἀπὸ χάρω ἕνα δεκανίκι.

Ὁ Μπέρν σηκώθηκε, πῆγε πρὸς τὴν πόρτα, κ' ἀφοῦ γύρισε τὸ κλειδί μέσα στὴν πελώρια κλειδαριά, τῶβαλε ὕστερα μέσα στὴν τσέπη του, ἀτάραχος. Ἦτανε σίγουρος πὼς τὸ σπῆτι δὲν εἶχε ἄλλη εἴσοδο, κ' ἔτσι δὲ φοβότανε νὰ τοῦ ριχτῆ κανένas ἀπέξω. Γυρίζοντας πίσω, εἶδε τίς δυὸ μάγισσες «τίς πουλημένες στὸ διάολο» καὶ τὴν κόρη τοῦ σατανᾶ, νὰ κοιτάζονται μεταξύ τους χωρὶς νὰ θγάλουνε μιλιὰ. Ἄναρωτήθηκε μέσα του ἂν ὁ Τόμ εἶχε πάθει τὰ ἴδια μέτρα τὴν περασμένη νύχτα. Καὶ κεῖ πού συλλογιζότανε τὸ σύντροφό του, τοῦ φάνηκε πάλι πὼς ὁ Τόμ βρισκότανε ἐκεῖ κοντὰ του, ὀλότελα κοντὰ του. Βουβαμάρα. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἡσυχία ἄκουγε τὸ αἶμα πού χτυποῦσε τ' αὐτιά του βουίζοντας, κ' ἀνάμεσα στὰ βουΐσματα τοῦ φάνηκε πὼς μιά φωνὴ τοῦ μουρμούριζε τοῦτα τὰ λόγια: «Μπέρν, ἄνοιξε τὰ μάτια σου». Ἡ φωνὴ τοῦ Τόμ! Τὸν ἔπιασε ἀνατριχίλα.

Τοῦ φαινότανε ἀδύνατο νὰ μὴ βρισκεται ἐκεῖ μέσα ὁ Τόμ. Ἐνα ἑλαφρὸ σύγκρου πέρασε ἀπὸ τὸ πεσὶ του, σὰν νὰ ἐμπῆκε μέσα στὰ ρούχα του ἕνα γρηγορὸ φύσημα καὶ τοῦ περουνίασε τὸ κορμὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη. Μετὰ μιάς ἔδωξε αὐτὸ τὸ συναίσθημα.

Τὸ κορίτσι τράβηξε μπροστὰ ἀπ' αὐτόν, κρατώντας μιά λάμπα πού ἦ χλωμὴ φλόγα τῆς ἔβγαζε ἕνα ψιλὸ φτυλὶ καπνὸ, κ' ἀνεβήκανε τὴ σκάλα. Οἱ ἄσπρες κάλτσες τῆς εἶτανε λερὲς κ' ὄλο τρῦπες.

Μετὰ τὴν ἴδια ἀταραξία μετὰ τὴν ὁποία εἶχε κλειδώσει κάτω τὴν πόρτα, ὁ Μπέρν ἄνοιξε μιά μιά ὅλες τίς πόρτες τοῦ διαδρόμου. Ὅλες οἱ κάμαρες εἶτανε ἄδειες,

ἐκτὸς ἀπὸνα-δυὸ πούχανε μέσα παλιὰ πράγματα. Τὸ κορίτσι, καταλαβαίνοντας τὸ σκοπὸ του, στεκότανε καὶ σήκωνε τὴν καπνισμένη λάμπα σὲ κάθε πόρτα μετὰ ὑπομονή. Ὡστόσο τὸν κοίταζε ὀλοένα μετὰ προσοχή. Τὴν τελευταία πόρτα τὴν ἄνοιξε ἢ ἴδια.

— Θὰ κοιμηθῆτε ἐδῶ, σενιόρ, μουρμούρισε μετὰ μιά φωνὴ γλυκιὰ σὰν παιδικὴ πνοή, δίνοντάς του τὴ λάμπα.

— Buenas noches, sênorita, τῆς εἶπε εὐγενικὰ πέρνοντας τὴ λάμπα ἀπὸ τὰ χέρια τῆς.

Δὲν ἀκούστηκε καμμιὰ ἀπάντηση στὴν καληνύχτα, μολονότι τὰ χεῖλια τῆς σαλέψανε ἑλαφρὰ. Τὸ σκοτεινὸ βλέμμα τῆς, σὰν νύχτα χωρὶς ἀστέρια, δὲν τρεμούλιασε μήτε στιγμὴ προστὰ στὸ δικό του. Ἐμπῆκε μέσα στὴν κάμαρα, καὶ σὰν γύρισε γιὰ νὰ κλείσῃ τὴν πόρτα, ἐκεῖνη στεκότανε ἀκόμα ἐκεῖ χάρω, ἀκίνητη καὶ προκλητικὴ, μετὰ τὸ ἡδονικὸ στόμα τῆς, τὰ λοξὰ μάτια τῆς, γιομάτη ἀπὸ ἄγρια ἡδουπάθεια, σὰν γάτα πού φερμάρει. Γιὰ μιά στιγμὴ δίστασε, καὶ μέσα στὸ βουθὸ σπῆτι ἄκουσε πάλι τὸ αἶμα πού χτυποῦσε βαρεῖα στ' αὐτιά του, καὶ μαζί, τοῦ φάνηκε πάλι πὼς ἄκουσε τὴ φωνὴ τοῦ Τόμ, ἐπίμονη, σὲ κάποια γωνιά, πολὺ κοντὰ, κ' ἀκόμα πειὸ φριχτὴ, τούτῃ τὴ φορὰ, γιὰτὶ μοροῦσε καὶ ξεχώριζε τὰ λόγια.

Στὸ τέλος τῆς ἐκλειθε μετὰ βρόντο τὴν πόρτα κατὰμουτρα, ἀφήνοντάς τὴν μέσα στὸ σκοτάδι σχεδὸν εὐθύς τὴ ξανάνοιξε. Δὲν εἶτανε πειὸ κανένas. Ἡ ἰσπανιόλα εἶχε ἔξαμμοσθῆ χωρὶς τὸν παραμικρὸ κρότο. Ἐκλεισε γλήγορα τὴν πόρτα καὶ τὴν ἀμπάρωσε μετὰ δυὸ βαρεῖα μάνταλα.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ τὸν παιδεύη κάποια ἐπίμονη ἀνησυχία: Γιὰτὶ αὐτὲς οἱ μάγισσες εἶχανε τσακωθῆ ἀπάνω στὸ ζήτημα σὲ ποιά κάμαρα ἔπρεπε νὰ κοιμηθῆ; Τὶ ἤθελε τάχα ἐκεῖνη ἢ κοπέλλα πού τὸν κοίταζε καλὰ καλὰ, σὰν νάθελε νὰ τυπώσῃ στὸ μυαλό τῆς τὴ ζωγραφία του γιὰ πάντα; Τὸ κεφάλι του εἶτανε σὲ ἄθλια κατάσταση. Τοῦ φάνηκε πὼς βρισκότανε ξεμακρυσμένος, πέρα-μακρὸ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φυλὴ.

Περιεργάσθηκε τὴν κάμαρα. Τὸ ταβάνι δὲν εἶτανε πολὺ ψηλὸ. Ἰσα-ἴσα ὅσο πού χόραγε τὸ κρεβάτι, ἀπάνω ἀπ' τὸ ὁποῖο ὑπῆρχε ἕνας πελώριος θόλος, εἶδος κου-

βούκλιο, ἀπ' ὅπου πέφτανε, στὸ κεφάλι καὶ στὰ πόδια, κάτι βαρεῖες κουρτίνες μετὰ λίγα λόγια ἕνα κρεβάτι ἄξιο γιὰ δεσπότη. Μέσα στὴν κάμαρα εἶτανε κ' ἕνα τραπέζι βαρὺ, μετὰ σκαλιστὰ πλουμῖδια στίς γωνίες· δυὸ-τρεις πολυθρόνες ἀσήκατες, πού φαίνεται πὼς μιά φορὰ βρισκότανε στὸ παλάτι κανενὸς ἄρχοντα: μιά ντουλάπα μετὰ δυὸ φύλλα, πλατεῖα καὶ σπηχὴ, εἶτανε βαλμένη κοντὰ στὸν τοῖχο. Θέλησε νὰ τὴν ἀνοίξῃ, μὰ εἶτανε κλειδομένη. Κάποια ὑποψία τοῦ πέρασε. Πῆρε τὴ λάμπα γιὰ νὰ τὴν ἐξετάσῃ πειὸ προσεχτικὰ. Ὅχι: δὲν εἶτανε κρυφὴ πόρτα, ὅπως ὑποπτεύθηκε. Αὐτὸ τὸ βαρὺ ἐπιπλο εἶτανε περισσότερο ἀπὸνα δάχτυλο μακρὸ ἀπ' τὸν τοῖχο. Κοίταξε καλὰ-καλὰ τὴν κλειδαριά τῆς πόρτας. Ὅχι, κανένas δὲ μοροῦσε νὰ τὸν αἰφνιδιάσῃ ἀπάνω στὸν ὕπνο του. Μὰ θὰ μοροῦσε νὰ κοιμηθῶ; ἀναρωτήθηκε μέσα του μετὰ ἄγωνία. Ἄν βρισκότανε τοῦλάχιστον ὁ Τόμ μαζί του, αὐτὸ τὸ παλληκάρι τῆς θάλασσας, πούχε πολεμήσει στὸ πλευρό του σ' ἕνα δυὸ δύσκολες περιστάσεις, καὶ πού ὀλοένα τοῦλεγε πὼς πρέπει νὰ φυλάγεται. «Δὲν εἶναι ἄσκημο, συνειθίζε νὰ λέγει, νὰ σκοτωθῆ κανένas σὲ μιά μάχη. Ἀδιάφορο ποῖος παλαβὸς ἔχει τέτοια ὄρεξη. Ἐμᾶς ἢ δουλεῖα μας εἶναι νὰ πολεμάμε τοὺς Φραντσέζους, καὶ νὰ φυλαγόμεστε νὰ μὴ σκοτωθοῦμε, γιὰ νὰ τοὺς βαρέσουμε κ' ἀκόμα μιά φορὰ». Ὁ Μπέρν στενοχωριότανε ἀπὸ κείνη τὴ φριχτὴ σιωπὴ. Τοῦ φαινότανε πὼς τίποτα δὲ θάρχοτανε νὰ τὴν ταράξῃ, ἐκτὸς ἴσως ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ Τόμ. Τὴν εἶχε ἀκούσει δυὸ φορὲς. Παράξενο! Ἐπιτέλους, στὸ κάτω τῆς γραφῆς δὲν εἶτανε ἢ τόσο περιεργο, εἶπε μέσα του, μὰ πού συλλογιζότανε αὐτὸν τὸν ἀνθρώπο ὀλοένα, περισσότερο ἀπὸ τριάντα ὄρες, ἀδιάκοπα, καὶ μάλιστα μετὰ ἔγνοια γιὰ τὴν τύχη του. Ὡστόσο αὐτὴ ἢ ἀνησυχία του γιὰ τὸν Τόμ, δὲν εἶχε καθορισθῆ, δὲν εἶχε ξεκαθαρίσῃ: «Χάθηκε» εἶτανε ἢ μόνη λέξη πού τοῦρχότανε στὸ μυαλό σχετικὰ μετὰ τὸν κίνδυνο πού μοροῦσε νὰ βρισκεται ὁ Τόμ. Εἶτανε μαζί κάτι ἀόριστο καὶ φοβερό: «Χάθηκε». Τὶ νὰ σημαίνει αὐτὸ τάχα;

Ὁ Μπέρν ἀνετριχίασε τοῦ φάνηκε πὼς εἶχε λίγον πυρετό. Ὁ Τόμ δὲν εἶχε ἔξαφανισθῆ. Ὁ Μπέρν πρὶν ἀπὸ λίγο ἄκουσε

νά μιλάνε γι' αὐτόν. Πάλι κατάλαβε τὸ αἷμα του νὰ χτυπᾷ στ' αὐτιά του. Κάθησε ἀκίνητος, περιμένοντας ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή ν' ἀκούση ἀνάμεσα στοὺς παλμὸς τοῦ αἵματός του τὴ φωνὴ τοῦ Τόμ. Ἔστησε τ' αὐτὶ του: Τίποτα δὲν κατάλαβε. Ἄξαφνα τοῦ πέρασε τούτη ἡ σκέψη: «Δὲ χάθηκε, μὰ δὲ μπορεῖ νὰ μιλήσῃ».

Πετάχτηκε ἀπάνω. Τὶ ὄνειροφαντασίες! Ἔβαλε ἀπάνω στὸ τραπέζι τὸ σπαθὶ του καὶ τὸ πιστόλι του, ἔβγαλε τὶς μπότες του, κ' ἐπειδὴ κατάλαβε πὼς δὲν τὸν σηκῶνανε τὰ πόδια του, ξάπλωσε ἀπάνω στὸ κρεβάτι, πὺν τοῦ φάνηκε γλυκὸ κ' ἀναπαντικὸ ὅσο δὲ μπορεῖ νὰ φαντασθῇ κανεῖς.

Ξαναβρέθηκε πάλι ξυπνητός, μὰ ὡστόσο εἶχε πάρει ἕναν ὕπνο, γιατί τώρα εἶτανε καθισμένος ἀπάνω στὸ κρεβάτι, προσπαθώντας νὰ θυμηθῇ καλὰ τί ἔλεγε ἡ φωνὴ τοῦ Τόμ. Ἄ, ναί! Τώρα θυμότανε. Ἐλεγε: «Κύριε Μπέρν, τὰ μάτια σας τέσσερα». Αὐτὰ τὰ λόγια εἶτανε προειδοποίηση. Μὰ ἐναντίο τίνας;

Πήδησε μ' ἕνα σάλτο στὴ μέση τῆς κάμαρας, λαχανιασμένος, καὶ κοίταξε τριγύρω του. Τὸ παράθυρο εἶτανε καλὰ κλεισμένο, μ' ἕναν σιδερένιο σύρτη. Τὸ βλέμμα του πλανήθηκε πάλι ἀπάνω στοὺς γυμνοὺς τοίχους, κοίταξε καλὰ-καλὰ τὸ ταβάνι πῆγε στὴν πόρτα κ' ἐξήτασε τὰ μάνταλα. Εἶτανε δυὸ πελώριες ἀμπάρες πὺν μπαίνανε μέσα σὲ δυὸ τρύπες ἀνοιγμένες στὸν τοῖχο, κ' ὅπως ὁ διάδρομος ἀπ᾿ ἐξω εἶτανε πολὺ στενὸς γιὰ νὰ μπορέσῃ κανένας νὰ μεταχειρισθῇ τίποτα βαρὺ δοκάρι ἢ κανένα πελέκι, δὲν εἶτανε δυνατὸ νὰ σπάσουνε τὴν πόρτα, ἐκτὸς μὲ τὸ μαρκοῦτι. Ἐνῶ κοίταζε τὴ μιὰ ἀμπάρα ἂν εἶτανε καλὰ βαλμένη, σὰ νὰ τοῦ φάνηκε πὼς κάποιος βρισκότανε μέσα στὴν κάμαρα. Ἄκουσε τόσο καθαρά, πὺν γύρισε γλήγορα σὰν ἀστραπή. Δὲν εἶτανε κανένας. Μὰ καὶ ποῖος μποροῦσε νᾶναι ἐκεῖ μέσα; Καὶ μολαταῦτα...

Σὲ μιὰ στιγμή ἔχασε τὴν ἀξιοπρέπεια πῶχει κάθε ἄνθρωπος πὺν σέβεται τὸν ἑαυτὸ του. Ἔβαλε τὴν λάμπα χάμω, ξάπλωθηκε μὲ τὰ τέσσερα στὸ πάτωμα, καὶ κοίταζε κάτ' ἀπὸ τὸ κρεβάτι, σὰν τρομαγμένο κορίτσι. Δὲν εἶδε ἄλλο τίποτα ἐκτὸς ἀπὸ σκόνῃ μὲ τὸ καντάρι. Σηκώ-

θηκε, μὲ τὰ μάγουλα ξαναμμένα, κ' ἔπιασε νὰ περπατᾷ φέρνοντας βόλτες μέσα στὴν κάμαρα, ντροπιασμένος γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του καὶ γιὰ τὴν ἀνόητη ἀνησυχία πὺν αἰσθανότανε γιὰ τὴν τύχη τοῦ Τόμ, καὶ πὺν δὲν ἤθελε νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὸ μυαλό του. Ὅλοένα σφρυζάσανε στ' αὐτιά του αὐτὰ τὰ λόγια: «Κύριε Μπέρν, τὰ μάτια σας τέσσερα».

— Δὲ θάκανα καλύτερα νὰ πέσω στὸ κρεβάτι καὶ νὰ προσπαθῶ νὰ κοιμηθῶ; ἀναρωτήθηκα. Τὰ μάτια του πέσανε ἀπάνω στὴ πελώρια ντουλάπα, καὶ πῆγε κοντά, γιατί δὲ μποροῦσε νὰ διώξῃ τίς ιδέες πὺν τὸν βασανίζανε. Τὶ θᾶλεγε στὶς δυὸ μάγισσες αὐριο, σὰν βλέπανε πὼς ἔσπασε τὴν κλειδαριά; Δὲν ἤξαιρε τίποτα. Ἔβαλε τὴ μύτη τοῦ σπαθιοῦ του ἀνάμεσα στὰ δυὸ φύλλα τῆς ντουλάπας καὶ δοκίμασε νὰ τὴν ἀνοίξῃ. Ἄρχισε νὰ βρίζῃ, ἐπιμένοντας στὸ σκοπὸ του, πειστωμένος. «Ἐλπίζω νὰ μείνης ἱκανοποιημένος, πὺν νὰ πᾶρ' ὁ διάολος» μοιροῦρισε, ἀποτεινόμενος στὸν Τόμ. Κεῖνῃ τῇ στιγμή ἡ ντουλάπα ἀνοίξε διάπλατη.

Βρισκότανε ἐκεῖ—χάμω, μπροστά του!

Αὐτός, ὁ πιστός, ὁ γνωστικός, ὁ παλληκαρῆς ὁ Τόμ βρισκότανε ἐκεῖ—χάμω, ὄρθιος, αὐστηρὸς κ' ὀλοῖσος, σιωπηλός, καὶ τὰ δυὸ δλάνοιχτα μάτια του μὲ τὴ διαπεραστικὴ λάμψη τους σὰν νὰ λέγανε στὸ Μπέρν νὰ σεβασθῇ αὐτὴ τὴ σιωπή. Ὁ Μπέρν κοκκάλωσε καὶ δὲ μπόρεσε νὰ βγάλῃ μῆτε ἄχνα ἀπὸ τὸ στόμα του. Ὁπισθοχώρησε, καὶ τὴν ἴδια στιγμή ὁ θαλασσινὸς ἔπεσε πρὸς τὰ μπρὸς μονοκόμματος, σὰ νᾶθελε νὰ τὸν πιάσῃ ἀπὸ τὸ λαιμό. Ὁ Μπέρν, ἔτσι ἄθελα, ἄπλωσε τὰ τρεμάμενα χέρια του. Κατάλαβε τὸ φορικτὸ ξύλιασμα τοῦ κορμιοῦ, κ' ὕστερα τὸ κρῦο τοῦ θανάτου, σὰν χτυπήσανε κεφάλι μὲ κεφάλι ὁ πεθαμένος μὲ τὸν ζωντανό, κ' ἀγγίζανε τὰ πρόσωπά τους. Ὁ Μπέρν ἔσφιξε τὸν Τόμ στὸ στήθος του γιὰ νὰ μὴν πέσῃ χάμω καὶ βροντήξῃ, κ' οἱ δυὸ μαζὶ παραπατήσανε σὰν μεθυσμένοι. Μόλις μπόρεσε ν' ἀπιθώσῃ ἀπαλὰ χάμω ἐκεῖνο τὸ φορικτὸ φορικτὸ. Τότε τὸ κεφάλι του ἄρχισε νὰ γυρίζῃ, τὰ πόδια του λυγίσανε κ' ἔπεσε στὰ γόνατα, σκυμμένος ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ πῶμα, μὲ τὰ χέρια ἀπάνω στὸ στήθος ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου, πὺν μιὰ φορὰ εἶτανε γιομάτος ἀπὸ

Τὸ κατηλειὸ τοῦ Μπερναρδίνου

φλογερῇ ζωῇ, καὶ πὺν τώρα κειτότανε ἀναίσθητος σὰν πέτρα.

— Ἐσὺ πεθαμένος, φτωχέ μου Τόμ, ἔλεγε καὶ ξανάλεγε μέσα του. Τὸ φῶς τῆς λάμπας, πὺν εἶτανε ἀπιθωμένη στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ, ἔπεφτε ὀλόγισα ἀπάνω στὸ παγωμένο βλέμμα τῶν ματιῶν του, πὺν εἶχανε κάποια ἔκφραση ζωερῇ καὶ χαρούμενη.

Ὁ Μπέρν γύρισε γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ. Τὸ μαῦρο μεταξωτὸ μαντίλι τοῦ Τόμ δὲν εἶτανε δεμένο στὸ λαιμό του. Ἐλεῖπε. Οἱ φονιάδες τοῦ εἶχαν βλάει ἀκόμα τὰ παπούτσια καὶ τὶς κάλτσες. Βλέποντας ὁ Μπέρν αὐτὸ τὸ ξεγύμνωμα, αὐτὸν τὸ γυμνὸ λαιμό, ἐκεῖνα τὰ γυμνά καὶ ξυλιασμένα πόδια, γιομίσανε τὰ μάτια του δάκρυα. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὰ, ὁ Τόμ εἶτανε ντυμένος μ' ὅλα του τὰ ροῦχα, καὶ μάλιστα δὲν εἶτανε καθόλου τσαλακωμένα, ὥστε νὰ ὑποθέσῃ κανεῖς ὅτι εἶχε παλαίψει ἀπελεισμένα μὲ τὸν ἐχθρό. Τὸ ριγαντὸ πονκάμισό του εἶτανε λιγάκι τραβηγμένο

ἔξ' ἀπὸ τὴ ζώνη του, μονάχα σᾶνα μέρος, ἀπλῶς γιὰ νὰ βεβαιωθοῦνε ἂν ἔχει λεφτά. Ὁ Μπέρν ἄρχισε νὰ κλαίγῃ μέσα στὸ μαντίλι του.

Αὐτὴ ἡ νευρικὴ ἔκρηξη δὲν κράτησε πολὺ. Γογατιστὸς ὅπως εἶτανε, κάθισε καὶ κοίταξε μὲ πίκρα αὐτὸ τὸ ἀθλητικὸ κορμὶ ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πειὸ ἀτρόμητους παλληκαράδες πὺν τραβήξανε ποτὲς τὸ σπαθὶ ἀπάνω στὰ καρῆα. Κοιτότανε ἐκεῖ χάμω ξυλιασμένος καὶ κρῦος μάρμαρο: ἡ ἀνοιχτόκαρδη κ' ἄτρομη ψυχὴ του εἶχε φύγει ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ κουφάρι, κ' ἴσως, τὴ στιγμή πὺν ἔβγαίνε, εἶχε πάει κοντὰ πρὸ σύντροφό του, κοντὰ στὸ καρῆα του πὺν κλυοῦσε ἐκεῖ χάμω ἀπάνω στὰ σταχτιά κύματα, ἀνοιχτὰ ἀπὸ τοὺς ἄγριους βράχους αὐτῆς τῆς ἔρημης ἀκρογυαλιᾶς.

Παρατήρησε πὼς τὰ ἔξη μπρούτζινα κομπιὰ τοῦ Τόμ εἶτανε κομμένα. Ἄνατριχάσανε σὰν ἔβαλε μὲ τὸ νοῦ πὼς θάχανε ριχτεῖ οἱ δυὸ ἀποτρόπαιες μούμιες ἀπάνω στὸ ἄψυχο κορμὶ τοῦ φίλου του. Ἴσως

τά κόψανε με τὸ ἴδιο μαχαῖρι πού... Τὸ κεφάλι τῆς μιάς κουνιότανε ἢ ἄλλη καθότανε διπλωμένη στὰ δύο, καὶ τὰ μάτια τους εἶτανε κόκκινα, τὰ φριχτὰ νύχια τους μαζεύοντανε... Ἡ σκηνή θάχε γείνη μέσα σὲ τούτη τὴν ἴδια κάμαρα, γιατί ὁ Τόμ δὲν εἶχε σκοτωθῆ ἔξω γιὰ νὰ τὸν κουβαλήσουνε κατόπι ἐκεῖ μέσα: ὁ Μπέρν εἶτανε βέβαιος. Μολαταῦτα, ἐκείνες οἱ διαλογηγῆς δὲ θὰ μπορούσανε νὰ τὸν σκοτώσουνε, ἀκόμα κι' ἂν τοῦ ριχνόντανε ἄξαφνα. Ἀφοῦ μάλιστα ὁ Τόμ θάτανε διαρκῶς στὰ ὄπλα, ἐπειδὴ εἶτανε ἄνθρωπος πολὺ προσεχτικός, προπάντων ὅταν εἶχε ἀναλάβει κάποια σοβαρὴ ἀποστολή... Πῶς διάολο τὸν σκοτώσανε; Ποιὸς μπόρεσε καὶ τὸν σκότωσε; Μὲ τί τρόπο;

Ὁ Μπέρν σηκώθηκε ἀπάνω, πῆρε τὴ λάμπα κ' ἔσκυψε γρήγορα ἀποπάνω ἀπὸ τὸ πτώμα. Δὲ μπόρεσε νὰνακαλύψῃ κανένα σημάδι ἀπάνω στὰ ροῦχα, καμμιά σταλαματιά αἷμα πουνθενά. Τὰ χέρια τοῦ Μπέρν ἀρχίσανε νὰ τρέμουνε, τόσο, πού ἀπίθωσε τὴ λάμπα χάμω καὶ γύρισε τὰ μάτια του ἀλλοῦ γιὰ νὰ μπόρῃ νὰ νικήσῃ τὴν ταραχὴ του.

Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ ἔξετάζῃ μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνο τὸ κοῦο, βουβὸ καὶ ξυλιασμένο πτώμα, ζητώντας ναῦρη τίποτα σημάδι ἀπὸ καμμιά μαχαιριά, καμμιά λαβωματιά ἀπὸ πιστόλι, κάποιο γερό χτύπημα τέλος πάντων. Ψηλάφησε διὰκερὸ τὸ κρανίον. Εἶτανε ἐν τάξει Πέρασε τὸ χέρι του κάτω ἀπὸ τὸ στέροκο· δὲν εἶτανε σπασμένος. Μὲ τὰ μάτια πεταμμένα ὄξω, ἀπὸ τὴν ἀγωνία, κοίταξε καλὰ-καλὰ κ' ἀπὸ κοντά, κατ' ἀπὸ τὸ σαγῶνι, μὰ δὲν εἶδε κανένα σημεῖο πού θὰ μαρτυροῦσε πῶς τὸν εἶχανε πνίξει.

Δὲν ὑπῆρχε πουνθενά σημάδι. Εἶτανε νεκρὸς ἔτσι, χωρὶς τίποτα.

Ὁ Μπέρν, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, τραβήχθηκε μακριὰ ἀπὸ τὸ πτώμα, σὰν νὰ ἄλλαξε ἢ λύπη του σὲ φρίκη, μπροστὰ σ' αὐτὸν τὸ ἀκατανόητο μυστήριο τοῦ θανάτου. Ἡ λάμπα, ὅπως βρισκότανε στὸ πάτωμα, κοντὰ στὸ μαρωμασμένο κ' ἀκίνητο πρόσωπο τοῦ ναυτικοῦ, τὸ φώτιζε ἔτσι πού φαινότανε πῶς κοίταξε ἐπιμονα τὸ ταβάνι. Στὸν κύκλο πού σχεδίαζε τὸ φῶς, ὁ Μπέρν εἶδε πῶς δὲν εἶχε γίνει ἢ πάλι μέσα στὴν κάμαρα, γιατί τὸ πά-

τωμα εἶτανε σκεπασμένο ἀπὸ σκόνη. «Ἐξω πέθανε», συλλογίσθηκε. Naί, ἔξω, μέσα σὲ κείνον τὸ στενὸ διάδρομο, στὸν ὁποῖο μόλις χώραγε ἓνας ἄνθρωπος, ἐκεῖ μέσα ἦρθε ὁ θάνατος καὶ πῆρε τὸν ἄμοιρο τὸν Τόμ. Γιὰ μιὰ στιγμή τοῦ ἦρθε, τοῦ Μπέρν, νάρπάξῃ τὸ πιστόλι του καὶ νὰ πεταχθῆ ἔξ' ἀπὸ τὴν κάμαρα, ἀλλὰ μὲ μιάς ἄλλαξε γνώμη, γιατί καὶ ὁ Τόμ, εἶτανε καὶ κείνος ἀρματωμένος, μὲ ὄπλα ἀνίκανα νὰ τὸν ὑπερασπίσουν, ὅπως καὶ τὰ δικὰ του: δυὸ πιστόλια κ' ἓνα ναυτικὸ μαχαῖρι. Ὁ Τόμ εἶχε πεθάνει μ' ἓναν θάνατο χωρὶς ὄνομα, μὲ τρόπο ἀκατανόητον.

Κάποια καινούργια ἰδέα κατέβηκε στὸν Μπέρν. Ἐκεῖνος ὁ ἄγνωστος πού χτυποῦσε τὴν πόρτα καὶ τῶσκαε τόσο γλήγορα μόλις τὸν εἶδε, εἶχε πάει, ὡς φαίνεται, νὰ σηκώσῃ ἀπὸ κει μέσα τὸ πτώμα. Ἄ! Αὐτὸς εἶτανε πού τοῦχε ὑποσχεθῆ ἢ λυσασμένη μέγαιρα νὰ τοῦ δώσῃ γιὰ ὄδηγό, ὥστε νὰ ἔβρῃ τὸν ἀνθρώπο του γλήγορα. Τώρα καταλάβαινε τί σημασία εἶχανε τὰ λόγια τῆς. Ὁ ἄνθρωπος πού χτυποῦσε στὴν πόρτα θὰ κουβαλοῦσε καὶ τὰ δυὸ πτώματα. Γιατί ὁ Μπέρν εἶτανε τώρα σίγουρος πῶς ἔπρεπε νὰ πεθάνῃ πρὶν νὰ ξημερώσῃ, καὶ μὲ τὸν ἴδιο μυστηριώδη τρόπο, ἀφήνοντας πίσω του ἓνα κορμὶ χωρὶς σημάδι.

Ἡ ὄψη ἐνὸς κομμένου κεφαλιοῦ, ἐνὸς λαριγκιοῦ σφαγμένου μὲ τὸ μαχαῖρι, εἶτε κάποιας ἀνοιχτῆς πλεγῆς ἀπὸ κανένα πιστόλι, θὰ τὸν ἀνακούφιζε ὅσο δὲν περιγράφεται. Θὰ ἔδιωχε ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἀνείπωτους φόβους πού τὸν βασανίζανε. Ἡ ψυχὴ του, μέσα, θαθεῖα. Ἰκέτευε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, πού πάντα τὸν προφύλαγε ἀπὸ τὸν κίνδυνο: «Γιατί δὲν μοῦ λές ἀπὸ ποῦ πρέπει νὰ φυλαχτῶ, Τόμ; Γιατί δὲν μοῦ λές;» Μὰ ὁ Τόμ, ξαπλωμένος ἀνάσκελα, νόμιζε πῶς κρατοῦσε αὐστηρῆ σιωπῆ, σὰν νὰ μὴν καταδεχότανε νὰ κουβεντιάσῃ μὲ τοὺς ζωντανούς, μιὰ πού ἔμαθε πειὰ τὸ φοβερὸ μυστικόν.

Ὁ Μπέρν γονάτισε ἄξαφνα κοντὰ στὸ πτώμα, καὶ μὲ μάτια ἄγρια, στεγνά, ἀνοιξε διάπλατα τὸ πονημισό του στὸ στῆθος, σὰ νὰθελε νὰ μάθῃ μὲ τὸ ζόρι τὸ μυστικὸ αὐτηνῆς τῆς παγωμένης καρδιάς, πού τοῦ στάθηκε τόσο πιστὴ σ' ὅλη τῆς τῆ ζωῆ. Τίποτα. Τίποτα. Σήκωσε τὴ λάμπα, καὶ ὄλο-ὄλο τὸ σημάδι πού ἀνα-

κάλυψε στὸ πρόσωπο, εἶτανε μιὰ πολὺ μικρὴ γρατσουνιά στὸ μέτωπο, σχεδὸν τίποτα, ἓνα σημαδάκι. Μάλιστα δὲν εἶχε ξεγδαρθεῖ οὔτε τὸ πεσί. Τὸ κοίταξε καλὰ καλὰ, κάμποση ὥρα, χαμένες μέσα σ' ἓνα φριχτὸ ὄνειρο. Παρατήρησε, ὕστερα πῶς τὰ χέρια τοῦ Τόμ εἶτανε σφιχτὰ κλεισμένα, σὰν νὰ εἶχε σκοτωθῆ πολεμῶντας γενναῖα καταπάνω σὲ κάποιον, μέσα σὲ μιὰ μάχη μὲ γροθιές. Σὰν κοίταξε ἀπὸ πειὸ κοντὰ, τοῦ φάνηκε πῶς οἱ κλειδώσεις τῶν δαχτυλιῶν του εἶτανε λιγάκι ξεγδαρμένες, καὶ στὰ δυὸ χέρια.

Αὐτὰ τὰ πολὺ ἐλαφρὰ σημάδια στάθηκαν γιὰ τὸν Μπέρν πειὸ τρομερά, παρὰ ἂν δὲν εἴρισκε κανένα σημάδι. Ἔτσι λοιπόν, ὁ Τόμ εἶχε πεθάνει παραδέρνοντας καταπάνω σὲ κάποιο πρᾶγμα πού μπορούσε κανεὶς νὰ τὸ ἀγγίξῃ, μὰ πού εἶχε τὴ δύναμη νὰ τὸν σκοτώσῃ χωρὶς νὰφήσῃ σημάδι. Εἶτανε μιὰ πνοή;

Ὁ τρόμος, ὁ ἀνείπωτος τρόμος, ἄρχισε νὰ περισφίγγῃ τὴν καρδιά τοῦ Μπέρν, καὶ νὰ τὴν γλύφῃ σὰν ἐκείνη τὴ φλόγα π' ἀναπηδᾷ καὶ πάλι τραβιέται ἀπὸ ἓνα ἀντικείμενο χωρὶς νὰ τὸ κἀνῃ στάχτη. Ἀπομακρυνότανε ἀπὸ τὸ πτώμα ὅσο πειὸ πολὺ μπορούσε, κ' ὕστερα πάλι τὸ σίμωνε, ρίχνοντας γλήγορες ματιές ἀπάνω σὲ κείνο τὸ γρατσουνισμένο μέτωπο. Κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος θάχε ἴσως τὸ ἴδιο μικρὸ σημάδι ἀπάνω στὸ κούτελό του, πρὶν νὰ ξημερώσῃ.

— «Δὲν βαστῶ πειὰ», μουρμούρισε μέσα του. Ὁ Τόμ τοῦχε γίνῃ τώρα ἓνα ἀντικείμενο φριχτό, ἓνα θέαμα, πού μαζὶ τὸν τραβοῦσε καὶ τὸν ἀμπωχνε. Δὲ μπορούσε πειὰ, δὲ μπορούσε πειὰ νὰ τὸν βλέπῃ.

Στὸ τέλος, μέσα στὴν ἀπελπισία του, ἔξκόλλησε ἀπὸ τὸν τοῖχο π' ἀκουμποῦσε, ἄρπαξῆ τὸ κορμὶ ἀπὸ τὸ πῆμα μασχάλες, κ' ἄρχισε νὰ τὸ σέρνῃ πρὸς τὸ κρεββάτι. Οἱ γυμνὲς φτέρνες τοῦ θαλασσινοῦ γλυτρούσανε ἀπάνω στὸ πάτωμα, χωρὶς θόρυθο. Τὸ κορμὶ εἶτανε βαρὺ, μὲ κείνο τὸ νεκρὸ βάρος πῶχνονε τὰψυχα πρᾶγματα. Βάζοντας τὰ δυνατὰ του ὁ Μπέρν τῶρριξε ἀπάνω στὸ κρεββάτι προοῦμνο, τὸ γύρισε ἀνάσκελο, κ' ἔρριξε ἀπάνω του ἓνα σεντόνι ὕστερα τράβηξε τὶς κουρτίνες, στὸ κεφάλι καὶ στὰ πόδια, καὶ τὶς ἔσμιξε τόσο κοντὰ ὥστε δὲ φαινότανε καθόλου τὸ κρεββάτι.

Πῆγε παραπατώντας κ' ἔπεσε μέσα σὲ μιὰ πολυθρόνα. Ὁ ἴδρωτας ἔτρεχε ἀπὸ τὸ πρόσωπό του, καὶ μέσα στὶς φλέβες του νόμιζε πῶς ἀργοκύλαγε μιὰ σταλιά αἷμα μισοπαγωμένο. Ἐνας τρόμος ἀπερίγραπτος τὸν εἶχε κυριέψει, ἓνας τρόμος χωρὶς ὄνομα, πού εἶχε κάνει στάχτη τὴν καρδιά του.

Εἶτανε καθισμένος ἀπάνω σὲ μιὰ πολυθρόνα μὲ ἴσιο ἀκουμπιστήρι, ἢ λάμπα ἔκαιε στὰ πόδια του· τὰ πιστόλια του καὶ τὸ μαχαῖρι του βρισκότανε κοντὰ στὸν ἀριστερὸν ἀγκῶνα του στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ, τὰ μάτια του στριφογυρίζανε ἀδιάκοπα μέσα στὶς κόγχες, κοιτάζοντας τοὺς τοίχους, τὸ ταβάνι, τὸ πάτωμα, καὶ περιμένοντας νὰ φανερωθῇ κάποια φριχτὴ ὄπτασια. Ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα πού μπορούσε νὰ δώσῃ τὸ θάνατο μὲ μιὰ πνοή, βρισκότανε ἐκεῖ ἀπέξω, ἀπὸ πίσω ἀπὸ κείνη τὴν ἀμπαρωμένη πόρτα. Ἐνας τρελλὸς φόβος ἄλλαξε μὲ μιάς τὰ πάντα μέσα στὸ μύαλό του, ὁ θανασημὸς πούχε ἀπὸ παιδί γιὰ τὸν Τόμ, γιὰ τὸν ἀνίκητον Τόμ (τοῦ φαινότανε ἀκατάβλητος) παρέλυνε ἀκόμα περισσότερο τὶς αἰσθήσεις του, ἔκανε μεγαλύτερὴ τὴν ἀπελπισία του.

Δὲν εἶτανε πειὰ ὁ Ἐδγκαρ Μπέρν. Εἶτανε μιὰ ψυχὴ πού βασανίζότανε καὶ μαρτυροῦσε μέσα σὲ κείνη τὴν ἀγωνία. Ποτὲ κορμὶ ναυτικοῦ δὲν ὑπόφερε τόσο στὸ μάγκανο ἢ στὸν ἀσφάλαγκα. (*) Συλλογίσθηκε νάρπάξῃ τὸ πιστόλι του καὶ νὰ σκορπίσῃ τὰ μυαλά του. Μὰ ἀπάνω στὰ χέρια του ἄπλωνε ἓνα μούδιᾶσμα τοῦ θανάτου. Τὰ κρεατὰ του, σὰν νάτανε γῦψος βρεμμένος, πετρῶνανε γύρω ἀπὸ τὰ κόκκαλά του. «Ὅπου καὶ νάσαι, συλλογίζότανε, θάμπουνε μέσα οἱ δυὸ μάγισσες, μὲ τὰ δεκανίκια καὶ μὲ τὰ ραβδιά, φριχτές, καταχθόνιες, τέρατα πουλημένα στὸ διάολο, καὶ θὰ μοῦ κάνουνε ἓνα σημάδι στὸ μέτωπο, ἐκεῖνο τὸ μικρὸ γρατσούνισμα τοῦ θανάτου». Κι' αὐτὸς δὲ θὰ μπόρῃ νὰ τὶς κἀνῃ τίποτα. Ὁ Τόμ εἶχε ὑπερασπισθῆ τὸν ἑαυτὸ του. Μὰ αὐτὸς δὲν εἶτανε σὰν τὸν Τόμ. Τὸ κορμὶ του εἶτανε κιόλας παραλυμένο. Καθότανε ἐκεῖ χάμω ἀκίνητος, καταλαβαίνοντας πῶς

(*) μαρτύρια πού συνεπιζόντανε στὰ καρὰβια, προπάντων στὰ κουρσάρικα.

πέθαινε σιγά σιγά. Μονάχα τὰ μάτια του παίζανε ἀκόμα, στριφογυρίζοντας ἀδιάκοπα μέσα στις ματότρυπες, περιτρέχοντας τους τοίχους, τὸ πάτωμα, τὸ ταβάνι, ἀκόμα, ἀκόμα, ὡς πὺν ἄξαφνα ἀπομείνανε ἀκίνητα, πεταγμένα ἔξω ἀπ' τὶς κόγχες, καρφωμένα ἀπάνω στὸ κρεββάτι.

Εἶχε δὴ νὰ σαλεύουνε οἱ κουρτίνες, σὰν νὰ εἶχε ἀνασηκωθῆ τὸ πτώμα πὺν κειτότανε, κ' ἀνακάθισε ἀπάνω στὸ κρεββάτι. Ὁ Μπέρν, πὺν νόμιζε πὺς δὲν εἶχε μείνει κειὰ φοικη πὺν νὰ μὴν τὴν εἶχε δοκιμάσει, κατάλαβε τὶς τριχὲς τῆς κεφαλῆς του ὀρθωμένες. Γάντζωσε μὲ τὰ δύο του χέρια τὴν πολυθρόνα, τὸ σαγόνι του ξεκλείδωσε, ὁ ἰδρωτὰς ἔτρεχε ἀπὸ τὸ μέτωπό του, κ' ἡ ξερὴ γλῶσσα του κόλλησε στὸν οὐρανίσκο του. Οἱ κουρτίνες σαλέψανε πάλι, μὰ δὲν ἀνοιχτήκανε. «Μή, Τόμ», ἔκανε νὰ φωνάξῃ ὁ Μπέρν, μὰ ἔβγαλε μονάχα ἓνα πνιγμένο βογγητό, σὰν τὸν ἀνθρώπο πὺν κακοκοιμάται καὶ τὸν βαραίνει βραχνᾶς. Κατάλαβε πὺς τὸ λογικὸ του σάλευε, γιατί τοῦ φάνηκε πὺς τὸ ταβάνι εἶχε κουνηθεῖ καὶ γινότανε λοξό, ὕστερα πάλι ἴσιωσε, καὶ ξανὰ οἱ κουρτίνες σαλέψανε σιγανὰ σὰ νᾶτανε ν' ἀνοίξουν.

Ὁ Μπέρν σφάλιξε τὰ μάτια του γιὰ νὰ μὴν ἰδῆ νὰ βγαίνει ἡ φοικη ὀπτασία, τὸ πτώμα ἐμψυχωμένο ἀπὸ τὸ διάβολο. Μέσα στὴ βαθεῖα σιωπῆ τῆς κάμαρας, πέρασε μιὰ στιγμή φοικτότατης ἀγωνίας, ὕστερα ἀνοίξε τὰ μάτια του κ' εἶδε πὺς οἱ κουρτίνες καθόντανε κλειστές, μὰ τὸ ταβάνι ἀπάνω ἀπὸ τὸ κρεββάτι εἶχε ψηλώσει κατὰ δύο πιθαμές. Μὲ τὴν τελευταία ἀχίδα ποῦχε μείνει μέσα στὸ μυαλό του, ἀνακάλυψε πὺς, ἐκεῖνο πὺν χαμηλώνει εἶτανε τὸ πελώριο κουβούκλιο τὸ ὁποῖο βρισκότανε ἀπάνω ἀπὸ τὸ κρεββάτι, ἐνῶ οἱ κουρτίνες, πὺν κρεμόντανε ἀπὸ δαῦτο, σαλεύανε σιγαλά, κατεβαίνοντας γλυκὰ-γλυκὰ πρὸς τὰ κάτω. Τ' ἀνοιχτὸ σαγόνι του ξανάκλεισε, κ' ὅπως βρέθηκε μισοσηκωμένος ἀπὸ τὴν πολυθρόνα, παρακολουθοῦσε, βουβός, ἐκεῖνο τὸ φοικτὸ κουβούκλιο πὺν κατέβαινε σιωπηλά.

Κατέθηκε ἡσυχὰ ἴσαμε τὰ μισὰ ἀπάνω-κάτω, κ' ἄξαφνα, μὲ μιᾶς, πῆρε φόρα καὶ πῆγε καὶ καπάκωσε ἀπότομα, μὲ τὴν χελωνωτὴ καμποῦρα του, τὸ κρεββάτι, ἰσοφελιάζοντας ἴσα-ἴσα τὰ βραειὰ χεῖλια

του μὲ τὸ ξύλινο περιθώριο τοῦ κρεββατιοῦ.

Ἐνα-δύο ἐλαφρὰ τριξίματα ἀκουστήκανε, κ' ὕστερα βασιλεψε πάλι μέσα στὴν κόλαση ἡ ξεθεωτικὴ ἡσυχία.

Ὁ Μπέρν σηκώθηκε, πῆρε μιὰ βαθεῖα ἀνάσσα, κ' ἔβγαλε μιὰ κορυγὴ γιομάτη λύσσα καὶ φοικη, ὁ πρῶτος ἡχος πὺν μπόρεσε νᾶβγῃ ἀπὸ τὰ χεῖλια του σ' ὄλη ἐκεῖνη τὴ φοικτὴ νύχτα. Νὰ λοιπὸν τὶ θάνατο ξεφυγε. Ἐκεῖνο κει εἶτανε ἡ σατανικὴ μηχανὴ τοῦ θανάτου, πὺν, γιὰ νὰ τὸν γλυτώσῃ ἀπὸ δαῦτη ἡ ψυχὴ τοῦ κακόμοιρου τοῦ Τόμ τοῦ φώναξε, κ' ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο ἀκόμα, νὰ φυλαχθῇ. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο λοιπὸν εἶχε πεθάνῃ! Ὁ Μπέρν εἶτανε σίγουρος πὺς εἶχε ἀκούσῃ τὴ φοικη τοῦ θαλασσινοῦ σὲ λίγη ἀπόσταση «Κύριε Μπέρν, τὰ μάτια σας τέσσερα», κ' ὕστερα κ' ἄλλα λόγια πὺν δὲ μπόρεσε νὰ τὰ ξεχωρίσῃ. Μὰ ἡ ἀπόσταση πὺν χωρίζει τοὺς ζωντανούς ἀπὸ τοὺς πεθαμμένους εἶναι τόσο μεγάλη!

Ὁ Μπέρν ἔτρεξε στὸ κρεββάτι, καὶ δοκίμασε νᾶνασηκώσῃ ἐκεῖνο τὸ φοικτὸ καπάκι πὺν ζούλαγε τὸ πτώμα. Μὰ αὐτὸ τὸ ἄτιμο πὺν νὰ κουνηθῇ, βαρὺ σὰν μολύβι, βουβὸ σὰν ταφόπετρο. Σταμάτησε, λυσσασμένος ἀπὸ τὴ δίψα τῆς ἐκδίκασης, μέσα στὸ κεφάλι του στριφογυρίζανε φοικερὲς ἰδέες, ἡθελε νὰ ξεπατώσῃ κάθε ψυχὴ μέσα σὲ κείνη τὴ λυκοφωλιά. Ἐπερνε βόλτα τὴν κάμαρα, σὰ νὰ μὴ μποροῦσε νᾶβρῃ μήτε τὰ ὄπλα του μήτε τὴν πόρτα, ξεφωνίζοντας ἄγριες φοικερές...

Ἄξαφνα ἀκουστήκανε κάτι δυνατὰ χτυπήματα στὴν πόρτα τοῦ πανδοχειοῦ, καὶ τὸν κᾶνανε νὰ ἔρθῃ στὸν ἑαυτὸ του. Ἐρεξε στὸ παράθυρο, τ' ἀνοίξε καὶ κοίταξε ἔξω. Μέσα στὸ θαμπὸ φῶς τῆς αὐγῆς ξεχώρισε κάποια συγκέντρωση. Πᾶει καλά! Θὰ ριχνότανε ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ κοπάδι τῶν κακούργων, ποῦχανε μαζωχθῆ ἐκεῖ χάμω γιὰ νὰ τὸν ξεμπερδέψουνε. Ὑστερα ἀπὸ τόσες ὥρες πὺν πάλευε μ' αὐτὸ τὸν τρόμο πὺν δὲν ἔχει ὄνομα, διψοῦσε γιὰ μάχη ἔξω, στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα, νᾶρθῃ στὰ χέρια μὲ ἐχθροὺς ἀρματομένους. Καὶ τόσο εἶτανε ἔξω φρενῶν, πὺν χύθηκε στὴ σκάλα χωρὶς ἄρματα, βγάζοντας κάτι ἄγριες φοικνές, ξεκλείδωσε τὴν πόρτα καὶ ρίχτηκε ἀπάνω στὸν πρῶτον ἀνθρώπο πὺν βρῆκε μπροστά του, ἀρπάχνοντάς τον ἀπὸ τὸ λαιμό. Κυλιστήκανε χάμω, ὁ ἓνας ἀπο-

πάνω ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ὁ Μπέρν εἶχε σκοπὸ, μέσα στὴ ζάλη του, ν' ἀνοίξῃ πέρασμα, νὰ τρέξῃ ἀπὸ τὸ μονοπάτι μέσα στὰ βουνὰ γιὰ νᾶβρῃ τὸ στρατόπεδο τοῦ Γκονζάλες καὶ νὰ γυρῶσῃ πίσω, μαζὶ μ' ἓνα ἀπόσπασμα, γιὰ νὰ τοὺς ἀλλάξῃ τὴν πίστη. Πολέμησε μὲ λύσσα, ὡς πὺν ἓνα δέντρο, ἓνα βουνό, ἔπεσε ἀπάνω στὸ κεφάλι του καὶ λιγοθύμισε...

Ἐδῶ ὁ Μπέρν περιγράφει πὺς βρέθηκε μὲ δεμένο τὸ πληγωμένο κεφάλι του, καὶ μάλιστα, στὸ αἶμα πὺν ἔτρεξε ἀποδίδει τὸ ὅτι δὲν ἔπαθε τὸ λογικὸ του. Ἐπίσης πὺς ὁ Γκονζάλες τοῦ ζήτησε σύγγνωμη. Γιατὶ ἐκεῖνο τὸ πλῆθος εἶτανε στρατιῶτες τοῦ Γκονζάλες, ὁ ὁποῖος, ἐπειδὴ βραδέθηκε νὰ περιμένῃ νέα ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους, εἶχε περάσῃ ἀπ' τὸ πανδοχεῖο, μὲ τοὺς μισοὺς ἀνδρες του, τραβώντας πρὸς τὴ θάλασσα. «Ἡ Ἐξοχότης σας, εἶπε, ρίχτηκε ἀπάνω μας μὲ ἄγρια μανία, καὶ ἔξ ἄλλου δὲν ξαίραμε ἀν πρόκειται γιὰ φίλο ἢ γιὰ ἐχθρό, καὶ τότε...». Ὅταν ρώτηξε ὁ Μπέρν τί εἶχανε ἀπογίνει οἱ δύο μάγισσες, ὁ Γκονζάλες ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλό του τὸ χῶμα, χωρὶς νὰ μιλήσῃ, κ' ὕστερα εἶπε ἀτάραχα σὰ νὰ δίδασκε: «Τὸ πάθος τοῦ χουσαφιῶ εἶναι ἀδυσώπητο στοὺς γέροντες, σениόρ. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὺς ἔχουνε βάλει κάμποσους ταξειδιῶτες νὰ κοιμηθοῦνε στὸ κρεββάτι τοῦ δεσπότη».

— Εἶτανε καὶ κάποια γύφτισσα, εἶπε ὁ Μπέρν, ξαπλωμένος ἀπάνω στὸ πρόχειρο φορεῖο μέσα στὸ ὁποῖο τὸν βάλανε καὶ τὸν πηγαίνανε κατὰ τὴν ἀκρογυαλιά.

— Ἐμ αὐτὴ εἶτανε πὺν μανουβράριζε ἐκεῖνη τὴ σατανικὴ μηχανή.

— Μὰ γιατί; Γιατί; φώναξε ὁ Μπέρν. Γιατὶ ποιά αἰτία ἡθελε νὰ μὲ σκοτώσῃ;

— Χωρὶς ἄλλο γιὰ τὰ χουσὰ κουμπιὰ τῆς στολῆς πὺν φορεῖ ἡ Ἐξοχότης σας, ἀπάντησε μὲ εὐγένεια ὁ λιγόλογος Γκονζάλες. Βοήκαμε ἀπάνω τῆς τὰ κουμπιὰ τοῦ συντρόφου σας. Μὰ ἡ Ἐξοχότης σας μπορεῖ νᾶναι ἡσυχὴ πὺς ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γίνῃ σ' αὐτὴ τὴν περίσταση, ἔχει γίνῃ.

Μονάχα μιὰ θανατικὴ ἐπέλεση ἀπομείνει, κ' ὁ Γκονζάλες διέταξε νὰ γίνῃ στὴ στιγμή: τοῦ στραβο-Μπερναντινο. Τὸν κολλήσανε στὸν τοῖχο τοῦ καπηλαιοῦ του καὶ τοῦ τραβήσανε μιὰ μπαταριά ἀπὸ ἔξη μουσκέτα. Τὴν ἴδια στιγμή, περάσανε τὴ νεκρόκασσα μὲ τὸ κορμὶ τοῦ Τόμ, πὺν τὴ σηκῶνανε κάμποσοι ἰσπανοὶ πατριῶτες ὅμοιοι μὲ ληστές, καὶ τὴν κατεβάζανε μέσα ἀπ' τὴ χαράδρα πὺν τραβοῦσε ἴσαμε τὴ θάλασσα. Ἐκεῖ περιμένανε δύο βάρκες γιὰ νὰ πάρουνε ἀπάνω στὸ καράβι τὸ κουφάρι τοῦ καλύτερου ναυτῆ του.

Ὁ Μπέρν, ἀδυνατισμένος καὶ χλωμός, μῆκε κ' αὐτὸς μέσα στὴ σακαμπάβια ποῦχανε βάλει τὸν ἄψυχο φίλο του, γιὰ νὰ πᾶνε νὰ τὸν φουντάρουνε παραπέρα, μέσα στὸ πέλαγο τῆς Βισκαγίας. Ὁ ἀξιωματικὸς πῆρε στὰ χέρια του τὸ διάκι (τιμόνι), κ' ὅπως ἔστρωψε γιὰ νὰ ρίξῃ μιὰ στερονή ματιὰ στὴν ἀκρογυαλιά, ξεχώρισε, ἀπάνω στὴ σταχτιά πλαγιά τοῦ βουνοῦ κάποιο πρᾶγμα πὺν σάλευε. Δὲ δυσκολεύτηκε νὰ διακρίνῃ τί εἶτανε: εἶτανε ἓνας μικρὸσωμος ἀνθρωπάκος μ' ἓνα κίτρινο καπέλλο, καθάλλα σ' ἓνα μυλάρι, κεινο τὸ ἴδιο τὸ μυλάρι, πὺν χωρὶς αὐτό, κανένας δὲ θὰ μάθαινε ποτὲ τί ἀπόγινε ὁ Τόμ Κορμπίν. (Τέλος)

Παράφραση Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

οοοο οοοο οοοο

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ

Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ τοῦ κ. Χ. Σακελλαριάδη.

Χαίρεται ὁ πεῦκος χαίρεται, χαίρεται τὸν ἀέρα,
χαίρεται κ' ἓνας ἔλατος τοὺς πάγους καὶ τὰ χιόνια,
χαίρεται ὁ Τοῦρκος χαίρεται, χαίρεται τὸ λόγόν του,
χαίρεται ὁ Φράγκος χαίρεται, χαίρεται τὸ καράβι
χαίρεται καὶ μιὰ λιγερὴ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀνδρός της.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΤΡΙΚΚΑΙΟΥ

ΦΟΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΝΙΟ

Ἡ πόρτα, ἡ μεγάλη καὶ βαρεῖα σανιδόπορτα τῆς αὐλῆς τοῦ μάρμα-Χρήστου τοῦ Ἀνυφαντῆ, ποῦ τὴν ἔζωνε ὁ πελώριος κείνος τοῖχος κλείνοντας μέσα της σὰ φρούριο τ' ἀπλόχωρο καὶ παλαιῖκό ἀρχοντικό του, δὲν ἦταν ἀπὸ λίγον καιρὸ ἔτσι ρημαγμένη, ξεκάροφωτη, φευγάτη ἀπ' τοὺς σιδερένιους ἀρμούς της. Εἶχε καιρὸ π' οὐ σάπιζε αὐτὴ ἡ πόρτα, μιὰ ζωὴ τώρα τὴν ἔδεορε κατὰμουτρα τ' ἀνεμόβροχο, ὅπως εἶχαν δεῖρει τόσες καὶ τόσες μπόρες τὸν ἀφέντη τοῦ σπιτιοῦ, ποῦ ἀργὰ καὶ σκυφτὰ μὲ τὸ γερασμένο του κορμὶ τὴν δρασκέλιζε μπαινοβγαίνοντας, χωρὶς νὰ δίνει καμμιά προσοχὴ στὴν κατάντια της.

Γιατί, εἶχε ἄλλες σκοτούρες πιά, κι' ἄλλα βάσανα ὁ μάρμα Χρήστος, ποῦ δὲν τὸν ἀφίκαν νὰ σκεφτῆ καὶ τίποτα παραπέρα. Καὶ καθὼς ἀποτραβήχτηκε ἀπ' ὅλα αὐτός, δὲν εἶχε ἀπομείνει ἄλλος ἀπ' τὴν κυρά του τὴ Χρυσούλα νὰ νοιάζεται γιὰ τὰ πράματα τοῦ σπιτιοῦ.

Μὰ τὸ πιὸ ἀναγκασμένο ἦταν τούτη ἡ πόρτα τους, καὶ κάθε τόσο θύμιζε στὸν ἄντρα της νὰ τὴ φτιάξουν. Κάθε φορὰ ὅμως ὕστερ' ἀπὸ τὲς στερεότυπες ἀπαντήσεις τοῦ μάρμα-Χρήστου πὼς «θὰ γίνονταν» καὶ τὴν ἐπιμονὴ της γυναῖκας του, καταντούσαν στὸν κανγὰ κ' ἡσυχάζανε.

Ἡ Χρίσταινα ὅμως καὶ πάλι δὲν ἔξενοῦσε τὴν πόρτα της. Ὡς τὶς προάλλες, μὲ κάτι μπαλλώματα καὶ μεριμέτια βασιτιάτῳ κι' ἔκλεινε. Μὰ τώρα, καθὼς ἔφευγε ἀπ' τὲς ριζέλες κι' ἔφερε μὲ τὰ σάπια μαλωμάτα, ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ κουνηθῆ καὶ νὰ κλεισῆ. Ἐπρεπε νὰ τὴν πιάσουν μὲ προσοχὴ καὶ νὰ τὴν ἀνοικοκλείνουν. Κι' ἔβγαζε τώρα καὶ μιὰ στριγγιὰ φωνή. ἔκανε τέτοιο τριξίμο, ποῦμοιαζε σὰ νὰσφαζαν θεριὸ τοῦ λόγγου. . .

Ἄλλὰ δὲν ἦταν μονάχα ποῦ ἀσκήμιζε

αὐτὴ ἡ πόρτα τὴν ὄψη τοῦ σπιτιοῦ. Ἦταν κ' ἡ ἀσφάλειά τους. Ἡ πόρτα ἡ γερὴ σ' ἐκεῖνο τὸν τόπο τῆς κλεφτουργιάς ἦταν καὶ ἡ καλύτερη ἀπαντοχὴ τῶν νοικοκυραίων. Νοικοκύρης ἦταν κι' ὁ Ἀνυφαντῆς, χρόνια τώρα πρᾶματεντῆς, κοσμογυρισμένος μὲ ὄνομα καὶ μὲ σειρά. Μήπως τὸ ξεχοῦσε αὐτὸ ὁ μάρμα-Χρήστος, καθὼς ἦταν βουτηγμένος στὶς ἔγνοιες του;

**

Κι' ἀλήθεια πὼς ὁ Ἀνυφαντῆς τὰξε ξεχασμένα ὅλα! Μιὰ ἄλλη ἀνησυχία τὸν κρατοῦσε μερονυχτὶς καὶ τὸν ἔκανε νᾶναι ὄρες βαρεῖα συλλογισμένος. Αὐτὴ ἡ κόρη του πάλι ἡ Λενιώ θὰ τοῦφεορε μελάδες! . . . Ὅπως κι' οἱ ἄλλες οἱ μεγαλύτερές τους, ἡ Κρουσταλένια κι' ἡ Σμαρῶ, τὸν καιρὸ ποῦ τὶς εἶχε τῆς παντρειάς: τῆς μιᾶς τὸν ἀρραβωνιαστικὸ τὸν μαχαίρωσε ἕνας λαφρόμαλος, ποῦ σώνει καὶ καλὰ ἤθελε νὰ πάρῃ τὴ θέση του καὶ στὸ τέλος κατάντησε στὴ φυλακή. Ἡ ἄλλη, ἡ Σμαρῶ—θεὸς σχωρέστην—κάλλιο ποῦ πέθανε πρὶν παντρευτεῖ, γιατί ποῖος ξέρει τί ἀποτελέσματα θάξε κι' αὐτὴ. Θὰ τὴ δίνανε σὲ κάποιον κοντινὸ χωριό, σὲ καλὸ σπίτι. Μὰ, ὁ διάβολος ἔβαλε κι' ἕναν ἄλλο στὴ μέση νὰ ζητᾶ τὴ Σμαρῶ. Δὲν τοῦ τὴ δίνανε. Μὰ ἤξερε αὐτὸς νὰ τὴν πάρῃ κι' ἀλλοιῶς, διὰ τῆς βίας. . .

Κάτι τέτοιο, δυστυχία του, συνέβαινε πάλι τοῦ Ἀνυφαντῆ μὲ τὴ Λενιώ, ἕνα κορίτσι εἴκοσι χρονῶ—τὸ τελευταῖο του—ποῦ κι' ὁ ξένος κόσμος τὸ καμάρωνε γιὰ τὰ νειάτα καὶ τὴ λεβεντιά του ὅπου φάνταζε πιὸ δλόδροση κάτου ἀπ' τὲς μετᾶξινες ποδιές καὶ τὰ χρωματιστὰ φορέματα, ποῦ τὰχανε κάνει Γιαννιώτες τεχνίτες.

Εἶχε μπλέξει μ' ἕναν φαντασμένο κι' ἐπικίνδυνο χωριανό, ποῦ ἄλλο δὲν ἔκανε ἀπ' τὸ νὰ κοκορεύεται τινάζοντας τὲς

Φοτίζοντας μιὰ σκιά ποῦ προχωροῦσε κατὰ τὸ μέρος του (σελ. 399)

κρεμασμένες στὸ στήθος του ἀλυσίδες κι' ἀλλάζοντας κάθε τόσο τ' ἄσπρα του πουκάμισα. Μπορεῖ νάχε καὶ λεφτὰ καὶ βιδὸς ὅσα θέλεις. Δὲν εἶχε ὅμως ὑπόληψη, δὲν τὸν λογάριζε κανένας, γιατί τὸ βιδὸς τῶν Λουπαίων ἦταν ἀπὸ ξένον ἴδρωτα καὶ κόπο. Ὁ παπποῦς του, χρόνια πολλὰ εἶχε ρημαῖε τὰ γύρω, κλέβοντας κι' ἀρπάζοντας. Κι' αὐτουνοῦ τοῦ πατέρα, τοῦ Ἀνυφαντῆ, εἶχε πάρει κάποτε ξαγορά. . .

Κι' ὅμως, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἔλεγε πὼς ἀγαποῦσε τὴν κόρη του, τοῦστειε προξενητὴ καὶ στὸ τέλος ἐπίασε αὐτὸν τὸν ἴδιο καὶ τὸν φοβέρισε πὼς, θέλοντας καὶ μὴ, θάκανε δικὴ του τὴ Λενιώ. . .

Ἦταν φριχτὸ καὶ νὰ τὸ σκέφτεται ἀκόμα, πὼς μποροῦσε τὸ καμᾶρι του νὰ πέση στὰ χέρια κεινοῦ τοῦ «φαντασμένου», ποῦ μ' εὐχαρίστησέ του μεγάλη, ἂν ἦταν δυνατὸ, θὰ τοῦστιβε τὴ ζωὴ στὰ χέρια

του, χωρὶς νὰ τὸν πονέση. . . Καὶ θάπρεπε νὰ τὸ κἀνῃ αὐτὸ, τὸ γοηγορώτερο κιάλας. Γιατί ὁ μάρμα Χρήστος φαντάζονταν, περίμενε, κάτι κακὸ νὰ ξεσπάσῃ πάλι στὸ κεφάλι του. Ἦξερε καλὰ τὸν ἄνθρωπο, κι' ἔπρεπε νὰ πάρῃ τὰ μέτρα του, ν' ἀσφαλιστῆ.

Αὐτὴ ἡ ἔγνοια τὸν κρατοῦσε τώρα, κι' ὁ νοῦς του ἄθιγα πήγαινε στὰ περιστατικά τῶν ἄλλων κοριτσιῶν του. Σὲ τέτοιες στιγμές, νὰ καὶ ἡ γυναῖκα του τὸν κανγὰ της μὲ τὴ «διαολόπορτα» καθὼς τὴν ἔλεγε αὐτός. Εἶχε δίκιο ὅμως ἡ φτωχὴ, γιατί δὲν ἤξερε τί τοὺς μποροῦσε νὰ τοὺς συμβῆ. Δὲν εἶχε πεῖ ἀκόμα τίποτα γιὰ τὸ Λούπα, γιατί ἤξερε πὼς θὰ τρομάζε περισσότερο παρὰ ποῦ θὰ τὸν βοηθοῦσε στὸ τί νὰ σκεφτοῦν. Ὅσο γι' αὐτὸ, μονάχα ὁ γυιὸς του, ὁ μονάκριβός τους Φώτης, θάταν σὲ θέση νὰ τὸν βοη-

θήση. Μὰ ὁ Φώτης εἶχε πάρει τὴ θέσι του τώρα στὰ ταξείδια κι' ἔλλειπε στὸν Αὐλώνα ἀπὸ καιρό. Ἄς γύριζε, κι' ἔνοια του τοῦ Λούπα μὲ τὲς φοβέρες του. Θάχε νὰ κἀνὴ μαζὺ μὲ κείνον ποῦ ἦταν τόσο μετρημένος καὶ τόσο αὐστηρὸς στὰ ζητήματα τῆς τιμῆς.

Νὰ ὅμως ποῦ γύρισε κι' ὁ Φώτης, πέρασαν λίγες μέρες, κι' ἀκόμα ὁ μπάραμπα - Χρῖστος νὰ πῆ τίποτα. Ἐνας ἄλλος φόβος τὸν βασάνιζε τώρα, ὁ φόβος μὴ τσακωθοῦνε τὰ παιδιά, λόγο σὲ λόγο. Κάτι σὰν προαίσθημα τοῦλεγε πὼς μονάχα κακὸ θάβγαινε ἀπὸ ἓνα τσακωμά μὲ ἄνθρωπο ποῦ στὶς φλέβες του ἔτρεχε αἷμα ληστή. Γι' αὐτό, πρὶν ἀποφασίσει, ζύγιζε μερουνχτὶς τὰ πράματα ἢ ὑπόθεση ἦταν τόσο ντελικάτη...

Ἄλλά, κι' ἂν τὸ φύλαγε ἔτσι ἀναποφάσιστα τὸ μυστικὸ του ὁ Ἄνυφαντῆς, τὸ ἐπεισόδιο δὲν ἄργησε νὰ μαθευτῆ σ' ὅλα τὰ καθέκαστα. Θέξ ἀπὸ τὸ Λούπα, θέξ ἀπὸ τὸν προξενιτῆ του, κάτι εἶχε ἀκουστῆ στὶς ταβέρες κι' ὁ Φώτης τὰ μαθε ἀπὸ κάποιον φίλο του. Τότες ἦταν ποῦ φρένιασε δλάκερος, ἔγεινε ἄνω-κάτω καὶ τὰβαλε πρῶτα-πρῶτα μὲ τὸ γέρο του. Γιατὶ νὰ μὴν τοῦ τὰ πῆ, νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ μὴ ξαίρη τι ν' ἀπαντήσῃ;

Τὴν ἄλλη μέρα, κατὰ τὸ βράδυ ποῦ τοῦ δόθηκε καιρός, πάσχισε νὰ βρῆ τὸ Λούπα.

Κατέβηκε στὸ μεσοχώρι κι' ἔριξε μιὰ ματιά, γύρω στὶς ταβέρες. Δὲ θάχε κατεβῆ ἀκόμα γιατί δὲ φαινότανε πουθενά. Θὰ τὸν περιμένε κεὶ στὴν πλατεῖα, ὅσπου νᾶρθῃ. Ἦταν νευρικός καὶ στριφογύριζε μὲ μεγάλα βήματα, χτυπώντας μὲ τὸ καμουτσίκι τοῦ ταξειδιοῦ πότε τῶνα πόδι καὶ πότε τᾶλλο... Ὡ, τί μῖσος ἔβραζε μέσα του γιὰ τὸν τιποτένιο!... Καὶ λὲς πὼς ἐπιτήδες ἀγοῦσε, γιὰ ν' ἀνάψῃ περισσότερο, λὲς πὼς κατάλαβε τί τὸν περιμένε καὶ δὲν τολμοῦσε νὰ φανῆ.

Εἶχε σουρουπώσει πιά, ὅταν τὸν εἶδε κάποτε νὰ κατεβαίνει. Τὸν σταμάτησε μ' ἓνα ὕφος προσταχτικὸ σχεδόν, ποῦκαμε τὸ Λούπα νὰ τὰ σαστίσῃ. Τὸν ἔβαλε μπροστὰ μὲ τᾶγριο, μὲ κάτι λόγια ποῦταν οἱ χειρότερες βροσιές. Γιὰ κάμποσην ὥρα, τὸν ἀκουγε κείνος φοβισμένος, μὲ μιὰ περίτρομη ἔκφραση ἀνθρώπου κολασμέ-

νου ποῦ βλέπει τὴν τιμωρία ἀμείλικτη νὰ τὸν φτάνῃ ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή!...

Ὁ Λούπας ὅμως, ἦταν θρασύς. Καὶ δὲν ἄργησε νὰ θαρρῆσῃ σὲ λίγο καὶ ν' ἀντιμιλήσῃ στὸ Φώτη μὲ τὸν ἴδιο ἄγριο τόνο, ποῦ τὸν ἔκανε νὰ νοιώσῃ σὰν φατιά στὸ στήθος του τὴν ὀργή! Ἦρθαν, χωρὶς νὰ καταλάβουν πὼς, στὰ χέρια, κι' ὁ Φώτης σήκωσε τὸ καμουτσίκι του κάμποσες φορὲς πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Λούπα. Αὐτὸ ἦταν ὄλο. Σὲ λίγο, μιὰ πιστολιά ἀκούστηκε στὸ μεσοχώρι κι' οἱ χωριανοὶ ποῦ κουτσόπιναν στὶς ταβέρες βγῆκαν νὰ δοῦν τί γίνεται.

Ὁ Φώτης τ' Ἄνυφαντῆ ξεψυχοῦσε, χτυπημένος κατακέφαλα...

Τὸ κακὸ ποῦχε φανταστῆ ὁ μπαρμπα-Χρῖστος, εἶχε γίνει ἀνεπανόρθωτο. Αὐτὰ τὰ κορίτσια του εἶχαν φέρει συφορὲς στὸ σπίτι του. Καὶ ποῦ ἤξερε τί θὰ γίνονταν ἀκόμα; Ὁ Λούπας ὕστερ' ἀπ' τὸ φόνο πῆρε τὰ βουνά, πάντα μὲ τὴν ἀπόφαση νὰ κἀνὴ δικιά του τὴ Λενιώ. Ἡ τύχη, βλέπεις, ἤθελε νὰ κατατρέξῃ ἀκόμα τὸν καῦμένο τὸν Ἄνυφαντῆ. Κι' αὐτὸς ὅμως, εἶχε παρμένη τὴν ἀπόφασί του πιά: Ὁ Λούπας ποτέ του δὲ θάκανε κείνο ποῦ-θελε, ὅσο ἦταν αὐτὸς στὴ ζωῆ... Καὶ τῶλεγε μὲ τόση πεποίθησι, μὲ μιὰ τέτοια βεβαιότητα στὸν ἑαυτό του, ποῦ καὶ οἱ γυναῖκες ξεθάροεψαν, λογαριάζοντας στὴν προστασία τοῦ πολυβασανισμένου αὐτοῦ πατέρα. Μονάχα ποῦ ἡ κωρὰ Χρυσούλα βρῆκε κατὰλληλο καιρό, τώρα, νὰ τοῦ θυμῆσῃ πιὸ συχνά τὸ φτιαξίμο τῆς πόρτας...

Ὡ κι' αὐτὴ ἡ πόρτα!... Φοβισμένη, τρομοκρατημένη πιά, νόμιζε πὼς ὄλο της τὸ σπίτι ἦταν ἔσκαπο, ὀλάνοιχτο, ἀπροφύλαχτο ἀπὸ ἐπιδρομὴ κακοῦ ἀνθρώπου. Φτάνει νὰ τὰθελε ἔτσι δὰ νὰ σπρώξῃ τὸ σαράβαλο κανένας, γιὰ νὰ βρεθῆ στὴν αὐλὴ τους μέσα, νὰ βιάσῃ ἔν' ἀπ' τὰ παλῆα παράθυρα καὶ νὰ πηδήσῃ στὶς κάμαρες. Ἡ Χρυσούλα δὲν ἔλεγε ποιὸς θάταν αὐτὸς ὁ «κακὸς» ἄνθρωπος καὶ τί κακὸ μπορούσε νὰ τοὺς κἀνῃ, γιατί φοβοῦνταν καὶ ν' ἀναφέρῃ τῶνομά του. Ἦταν ὁ Λούπας... Γιὰ νὰ κἀνὴ δική του τὴ Λενιώ, δὲ θὰ τὴν εὔρισκε στὰ βουνά. Θὰ κατέβαινε μιὰ νύχτα ἐκεῖ, νὰ

κἀνῃ τὸ σκοπὸ του. Γι' αὐτὸ κι' ἐκείνη τὰ βράδια ξαγρυπνοῦσε, λαγοκοιμῶταν, εἶχε καταντήσῃ νὰ φοβάται καὶ στὸ παραμικρὸ τσαγγρούνισμα τοῦ ποντικοῦ. Πολλὲς φορὲς ξυπνοῦσε καὶ τὸν ἄντρα της νὰ κωτᾶξῃ ἓνα γύρω τὸ σπίτι. Κι' ὅπως τὶς ἄλλες φορὲς, ἔτσι πάλι γύριζε γελαστὸς ἐκείνος, γιὰ νὰ τῆς πῆ πὼς παρᾶκουσε, πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ περιμένῃ κανέναν νὰ τοὺς κἀνῃ κακὸ...

Μὰ ὡς τόσο, κι' αὐτὸς ὁ μπαρμπα-Χρῖστος δὲ μπορούσε νὰ κρύψῃ τὰ σημάδια τῆς ἀγωνίας περισσότερο γιατί ἀργούσε. Τὸν Λούπα, ἓνα μῆνα τώρα τὸν περιμένε νᾶρθῃ. Ἦταν σίγουρος πὼς μιὰ βραδυὰ θ' ἀρχόνταν νὰ λυσουν τὴ διαφορὰ. Ἄλλὰ γιατί ἀργοῦσε ἔτσι, μιὰ ποῦ αὐτὸς βιάζονταν νὰ τὸν δεχτῆ, νὰ τὸν περαιοτηθῆ;

Ὡς ποῦ, ἐπὶ τέλους, κάποτε ἐκείνος δὲν ἄργησε νᾶρθῃ, μὲ τὸν τρόπο του βέβαια...

Ἦταν ἓνα βράδυ τοῦ Σεπτέβρη, τόσο ἔλεινὸ κι' ἀκατάστατο, μὲ μιὰ βροχὴ ποῦχε ξεσπάσει ἀπὸ χωρὶς ἀκατάπαυτη. Ὁ καθένας εἶχε τραβηχτεῖ στὸ σπιτάκι του πιά, καὶ στὶς ταβέρες δὲν ἀκούγονταν τραγοῦδια τῶν μεθυσμένων.

Ὁ μολυβένιος οὐρανός, ἡ βροχὴ, ἡ τόση μελαγχολία ποῦχε σκορπιστεῖ στὴ φύση, κρύβοντας τᾶστρα καὶ τὰ μαγεμένα τοπεῖα ποῦκλειναν τὸ χωριό, βάραινε μὲ κάποια θλίψη τὴν ψυχὴ τους κείνη τὴ βραδυὰ.

Ὁ μπάραμπα-Χρῖστος ἔνοιωθε σὰν κάτι νὰ τοῦ πλακῶνῃ τὰ στήθια, ἔπαιρνε βαρεῖα τὴν ἀνάσα του. Ζήτησε ἀέρα, γιατί τὸ δωμάτιο ἦταν ζεστὸ καὶ τὰ παράθυρα κλειστά, κι' ὕστερα, λιγάκι ἀργά, γύρισε νὰ πλαγιάσῃ. Δὲ θὰ τὸν εἶχε ὅμως παρμένον ὁ ὕπνος, ὅταν ἀπ' ἔξω ἀκούστηκε, ἀνακατεμένο μὲ τὴ βουὴ τῆς βροχῆς, ἓνα τριξίμο, κάποιος γρουλλισμὸς τόσο σβυσμένος, μὰ καὶ τόσο γνώριμος σ' αὐτόν: Ἦταν ἡ πόρτα τους ποῦ ἔτριζε, αὐτὴ ἡ διολόπορτα τῆς αὐλῆς.

Καμμιὰ ἄλλη φορὰ ὁ Ἄνυφαντῆς δὲν εἶχε νοιώσει τέτοια ἀνησυχία καὶ τέτοιο φόβο, ὅσο τούτῃ τὴ φορὰ ποῦ βρέθηκε ξέγνοιαστος ὀλωσδιόλου. Τὸ τριξίμο τοῦ φάνηκε σὰν ἓνα μήνυμα, σὰν κάποιον σύνθημα κάποιου φίλου ποῦ παραφύλαε γιὰ

τὴν ἀσφάλειά του. Κι' αὐτό, ἴσως γιατί ἔτυχε νὰ τ' ἀκούσῃ ὁ ἴδιος. Ἄν τοῦ τῶλεγε ἡ Χρυσούλα, θὰ τῆς ἀπαντοῦσε πὼς γελάστηκε ἀπ' τὸν ἀέρα, πὼς δὲν ἦταν τίποτα... Κι' ἀλήθεια, πάλαιψε νὰ ξεγελάσῃ ὡς τώρα τὸν ἑαυτό του... Μὰ ἡ περιέργεια, ἓνα ἀόριστο προαίσθημα, κάποιος φόβος, νίκησαν, καὶ πετάχτηκε στὸ παράθυρο ν' ἀφουγκραστῆ. Δὲν ἀκουσε τίποτα: Ἡ βροχὴ πιὸ ἤσυχῃ τώρα, ἔπεφτε χτυπώντας στὰ τζάμια, στὴν αὐλὴ, ἀνακατεμένη σὰν ψίθυρος μὲ τὸ σιγανὸ ἀέρα ποῦ φύσαε. Τίποτ' ἄλλο...

Καὶ τοιμάστηκε νᾶμπῃ μέσα, μὰ δὲν εἶχε τραβηχτεῖ ἀκόμα ἀπ' τὸν τόπο του, κι' ἓνας κρότος ξερός σὰν σπασίμο ξύλου τὸν ἔκανε νὰ τιναχτῆ... Ἦταν ἀληθινὸ, λοιπόν, τὸ μήνυμα τῆς πόρτας; Δὲν τοῦμεινε ἀμφιβολία πιά. Νὰ ποῦ κάποιος ζητοῦσε νὰ μπῆ τέτοια ὥρα σπίτι του, καὶ κρυφὰ ἀπ' αὐτόν...

Μονομιᾶς, βρῆκε ὄλη του τὴν ψυχραιμία κι' ἔνοιωσε νὰ τοῦ φεύγῃ ἐκείνο τὸ βάρος ἀπ' τὴν ψυχὴ του. Ἀπόψε τελείωνε πιά, θάπανε στὸ ἔξῃς νὰ περιμένῃ, θάδινε τὴ γαλήνη στὶς δυὸ ἀνήσυχες γυναῖκες γιὰ πάντα...

Στὸ δωμάτιό του εἶχε γιομάτο τὸ γκρᾶ. Τὸν ξεκρέμασε στὴ στιγμή καὶ μὲ μιὰ σβελτάδα παλληκαριοῦ βρέθηκε στὴ σάλλα ποῦ ἔφερε στὶς ἄλλες κάμαρες καὶ στὴν κουζίνα στὸ βάθος. Τὸ σκοτάδι ἦταν βαθύ, μὰ ὁ μπάραμπα-Χρῖστος, ποῦξερε τὰ κατατόπια τοῦ σπιτιοῦ, δὲν ἤθελε φῶς. Ἐπιασε τὴ γωνιὰ σ' ἓνα χώρισμα κι' ἐκεῖ στριμώχτηκε περιμένοντας. Σὲ λίγο, κι' ἄλλος κρότος ἀδύνατος ἀκούστηκε κατὰ τὴν κουζίνα, κάμποσα σβυσμένα λόγια, καὶ πιὸ ὕστερα, λίγο φῶς ἔξφυγε ἀπ' τὴν ἀνοιχτὴ της πορτοῦλα, φωτίζοντας μιὰ σκιά ποῦ προχωροῦσε κατὰ τὸ μέρος του. Ὁ Ἄνυφαντῆς δὲν εἶχε ταραχτεῖ καθόλου στὴ θέση του. Βαστοῦσε μὲ ψυχραιμία τ' ὄπλο του κι' ἦταν ἤσυχος, σὰν νᾶχε νὰ ξεοφλήσῃ μιὰ ἀπλὴ ὑποχρέωση... Τράθηξε ἀργά-ἀργά τὸ σκάνταλο τοῦ γκρᾶ, κι' ὁ ἴσκιος, ὁ ἄνθρωπος ποῦ θάθελε νὰ τοῦ στίψῃ τὴ ζωὴ μὲ τὰ χέρια του τὰ ἴδια, σωριάστηκε φαρδὺς πλατὺς χωρὶς νὰ βγάλῃ μιὰ. Βγῆκε ὕστερα στὴν πόρτα καὶ σήκωσε τὸ χωριὸ μὲ τουφεκιές.

Προσκύνησις τῶν μάγων (III αἰών). Πρώτη φάσις.

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΟΥΜΕ ΜΙΑ ΙΔΕΑ ΑΠΟ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Τὸ ἄτομο, στὴν ὁμαδικὴ τέχνη, τοὺς πόθους του τοὺς ἐκφράζει μὲ τὰ σύμβολα τῆς ἐποχῆς του. Στὴ χριστιανικὴ τέχνη π.χ. τοῦ Μεσαίωνα, ὁ τεχνίτης ἔπερνε ἀφορμὴ ἀπὸ τῆς διάφορες θρησκευτικῆς παραστάσεις γιὰ νὰ ἐκδηλώσῃ τῆς διάφορες ψυχικῆς καταστάσεις του: Ζωγραφίζοντας τὴ Σταύρωση, εὑρίσκει θέμα γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἀνθρώπινο πόνο, μὲ τὸ γυμνὸ καὶ τυρραμισμένον κορμὶ τοῦ Χριστοῦ κρεμασμένο ἀπ' τὰ καρφιά, μὲ τὴν πικραμένη μάννα, μὲ τὴν ἀφοσιωμένη Μαρία Μαγδαληνὴ ζωγραφίζοντας τὴ Γέννηση, ἔπερνε

Προσκύνησις τῶν μάγων (880 μ. Χ.). Τρίτη φάσις

ἀφορμὴ γιὰ νὰ εἰκονίσῃ τὸ μεγάλο γεγονός τοῦ ἀνθρώπου πῶρχειται στὸν κόσμον, τὴ στοργὴ τῆς μητέρας, τὴν ἀδύναμη ἀθωότητα τοῦ νηπίου, πὺ κείτεται φασκιομένο σάν κουκουλι μέσα στὴ φάτνη, τὴν ἀδολὴ ἀπλόττητα τοῦ βουνίσσιου ἀνθρώπου μὲ τοὺς ποιμένας, τὴν ἀγνὴ μεγαλοπρέπεια τῆς φύσεως μὲ τὸ σπῆλαιό καὶ μὲ τὰ βράχια, τὴν συμπαθητικὴ ἀθωότητα τῶν ζώων (τοῦ γαϊδάρου, τοῦ βοδιού) πὺ γέρνουν μὲ τὸ ἥμερο μάτι τοὺς ἀποπᾶνω ἀπὸ τὸ φρεσκογεννημένο πλάσμα καὶ τὸ ζεσταίνου μὲ τῆς ἀναπνοῆς τοὺς. Ἔτσι γινότανε γιὰ

κάθε θέμα: γιὰ τὴν ἀχαριστία (Προδοσία τοῦ Ἰούδα), γιὰ τὴν ἀνδρεία (Ἁγίου Γεωργίου, Πολέμαρχοι ἅγιοι), γιὰ τὴν ἐγκράτεια (Ἀσκητές), γιὰ τὴν νίκη τοῦ ἀνθρώπου (Ἀνάστασις), γιὰ τὴν θαλλωρὴ τοῦ σπιτιοῦ (Γέννησις τῆς Θεοτόκου, τοῦ Προδρόμου κλπ.) Μάλιστα βλέπουμε, πῶς μέσα στὴ χριστιανικὴ εἰκονογραφικὴ παράδοση, οἱ διάφοροι λαοί, ἀναλόγως τῶν

ιστορικῶν περιπετειῶν πὺπεράσανε, ζωγράφιζαν κατὰ προτίμηση τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ θέμα, ἢ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ χαρακτήρα τους. Παράδειγματος χάρι, στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς,

μετὰ τὴν Ἄλωση, οἱ Ἕλληνες ζωγράφοι ζωγραφίζουσαν συχνώτερα τὴ Σταύρωση καὶ ἄλλα τέτοια θλιβερά θέματα, γιὰ τὴν τραγικὴ μοῖρα τοῦ ἔθνους τοὺς ἔκανε νὰ βλέπουν τὸν κόσμο μαῦρον, γιοματόν πόνο. Καὶ μάλιστα, τούτῃ ἢ ψυχικὴ κατάσταση δίνει στὴν τεχνοτροπία τους, στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, μιὰ ἐπέμονη τάση στὴν παραμόρφωση: φιοῦρες μαῦρες, καβουρντισμένες, χειρονομίες πόνου καὶ ὑποταγῆς, μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα γιομάτῃ ἀπὸ βαρύν, ἀνεξεχνίαστο μυστικισμό. Ἀντίθετα στὴν Ἰταλία, σὲ μιὰ χώρα, δηλ. πὺ κλι-

Βυζαντινὴ Παναγία
(πιθανόν πρὸ τῆς Ἄλώσεως).

μιντροῦσε ἀπὸ νειάτα, ἀπὸ ἀνυπόταχτη τόλμη καὶ ἀπὸ πάθη ἐντελῶς γήινα, ἢ ἴδια εἰκονογραφικὴ παράδοση, μεταφερμένη ὡς δόγμα στὴν ἀρχή, ὀλοένα τείνει νὰ προσαρμοσθῇ στὴν ψυχικὴ σύσταση καὶ κατάσταση τοῦ ντόπιου, ὡς πὺ ζεφεύγει ἀπὸ τὰ ἀρχικά τῆς ὄρια μὲ τὸν Τζιόττο. Ἔδῳ, στὴ χώρα τούτῃ πὺ ἔχει κέφι νὰ ζήσῃ καὶ κάνει ὄλο φέστες, ἐπικρατοῦνε οἱ παραστάσεις πῶρχεινε μέσα τοὺς πομπῆ καὶ κοσμικὴ λάμψη, ὅπως π.χ. «Στέψις τῆς Παρθένου» (Φρὰ Ἀντζέλικο, Τζιόττο, κλπ) «Ἀποθεώσεως» τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας, μέσα σὲ πλῆθος ἀγγελοῦδια (bambino) πὺ παίζουσαν ὄργανα, παραστάσεις πὺ δὲν ὑπάρχουσαν καθόλου στὴν Ἀνατολικὴ εἰκονογραφία. Μὰ καὶ ὅσες παραστάσεις κρατοῦν οἱ Ἰταλοὶ ἀπὸ τοὺς ρωμοὺς, τῆς γυρίζουσαν στὸ δικό τους πομπῶδες θριαμβικὸ ὕφος: Ἡ παράσταση τῆς «Γεννήσεως» ὑποχωρεῖ βαθμηδὸν καὶ στὸ τέλος τὴν ἀντικαθιστᾶ στερεότυπα «Ἡ Προσκύνησις τῶν μάγων», σκληρὴ γιομάτῃ κοστοῦμα ἀνατολίτικα, καμῆλες χρυσοφορτωμένες, ἀκολουθία πολυάνθρωπη καὶ θρόνος ἀντὶς σπῆλαιο. Ἡ «Εἰς Ἄδου Κάθοδος» τῆς ἀνατολίτικῆς εἰκονογραφίας, στοὺς Ἰταλοὺς

γίνεται «Ἀνάστασις» μ' ἕναν Χριστὸ θρηγᾶμβευτὴ καὶ ἀγέρωχο, σημαῖα στὸ χέρι καὶ πολυμιστῆς γύρω στὸν τάφο, λαμποκοπῶντας μέσα στὰ ρματὰ τους. Αὐτὴ ἢ κοσμικότητα τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου, ἢ ὑγεία καὶ ἢ προσήλωσή του στὴ ζωὴ, τὸν ξεμάκρυνε ἀπὸ τὸ εἰκονογραφικὸ δόγμα, κ' ἔτσι κ' ἢ τεχνοτροπία του ζεφεύγει ὀλοένα ἀπὸ τὰ ἐκφραστικὰ σχήματα τῆς μεταβυζαντινῆς ἀγιογραφίας (ἐξπρεσσιονισμὸς), τραβῶντας πρὸς τὴν πλαστικὴ ἀντίληψη, ὡς πὺ κατέληξε τέλος στὸν πραγματισμό. (Ἀναγέννησις).

Πολλοὶ ἔχουσαν τὴ γνώμη πῶς αὐτὴ ἢ τυπικότητα στὴν ὁμαδικὴ τέχνη, ἢ ἐπανάληψη τῶν ἴδιων τύπων μὲ κάποιον ἀργὴ

Ἡ Παναγία τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου Τιμαμποῦε, πὺ βγήκε ἀπὸ τὸν Βυζαντινὸν τύπον.

Προσκύνησις τῶν μάγων (555 μ. Χ.) Δευτέρα φάσις.

ἀλλαγῆ, τῆς ἀφαιρεῖ τῆ λευτεριά. Ἐγὼ νομίζω ἴσα ἴσια, πὸς ἢ πειθαρχία στὸ τεχνικὸ δόγμα φυλάγει τὸν τεχνίτη ἀπὸ προχειρότητες, ἀκρισίαις καὶ αὐτοσχεδιασμούς. Ἀπὸ τὴν παράδοσις ξεβγαίνουσι μεγάλοι τεχνίτες, οἱ ὅποιοι, γινόμενοι κύριοι

τῶν στοιχείων τῆς, τὰ φέρνουνε πρὸς τὸν ἑαυτὸ τους καὶ τὰ κάνουνε ὑποταχτικά καὶ ἐκφραστικά τῆς ἴδιας τους ψυχῆς. (Τσιμαμποῦε, Giotto, Dürer, Θεοτοκόπουλος, Πανσέληνος, κλπ.)

(Ἔχει συνέχεια)

N I N E T A

Ἐσὺ δὲν βάφεις τὰ χειλάκια σου
ποὺ φαίνονται ἔτσι ἀχνὰ καὶ μαραμένα,
ἐνῶ ὄλη ἡ γῆ μὲ λούλουδα στολίζεται,
Νινέτα, γιὰ σένα.

Ἐσὺ δὲν κόβεις τὰ μαλλάκια σου,
δὲν θές νὰ γίνεις μιὰ σταλιά κοκέτα
κ' ἐσύ, σὰν ὄλα τὰλλα κοριτσόπουλα,
Νινέτα, Νινέτα.

Κ' εἶν' ὄρες ποὺ θεωρῶ τὴν ὄψη σου
σὲ κάποια βουβῆ θλάφη βυθισμένη,
σὰν κάτ'ι νὰ κοιτᾷς πέρα ἀπ' τοὺς μάηδες,
Νινέτα καημένη.

Κ. ΚΑΡΘΙΟΣ.

ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΤΑ ΕΞΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ», 1919-1924

Ἵστερ' ἀπὸ ἐνάμιση χρόνο διακοπῆ, ὁ «Νουμᾶς» ξανάδε τὸ φῶς, ὄχι γιατί τὸ θελήσανε φανατικοὶ ὄπαδοι τῆς Ἰδέας ἢ καὶ πρωτεργάτες τοῦ Δημοτικιστικοῦ Ἀγῶνα, ποὺ θάχανε κάθε λόγο νὰ ὑπάρχει ὁ «Νουμᾶς» στὴ ζωὴ τόσο γιὰ τὴν Ἰδέα ὅσο καὶ γιὰ τὸ ἴδιο τὸ συμφέρον τους—θαμμένοι κ' αὐτοὶ σὲ μιὰν ἀπελπιστικὴν νέκρα τὸν καιρὸ ποὺ δὲν ἔβγαίνε!—ἀλλὰ γιατί τὸ θέλησε ἓνας ἄνθρωπος, προσωπικὸς φίλος τοῦ Πατέρα μου, ἄσχετος μὲ τὸν ἀγῶνα, ποὺ βάλθηκε μὲ τὴν καρδιά του νὰ κάνει τοῦ Ταγκόπουλου καλὸ: Νὰ τὸν ξαναζωντανέψῃ μαζί μὲ τὸ ξανάνθισμα τοῦ Νουμᾶ.

Ἀπὸ τὸν Κίμωνα Θεοδωρόπουλο, χορηγητῆ, ποὺ εἶχε ἀναλάβει τὴ Διεύθυνση τῆς Ἐκδοτικῆς Ἐταιρείας «Τύπος» καὶ μὲ ἀρχισυντάκτη τὸν Ἡλία Βουτιερίδη, ἐβγήκε στὶς 15 Δεκεμβρίου 1918 τὸ πρῶτο μετὰ τὴ διακοπῆ φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» (610 στὴ σειρά), σελίδες 16 καὶ σὲ σχῆμα δίστηλο.

Στὸ κύριο ἄρθρο τοῦ ὁ ἰδρυτῆς τοῦ Περιδικιοῦ σημειώνει πὸς ὁ «Νουμᾶς» «ἔχοντας πιά τὴ γλῶσσα γιὰ μέσο κ' ὄχι γιὰ σκοπὸ τοῦ Ἀγῶνα του, θὰ ἐπιδιώξει, ὅσο

τοῦ ἐπιτρέψουν οἱ δυνάμεις του, νὰ φέρει μιὰ καινούρια ἀνθισθὴ στὴ σύγχρονη λογοτεχνία, μιὰ ἀνθισθὴ ποὺ νὰ πηγάζει ἀπὸ ψυχικὴ εἰλικρίνεια κ' ἀπὸ πνευματικὴ νηφαλιότητα». Ὁ ἀγῶνας δὲ θάναί πιά στενὰ καὶ σχολαστικὰ γλωσσικός.

Ἐξωντανή μας γλῶσσα, — γράφει—ἀναγνωρίστηκε ἀπὸ τὸ Ἐπίσημο Κράτος καὶ τῆς ἀνοιχτήκανε διάπλατες οἱ πόρτες τῶν σχολείων κ' οἱ ψυχὲς τῶν παιδιῶν μας». Στὸ μεταξὺ, βλέπετε, εἶχε σημειωθεῖ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση—ἡ ἀπολυτρωτικὴ ἐκείνη ἀναγέννηση—ποὺ σ' αὐτὴν πρωτοστατοῦσαν οἱ κ. κ. Γληνός, Δελεμούζος, Μ. Τριανταφυλλίδης, «κ' οἱ τρεῖς τους βγαλμένοι ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ «Νουμᾶ» καὶ ποτισμένοι ἴσαμε τὸ μεδοῦλι μὲ τὴν ἰδεολογία του».

Μὲ πρόγραμμα λοιπὸν γενικώτερο τὸ λουλούδισμα τῆς Σκέψης μὰ καὶ τὸ ξεκαθάρισμα τῶν Γραμμάτων ἀπὸ τὰ λογιῆς παράσιτα, ἐμπήκε ὁ «Νουμᾶς» στὴν καινούρια του περίοδο,

μὲ τὴν ἴδια πρωτινὴ του ὄρμη καὶ ζωτικότητα καὶ μὲ βοηθοὺς στὸ πλευρὸ του μερικοὺς ἀπὸ τοὺς παλιοὺς συνεργάτες του, ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν ταχτικὴ συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ἡ τῆ «Συννομοσπονδία τοῦ Νουμᾶ», καθὼς ἔγραφε σατυρίζοντας κ' αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς φι-

Ὁ Νουμᾶς

λους του ό Ταγκόπουλος. Ίσαμε τὸ τέλος τοῦ Α' ἐξάμηνου τοῦ 1920 ταχτικοὶ συντάκτες του εἴτανε οἱ Κ. Καρθαῖος, Ρήγας Γκόλφης, Κώστας Παρορίτης, Κίμων Ι. Θεοδώροπουλος, Πάνος Δ. Ταγκόπουλος, πὸν σ' αὐτοὺς ἐμπῆκε μετὰ ὁ ποιητὴς Γ. Φτέρης (Γιώργος Τσιμπιδάρος) καὶ στὰ 1922 ὁ Ἄλεξ. Σταῖμνεντζ καὶ ὁ Ἡλίας Φ. Ἡλιοῦ.

Γιὰ τὸ Νουμᾶ, καὶ πολλὴ περισσότερὸ γιὰ τὸν Ταγκόπουλο, ἀρχίζε μιὰ καινούρια ζωὴ. Μιὰ ζωὴ πὸν ἂν δὲν εἴταν σπαρμένη ὅλο μὲ τριαντάφυλλα δὲν εἶχε ὅμως καὶ τὶς δολερὲς παγίδες καὶ τοὺς ἀνυπέροβλους φραγμοὺς, πὸν τοῦ ὑψῶνανε τὰ εὐγενικὰ χέρια κάποιων ὑποστηρικτῶν τοῦ Ἄγωνα. Εἴτανε—ὅσο νᾶναι—ὕλικά καὶ ἠθικά ἀπολυτρωμένος. Καὶ δὲν εἶχε νὰ φροντίζη παρὰ πὸς νὰ βγαίνει τὸ φύλλο καλύτερο, χωρὶς νὰ λογοδοτεῖ σὲ κανένα.

Τὴν πρώτη χρονιά, 15 Δεκεμβρίου 1918 ὡς τὰ τέλη τοῦ 1919, ἐβγήκανε 55 δεκαεξαεσέλιδα φύλλα, ταχτικὰ κάθε Σάββατο, καὶ συνεργαστήκανε σ' αὐτὰ περισσότεροι ἀπὸ 200 πεζογράφοι καὶ ποιητές. Ἀπὸ τοὺς παλιούς ὁ Κωστῆς Παλαμάς, Ἡλίας Βουτιεριδῆς, Γιάννης Περγιαλίτης, Παῦλος Νιρβάνας (πὸν ἔγραφε κάθε Σάββατο στὴ σελίδα Ἄπὸ Βδομάδα σὲ Βδομάδα» τὸ χρονογράφημα), Παῦλος Γνευτός, Γ. Σκληρός, Ν. Γιαννιός, Μήτσης Καλαμάς, Ι. Σταμνόπουλος, καὶ ἀπὸ τοὺς νεώτερους, πὸν ἀρχίσανε νὰ πρωτοδημοσιεύουνε στὸ Νουμᾶ (συνεργάτες μερικὸι πρωτῆτερα τοῦ «Πυρσοῦ», πὸν σταμάτησε τὴν ἐκδοσὴν τοῦ τέσσερις μῆνες μετὰ τὸ ξαναζωντανεμα τοῦ Νουμᾶ, τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1919 καὶ ὄχι τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1928 (!) ὅπως ἀναγράφτηκε ἀπὸ τυπογραφικὴ ἀβλεψία στὸ προηγούμενο τεῦχος), οἱ Γιάννης Οἰκονομίδης, Ἄγης Λεβέντης, Κωστῆς Βελμύρας (πὸν τοῦ βραβεύτηκε μάλιστα μιὰ σειρά παιδικῶν τραγουδιῶν στὸ σχετικὸ διαγωνισμό τοῦ «Νουμᾶ»), ὁ μακαρίτης Καρυωτάκης, ἡ Δώρα Μοάτσου, Κλεαρέτη Μαλάμου, Ἀθηνᾶ Σαραντίδη, Σπύρος Παναγιωτόπουλος, Βασίλης Ρώτας, Πολύδωρος Παπαχριστοδούλου, ὁ ζωγράφος Μαλέας, Σταῦρος Κανονίδης, Ἀριστείδης Καράβας, ὁ Φῶτος Γιοφύλλης, Χρ. Ἐσπέρας, Ἄγης καὶ Αὔρα Θέρου κ.τ.λ. Ὁ κ. Ν. Πετιμεζᾶς, νομάρχης τότε Κυκλάδων, ἀρχισε νὰ πρωτογράφει καὶ νὰ πρωτοδημοσιεύει στίχους

στὸ «Νουμᾶ» μὲ τὰ ἀρχικά του Ν. Π. καὶ μὲ τὸ ψευδώνυμο **Δαύρας**.

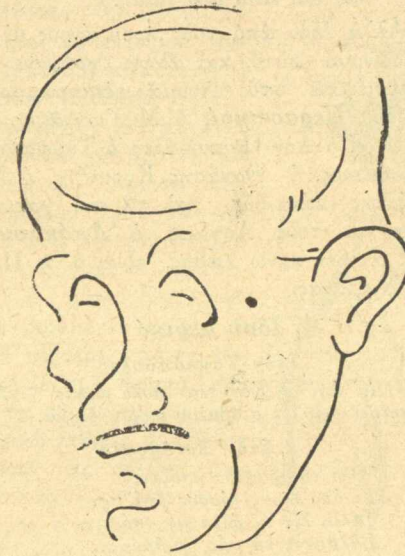
Ἀπὸ τοὺς παλιούς, τοὺς μεγαλόσχημους, νὰ ποῦμε, δημοτικιστᾶδες, πὸν ὀδηγήσανε μὲ τὴν ταχτικὴ τους καὶ τὰ ὠραία τους φερσίματα στὸ προσωρινὸ νέκρωμα τὸ Νουμᾶ, πολλοὶ—τὴν πρώτη ἰδίως χρονιά—λάμπανε «διὰ τῆς ἀπουσίαςτων», βλέποντας, βέβαια, κάθε ἄλλο παρὰ μὲ εὐχάριστο μάτι τὸ ξαναζωντανεμα τοῦ.

Ἐδῶ ὅμως δὲν πρόκειται ν' ἀπαριθμήσουμε οὔτε τὶς ὑπηρεσίες πὸν προσέφερε ὁ καθένας τὴν καινούρια αὐτὴν περίοδο στὸ «Νουμᾶ» οὔτε τὰ ἐμπόδια πὸν τυχὸν ἐσήκωσε ἀπέναντί του. Ἄν οἱ τόμοι τῶν πρώτων δεκαπέντε χρόνων εἶναι δυσεύρετοι, καὶ ἀπὸ τὰ 1903 ὡς τὰ 1910 δὲ σώζεται οὔτε ἓνα φύλλο—ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σειρά πὸν ἔχουνε οἱ δυὸ Βιβλιοθηκῆς καὶ μερικὸι ἰδιῶτες στὰ χέρια τους—οἱ τέσσερις-πέντε τελευταῖοι τόμοι ὡς τὰ 1924 εἶναι εὐκολο νὰ βρεθοῦνε καὶ ὅποιος ἔχει διάθεση μπορεῖ νὰ τοὺς ξεφυλλίσῃ καὶ νὰ παρακολουθήσῃ ὅλη τὴν κίνηση τοῦ περιοδικοῦ. Ἄλλωστε τὰ χρόνια αὐτὰ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς νέους φίλους τῶν Γραμμάτων τὰ ζήσανε, τὰ ξαίρουνε, εἶναι τόσο κοντὰ μας. Κ' εἶναι γνωστοὶ οἱ καυγάδες πὸν εἶχανε στόχο τὸ «Νουμᾶ», ὅπως τοῦ Στρατήγη μὲ τὸν Ταγκόπουλο λ. χ. πὸν τὸν κατηγοροῦσε καὶ τότε φώναζε, καθὼς θὰ δοῦμε, μέσα στὴν ὁδὸ Σταδίου **Μπολοσεβίκο***, τοῦ μακροσμένου ἀκόμα Χατζόπουλου, γιατί δὲν τοῦ ἀναγνωρίζανε τοὺς «**Ἀπλοὺς τρόπους**», ποιητικὸ ἀριστούργημα τῶν Αἰώνων! καὶ αὐτοῦ ἀκόμα—δυστυχῶς καὶ ἀλλοίμονο!—τοῦ Ἀρχηγοῦ, τοῦ Ψυχάρη!...

Ὁ Στρατήγη, πὸν εἶχε κυκλοφορήσει τότε, στὰ τέλη τοῦ 1918, μιὰ συλλογὴ στίχων: «**Τὶ λὲν τὰ κύματα**» καὶ πῆγαινε γιὰ τ' **Ἀριστεῖο**, εἶχε χολωθεῖ ἀπὸ μιὰ κριτικὴ τοῦ Ρήγα Γκόλφης, ὅπου σ' αὐτὴν τοῦ ἔλεγε «**πὸς τόσα χρόνια σιχουρῶντας καὶ μὲ τόσα ἔργα δὲ μᾶς ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ ξεχωρίσουμε στὴν Τέχνη χαρίσματα ἀληθινὰ καὶ πὸν, σὰν τὸν Πολέμη, λαχταρᾷ τὴ σύντομη**

* Ὁ Στρατήγη εἶχε παρεξηγήσει τὸν τρόπο πὸν κοιτοῦσε ὁ «Νουμᾶς» τὰ διάφορα κοινωνικὰ προβλήματα ὑστερ' ἀπὸ τὸ φοβερὸ μακελεῖο τοῦ Πανευρωπαϊκοῦ πολέμου. Ἡθελε—ὁ ποιητὴς!—τὸν κοσμάκη νὰ πετοσκόβεται ἀκόμα γιὰ βασιληᾶδες καὶ Πατρίδες...

καὶ σίγουρη ἐπιτυχία. **Μὲ μόνη τὴ διαφορὰ πὸς ἐνῶ ὁ δεύτερος δημοσιογραφεῖ τὴν Ποίηση, αὐτὸς (ὁ Στρατήγη) σιχουρῶν τὴ δημοσιογραφία.**

Κώστας Παρορίτης

Μπαρούτι ὁ ποιητὴς τοῦ γέρω-Ματρόζου, Ρολάντος μαινόμενος, ὅταν διάβασε μάλιστα στὸ ἴδιο φύλλο τῆς κριτικῆς καὶ τὸ παρακάτω ἐπίγραμμα:

Σὲ μνηστῆρα τοῦ Ἀριστείου

Ρολάντος ὁ μαινόμενος γιὰ τ' Ἀριστεῖο τρέχεις.
καὶ γράφεις περισσότερα κ' ὅπ' ὅ,τι λὲν

τὰ κύματα.
Μὰ ὁ ποιητὴς Ζακυνθιανός, πὸν δὲν τότε προσέχεις
θὰ σοῦ τὴ φέρῃ τὴ χωσιὰ καὶ τότε πᾶ βλαστήματα.

— Πιάστε τον! Πιάστε τον! ἔβαλε τὶς φωνῆς ὁ Στρατήγης ἓνα Κυριακάτικο πρωῖνό, πὸν ἀντίκρουσε γαλήνιο τὸν Ταγκόπουλο ἔξω ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ Βασιλείου. Πιάστε τον, στρατιῶτες!... ἐγύρισε φωνάζοντας πρὸς τὰ ὄργανα τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ! Εἶναι ἀντιβενιζελικός καὶ Μπολοσεβίκος. Πιάστε τὸ μπολοσεβίκο.

Ὁ ἄθλιος ὁ Ταγκόπουλος τὸν παραφούσκωσε. δὲν κρατιότανε πιά. Στὸ ἀμέσως ἐπόμενο φύλλο, τοῦ εἶχε σκαρώση καὶ δεύτερο ἐπίγραμμα, σατανικὸ, μὲ τὸν τίτλο:

Μιὰ διάψευση

Ἐρώτησα τὰ κύματα ἂν εἶναι αὐτὰ σωστά
πὸν εἶπαν στὸ Στρατήγη,
κ' ἐκεῖνα μ' ἀγοριοκοίταξαν καὶ μ' ἐστρωσαν μπροστὰ
κ' ἐγὼ ὅπου φῆγε ἔφρῦγε...

Μετὰ τὸ ἐπεισόδιο, ξαναδημοσιεύτηκε στὸ φύλλο τῆς 19 Ἰανουαρίου 1919 «**τὸ ἀθῶο ἐπίγραμμα πὸν τόσο ἐχόλιασε τὸν κ. Στρατήγη, ὥστε ν' ἀπειλεῖ πὸς θὰ κινητοποιήσῃ ὅλους τοὺς Σπεισιῶτες κατὰ τοῦ «Νουμᾶ».**

Ἐνα-δυὸ μῆνες ἀργότερα, τὰ σιάξανε κ' ὁ Στρατήγης ἀρχισε νὰ δημοσιεύει κ' αὐτὸς ἐπιγράμματα στὸ «Νουμᾶ»—«**Ἀρχιλόχεια**» τὰ βάρφτιζε, μὲ πόση ἀλήθεια μετριοφροσύνη!—ἐναντίον τοῦ Πορφύρα, τῆς Συναίας Ἀκαδημίας κ. τ. λ.

Στὰ τέσσερα-πέντε αὐτὰ χρόνια τὸ ἐπίγραμμα καλλιεργήθηκε ὅσο παίρνει ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ «Νουμᾶ», ἔγινε εἶδος φιλολογικὸ, ἐπῆρε ὅλη τὴν δροσεράδα τοῦ ζωντανοῦ λόγου κ' ἡ σάτυρα, σὲ πρόσωπα καὶ πράγματα σκουριασμένα, ἔπεφτε σίδηρο κάποτε ἀναμένο. Ἀντὶ γιὰ κάθε ἄλλη κριτικὴ ἓνα ἐπίγραμμα τοῦ **Πικραγνάθη** ἀρκοῦσε. Μ' αὐτὸ τὸ ψευδώνυμο κρυβότανε κυρίως ὁ Ταγκόπουλος, ὁ Ρήγας Γκόλφης, κ' ἓνα-δυὸ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ταχτικούς συντάκτες τοῦ «Νουμᾶ».

Μεταφέρω μερικὰ ἐπιγράμματα, ἔτσι σὰν λίγη δροσιὰ μέσα στὴν ξερὰ ἄηλη τῆ σοβαροφάνεια τῆς σύγχρονης... λογοτεχνικῆς παραγωγῆς.

Ρήγας Γκόλφης

Σ' ἐπιτήδειο Ζωγράφο

Τὸν πόλεμο ζωγράφισες χαρούμενο γιορτάσι
καὶ πούθενά δὲν ἔβαλες, γιὰ σάλτσα, λίγο κλάμα.
Φαίποιός τὴν ἐξυπνάδα σου μπορεῖ νὰ μὴ θανύμωσῃ
ἀφοῦ τὴν τέχνη γύρισε πρὸς τὴ χοντρὴ ορεκλάμα.

Σε ποιητή της Φυλακής

"Αδικα φυλακιστήκες άφου δέν έκακούρησες.
"Υστερα τό μετάνιωσες κ' έπιασες κ' έσιχούρησες.

Η μέρα της Κρίσης

(Του Άριστιείου 1918 πού δέν έδόθηκε
σε κανένα Ποιητή και Πεζογράφο)

Μαζεύτεηκε' ή Έπιτροπή. Του πνεύματος τι βράχος!
Σουρής, Δροσίνης, Άννινος, Πολέμης, Πάτερ Βλάχος!
"Ο πονηρός Σενόπουλος μεγάλη' είχε ύποψία
κ' έτοιμάζε τό ρόλο του γιά τή λιποφυγία.
Μά δ' Στρατήγης; βέβαιος αυτός γιά τ' Άριστιείο
Έτραταίρηε τους φίλους του στό Ζαχροσπλαστείο.

Σε νέο Ποιητή

Τά μέτρα σου δια άμέτρητα, μήτε ουθυός σωστός.
Θά σε παινέση, γράφοντας γιά σένα, ό Τυμψηροτός.

Σε άστό Λόγιο

Πήρες τό μέρος των άστών και της ιδιοκτησίας
εσύ, πού δέν σε ξαίραμε μιά γνώμη ιδιοκτήτη.
Αίκιο όμως έχεις νά μιλάς κ' έσύ σαν κτηματίας
άφου είναι ιδιοκτησία σου «Τό χαλασμένο σπίτι».

Στό Χατζηδάκη

Σ' έχοντε γιά καθηγητή, κι άπάνω από την έδρα
τήνεις γιά τή Δημοτική κατηγορίας ένέδρα.
Και γιά νά σε πιστέψουνε — ώ! πονηριά μεγάλη
μέ κόθορο δημοτικό τό βήμα σου προβάλλει.

Άντικειμενικά μαθήματα

Στόν τόπο της τσαολατανιάς και της άλουμπαρίας
«Έφαρμοσμένη αισθητική», διδάσκει ό Ζαχαρίας.

Σε Ζακυνθινό

Αύσαξες γιά νά τό πάρεις,
μά τό πήρεν ό Γουπάρος.

Τώρα πιά μήν τό καλάριες,
κι άλλο δράμα μή φορμάριες...

Γιά τόν "Αδη μή σαλπάρεις
κι από ζούλια μή σαλτάρεις.

Πάρτε νά τό κορτεζάρεις,
πάψε νά μπαρτζολετάρεις,

πάψε πιά νάσαι μονοντάρης.
Τό Δροσίνη μή όνοράριες.

Τούς μιχτούς κι άν κοροσνιτάρεις,
όχι, έσύ δέ θά τό πάρης.

Στόν ίδιο

Στά ούράνια πέσει άνέβασες τόν πονηρό Δροσίνη
μά κείνος τό χρυσό λιλί, καθόλου δέ στό δίνει.
Φέτος πού τότε χτύπησες, δέν άλλαξ' ό ντορός.
Τήν πονηριά μέ πονηριά πληρώνει ό πονηρός.

Σε μετρολόγιο

Τά μέτρα όλο σπουδάζοντας, έγέρασε ό Γεράσιμος
χωρίς νά γίνη ποιητής μέτριος καν ή άσημος.

Τά Ειρηνικά

"Ολα μιά κι άνάποδα και τίποτα τά όλάκερα...
Συγκαρινός ό Παλαμάς ινιπώνει τά «Παράκαιρα»..
Κι' ένας πολν παράκαιρος πού τόν άκούς και τρέμεις
φουρνίζει τά «Ειρηνικά» κι άς λέγεται Πολέμης.

Αυτά είναι μερικά από τά έπιγράμ-
ματα του Πικραγκάθη, πού έχοντε κοντά

στή χάρη και την τσαχπινιά τους κ' ένα
φαρμακερό άληθινά κεντρί

νά τους κεντρώνει και μιά σιάλα
στόν κόσμο αυτό νά μή θαρρούν
πώς όλα είναι μέλι γάλα...

Άλλά έξόν από τους κρυμμένους μέ τό
ψευδώνυμο αυτό, και άλλοι γράφανε και
δημοσιέψανε στό «Νουμά» έπιγράμματα,
ένα-δυό **Περαστικοί**, ό Μ. Γιαννάτος Ά-
θηνέλης, ό Δόν-Πασκουάλης, ό Τυμψηροτός
άμυνομένος, ό Θανάσης Κυριαζής, ό Με-
λικέρτης κάνα-δυό, και τά πιό χαριτω-
μένα γιά τους Λογίους, ό **Απόκαυκος**,
πού, άν δέν κάνω λάθος, είναι ό κ. Παύ-
λος Νιρβάνας.

Ίδου μερικά:

Στόν Ταγκόπουλο

Τά «Πίο' από τά Κάγκελα» πολν ώρατα ... Μά,
Τι κρίμα, πού δέ σ' έβαλαν Ισόβια δεσμά.

Στόν Σενόπουλο

"Ολο τή γραφίδα σπάξεις
Κι όλο νέους τόμους βγάξεις.
"Αλλα λές κι άλλα μās κάνεις,
Βάλθηκες νά μās παιθάνεις.

Στόν Νιρβάνα

Δέν άφισες άπάτητο χωράφι κανενός.
Φοβάμαι πώς κατάντησες...όλίγο μαϊντανός.

Μαλακίσσης

Κατακαυμένη Μπαταριά, της λεβεντιάς καμάρι,
Καυμέ της Λιμνοθάλασσας, του πόθου πυροφάνι.
"Ο Μίλτος σε τραγούδησε μέσ τό χορδιό πριόρι.
...Κι ό Μωρεάς σαν τ' άκουσε πολν του κακοφάνη.

"Η Νέα Σχολή

Περίεργον! "Η Νέα Σχολή των Καθαροκολάρων,
Έκδότη, πού της έπρεπε, δέν έχει τόν Κολλάρων.

"Η Έταιρεία «Τύπος» (Κίμων Ι. Θεοδο-
ρόπουλος και Σια) εκράτησε την έκδοση
του «Νουμά» ως τό Σ)βριο του 1920 και
μετά τόν παράδωσε στό Χρυσό Γανιάρη
ως έκδοση του Άθηναϊκού Βιβλιοπωλείου.
Στό διάστημα πού τόν είχε ό «Τύπος»
ή κυκλοφορία του είχε άνεβεί και ή έκδοσή
του γινότανε ταχτικά κάθε Σάββατο.
Στό πρώτο είχανε συντελέσει, έξόν από
την πρωτότυπη συνεργασία, και οι διαλε-
χτές μεταφράσεις πού έβαζε ό «Νουμάς»
και μάλιστα ό Δόν-Κιχώτης, μεταφρασμέ-
νος από τά Ισπανικά, πού τράβηξε άρκε-
τούς αναγνώστες. Τό άριστούργημα του
Θερβαντές εΐτανε γνωστό μόνο στους πα-
λιότερους από μιά μετάφραση του μακα-
ρίτη Σκυλίτση, ψαλλιδιτμένο και πετσο-
κομμένο άγρια, σε γλώσσα καθαρεύουσα.

"Ο διανοούμενος κόσμος βρήκε στη μετά-
φραση του Νουμά, κανωμένη μ' εύσυνει-
δησία από τόν Καρθαίο, όλη την όμορφιά,
τή χάρη, και τό σπιρτόζικο πνεύμα του
πρωτότυπου. "Ο καθημερι-
νός τύπος πρόσεξε και χει-
ροκρότησε την εργασία αυτή
πού είναι μιά από τις ση-
μαντικώτερες κι' άληθινά
είναι δουλειά μετρημένη και
δημιουργική. Άρχισε στις
2 Νοεμβρίου 1919 και τε-
λείωσε στις 30 του Γενάρη
1921. Σύγχρονα τραβή-
χτηκε ό «Δόν-Κιχώτης»
και σε βιβλίο.

Στά τέσσερα—πέντε αυ-
τά χρόνια του Νουμά, πού
είναι και τά τελευταία του,
ή Λυρική ποίηση άνάβλυσε
μέσ' από τις σελίδες του
σαν μιά καθάρια νερομάννα,
ό στίχος, άντίθετα μέ την
πρόζα πού έμενε περιορι-
σμένη σε χέρια παλιών πε-
ζογράφων, άρχισε νά προσέ-
χεται περισσότερο από τους
νεώτερους, νά παίρηνη κα-
νονικό περπάτημα και ξε-
τύλιγμα, νά γίνεσαι πλα-
στικώτερος, μουσικώτερος,
έντελέστερος, ή φόρμα ν' ά-
πασχολεί όσο και ή ουσία,
κ' ή σκέψη νάναι κατακά-
θαρη σαν τό γάργαρο τό
τρεχούμενο νερό, συνταιρια-
σμένη μέ όλα της Τέχνης
τά χαρίσματα. Άπό την
Ποιητική αυτή άνθιση, βγή-
κανε άρκετοί νεώτεροι Ποιη-
τές πού και σήμερα τιμάνε
τά Γράμματα, άλλοι όλοένα
Συγχρονηζόμενοι, καθώς
τους άρσσει νά λέγονται,
άλλοι άς πούμε **καθυστε-
ρημένοι**, νεοκλαστικοί, άν
θέλετε, πού βλέπουνε κι ως
τώρα «τι τρώος είνε του
Παλατιού της Ποίησης ή
δουλειά!». Χαρακτηρι-
στικό σημάδι του όργανου εκείνου, είναι
όι τέσσερες Ποιητικές συλλογές πού κυκλο-
φορήσανε από τό Άθηναϊκό Βιβλιοπωλείο

την άνοιξη του 1921, χωρίς νά ξεχνάμε
ν' αναφέρουμε κοντά σ' αυτές τις «**Στιγ-
μές πού ζώ...**» του Κυριαζή και τους
«**Δρόμους και μονοπάτια**» του Θρασύ-
βουλου Σταύρου-Μελικέρτη.

Άντι γιά κάθε άλλη...
βαθυστόχαστη Κριτική (και
γραφτήκανε τότε άρκετές,
μεταφέρουμε έδω ένα επί-
γραμμα του Νουμά (δρά-
στης ό Θανάσης Κυριαζής)
πού δείχνεται μ' αυτό πώς
κ' έμεεις οι Ίδιοι σατυρίζαμε
συχνά τους έαυτούς μας:

... Κριτική και Ποίηση

Τά «Λυρικά» είναι βάσανο και
[τ' «Απλά Λόγια» ζάλη.
Κ' οι «Υμνοι», Ρήγα Γκόλφη
[μου, παραξενιά μεγάλη.
Και τά «Τραγούδια του νησιού»;
[Σοφία μέ τό δράμι.
Τούτα μονάχα ό Θεός... τρα-
[γούδια νά τά κάμει.

"Ο «Νουμάς» κοντά στη
δική μας παραγωγή, πού
την παρακολουθούσε στη
σελίδα «**Νεοελληνική Φι-
λολογία**», παρακολουθούσε
και την ξένη κίνηση, πού
την έγραφε ή Graziella
(Βιβή Σκούρχ), ό Καρθαίος
κ. ά. Άπό τά 1921 άρχισε
νά στέλνει μαζί μέ ώρατες
μεταφράσεις από τά Γερ-
μανικά και Γράμματα φι-
λολογικά από τό Μόναχο ό
παλιός κι από τους πρώ-
τους—πρώτους φίλος του
Νουμά και δημοτικιστής
Άλέξαντρος Σταίμνετζ.

Σ' ένα του γράμμα στόν
αριθμό 723 (12 Φλεβάρη
1921) ό Σταίμνετζ έκρινε
τή μεταπολεμική κατά-
σταση κι' άνάμεσα σ' άλλα
έγραφε τά εξής:

«Οι Σαυλόκοι του Πα-
ρισιού βγάλανε τό φερμάνι
τους. "Ο γερμανικός λαός
καταδικάστηκε νά δουλέψη
42 χρόνια γιά την άνταν-
τική κεφαλαιοκρατία. Θά πληρώσει μέ
τόν Ίδρωτά του τις άμαρτίες του Γου-
λιέλμου, του Λούντερτοφ, του Τίρπιτς.

Ο άετιδεύς του Νουμά

Κίμων ό Τύπος
Κ. Θεοδορόπουλος

Ἄλλὰ νὰ εἶναι μονάχα ὁ Γερμανικὸς μιλιταρισμὸς ἢ αἰτία τοῦ πολέμου; Καὶ ὁ μακαρίτης Τσαρισμὸς, ποὺ ἀπειλοῦσε τὶς Ἰνδίες καὶ τὴν Πόλη; ὁ ἐγγλέζικος ἱμπεριαλισμὸς, ὁ γαλλικὸς σωβινισμὸς, νὰ μὴ φταῖνε καὶ τοῦτοι λιγούλακι; . . .»

Τὸ ἄρθρο αὐτὸ τοῦ Σταίμεντζ ἐπείραξε τὸν Ψυχάρη, ποὺ εἶχε χάσει δυὸ παιδιὰ του στὸν πόλεμο, τὸν ἔκανε νὰ τὸ δεῖ σὰ Γάλλος Σωβινιστής, κι' ὄχι σὰν πλατύτερα, ὅπως ἔπρεπε, ἀνθρωπιστής, κι' ἐνῶ δημοσίευε τότε στὸ «Νουμᾶ» ἕνα ἐρωτικὸ του ξεχειλισμὰ, τὰ «**Δυὸ Τριαντάφυλλα τοῦ χάρου**», ἔστειλε στὸν Ταγκόπουλο μιὰ δήλωση ποὺ σ' αὐτὴν ἔλεγε πὼς μετὰ τὸ τέλος τοῦ ρομάντζου του, λυπᾶται, μὴ σταματάει τὴ συνεργασία του στὸ Νουμᾶ γιὰ τὸ «τοῦ εἶναι τῶν ἀδυνάτων τὸ ἀδύνατο νὰ γράφει σὲ μιὰ φημερίδα ὅπου ἕνας Γερμανικὸς βγαίνει ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά νὰ μᾶς βρίσῃ Σαηλόκους κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁ ἴδιος ὁ Γερμανὸς μιλάει γιὰ τοὺς τίμιους μπολσεβίκους. . .».

Ὁ Ταγκόπουλος, καλὰ ἢ κακὰ δὲν ἐξετάζω, μὰ γιὰ νὰ ὑπερασπίσει, ὅπως ἔλεγε, τὸν Ψυχάρη ἀπὸ μιὰ δίκαια ἐναντίον του ἀγανάκτηση τῶν προοδευτικῶν στοιχείων τοῦ τόπου, αὐτῶν ἀκόμα ἀπὸ τοὺς παλιούς του συνεργάτες, ποὺ εἶχανε ρίξει νερὸ στὸ κρασί τοῦ ἄκρτου πατριωτισμοῦ, δὲν τύπωσε τὴ δήλωσή του στὸ Νουμᾶ, γράφοντας τοῦ ξεχωριστὰ τοὺς λόγους. Ἄντι γιὰ κάθε ἄλλη ἀπάντηση ἐδέχτηκε ἀπὸ τὶς στήλες τῆς «Πατρίδας» καὶ τοῦ Πολιτικῆ «Λόγου» ἕναν τρομερὸ καταιγισμὸ ὕβρεων καταπάνω του, ἕνα συχαμερὸ ὕβρεολόγιο μὲ φραστικούς τρόπους ποὺ μόνον χασισοπότες μεταχειρίζονται. Ἄνθρωπος δὲν ἐβρίστηκε στὴν Ἑλλάδα μὲ τέτοια πρωτόφαντη ἀγριὰδα. Σὲ μιὰ στιγμή ὁ μπαρουτομεθετισμένος πατριώτης, ὁ Ψυχάρης, τὰ ξέχασε ὅλα. Τὴ χρωστοῦσε στὸ Νουμᾶ καὶ στὸν Ταγκόπουλο, τὸν «βρωμοβράκωτο» Ταγκόπουλο, καθὼς τὸν ἔλεγε αὐτὸς ὁ πεντακάθαρος κι' ὁ μοσκοπεριχυσμένος. Κι' ὅμως ὁ ἄνθρωπος Ταγκόπουλος, ὁ συνειθισμένος σὲ παλληκαρίσιους ἀγῶνες, ὄχι ἀπὸ τὰ Παρίσια μὰ μέσα στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας, δὲν ἔβγαλε ἄχνα, δὲν ἤθελε πληρώνοντας τὰ «τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι» νὰ θίξει αὐτὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἀγῶνα. Ἐνα μου ἄρθρο ποὺ τοῦ ἔστειλα τότες ἀπὸ τὴ Σμύρνη, μοῦ τὸ

γύρισε πίσω συσταίνοντας καὶ σ' ἐμένα νὰ καλμάρω τὰ νεῦρα μου.

Σήμερα ποὺ περάσανε τόσα χρόνια, καὶ ποὺ ἔχουμε μπροστά μας τὴν ταχτικὴ τοῦ Ψυχάρη νὰ τὰ βάζει μὲ τοὺς πιστότερους φίλους του, (τὴ φυλλάδα του κατὰ τοῦ Παλαμᾶ, μιὰ ἐπίθεσή του ἐναντίον τοῦ Φιλήντα, ἕνα ἄρθρο του στὸν «Ἐλεύθερο Τύπο» ποὺ τᾶβαζε μαζί μου καὶ γνωστοποιοῦσε στὸ «νοήμον κοινὸν» νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὸ Σιὸρ-Πάνο γιὰ τὴν εἶναι καὶ λόγου του Μπολσεβίκος), σήμερα βλέπουμε πόσο εἶχε δίκιο τότε ὁ Ταγκόπουλος καὶ πόσο κάποτε ἀληθινὰ «ἡ σιγὴ πλοῦτον φέρει». Ὁ Ψυχάρης τῶχει στὸ αἷμα του νὰ καυγαλάντίζει, ὅπως ἕνας χαμᾶλης τῶχει στὸ σκαρί του νὰ βρίζει καὶ νὰ πιάνεται δίχως λόγο. Ποιὸς ὅμως βγαίνει ζημιωμένος στὸ τέλος; Καὶ ποιὸν θάρθει μιὰ μέρα νὰ δικαιοῦσῃ ἡ Ἱστορία;

Ἀπὸ τὸν 8)βρη τοῦ 1921 ὡς τὸ τέλος τοῦ 1922 ἐσυνέμισε τὴν ἐκδοσὴ τοῦ Νουμᾶ μόνος του ὁ Δ. Ταγκόπουλος, χωρὶς κανένα ἄλλο βοήθημα καὶ καμμιά ἡθικὴ ἀμοιβή, ἐκτὸς ἀπ' αὐτὴν ποὺ τόσο πλουσιοπάροχα τοῦ χάρισε ὁ συγγραφέας τοῦ «Ταξιδιοῦ».

Στὶς 18 Δ)βρίου 1922 οἱ φίλοι τοῦ «Νουμᾶ» γιορτάσανε στὴν αἴθουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁδείου, καταπλημμυρισμένη ἀπὸ κόσμον, τὴ συμπλήρωση μιᾶς εικοσαετίας τοῦ Περιοδικοῦ, 1903—1922. Στὴν ἱστορικὴ αὐτὴ γιορτὴ μιλήσανε ὁ Ἡλίας Βουτιερίδης, Ρήγας Γκόλφης, Κώστας Παρρορίτης, Πάνος Ταγκόπουλος, Δ. Γληνός, Θ. Συναδινός, Πέτρος Χάρης καὶ Δ. Π. Ταγκόπουλος μὲ θέματα σχετικὰ πάνω στὸ ἔργο τοῦ «Νουμᾶ» ὅπως λ. χ. ἡ Σάτυρα τοῦ Νουμᾶ, ὁ Νουμᾶς καὶ οἱ Νέοι, τὰ πρῶτα του χρόνια, ὁ Νουμᾶς κι' οἱ Καινούριες Ἰδέες κ.τ.λ. καὶ διαβάστηκε ἀπὸ τὸ Χρῦσο Γαλιάρη στὴν ἀρχὴ τιμητικὸ γράμμα τοῦ Παλαμᾶ ποὺ σ' αὐτὸ ἔλεγε πὼς «ξεχωριστὰ ἐπιβάλλεται τὸ σφίξιμο τοῦ χεριοῦ καὶ τὸ φιλὶ τῆς συμπάθειας καὶ τῆς τιμῆς πρὸς τὸ διευθυντὴ τοῦ «Νουμᾶ», πρὸς τὸν πατέρα Ταγκόπουλο, ποὺ ὠδήγησε, μ' ἐμπόδια πόσα, καὶ μὲ τὴ δύναμή του, καὶ τὶς ἀδυναμίες του, τὸ ἔργο τοῦ Νουμᾶ πρὸς τὸ εἰκοσάχρονο τοῦτο λιμάνι. . .»

Οἱ ὁμιλίες ποὺ γίνανε, καθὼς καὶ μερικὲς γνώμες δημοτικιστῶν καὶ ἄρθρα μερικὰ ἐφημερίδων, βγήχανε σὲ Πανηγυρικὸ Τεῦ-

χος μὲ τὸ γενικὸ τίτλον: «**Τὰ Εἰκοσάχρονα τοῦ Νουμᾶ**». Δὲν εἶναι δύσκολο νὰ τὸ πετύχη κανεὶς.

Μετὰ τὴ γιορτὴ παράδωσε πιά τὴ συνέχιση τοῦ Νουμᾶ στὰ χέρια μου, ὡς ἐκδοσὴ τῆς νέας ἐκδοτικῆς Ἑταιρίας Δ. Π. Ταγκόπουλος καὶ Σ'.

Τὸ «Νουμᾶ» σὲ καινούριο σχῆμα, ὅπως τοῦ «**Mercur de France**», μονόστηλο καὶ μὲ ὀγδόντα σελίδες κάθε μῆνα, τὸν ἔβγαλα δυὸ κατὰ συνέχεια χρόνια, 1923—1924, καὶ τὸν σταμάτησα τέλος **δριστικὰ**, ἀηδιασμένος νὰ τόνε μεταφέρω ἀπὸ ἐκδότῃ σὲ ἐκδότῃ (ἡ Ἑταιρεία ποὺ ἀνέλαβε τὴν ἐκδοσὴν τοῦ στάθηκε λιγοζώητη) καὶ ν' ἀκούω τὶς τετράσπορες γνώμες τοῦ κάθε σοβαροῦ βιβλιοκάπηλου. Ἄλλὰ κι αὐτὸς ὁ λόγος νὰ μὴν εἴτανε, πάλι θὰ τόνε σταματοῦσα τὸ «Νουμᾶ» μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Πατέρα μου, πρῶτα γιὰ τὸ θὰ μοῦ ἔλειπε ἡ δικιά του ζωογόνα πνοή—ἔστω κι ἀλαργινὰ νὰ τήνε νοιώθω—κ' ὕστερα γιὰ τὸ **Νουμᾶς** ἐσήμαινε **Δημήτριος Ταγκόπουλος**, εἴτανε ἔργο δικό του ἀναφαίρετο, ἔργο ποὺ τοῦ ἀνῆκε ὀλότελα καὶ δὲν μποροῦσε κανένας ἄλλος ἀπὸ μᾶς νὰ τὸν ἀναστήσῃ.

(Τὸ τέλος στὸ ἐρχόμενο)

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ μακαρίτης Ταγκόπουλος μὲ τὸν κ. Κ. Μπαστιᾶ στὰ 1918

Α Ν Ο Ι Ξ Η

Ἄσπρη νυφοῦλα, ἀγνή μου ἀμυγδαλιά
γιὰ τὴν ἀπ' τίς ἄλλες κοπελιὲς μοῦ ξεχωρίζεις;
λούζεις μὲ χιόνι τ' ἄσπρα σου μαλλιά
καὶ μόνη ἐσὺ μὲς τὸ χεῖμῶνα ἀνθίζεις.

Γύρω σου ἐρμιὰ καὶ νέκρα ὀλοῦθε ἀπλώνει
ξερὰ κλαδιά, γυμνὰ δοντῶν κονφάρια
κοιμᾶται ἡ γῆ κάτου ἀπὸ κάτασπρο σεντόνι
βορροῦς φουσαεὶ καὶ σπάζει τὰ κλωνάρια.

Ὅπου στραφῆ ἡ ματιά μου, παγωνιά,
ἡ εἰκόνα τοῦ θανάτου μὲ νυκλώνει
μὰ ὅταν σὲ ἴδω ν' ἀνθῆς μὲς τὴν ἐρμιὰ
κάνω τὴ σκέψη: ἡ ἀνοιξὴ ζυγώνει! . . .

ΧΡ. ΞΥΔΑΙΣ

Λόγια και Πράγματα

Τὰ ανευμαλικά Βαλκάνια

Ἡ Ἐταιρεία Λογγραφέων

ΠΡΟ δύο ἐτῶν, στὰ πρῶτα τους φύλα τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» εἶχαν δηλώσει ὅτι ἡ ἔρευνα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν γειτόνων μας καὶ ἰδίως τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Σέρβων ἀπετέλει ἓνα μέρος σοβαροῦ τοῦ προγράμματος τοῦ περιοδικοῦ. Οἱ ἀναγνώστες μας, βλέποντας σὲ πόσο ἀραιὰ διαστήματα φιλοξενήσαμε ἔργα βαλκανικῶν συγγραφέων, θὰ ἐνόμισαν ὅτι ἡ δηλωσὴ μας ἐκείνη δὲν ἦταν παρὰ μιά πρόχειρη ὑπόσχεση ἀπ' αὐτὲς πού λησμονοῦνται πολὺ εὐκόλα. Ὅσοι δὲν ἐσκέφθησαν τίς δυσκολίες πού παρουσιάζει παρομοίᾳ ἔρευνα θὰ ἔχουν κάθε δικαίωμα νὰ μᾶς κατηγορήσουν. Ἄν σκεφθοῦν ὅμως πόσο δύσκολο εἶναι νὰ βρεθῆ ἓνας καλὸς Βουλγαρομαθὴς ἢ Σερβομαθὴς ἱκανὸς ἐπὶ πλέον νὰ ἀποδώσῃ ἐπιτυχῶς στὴ γλῶσσα μας ἓνα προϊόν τῆς ἀγνωστῆς Βαλκανικῆς λογοτεχνίας καὶ πόση ἀγάπη γιὰ τὰ Βαλκάνια πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μέσα στὸν ἄνθρωπο αὐτὸν γιὰ ν' ἀποφασίσῃ νὰ μελετήσῃ μιά ὁποσδήποτε μέτρια λογοτεχνία, σχετικὰ βεβαίᾳ μετὰ τίς μεγάλες Εὐρωπαϊκῆς, θ' ἀντιληφθοῦν τί σημασία ἔχει μιά καλὴ μετάφραση ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ Βουλγαρικὸ ἐνὸς διηγήματος τοῦ Ἑλίν Πελίν ἢ μιά μελέτη γιὰ πνευματικὲς μορφές τῆς Βουλγαρίας ὅπως αὐτὴ πού δημοσιεύομε στὸ σημερινὸ μας φύλλο. Ὁ κ. Τ. Βαφειάδης πού τόσο ὠραῖα μετέφρασε τὰ διηγήματα τοῦ Ἑλίν Πελίν, στὴ σημερινή του μελέτη μᾶς φανερώνει ἀντίληψη κριτικὴ καὶ ἀσυνείδητη εἰλικρίνεια στὴν ἐκλογὴ καὶ τὸ χειρισμὸ τῶν θεμάτων του. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες μας δὲν ἔχουν οὔτε τὴν παραμικρότερη ἰδέα τῆς πνευματικῆς ζωῆς στὴ Βουλγαρία θὰ σχηματίσουν μιά καλὴ ὅπως δὴποτε εἰκόνα τῆς ἐκεῖ καταστάσεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ὁ κ. Βαφειάδης παρέχοντας τέτοιες πρωτότυπες ἐργασίες προσφέρει μιά ὑπηρεσία σημαντικὴ στοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους τοῦ τόπου μας κατατοπίζοντάς τους γιὰ ὅτι συμβαίνει ἔξω ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν πόρτα μας δίχως νὰ τὰ ὑποπτευόμεθα κἂν.

ΣΤΗΝ Ἐταιρεία τῶν Ἑλλήνων θεατρικῶν συγγραφέων συνέβησαν περιεργότατα πράγματα πού δὲν ἐπιτρέπεται νὰ περάσουν ἀπαρατήρητα. Στὰς 19 περασμένου πολλὰ μέλη τῆς ἑταιρείας ἔλαβαν πρόσκληση νὰ προσέλθουν στὰ γραφεῖα τῆς ἑταιρείας γιὰ νὰ λάβουν μέρος σὲ μιά προσύσκεψη ἢ ὁποία θὰ προηγεῖτο τῆς γενικῆς συνελεύσεως ἢ ὁποία εἶχε ὁρισθῆ γιὰ τὴν ἐπομένη. Τὸ θέμα πού ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῆ καὶ κατὰ τὰς δύο συνεδριάσεις ἦταν ἡ ἐκλογὴ προέδρου, ἐπειδὴ ὁ κ. Ν. Λάσκαρης εἶχε παραιτηθῆ τῆς προεδρείας γιὰ λόγους ὑγείας ὅπως ἔλεγε στὴ σχετικὴ ἐπιστολὴ πού ἔστειλε πρὸς τὸ διοικητικὸ συμβούλιο. Κατὰ τὴν προσύσκεψη ὅμως τὰ μέλη τῆς ἑταιρείας ἐπληροφόρηθησαν κατάπληκτα τὰ ἑξῆς:

Ὅτι ὁ κ. Ν. Λάσκαρης δὲν εἶχε παραιτηθῆ γιὰ λόγους ὑγείας ἀλλὰ γιὰ ἐθεώρησε ὅτι ἡ ἐπανελημμένη ἀρνηση τοῦ θιάσου Κυβέλης ν' ἀναγνωρίσῃ τίς δύο θέσεις στους ἀντιπροσώπους τῆς ἑταιρείας στὶς διάφορες ἐπαρχίες ἀπέτελε σαφῆ ἐκδήλωση περιφρονησεως πρὸς τὴν ἑταιρείαν, περιφρονησεως γιὰ τὴν ὁποία ἡ ἑταιρεία ἐδικαιοῦτο ν' ἀπαίτησιν ἱκανοποίησιν. Κατόπιν συζητήσεως ἀπεφασίσθη νὰ σταλῆ αὐστηρὸ ἐγγράφο διαμαρτυρίας πρὸς τὴν κ. Κυβέλη καὶ τόσο τὸ συμβούλιο ὅσο καὶ ὁ πρόεδρος ἔμειναν σύμφωνα καὶ τὸ ἐγγράφο συντάγῃ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ σύνταξη καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐγγράφου ἐβράδυναν ὁ κ. Λάσκαρης ἐθεώρησε ὅτι μερικοὶ σύμβουλοι καὶ εἰδικῶς οἱ κ. Χόρν καὶ Δαραλέξης κωλυσιεργοῦν σκοπίμως μὲ πρόθεσιν νὰ ματαιώσουν τὴν ἀποστολὴ τοῦ ἐγγράφου καὶ γι' αὐτὸ παρητήθη. Ὡς εὐρισκόμενος ὑπὸ παραίτηση ἠρνήθη νὰ ὑπογράψῃ τὸ ἐγγράφον τὸ ὁποῖον ὑπέγραψε ὁ κ. Δαραλέξης. Μετὰ τὰς ἐξηγήσεις τοῦ συμβουλίου, ὅτι ἡ βραδύτης ἦτο τυχαία οἱ λόγοι ἐμμονῆς στὴν παραίτηση δὲν ὑπῆρχαν, ἂν ἡ διαφωνία εἶχε ὡς ἀφορμὴ μόνον τὴν ἀργοπώρῃα τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου. Κατὰ τὴν προσύσκεψη ὅμως καθαρῶ-

τατα τόσο ἀπὸ μέρος τοῦ κ. Δαραλέξη, τοῦ κ. Λιδωρίκη, τοῦ κ. Μωραϊτίνου κ. ἄ. ὅσον καὶ τοῦ κ. Λάσκαρη ἐδηλώθη ὅτι ἡ διαφωνία ἦτο βαθύτερα, ὅτι τὸ συμβούλιον ἦτο ἀδύνατον νὰ συνεργασθῆ πλέον μὲ τὸν πρόεδρο καὶ ὅτι ἂν ἐξελέγετο ὁ κ. Λάσκαρης καὶ πάλιν τὸ συμβούλιο ἦτο ὑποχρεωμένον νὰ παραιτηθῆ. Κατὰ τὴν προσύσκεψη ἦτο τὸση ἡ ἀντίθεση ὥστε κάθε προσπάθεια συμβιβασμοῦ ἀπέτυχε. Ἐφυναν ὅλα τὰ μέλη μὲ τὴν ἐντύπωση ὅτι τὴν ἐπομένη τὸ κ. Λάσκαρης θὰ ἐξέθετε τὰς ἀπόψεις του, τὸ συμβούλιον τῆς ἰδικῆς του καὶ ἡ συνέλευση θὰ ἔκρινε ἂν ἔπρεπε νὰ δικαιώσῃ τὸν πρόεδρο ἢ τὸ συμβούλιο. Τὴν ἐπομένη ὅμως ἀντὶ νὰ νικήῃ ἡ συζήτηση αὐτὴ πού ὁριστικὰ θὰ ἐξεκαθάριζε τὴν κατάστασιν ἐδιαβάτηκε μιά καθαρῶς τυπικὴ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Λάσκαρη πού δὲν εἶχε κομικὴ σχέση μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ ἐγινε ἀμεσῶς ἡ ψηφοφορία. Τὸ πρᾶγμα ὅμως ἔχει τὴ μορφή σκανδάλου γιὰ τὴ συνέλευση ἐδικαιούτο νὰ μάθῃ τί συμβαίνει καθόσον ἡ ἑταιρεία δὲν εἶναι κτήμα οὔτε τοῦ συμβουλίου οὔτε τοῦ κ. Λάσκαρη. Ὁ κ. Λάσκαρης ἐξελέγη καὶ πάλιν πρόεδρος καὶ ἔπρεπε νὰ ἐκλεγῆ ἂν οἱ λόγοι τῆς προσωρινῆς ἀποχῆς του ἦσαν λόγοι ὑγείας. Ἄν ὅμως ἡ διαφωνία τοῦ συμβουλίου εἶχε ὡς ἀφορμὴ λάθη καὶ κακὴν πολιτείαν τοῦ προέδρου ἔπρεπε ἢ δὲν ἔπρεπε ἡ συνέλευσις νὰ τὰ γουρτζίῃ γιὰ νὰ μὴν τὸν ἐκλέξῃ καὶ πάλιν. Καὶ τὸ ἀντίθετο, ἂν τὸ συμβούλιον ἦτο ἀνάξιον δὲν ἔπρεπε ἐκλέγοντας ἐκ νέου τὸν κ. Λάσκαρη νὰ τοῦ δώσῃ καὶ ἓνα νέο συμβούλιον ἱκανότερο τοῦ ὁποίου οἱ σκέψεις νὰ μὴν βρίσκονται σὲ ἀντίθεση μὲ τίς σκέψεις τοῦ προέδρου; Μᾶς ἐνδιαφέρει ἢ πρόδοσις τῆς ἑταιρείας καὶ γι' αὐτὸ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ δηλώσωμε ὅτι ἡ τελευταία κωμωδία πρέπει νὰ διορθωθῆ ὅπως δὴποτε γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦν καὶ τὸ μέλη ὅτι κατὰ κάποιον τρόπο μέτεχον στὴ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ δὲν εἶναι ἀπλὰ νοῦμερα πού ἐπιστρατεύονται μιά φορὰ τὸ χρόνον γιὰ νὰ διεξαχθῆ μιά τυπικὴ ἐκλογὴ.

Οἱ censores

ΕἶΝΑΙ ἀνάγκη βέβαια νὰ τεθῆ φίμωτρο σὲ κάποια μικρόλογα ἐντυπα, πού ὀχυρωμένα πίσω ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, ὀργιάζουν σὲ σημεῖο πού νὰ κατανοῦν κυριολεκτικὰ δημόσιοι κίνδυνοι. Ἡ ἐλευθερία ἀποβαίνει ἐυεργετικὴ στὰ χέρια ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι βρίσκον-

ται στὸ ὕψος πού ἀπαιτεῖ τὸ ἀνώτερον αὐτὸ δῶρον, ἐνῶ ἀντιθέτως σὶά χέρια ἀρλεκίνων. πού τὸ μόνον ἐφοδίων των εἶναι ἡ ἀδιαντροπία καὶ τὸ μόνον βάθρον των ἡ ἴδια τους ὑποπτὴ ὑπόληψη, ἢ ἐλευθερία αὐτὴ γίνεται μέσον χρηματισμοῦ. Τὸ νὰ ἐκτίθενται δημοσίᾳ διάφορες ἀσχημίες καὶ σκάνδαλα ἰδιωτικῆς φύσεως, μὲ τὸ πρόσχημα τῆς στηλιτεύσεως πρὸς σοφροτισμὸν, δὲν ὠφελεῖ κανένα, οὔτε τὴν κοινωσίαν, οὔτε τοὺς διαπομπευόμενους. Ἐὰν ὅλα τα ἐντυπα τοῦ τόπου μας π. χ. εἶτανε ὅλα τοῦ ἴδιου ἀποκαλυπτικοῦ καὶ δυσφημιστικοῦ αὐτοῦ τύπου, θὰ ἐβασίλευεν ἀπ' ἄκρου ἡ ἀρετὴ: Ἐμεῖς ἀμφιβάλλομε. Πόσο ἀποτελεσματικὸ εἶναι αὐτὸ τὸ σύστημα μορεῖ νὰ κρίνῃ κανεὶς ὅτιαι ἰδῆ ὅτι πηγαίνουν παράλληλα ἢ ἐκδοσις λαθροβίων φυλλαδίων ἐκ μέρους διαφόρων Ἰεζεκιήλ διαρρηγνόντων τὰ ἱμάτια των, καὶ ἡ ἐπὶ μᾶλλον γενικὴ ἔξαρχεωσις. Ὑπάρχει ὅμως ἀμφιβολία ὅτι οἱ διαπύσιοι οὔτοι κήρυκες τῆς ἀκεραιότητος θὰ εἶτανε περὶ ὠφέλμου ἂν πιάνανε τὸ τσαπὶ καὶ καλλιέργουσαν τὸ χωράφι, παρὰ τώρα πού καλλιεργοῦν τὴ μικρολογία καὶ τὴν ζετοπωσία;

Ἡ Ἀλβανικὴ ἀνταρσία

ΟΧΙ πιά οἱ ἐκκλησίες ἀλλὰ αὐτὸ τοῦτο τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα περνᾷ μιά κρίσιν δυνατὴ σὲ ὅλο τὸν κόσμον. Ὁ καθένας πρέπει νὸ νοιάζεται γιὰ τὸ σπῆτι του. Γι' αὐτὸ δὲν θὰ ἔπρεπε λόγους σὲ μᾶς νὰ σχολιάσωμε τὰ θλιβερά γεγονότα τῆς Ἀλβανικῆς ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἀνταρσία τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως στρέφεται οὐσιαστικὰ ἐναντίον τοῦ πατριαρχείου ὡς ὑπάτης πνευματικῆς ἀρχῆς τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἐπειδὴ κάθε στοιχειώδης τίμιος ἄνθρωπος δὲν μορεῖ ποτὲ νὰ ἐγκρίνῃ ἀνταρσίες καὶ ἀνταρσίες πού θίγουν τὴν ἱεραρχικὴν παράδοσιν ἀπαράτητο στοιχεῖο συντηρήσεως τῆς ἐκκλησίας γιὰ τοῦτο αἰσθανόμεθα τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀποκυρῆξωμε πέντε τυχοδιώκτες, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων βρίσκεται ἓνας γνωστός τύπος ἀρριβιστοῦ ὁ περίφημος Βησαρίων Τζοβάνι καὶ νὰ θεωρήσωμε τὴν στάσιν τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως ὡς στρεφόμενη ὄχι μόνον ἐναντίον μιᾶς πνευματικῆς ἀρχῆς ὅπως εἶναι τὸ πατριαρχεῖον ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματος ἐνὸς λαοῦ πού δὲν μορεῖ νὰ ἔχη ἐκτίμησιν καὶ σεβασμὸ σὲ τέτοια ἱεραρχία του.

ALPHONSE DAUDET

Τ' ΑΣΤΕΡΙΑ

Τὸν καιρὸ πὸν βόσκαγα τὰ ζωντανὰ ἀπάνου στὸ Λουμπερόν, περνούσανε βδομάδες οὐδέποτε δίχως νὰ δῶ ψυχὴ, ὀλομόναχος στὸ βουνὸ μαζί μὲ τὸ σκύλο μου τὸ Λαμπρὸ καὶ μὲ τὰ βιτούλια μου. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ πέραγε ἀπὸ κεῖ ὁ ἀσκητὴς πὸν καθότανε στὸ βουνὸ Οὐρ, καὶ καμμιά φορὰ τὰ μάτια μου βλέπανε τὸ μαῦρο μούτρο κανενὸς καρβουνιάρη ἀπ' τὸ Πιεμόν. Μὰ αὐτοὶ εἴτανε ἀνθρώποι βουνίσιοι, ποῦχανε καταντήσει πειὰ ἀμίλητοι μέσα στὴ μοναξιά, μὴν ἀγαπῶντας τὴν κουβέντα καὶ μὴ ξαίροντας τίποτα ἀπ' ὅσα γινόντανε κάτω στὰ χωριά καὶ στὶς πολιτείες. Γιὰ τοῦτο σὰν ἀκουγα, κάθε δεκαπέντε μέρες, ἀπάνω στὸ δρόμο π' ἀνηφόριζε, τὸ κουνδοῦνι τοῦ μουλαριοῦ ποῦ μούφερνε τὴν κουμπάνια τῆς δεκαπενταμερίας, κ' ἔβλεπα νὰ φανερώνεται λίγο-λίγο, ἀπάνω ἀπὸ τὸ πεζοῦλι, τὸ ἔξυπνο κεφάλι τοῦ μικροῦ **μιάρρο** (ἔτσι λένε σ' αὐτὰ τὰ μέρη τὸν παραγιὸ), ἢ τὸ κίτρινο τοσμπέρι τῆς θεῖα Νοράντας, εἰμουνα στἀλήθεια εὐτυχισμένος. Τοὺς ρώταγα καὶ κείνοι μοῦ δηγόντανε νέα ἀπὸ τὴ χώρα κάτω, τὰ βαφτίσια, τοὺς γάμους. Μὰ κείνο πὸν μὲ διέφερνε πειότερο ἀπ' ὅλα, εἴτανε νὰ μάθω τί γινότανε τὸ κορίτσι τῶν ἀφεντικῶν μου, ἢ ντεμουαζέλλα μας ἢ Στεφανέττα, ἢ πειὸ ὄμορφη κοπέλλα ποῦ βρισκότανε στὴν περιφέρεια, δέκα μίλια στὴ γύρα. Δίχως νὰ δεῖξω πὼς ἔδινα καὶ μεγάλη σημασία, ρώταγα ἂν πηγαίνη συχνὰ στὰ πανηγύρια, στὶς βεγκέρες, κὶ ἂν τῆς κἀνανε τὰ γλυκὰ μάτια τὰ παλληκαρόπουλα. Σὲ κείνον πὸν θὰ μὲ ρωτήση τί μ' ἔμελλε γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ καθέκαστα ἔμενανε, ἔναν φτωχὸ βοσκὸ τοῦ βουνοῦ, θὰ τ' ἀπαντοῦσα πὼς εἰμουνα εἴκοσι χρονῶ καὶ πὼς ἢ Στεφανέττα εἴτανε τὸ πειὸ ὠραῖο πράγμα ἀπ' ὅσα εἶδα στὴ ζωὴ μου.

Μιά Κεριακὴ, περίμενα νὰ μοῦ φέρουνε τὴν κουμπάνια μου, μὰ δὲν εἶδα κανέναν. Τὸ πρωτὶ σὰν ξύπνησα, εἶπα μέσα μου: «Θὰ μοποδιστήκανε ἀπὸ τὴ λειτουργιά». Κατὰ τὸ μεσημέρι, σηκώθηκε ἕνα γερὸ μπουρίνι, καὶ συλλογίσθηκα πὼς τὸ μουλάρι δὲ θὰ μπόρεσε νάρθη, ἀπ' τὸ κακὸ χάλι ποῦχανε οἱ δρόμοι. Τέλος κατὰ τὶς τρεῖς, σὰν ξάνοιξε ὁ καιρὸς, κὶ ὁ οὐρανὸς ἀστραψε κατακάθαρος, καὶ τὸ βουνὸ λαμποκόπαγε ἀπ' τὰ νερὰ κὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἄκουσα, ἀνάμεσα στὶς στάλες ποῦ στάζανε ἀπ' τὰ φύλλα καὶ στὸ γάργαρο μουρουρητὸ ποῦ βγάζανε τὰ ξεχειλισμένα ποτάμια, τὸ κουνδοῦνισμα τοῦ μουλαριοῦ, τόσο πρόσχαρο, τόσο ἀνοιχτόκαρδο, πὸν λὲς καὶ χτυπούσανε οἱ καμπάνες τῆς Λαμπρῆς. Μὰ δὲν εἴτανε ὁ μικρὸς ὁ **μιάρρος**, μήτε ἢ θεῖα Νοράντα καβάλλα στὸ μουλάρι. Εἴτανε . . . γιὰ μαντέψετε το, ποιὸς εἴτανε! Εἴτανε ἢ κοπέλλα μας, βρε παιδιά, ἢ ντεμουαζέλλα μας οὐδέποτε, καθισμένη λεβέντικα ἀνάμεσα στὰ κοφίνια, κατακόκκινη ἀπ' τὸ βουνίσιο ἀγέρι κὶ ἀπὸ τὴ δροσιά τῆς βροχῆς.

Ὁ μικρὸς εἶχ' ἀρρωστήσει, ἢ θεῖα Νοράντα πῆγε γιὰ λίγες μέρες κοντὰ στὰ παιδιά. Ὅλα τοῦτα μοῦ τᾶλεγε ἢ ὄμορφη Στεφανέττα, καὶ ποῦ ξεπέερε ἀπ' τὸ μουλάρι, κὶ ἀκόμα πὼς ἦρθε ἀργὰ γιὰ τὸ ἔχασε τὸ δρόμο μὰ βλέποντάς τὴν ἔτσι ὄμορφα στολισμένη, μὲ τὴν κορδέλλα τῆς, μὲ τὴν κατακάθαρη φοῦστα τῆς καὶ μὲ τὶς ταντέλες τῆς, θᾶλεγε κανεὶς πὼς εἶχε ἀργήσει γιὰ τὸ ἔχαστηκε σὲ κανένα χορὸ, παρὰ πὼς γύριζε ναῦρη τὸ δρόμο τῆς ἀνάμεσα στὰ χαμόκλαρα. Ἄχ, τὸ χαριτωμένο πλάσμα! Τὰ ματάκια μου δὲ χορταίνανε νὰ τὴν κοιτοῦν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς δὲν τὴν εἶχα δεῖ ποτέ ἀπὸ τόσο κοντὰ. Καμμιά φορὰ τὸ χειμῶνα, τὶς μέ-

ρες πὸν κατεβάζαμε τὰ ζωντανὰ στὸν κάμπο, καὶ πῆγαινα τὸ βράδυ στὸ ὑποστατικὸ γιὰ νὰ δειπνήσω, πέραγε γρήγορη καὶ ξεπεταχτὴ μεσ' ἀπ' τὴ μεγάλη κάμαρα, χωρὶς νὰ μιλήσῃ στοὺς παραγιούς, πάντα στολισμένη καὶ λιγάκι περήφανη. . . Καὶ τώρα τὴν εἶχα μπροστά μου, ὀλότελα δική μου δὲν εἴτανε μαθὲς νὰ χάσω τὸ νοῦ μου!

Ἄφου βγάλαμε τὰ πράγματα ἀπ' τὸ κοφίνι, ἢ Στεφανέττα ἄρχισε νὰ κοιτάζῃ ὀλόγουρά τῆς μὲ περιέργεια. Ἀνεσήκωσε λιγάκι τὸ ὠραῖο κεριακάτικο φουστάνι τῆς γιὰ νὰ μὴν τὸ λερῶσῃ, κ' ἐμπῆκε μέσα στὸ καλύβι μου ἤθελε νὰ δῇ τὴ γωνιά ποῦ κοιμώμουνα, μ' ἄλλα λόγια ἕνα παχνὶ στρωμένο μ' ἄχρα καὶ μὲ μιά προβιά, τὴ βαρεῖα κάπα μου ποῦ κρεμότανε στὸν τοῖχο, τὶ γκλίστα μου, τὸ πιστόλι μου μὲ τὴν τσακουμακόπετρα. Ὅλα τοῦτα τὴ διασκεδάζανε.

— Ὅστε λοιπόν, ἐδῶ μέσα ζεῖς, φτωγέ μου βασκέ; Πόσο θὰ στενοχωριέσαι πούσαι πάντα μονάχος. Σὲ τί καταγίνεσαι; Τὶ συλλογιέσαι;

Μοῦρθε νὰ τῆς πῶ. «Ἐσένα, κυρά μου», καὶ δὲ θᾶλεγα ψέμματα μὰ τᾶχα χάσει ὀλότελα καὶ δὲν μποροῦσα νὰ μιλήσω καλὰ - καλὰ. Εἶμαι σίγουρος πὼς τῶχε καταλάβει καὶ φχαριστιότανε νὰ μὲ κἀνη νὰ μπερδεύουμαι ἀκόμα πειὸ πολὺ μὲ τὰ πειράγματά τῆς:

— Κ' ἢ καλὴ σου ἢ φιλινάδα, βοσκέ μου, ἔρχεται νὰ σὲ δῇ καμμιά φορὰ; . . . Θᾶνε χωρὶς ἄλλο ἢ **Χρυσὴ κατσίκια**, ἢ ἐκείνη ἢ νεραΐδα **Ἐστερέλλα**, ποῦ πηδᾷ ἀπὸ κορφὴ σὲ κορφὴ.

Ἐτσι πὸν μοῦ μιλοῦσε, ἢ ἴδια εἴτανε ὄμοια μὲ τὴ νεραΐδα Ἐστερέλλα, ὅπως γέλαγε γλυκὰ μὲ τὸ κεφάλι ριχμένο καταπίσω, κὶ ὅπως βιαζότανε νὰ φύγῃ μόλις μοῦ φανερώθηκε.

— Ἄντιό, βοσκέ.

— Γειά σου, κυρά,

Πᾶει ἔφυγε, μαζί μὲ τᾶδεια τῆς κοφίνια. Σὰν χάθηκε ἀπὸ μπρός μου κατηφορίζοντας στὸ μονοπάτι, μοῦ φάνηκε πὼς τὰ λιθάρια ποῦ ροβολοῦσανε μὲ τὸ περπάτημα τοῦ μουλαριοῦ, πέφτανε ἕνα-ἕνα ἀπάνω στὴν καρδιά μου. Τ' ἀκουγα κάμποση ὥρα, ἀφογκάζομουν κάμποση ὥρα. Κ' ἴσαμε τὸ βράδυ καθόμουνα σὰν ἀποκοιμισμένος, μὴν κοιτώντας νὰ σα-

λέψω, ἀπὸ φόβο μὰς καὶ χαθῆ τῶνειρό μου. Κατὰ τὸ σούρουπο, τὴν ὥρα ποῦ οἱ βαθεῖες λαγκαδιὲς ἀρχίζανε νὰ γίνονται μαβιὲς καὶ τὰ πρόβατα στριμωχόντανε βελάζοντας γιὰ νὰμπουνε μέσα στὸ μαντρί, ἄκουσα κάποιον νὰ μὲ φωνάζῃ κάτω στὴν κατηφοριά, κ' εἶδα ἄξαφνα μπροστά μου τὸ κορίτσι μας, μὰ ὄχι γελαστὸ ὅπως πρωτύτερα, μὰ τρεμάμενο ἀπ' τὸ κροῦ, καταμουσκεμένο. Φαίνεται πὼς ἐκεῖκάτω εἶχε φουσκώσει τὸ ποτάμι ἀπ' τὴ βροχὴ καὶ θέλοντας νὰ τὸ περάσῃ κόντεψε νὰ πνιγῇ. Ἐκείνο ποῦ τὴ στενοχώραγε εἴτανε πὼς εἶχε νυχτώσει καὶ δὲ μποροῦσε πειὰ νὰ γυρίσῃ στὸ ὑποστατικὸ, γιὰ τὴ μονάχη τῆς θὰν ἔχανε τὸ δρόμο, κ' ἐγὼ δὲν εἴτανε τρόπος νὰ φήσω τὸ κοπάδι μου. Τούτη ἢ ἰδέα, πὼς ἔπρεπε νὰ περάσῃ τὴ νύχτα ἀπάνω στὸ βουνὸ, τὴ στεναχωροῦσε πολὺ, τὸ πειὸ πολὺ, γιὰ τὴ θὰ νοιαζότανε οἱ δικοὶ τῆς. Ἐγὼ τὴν ἤσυχασα ὅπως μπόρεσα:

— Τὸν Ἰούνιο, οἱ νύχτες, εἶναι μικρές, κυρά . . . Θὰ περάσῃ κὶ αὐτὸ.

Κ' εὐτὺς ἀναψα γλήγορα-γλήγορα μιά μεγάλη φωτιὰ γιὰ νὰ ζεστάνῃ τὰ πόδια τῆς καὶ νὰ στεγνώσῃ τὴ ρόμπα τῆς ποῦ εἴτανε μούσκεμμα. Ὑστερα τῆς ἔβαλα μπροστά τῆς γάλα καὶ μυτζίδρες μὰ ἢ καυμένη ἢ μικρὴ δὲν κοίταζε μήτε νὰ ζεσταθῇ μήτε νὰ φάγῃ, καὶ βλέποντας τὰ δάκρυα ποῦ κυλοῦσανε ἀπὸ τὰ μάτια τῆς, μοῦρχότανε νὰ κλάψω κ' ἐγὼ μαζί τῆς.

Στὸ μεταξὺ εἶχε νυχτώσει ὀλότελα. Μονάχα οἱ κορφὲς εἴτανε ἀκόμα πασπαλισμένες μὲ μιά χρυσὴ σκόνη, κ' ἕνα γλυκὸ φῶς σὰν ἀχνὸς φαινότανε κατὰ τὸ βασίλειμα. Ἐμπασα τὴν κοπέλλα μέσα στὸ μαντρί γιὰ νὰ γύρη νὰ ξεκουραστῇ. Τῆς ἔστρωσα ἀπάνω στὸ καθαρὸ ἄχρρο μιά μαλακὴ προβιά, τὴν καληνύχτησα κ' ὕστερα πῆγα καὶ κἀθησα μπροστά στὴν πόρτα. Μάρτυς μου ὁ Θεός, μ' ὄλη τὴν ἐρωτικὴ φλόγα ποῦ μοῦκαγε τὸ αἷμα, δὲ μοῦ πέρασε καμμιά κακὴ ἰδέα, μονάχα καταλάβαινα κάποια μεγάλη περηφάνεια σὰν συλλογιζόμουνα πὼς σὲ μιά γωνιά τῆς στάνης, κοντὰ στὸ κοπάδι ποῦ τὴν κοίταζε μὲ περιέργεια, κοιμώτανε τὸ κορίτσι τῶν ἀφεντικῶν μου, — σὰν ἕνα ἀρνὶ πειὸ ἀκριβὸ καὶ πειὸ ἄσπρο ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, — ξεκουραζότανε, μπιστεμένη στὴ φύλαξή μου. Ποτέσ ὁ οὐρανὸς δὲ μοῦ

φάνηκε πειδ βαθύς, τ' αστέρια πειδ λαμπερά... Ἄξαφνα, ἀνοιξε ἡ πόρτα τῆς στάνης καὶ φανερώθηκε ἡ ὁμορφη Στεφανέττα. Δὲ μπορούσε νὰ κοιμηθῆ. Τὰ ζωντανὰ σαλεύανε κάπου κάπου κ' ἀκουγότανε κανένα κουδούνι, ἢ βελάζανε κει πού ὄνειρευότανε. Ἡ Στεφανέττα ἤθελε καλύτερα νάρθη κοντὰ στὴ φωτιά. Βλέποντας ἔτσι, τῆς ἔρριξα τὴν κάπα μου στὶς πλάτες, συδαύλισα τὴ φωτιά, καὶ καθήσαμε ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον χωρὶς νὰ μιλοῦμε. Ἄν ἔχετε περάσει καμμιὰ φορὰ τὴ νύχτα ὄξω στὸν ἀνοιχτὸν ἀγέρα, θὰ ξέρετε πὼς τὴν ὥρα πού ἐμεῖς κοιμώμαστε, ξυπνᾷ μέσα στὴ μοναξιά καὶ στὴν ἡσυχία ἕνας κόσμος μυστηριώδης. Τότες οἱ ἀνάβρες τραγουδᾶνε πειδ καθαρά, τὰ μαμούδια ἀνάβουνε τὶς μικρὲς φωτιές τους. Ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ βουνοῦ πηγαινοέρχονται ἐλεύθερα μέσα στὸν ἀέρα, σὰν νὰ περνᾶνε κάτι θροῖσματα πού δὲ μπορεῖ νὰ τὰ πιάσῃ τὸ αὐτὶ πού λὲς κ' ἀκούει κανεὶς τὰ κλωνιά πού μεγαλώνουν, τὸ χορτάρι πού φυτρώνει. Τῆ μέρα ζοῦνε ὅλα τὰ πράγματα. Σὰν δὲν εἶναι κανένας συνειθισμένος, καταλαβαίνει κάποιον φόβο... Ἐτσι καὶ τὸ κορίτσι μας ἔτρεμε καὶ σφιγγότανε ἀπάνω μου, μόλις ἀκουγότανε κανένα τρέξιμο.

Ἄξαφνα, μιὰ φωνὴ μελαγχολικὴ καὶ ἔξουρμένη βγήκε ἀπὸ τὸ βάλτο πού γιάλιζε ἐκεῖ κάτω, κ' ἀνέθιγε ὡς ἐμᾶς. Τὴν ἴδια στιγμή ἕνα ὠραῖο ἄστρο γλύστρησε ἀπάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας καὶ τράβηξε κατὰ τὸ μέρος πού ἀκούστηκε ἡ φωνή, σὰν νάβγαινε κάποιο φῶς μεσ' ἀπὸ κείνο τὸ παράπονο πούχε σίσει τὸν ἀέρα.

— Τί εἶν' αὐτό; μὲ ρώτησε ἡ Στεφανέττα σιγὰ-σιγὰ.

— Μιὰ ψυχὴ πού μπαίνει στὸν Παράδεισο, κυρά κ' ἔκανα τὸ σταυρό μου.

Σταυροκοπήθηκε καὶ κείνη, καὶ στάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή μὲ τὰ μάτια ψηλά, σὰν νὰ προσευχότανε. Ὑστερα μούπε:

— Εἶναι λοιπὸν ἀλήθεια πὼς ἐσεῖς οἱ βοσκοὶ εἴσατε μάγοι;

— Ὁχι, κυρά. Μόνο πού ἐμεῖς ἐδῶ ζοῦμε πειδ κοντὰ στὰ ἄστρο, καὶ ξαίρουμε καλύτερα τί γίνεται κει ἀπάνω, παρὰ οἱ ἀνθρώποι τοῦ κάμπου.

Κοίταξε ὁλόενα ψηλά, ἀκουμπώντας

τὸ κεφάλι στὰ χέρια τῆς, τυλιγμένη μέσα στὴν προβιά, σὰν νάτανε κανένας βοσκὸς τοῦ οὐρανοῦ.

— Ἄχ, πόσα ἄστρο εἶναι στὸν οὐρανό; Τί ὠραῖα πούναι! Ποτές δὲν εἶδα τόσα πολλὰ... Ξαίρεις τὰ ὀνόματά τους;

— Ναι, κυρά... Κοίτα δῶ! ἴσα ἴσα ἀπὸ πάνω μας εἶναι ὁ *Δρόμος τ' ἄη Γιάνκωβου* *). Τραβᾷ ἀπὸ τὴ Γαλλία ἴσια γιὰ τὴν Ἰσπανία. Τὸν χάραξε ὁ Ἄη Γιάνκωβος τῆς Γαλικίας γιὰ νὰ δείξῃ τὸ δρόμο στὸν ἀντρειωμένο Καρλομάγνο, τότες πῶκανε πόλεμο μὲ τοὺς Σαρακηνοὺς. Παραπέρα βλέπεις τ' *Ἀμάξι τῶν ψυχῶν* (Μεγάλη Ἄρκτος) μὲ τὰ τέσσερα ἀξόνια του π' ἀστράφτουνε. Τὰ τρία ἄστέρια πού πᾶνε μπροστὰ εἶναι τὰ *Τρία ἀλόγατα*, καὶ κείνο τὸ ψιλούτσικο πούναι πλάγι στὸ τρίτο εἶναι ὁ *Ἀμαξᾶς*. Βλέπεις ὀλοτρόγυρα αὐτὰ τὰ πολλὰ ἄστέρια πού πέφτουνε σὰ βροχή; εἶναι οἱ ψυχὲς πού δὲν τὶς θέλει ὁ καλὸς Θεός... Λίγο χαμηλότερα, εἶναι τὸ *Δίκρανο* ἢ οἱ *Τρεῖς Βασιλιάδες* (Ὡρίων).

Αὐτὸ ἔχουμε γιὰ ρωλόγι, ἐμεῖς οἱ βουνίσιοι. Φτάνει νὰ τὸ κοιτάξω, καὶ ξαίρω τούτη τὴν ὥρα πὼς εἶναι μεσάνυχτα περασμένα. Λίγο παρακάτου, κατὰ τὴν νοτιὰ, λάμπει ὁ *Γιάννης τοῦ Μιλάνου*, τὸ πειδ ἀστραφτερό ἀνάμεσα στὰ ἄστρο (Σείριος). Γι' αὐτὸ τὸ ἄστρο, οἱ τσομπαναραῖοι λένε τούτη τὴν ἱστορία: Μιὰ φορὰ ὁ *Γιάννης τοῦ Μιλάνου* μαζί μὲ τοὺς *Τρεῖς Βασιλιάδες* καὶ μὲ τὴν *Πούλια* (Πλειάς), εἶτανε προσκαλεσμένοι στὸ γάμο ἐνοῦ ἀστεριοῦ. Ἡ *Πούλια*, σὰν πειδ βιαστικὴ, λένε πὼς ἔφυγε πρώτη ἀπ' τὸ γάμο καὶ πῆρε τὸν ἀπάνω δρόμο. Κοίταξέ τηνε, κει-πάνω, στὸ βάθος τοῦρανοῦ. Οἱ *Τρεῖς Βασιλιάδες* κόψανε δρόμο πειδ χαμηλά καὶ τὴν πιάσανε· μὰ ὁ τεμπέλης ὁ *Γιάννης τοῦ Μιλάνου*, πάργησε νὰ κοιμηθῆ, ἔτρεξε νὰ τὴ γλυτώσῃ, μὰ κείνοι τὸν ἀφήσανε πίσω. Τότες σφεντόνισε κατὰ πάνω τους τὸ ραβδί του. Γιὰ τοῦτο οἱ *Τρεῖς Βασιλιάδες* λέγονται καὶ *Ραβδί τοῦ Γιάννη τοῦ Μιλάνου*... Μὰ τὸ πειδ ὁμορφο ἀνάμεσα σ' ὅλα τ' ἄστέρια, κυρά, εἶναι τὸ δικό μας, τ' *Ἀστέρι τοῦ Βοσκοῦ*, πού μᾶς φέγγει τὴν αὐγὴ σὰν βγά-

*) Ὁ Γαλαξίας: οἱ δικοὶ μας ἀπλοῖκοι τὸν λένε *Γορδάνη Ποταμό*. Σ. Μ.

ζουμε τὸ κοπάδι, καὶ τὸ βράδυ σὰν τὸ μπαζοῦμε μέσα στὸ μαντρί. Τὸ λέμε κ' ἄλληῶς, τὸ λέμε *Μαγκελόνα*, ἡ ὁμορφη *Μαγκελόνα* πού τρέχει πίσω ἀπ' τὸν *Πέτρο τῆς Προβέντσας* (Κρόνος) καὶ παντρεύεται μαζί του κάθε ἑφτὰ χρόνια.

— Τί εἶπες; παντρεύονται λοιπὸν καὶ τὰστέρια;

— Μὰ βέβαια, κυρά.

Κεῖ πού πάσιζα νὰ τῆς δώσω νὰ καταλάβῃ τί λογιῆς παντρεύονται τ' ἄστέρια, κατάλαβα ἕνα πρᾶγμα ἀπαλὸ νὰ κουμπᾷ ἀπάνω στὸν ὄμο μου. Ἐτάνε τὸ κεφάλι τῆς πού τὸ βάραινε ὁ ὕπνος κ' εἶχε γύρει ἀπάνω μου μὲ τὴν ὠραῖα κορδέλλα, μὲ τὶς ὠραῖες ταντέλλες καὶ μὲ τὰ ὠραῖα σγουρὰ μαλλιά. Ἀπόμεινε ἔτσι

δίχως νὰ σαλέψῃ, ὡς τὴ στιγμή πού τὰστέρια ἀρχίσανε νὰ τρεμοσβύνουνε μπροστὰ στὸ φῶς τῆς μέρας πού γλυκοχάραζε. Κ' ἐγώ, τὴν κοίταξα ὅπως κοιμώτανε, λιγάκι ταραγμένος μέσα μου, μὰ γιομάτος ἀγνὰ αἰσθήματα κάτω ἀπὸ κείνη τὴν ἀστροφεγγιὰ πού μούφερνε πάντα ὠραῖες σκέψεις. Ὁλόγυρά μας τὰστέρια τραβᾶνε τὸ σιωπηλὸ δρόμο τοῦς, ὑπάκουα σὰν κανένα μεγάλο κοπάδι κ' ὄρες-ὄρες μού φαινότανε πὼς ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰστέρια, τὸ πειδ φίνο, τὸ πειδ λαμπερό, ἔχασε τὸ δρόμο του κ' ἦρθε κ' ἀκούμπησε ἀπάνω στὸν ὄμο μου γιὰ νὰ κοιμηθῆ...

Παράφραση Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Α Ν Ο Ι Ξ Η

Φούντωσ' ὁ πεῦκος, ἀνθίσε, κ' ὁ σκῖνος μπουμπουκιάζει.
Καλοκερίσα πλουμιστὴ τὸν κάμπο ξελογιάζει.
Ψηλὰ τὸ λέει ὁ κορδαλὸς καὶ χάμω τὸ τρυζόνι,
Χίλιες ζωοῦλες φτέρωσαν κ' ἡ ἀγάπη βαλαντώνει.

Τὸ λέει τὸ τσελιγγόπουλο, τὸ κουνουνᾶν τὰ γίδια,
Τὸ λέει σ' ἄλῶνι ὁ κλαριντζῆς καὶ τὸ βαροῦν παιγνίδια.
Τὸ λὲν οἱ κεντηστὲς ποδιές, τὰ κλαρωτὰ μαντήλια,
Τὸ λένε οἱ περδικόστηθες μὲ κερασένια χεῖλια.

Τὸ λὲν στῆς ροῦγες, στῆς πλαγιές στὸ χλοῖσμένο ἄλῶνι
Πὸν σέρνονν τσάμικο χορὸ κ' ἡ λεβεντιὰ φουντώνει.
Καὶ μένα σᾶν τριαντάφυλλο ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου
Μελίσσια πᾶνε κ' ἔρχονται ἀπ' τὴ τριανταφυλλιά μου.

Στάζει μέλι τὰ χεῖλη μου, κερήθρα εἶνε ἡ ψυχὴ μου
Κι' ἀχοῦνε τὰ τραγούδια μου στὴν ἀνθισμένη αὐλὴ μου.
Τρελλὴ παιδοῦλα γίνουμαι, δὲ θέλω σπῖτι νάμπω.
Ἔσ ἦταν νάπερνα ἀγκαλιὰ ψηλὰ βουνὰ καὶ κάμπο.

Ἄς ἦταν στὰ ὄρη νὰ βρεθῶ πού ὁ ἔλατος φουντώνει,
Ἄσπον τὸ λέει ἡ πέρδικα καὶ τὸ λαλεῖ τ' ἀηδόνι.
Δάλα το ἀηδόνι δάλα το καὶ μερακώθη ἡ πλάση
Καὶ μιὰ καρδιά λαχτάρισε νὰ λιγωθῆ νὰ σπάσῃ.

GEORGE COURTELINÉ

Ο ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ ΤΟ ΚΑΛΟ ΠΑΙΔΙ

Ἡ σκηνὴ παριστάνει ἀστυνομικὸ γραφεῖο. Δεξιᾷ, παράθυρο πού ἀνοίγει. Ἀριστερά, μικρὴ πόρτα πού φέρνει σὲ μιὰ ἀποθήκη μὲ κάρβουνα καὶ ξύλα. Στὸ βάθος πόρτα μὲ δυὸ φύλλα. Λίγο πῶ ἀριστερά, τζάκι ἀναμμένο.

ΣΚΗΝΗ Γ.

Ὁ ἀστυνόμος, ἕνας κύριος.

Ἄστυν. (καθιστὸς στὸ γραφεῖο). Μὴν ἐπιμένετε λοιπόν, πού νὰ πάρ' ἡ ὀργή! Ἐσᾶς θ' ἀκούω τώρα.

Ὁ κύριος. Μπορεῖτε νὰ μοῦ δώσετε ἄδεια ὀπλοφορίας!

Ἄστυν. Ὅχι!

Ὁ κύριος. Γιὰ ποιὸ λόγο;

Ἄστυν. Ἐτσι, δὲ θέλω.

Ὁ κύριος. Στὴ συνοικία πού κάθομαι δὲν ὑπάρχει ἀσφάλεια. Εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀγαπητικούς πού τσακώνονται μεταξύ τους ὅλη τὴ νύχτα καὶ πιάνουν τοὺς διαβάτες γιὰ νὰ τοὺς κλέψουν. Εἶμαι ὑποχρεωμένος λοιπόν ἀπ' τὸ ἐπάγγελμά μου νὰ γυρίζω ἀργὰ στὸ σπίτι μου.

Ἄστυν. Ἀλλάξτε ἐπάγγελμα.

Ὁ κύριος. Μήπως δὲν τὸ θέλω κι' ἐγώ. Βρέστε μου ἕνα ἄλλο.

Ἄστυν. Μοῦ φαίνεται πὼς θέλετε νὰ μὲ κοροϊδέψετε. Μήπως νομίζετε πὼς βρισκόσαστε σὲ μεσιτικὸ γραφεῖο;

Ὁ κύριος. Κι' ἂν μοῦ ἐπιτεθοῦν ἀπόψε!

Ἄστυν. Θάρητε τὸ πρωῒ νὰ μοῦ τὸ πῆτε.

Ὁ κύριος. Καὶ τότε;

Ἄστυν. Τότε, ἀλλὰ μόνον τότε, θὰ σᾶς δώσω ἄδεια ὀπλοφορίας.

Ὁ κύριος. Κι' ἔτσι θᾶξω τὸ δικαίωμα νὰ ὑπερασπίσω τὸ τομάρι μου ἀφοῦ μὲ γδάρουν;

Ἄστυν. Μάλιστα.

Ὁ κύριος. Ἐξοχα!

Ἄστυν. Ἀρχετὰ. Σύμφωνα μὲ τὶς διαταγὲς τῆς Κυβερνήσεως τὴν ὁποῖαν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑπηρετῶ, εὐρίσκομαι ἐδῶ γιὰ νὰ ἐφαρμόζω τοὺς νόμους καὶ ὄχι γιὰ νὰ τοὺς συζητῶ, ὅπως φαίνεται νὰ πιστεύετε. Ἄν δὲν εἴσατε εὐχαριστημένος, ἀλλάξτε τους.

Ὁ κύριος. Ἄν ἦτανε στὸ χέρι μου!..

Ἄστυν. Πῶς; Τί; Μιὰ λέξη παραπάνω καὶ διατάσσω νὰ σᾶς συλλάβουν! Ὅριστε μας! Ποῦ ξανακούστηκε αὐτό, νᾶρχεται ἕνας γελοῖος ἐκεῖ πέρα, νὰ φέρνει τὴν ἀναστάτωση καὶ νὰ κάνει τὸν ἐπανάστατη μέσα στὸ ἀστυνομικὸ τμήμα!

Ἄστυν. Ἐχετε χάρη πού εἶμαι καλός. (Ὁ κύριος θέλει νὰ μιλήσει). Φτάνει σᾶς λέω! Ἀδειᾶστε μου τὴ γωνιά καὶ νὰ μὴν ἐξακολουθήσει αὐτό, ἀλλιῶτικα θὰ σᾶς δεῖξω ποιὸς εἶμαι! Ἐμπρός, πηγαίνετε! (Ὁ κύριος φεύγει βιαστικά καὶ κατατρομαγμένος).

Ἄστυν. Θὰ βάλω νὰ τὸν παρακολουθοῦν αὐτὸ τὸν ἀναρχικό. (Πάει στὸ γραφεῖο καὶ ξανακάθεται στὴ θέση του, τραβᾶει κοντὰ του ἕνα σωρὸ χαρτιά, τὴν πρωῒνὴ ἀλληλογραφία καὶ τοὺς ρίχνει μιὰ γρήγορη ματιά).

ΣΚΗΝΗ ΙΙ.

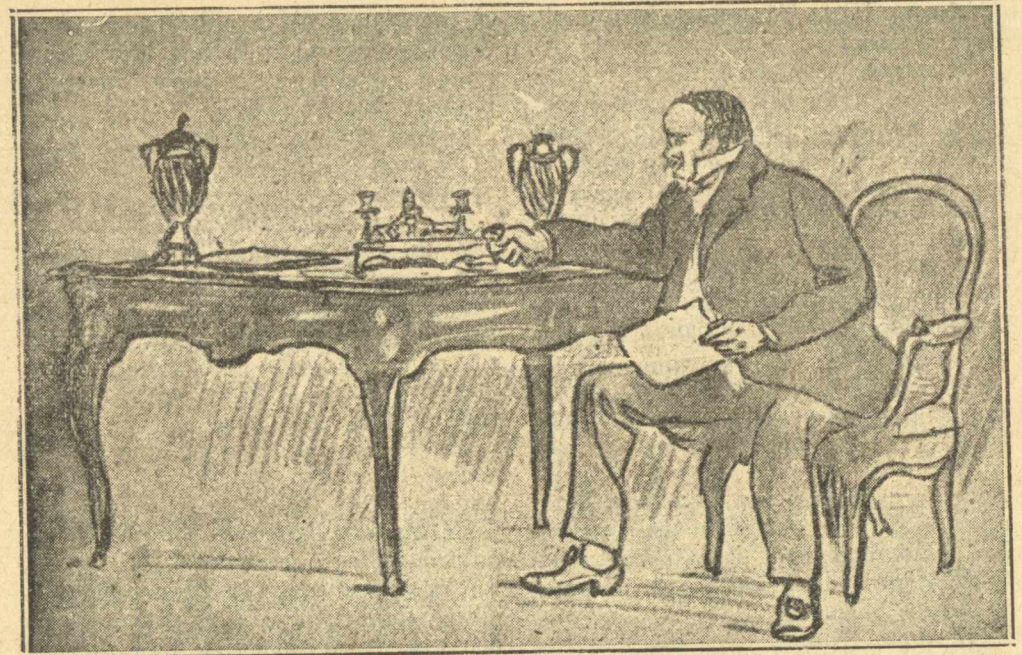
Ὁ ἀστυνόμος, ἕνας ἀστυφύλακας, μιὰ κυρία.

(Ἐπειτα χτυπάει τὸ κουδοῦνι. Παρουσιάζεται ἕνας ἀστυφύλακας).

Ἄστυν. Ἄς περάσει ἄλλος (Ὁ ἀστυφύλακας φεύγει).

Ἄστυν. (σηκώνεται). Αὐτὸ τὸ τζάκι δὲ ζεσταίνει καθόλου. Ἐδῶ μέσα εἶναι Σιβηρία! (Πηγαίνει στὴν ἀποθήκη, παίρνει μιὰ φτυαριὰ κάρβουνα καὶ τὰ ρίχνει στὸ τζάκι. Τὴ στιγμή αὐτὴ μπαίνει μιὰ κυρία).

Ἡ κυρία. Ὁ κύριος ἀστυνόμος;

Ἐσᾶς θ' ἀκούω τώρα

Ἄστυν. (Μὲ τὸ φτυαριὸ στὰ χέρια). Ὅριστε!

Ἡ κυρία. Ἐρχομαι νὰ παραπονεθῶ.

Ἄστυν. Γιὰ τὸν ἄντρα σας.

Ἡ κυρία. Ἀκριβῶς.

Ἄστυν. Βλέπετε, τὸ πέτυχα. Λοιπόν, κυρία μου, δὲ μπορῶ νὰ σᾶς κάνω τίποτα. Λυπᾶμαι πολὺ πού σᾶς τὸ λέω, αὐτὸ ὅμως εἶναι καθῆκον μου.

Ἡ κυρία. Κύριε... (πάει νὰ καθίση).

Ἄστυν. Μὴν καθόσαστε, κυρία μου. Δὲν ὑπάρχει λόγος, θὰ χάσετε τὸν καιρὸ σας καὶ θὰ μὲ κάνετε νὰ χάσω κι' ἐγὼ τὸν δικό μου. Εἶναι περίεργο. Τὰ τρία τέταρτα τῶν γυναικῶν ἔχουν τὴν ἕμμονη ἰδέα πὼς ὁ ἀστυνόμος πρέπει νὰ τοὺς συμβιβάζῃ τὶς οἰκογενειακὲς τοὺς διαφορὲς! Τὰ ἰδιαίτερα μικροκαυγάκια, κυρία μου, δὲν ὑπάγονται στὴν ἀρμοδιότητα τῆς ἀστυνομίας. Ὁ ἀστυνόμος, ἐκτὸς τῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀδικημάτων, δὲν μπορεῖ, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπεμβαίνει παρὰ μονάχα εἰς τὰς περιπτώσεις μοιχείας. Εἶναι αὐτὴ ἡ περίπτωση τοῦ συζύγου σας.

Ἡ κυρία. Κύριε...

Ἄστυν. ὦ! σᾶς παρακαλῶ, ὄχι περιτὰ λόγια! Ναὶ ἢ ὄχι.

Ἡ κυρία. Μὰ.

Ἄστυν. Ἄν ναί, τότε ὑποβάλετε μήνυση στὴν εἰσαγγελία κι' αὐτὴ θὰ μοῦ διαβιβάσει σχετικὲς ὁδηγίες. Ἄν ὄχι, τὸ διαβημά σας δὲν ἔχει κανένα λόγο καὶ μπορεῖτε ν' ἀποσυρθεῖτε.

Ἡ κυρία. Ὁ ἄντρας μου δὲν μὲ ἀπατάει.

Ἄστυν. Τότε λοιπόν; Σᾶς δέρνει; Στὴν περίπτωση αὐτὴ, κυρία μου, ἀποδείξτε το διὰ μαρτύρων, ὑποβάλετε αἴτησιν διαζυγίου καὶ τὸ δικαστήριον θὰ σᾶς δώσει δίκιο. Σᾶς ἐπαναλαμβάνω πὼς οἱ γυναῖκες ἔχουν τὴ μαγία νὰ τρέχουν στὸν ἀστυνόμο καὶ νὰ τὸν ἀνακατώνουν σ' ὅλες τὶς ὑποθέσεις τους. Τί διάολο, ἄς εἶμαστε λογικοί! Ἄν ἔπρεπε νὰ ἐπεμβαίνο, σ' ὅλα τὰ σπίτια πού μαλλώνουν, μὲ ἕνα κλαρὶ ἐλιάς στὸ χέρι, θὰ χρειάζομουν ἕξι ἡμέρες τὸ μῆνα καὶ σαράντα ὥρες τὴν ἡμέρα.

Ἡ κυρία. Μὰ, κύριε ἀστυνόμω, δὲν πρόκειται γι' αὐτό. Ὁ ἄντρας δὲ μὲ δέρνει, οὔτε μὲ ἀπατάει.

Ἄστυν. Ὅχι; Τότε στοιχηματίζω πὼς εἶναι τρελλός!

Ἡ κυρία. Ἀκριβῶς.

Ἄστυν. (χαμογελώντας). Θὰ ἀναγνωρίσετε, κυρία μου, πὼς ἔχω τὸ ὕφος ἀνθρώπου πού ξαίρει καλά τὰ πράματα γιὰ τὰ ὁποῖα μιλάει.

Ἡ κυρία. Πὼς μπορέσατε νὰ μαντέψετε;

Ἄστυν. Ἐχω συνηθίσει τόσο πολὺ σ' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ πράματα!. Τὴν ἱστορία σας, ἀγαπητή μου κυρία, τὴν ξαίρω ἀπ' τὸ ἄλφα ὡς τὸ ὦμέγα. Ἐπισκέψαι, σὰν τὴ δική σας δέχομαι τοῦλάχιστον δέκα τὴν ἡμέραν: Θέλετε μιὰ συμβουλή; . . . μιὰ καλὴ συμβουλή; (Ἡ κυρία κάνει νὰ μὲ τὸ κεφάλι καὶ κάθεται). Λοιπόν, γυρίσετε ἡσυχὴ σπίτι σας, ἐτοιμάστε τὸ φαγητό σας. Ὅσο τρελλός εἶμαι ἐγώ, ἄλλο τόσο εἶναι κι' ὁ ἄντρας σας.

Ἡ κυρία. Εἶναι τρελλός γιὰ δέσιμο.

Ἄστυν. Ὅχι.

Ἡ κυρία. Ναι.

Ἄστυν. Ὅχι. Μήπως μεθάει ὁ ἄντρας σας;

Ἡ κυρία. Καθόλου.

Ἄστυν. Μήπως ξαίρετε ἀν' ἔπαθε ποτὲ ἀπὸ τύφο ἢ ἀπὸ ἠλίαση;

Ἡ κυρία. Δὲ θυμάμαι τέτοιο πράμα.

Ἄστυν. Μήπως ἀνήκει σὲ οἰκογένεια ἀλκοολικῶν, ἐπιληπτικῶν ἢ φρενοβλαβῶν;

Ἡ κυρία. Δὲν πιστεύω.

Ἄστυν. Τότε;

Ἡ κυρία. Τότε τί; Μὰ εἶναι λόγος αὐτός, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τρελλός στὴν οἰκογένειά του, νὰ μὴν ὑπάρχει καὶ στὴ δική μου;

Ἄστυν. Σὰς παρακαλῶ!

Ἡ κυρία. Δὲν πίνει! . . . Κι' ὕστερα; Αὐτὸ τὸν ἐμποδίζει νὰ κάνει ὅ,τι δὲν κάνουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, νὰ λέει κάτι κουβέντες πού δὲν καταλαβαίνεις τίποτα, καὶ νὰ κάνει κάτι πράματα πού εἶναι ἄνω ποταμῶν;

Ἄστυν. Τὶ λέει; τί κάνει;

Ἡ κυρία. Πὼς, τί κάνει! . . . Καὶ τίς νύχτες, τίς νύχτες πού τίς περνᾶω ξάγρυπνη καὶ τὸν ἀκούω νὰ μιλάει μὲ τὸν ἑαυτό του, νὰ φκιάνει ποιὸς ξαίρει τί σχέδια, νὰ φοβερίζει ποιὸς ξαίρει ποιὸν καὶ νὰ κάθεται συλλογισμένος ὄρες ὀλοκληρῆς! . . . Χωρὶς νὰ μιλήσω γιὰ τίς στιγμὲς πού πηδαίει ἀπ' τὸ κρεββάτι μὲ

τὸ πουκάμισο, μὲ τὸ πιστόλι στὰ χέρια, ξεφωνίζοντας: «Τὴν ἄναψα στὸν πρῶτο πού θ' ἀγγίξει τὴ γυναίκα μου!» Τὸ βρίσκετε φυσικὸ αὐτό;

Ἄστυν. Εἶναι ζηλιάρης.

Ἡ κυρία. Ζηλιάρης!

Ἄστυν. Μάλιστα.

Ἡ κυρία. Εὐκόλο νὰ τὸ λέει κανένας. Θάθελα πολὺ νὰ μάθω ἀν' εἶναι ἀπὸ ζήλεια πού κλείνεται δυὸ καὶ τρεῖς ὄρες στὸ ἀποχωρητήριο καὶ νὰ φωνάζει δυνατὰ ἐναντίον τῆς κοινωνίας, νὰ οὐρλιάζει πὼς τὸ σύμπαν ἔχει μιαν ἄραχνη στὸ ταβάνι, ἕναν κοργιὸ στὸ κρεββάτι καὶ ἕνα ποντικὸ στὸ κοντραμπάσσο.

Ἄστυν. (Διασκεδάζοντας). Λέει πὼς τὸ σύμπαν ἔχει ἕνα κοργιὸ στὸ κοντραμπάσσο;

Ἡ κυρία. Ἀκριβῶς. Παντοῦ, κύριε ἀστυνόμε, βλέπει τρελλούς! . . . Ἐκτὸς αὐτοῦ, σημειῶστε πὼς δὲν κάνει βῆμα χωρὶς νὰ γκαρίζε μ' ὅλη τὴ δύναμη «ἐν, δυὸ» γιὰ νὰ δυναμώσει, λέει, τὰ πνευμόνια του. Ἐχει γίνεи ρεζίλι σ' ὅλη τὴ γειτονιά, καὶ τὰ παιδιὰ τὸν πέρνουν ἀπὸ πίσω φωνάζοντας. «Νὰ ὁ τρελλός!» . . .

Ἄστυν. Εἴσατε ὑπερβολικῆ.

Ἡ κυρία. (Τρώγοντας τὰ νύχια της). Καθόλου.

Ἄστυν. (Σηκώνοντας τοὺς ὤμους). Ἐλάτε τώρα! Μὰ ἀν' εἶτανε ὅπως λέτε, οἱ ἀστυφύλακες θὰ τὸν εἶχανε πιάσει πρὸ πολλοῦ καὶ θὰ τὸν εἶχανε φέρει στὸ τμήμα ἐπὶ διαταράξει τῆς κοινῆς ἡσυχίας.

Ἡ κυρία. Οἱ ἀστυφύλακες δὲν κάνουν ἄλλη δουλειὰ παρὰ νὰ κατάγγελλουν αὐτοὺς πού γυρίζουν μὲ τὰ καρροτσάκια.

Ἄστυν. Οἱ ἀστυφύλακες εἶναι καθὼς πρέπει παιδιὰ, πού συμμορφώνονται ὅσο μποροῦν καλλίτερα στὶς ὑποχρεώσεις τῆς ὑπηρεσίας τους. Ἄν ἤρθατε ἐδῶ πέρα γιὰ νὰ μᾶς δεῖξετε τὸ καυστικὸ σας πνεῦμα, κάνετε λάθος στὴ διεύθυνση! . . . Ἐκτὸς αὐτοῦ, μὴ φαντασθῆτε πὼς θ' ἀνεχθῶ τίς αὐθάδειές σας. Καὶ γιὰ νὰ ἐπανέλθουμε στὸν ἄντρα σας, θέλετε νὰ εἶναι τρελλός; Θέλετε καὶ σώνει καλά νὰ εἶναι τρελλός; Ὁραῖα, εἶμαστε σύμφωνοι. Εἶναι τρελλός. Κι' ὕστερα;

Ἡ κυρία. Κι' ὕστερα;

Ἄστυν. Μάλιστα, κι' ὕστερα; Τὶ θέλετε νὰ κάνω ἐγώ;

Ἡ κυρία. Νόμιζα.

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

Ἄστυνόμες, Μπρελόκ.

(Τὴ στιγμὴ πού χάνεται ἡ κυρία).

Μιὰ φωνή (Στὰ παρασκήνια). Κύριε ἀστυνόμε!

Ἄστυν. Τὶ θέλετε;

Ἡ φωνή. Μιὰ ἀκρόαση, μιὰ μικρὴ ἀκρόαση.

Ἄστυν. Πολὺ μικρὴ;

Ἡ φωνή. Ἐνα λεπτὸ μονάχα.

Ἄστυν. Ὅχι περισσότερο;

Ἡ φωνή. Ὅχι, κύριε ἀστυνόμε.

Ἄστυν. Ἄν εἶναι ἔτσι. . . (Στὸ κατώφλι παρουσιάζεται ὁ Μπρελόκ. Μπαίνει, βγάζει τὸ καπέλο του καὶ κατεβαίνει στὴ μέση τῆς σκηνῆς).

Ἄστυν. Ἐξηγηθῆτε σὰς παρακαλῶ.

Μπρελόκ. Εἶναι πολὺ ἀπλό, κύριε ἀστυνόμε. Ἐρχομαι νὰ παραδώσω στὰ χέρια σας ἕνα ρολοῖ πού τὸ βρήκα χθὲς τὸ βράδυ στὴ γωνία τῆς Λεωφόρου Saint-Michel καὶ τῆς οδοῦ Monsieur le-Prince.

Ἄστυν. Ἐνα ρολοῖ!

Μπρελόκ. Ἐνα ρολοῖ:

Ἄστυν. Γιὰ νὰ τὸ δῶ.

Μπρελόκ. Ὁρίστε. (Βγάζει ἀπ' τὸ τσεπάκι τοῦ παντελονιοῦ του ἕνα ρολοῖ πού ὁ ἀστυνόμες τὸ ἐξετάζει πολλὴν ὄρα. Τέλος:)

Ἄστυν. Πραγματικά, ρολοῖ εἶναι.

Μπρελόκ. Ὡ! δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία.

Ἄστυν. Σὰς εὐχαριστῶ. (Πηγαίνει στὸ γραφεῖο του, ἀνοίγει ἕνα συρτάρι καὶ βάζει μέσα τὸ ρολοῖ).

Μπρελόκ. Μπορῶ νὰ φύγω;

Ἄστυν. (Τὸν σταματᾶει μὲ κίνημα). Ὅχι ἀκόμα.

Μπρελόκ. Εἶμαι, ξαίρετε, λίγο βιαστικός.

Ἄστυν. Λυπᾶμαι.

Μπρελόκ. Μὲ περιμένουν.

Ἄστυν. (Ξερά). Ἄς σὰς περιμένουν.

Μπρελόκ. (Διγὰν ἐκπληκτός). Ὡ!

Ἄστυν. Μάλιστα.

Μπρελόκ. Μά. . .

Ἄστυν. Μιὰ στιγμὴ. Δὲν ὑποθέτετε, βέβαια, πὼς θὰ δεχθῶ ἀπὸ σὰς αὐτὸ τὸ ρολοῖ, χωρὶς νὰ μοῦ πῆτε πὼς ἔπεσε στὰ χέρια σας.

Μπρελόκ. Εἶχα τὴν τιμὴ νὰ σὰς ἐξηγήσω πρὸ ὀλίγου, πὼς τὸ βρήκα χθὲς τὸ βράδυ, στὴ γωνία τῆς οδοῦ Monsieur-le-Prince καὶ τῆς λεωφόρου Saint-Michel.

Ἄστυν. Γελαστήκατε. Μήπως εἶμαι φρενολόγος καὶ μπορῶ νὰ τὸν γιαιτρέψω; Ὅχι. Τότε; . . . Γιατὶ πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ ἀποφασίσουμε νὰ εἶμαστε λογικοὶ καὶ νὰ λέμε τὰ πράματα ὅπως εἶναι. (Κίνημα τῆς κυρίας). Κυρία, ἡ περίπτωσις τοῦ συζύγου σας—ἀφοῦ πρόκειται περὶ περιπτώσεως, καθὼς λέτε—δὲν ὑπάγεται στὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ἀστυνόμου, ἀλλὰ τῆς Δημοσίας Ἀντιλήψεως. Ὅχι λοιπὸν σὲ μένα, ἀλλὰ σ' αὐτὴν ὀφείλετε νὰ κάνετε τὰ παράπονά σας καὶ νὰ ὑποβάλετε τὴν αἴτησή σας. Σπεύδω ὅμως νὰ προσθέσω πὼς δὲν πρέπει νὰ περιμένετε τίποτα, ἐκτὸς ἀν' ἂν γίνεи κανένα θαῦμα. . . πράμα ὅμως ἐντελῶς ἀπίθανο.

Ἡ κυρία. Γιατὶ;

Ἄστυν. Μονάχα οἱ γυναῖκες μποροῦν νὰ κάνουν τέτοιες ἐρωτήσεις! Γιατὶ ἡ Δημοσία Ἀντίληψις δὲν εἶναι αὐτὸ πού φαντάζεται ὁ κοιτόκοσμος. Τὰ μέσα πού διαθέτει δὲν ἀνταποκρίνονται καθόλου στὶς ὑποχρεώσεις καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τὰ βγάλει πέρα.

Ἡ κυρία. Καλά, κύριε ἀστυνόμε. Τότε πρέπει νὰ σὰς εἰδοποιήσω γιὰ ἕνα πράμα. Ὁ ἄντρας μου εἶναι ἐπικίνδυνος μονάχα γιὰ μένα, δὲ θ' ἀρρήσει ὅμως νάρθει ἡ στιγμὴ πού θὰ γίνεи ἐπικίνδυνος γιὰ ὅλο τὸν κόσμο.

Ἄστυν. Ὅταν ἔρθει ἐκεῖνη ἡ στιγμὴ, κυρία μου, θὰ σκεφθοῦμε. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐπειδὴ τὸ ἄσυλα εἶναι πλημμυρισμένα ἀπὸ τροφίμους καὶ ἀπὸ αἰτήσεις εἰσαγωγῆς νέων, ἐπειδὴ δὲν μπορῶ νὰ προβῶ αὐτεπαγγέλτως στὴ φυλάκιση ἐνὸς ἀνθρώπου πού ἡ διανοητικὴ του διατάραξις δὲν ὑφίσταται καθὼς φαίνεται παρὰ μονάχα στὴ φαντασία τῆς γυναίκας του καὶ ἐπειδὴ δὲν μπορῶ τέλος πάντων, μ' ὅλη τὴν καλὴ θέληση πού ἔχω, νὰ χάσω ἕνα δλόκληρο πρωῒ γιὰ νὰ ἀναμασσῶ τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια, χωρὶς νὰ κατορθῶσω νὰ μὲ καταλάβουν, θὰ συμφωνήσετε πὼς πρέπει νὰ σταματήσουμε ὡς ἐδῶ (σηκώνεται).

Ἡ κυρία. Τέλος πάντων, κύριε ἀστυνόμε. . .

Ἄστυν. Ἡ συνομιλία σας εἶναι χαριτωμένη, γεμάτη ἐνδιαφέρον, δυστυχῶς τὸ καθήκον μὲ καλεῖ, ὅπως λένε καὶ στὰ μελοδράματα. Κυρία μου, σὰς προσκυνῶ. Συστήστε στὸν ἄντρα σας bromure, περίπατο καὶ ὑδροθεραπεία. Ἐχω τὴν τιμὴ. .

Ἄστυν. Κατάλαβα πολὺ καλά, ἀλλὰ ποῦ **Μπρελόκ.** Ποῦ; Χάμου.

Ἄστυν. Στὸ πεζοδρόμιο;

Μπρελόκ. Στὸ πεζοδρόμιο.

Ἄστυν. Νὰ ποῖο εἶναι τὸ περιέργο. Τὸ πεζοδρόμιο δὲν εἶναι μέρος γιὰ νὰ βάλει κανένας τὸ ρολοῖ του.

Μπρελόκ. Θὰ σᾶς παρατηρήσω. . . .

Ἄστυν. Σᾶς ἀπαλλάσσω ἀπὸ κάθε παρατήρηση. Ἔχω τὴν ἰδέα πὼς ξαίρω καλὰ τὴν ὑπηρεσία μου. Ἄντι νὰ μοῦ δίνετε συμβουλές, δώστε μου τὴν κοινωνική σας κατάσταση.

Μπρελόκ. (Ἀρχὴ ἀνυπομονησίας ἐπὶ φωνῇ του). Ὀνομάζομαι Μπρελόκ (Ἰωάννης-Εὐστάθιος). Γεννήθηκα στὸ Ποντονάζ, στὶς 29 Δεκεμβρίου 1861, ἀπ' τὸν Πέτρο-Τιμολέοντα-Ἀλφόνσο-Ἰωάννη-Ἰάκωβο-Ὀσκάρ-Μπρελόκ καὶ τὴ Σελεστίνα Μουσερόλ, γυναῖκα του.

Ἄστυν. Ποῦ κατοικεῖτε;

Μπρελόκ. Ὀδὸς Πετρέλ, 47, τρίτο πάτωμα.

Ἄστυν. (Ἀφοῦ σημειώσει). Τὶ εἰσοδήματα ἔχετε;

Μπρελόκ. (Ποῦ σιγὰ-σιγὰ ἀνάβει). Ἔχω εἴκοσι πέντε χιλιάδες φράγκα εἰσόδημα, ἓνα ὑποστατικό ἐπὶ τὴν Τουραίν, ἓνα κτῆμα ἐπὶ τὴ Μπός, ἕξη σκυλιά, τρεῖς γάτες, μιὰ γαϊδάρα, ἕντεκα κουνέλια καὶ ἓνα ἰνδιάνικο γουροῦνι.

Ἄστυν. Φτάνει! Τὶ ὥρα ἦτανε ὅταν βρήκατε αὐτὸ τὸ ρολοῖ;

Μπρελόκ. Τρεῖς τὸ πρωῖ.

Ἄστυν. (Εἰρωνικά). Ὅχι περισσότερο;

Μπρελόκ. Ὅχι.

Ἄστυν. Μοῦ κάνετε τὴν ἐντύπωση πὼς ζῆτε κάπως περιέργα.

Μπρελόκ. Ζῶ ὅπως μ' ἀρέσει.

Ἄστυν. Δυνατόν. Μονάχα ποῦ ἐγὼ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ρωτήσω, τὶ δουλειὰ πο- ρούσατε νὰ ἔχετε στὶς τρεῖς τὸ πρωῖ ἐπὶ τὴ γωνία τῆς ὁδοῦ Monsieur-le-prince, σεῖς ποῦ «λέτε» πὼς καθόσατε ἐπὶ τὴν ὁδὸ Πετρέλ, 47.

Μπρελόκ. Πῶς, «λέω»;

Ἄστυν. Μάλιστα, τὸ λέτε.

Μπρελόκ. Τὸ λέω γιατί ἔτσι εἶναι.

Ἄστυν. Αὐτὸ ἀκριβῶς πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε. Ὡστόσο, κάντε μου τὴ χάρη νὰ μοῦ ἀπαντήσετε μὲ εὐγένεια στὶς ἐρωτήσεις ποῦ τὸ καθῆκον μου μοῦ ἐπιβάλλει νὰ σᾶς ὑποβάλω. Σᾶς ρωτᾶω τί κά-

νατε σὲ μιὰ τόσο προχωρημένη ὥρα, σὲ μιὰ συνοικία ποῦ δὲν εἶναι ἡ δική σας;

Μπρελόκ. Γύριζα ἀπ' τὴν ἐρωμένη μου.

Ἄστυν. Τὶ δουλειὰ κάνει ἡ ἐρωμένη σας;

Μπρελόκ. Εἶναι παντρεμένη.

Ἄστυν. Μὲ ποιόν;

Μπρελόκ. Μὲ ἓνα φαρμακοποιό.

Ἄστυν. Ποῦ τὸν λένε;

Μπρελόκ. Αὐτὸ δὲν σᾶς ἐνδιαφέρει.

Ἄστυν. Σὲ μένα μιλάτε ἔτσι;

Μπρελόκ. Ἔτσι φαίνεται.

Ἄστυν. Ἀ! μὰ γιὰ πέστε μου, φιλαρᾶκο μου, θ' ἀλλάξετε γλῶσσα; Μοῦ μιλάτε σὲ ἓνα τόνο ποῦ δὲ μ' ἀρέσει καθόλου. Ἀλλὰ ἡ φυσιογνωμία σας μοῦ φαίνεται σὰ γνωστή.

Μπρελόκ. Ἀ, μὰ!

Ἄστυν. Μάλιστα. Σὰν κάπου νὰ σᾶς ἔχω δεῖ. Δὲν καταδικασθήκατε ποτέ;

Μπρελόκ. (κατάπληκτος). Καὶ σεῖς;

Ἄστυν. (ἀναπηδώντας). Εἰσθε αὐθάδης!

Μπρελόκ. Εἶστε κτῆνος!

Ἄστυν. Πάρτε πίσω αὐτὸ τὸ λόγο!

Μπρελόκ. Δὲ μὲ λογαριάζετε καθόλου. Μήπως μὲ περνάτε γιὰ κανένα λωποδύτη;

Μπρελόκ.

Καὶ στὸ κάτω τῆς γραφῆς μὲ παραφορτωθήκατε. Μὲ σκοτίσατε μὲ τὴν ἀνάκρισή σας. Ποῦ ξανακούστηκε αὐτὸ τὸ πρᾶμα! Βρίσκω στὸ δρόμο ἓνα ρολοῖ, ἀφήνω τὴ δουλειὰ μου γιὰ νὰ σᾶς τὸ φέρω καὶ νὰ πὼς μὲ ὑποδεχόσατε. Αὐτὸ ὅμως θὰ μοῦ βάλει γνώση. Θὰ μὲ μάθει ἄλλη φορὰ νὰ ἐξυπηρετῶ τὴν ἀρχὴ καὶ νὰ φέρνομαι τίμια.

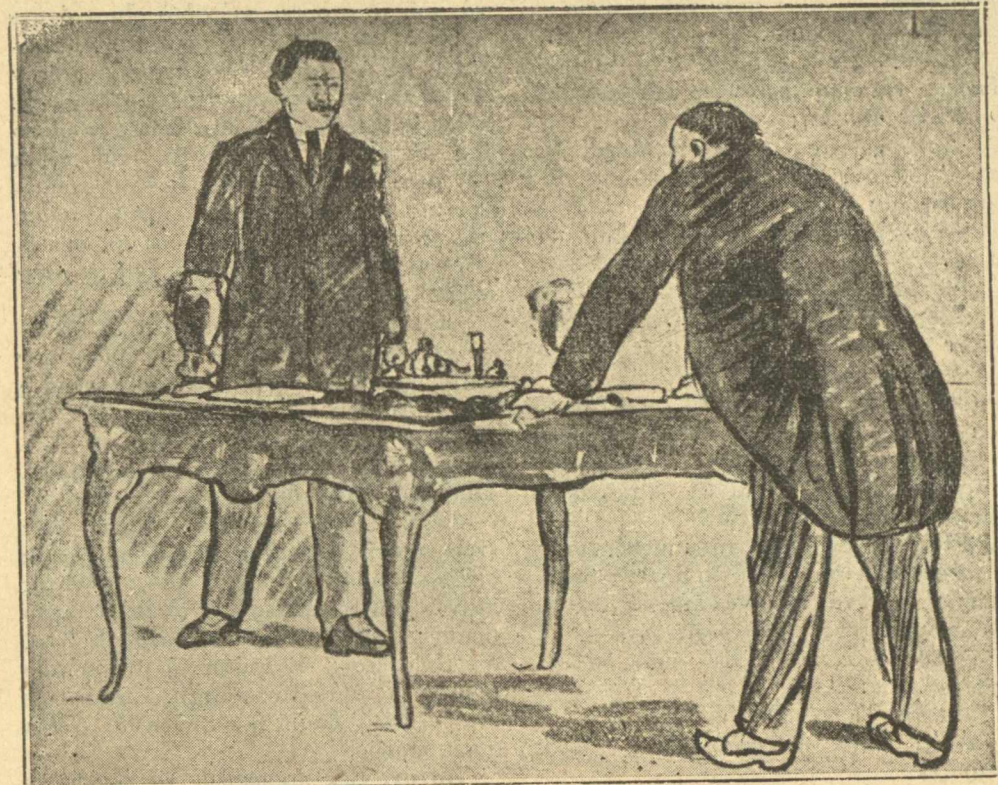
Ἄστυνόμος.

Ἀ! Ὡστε ἔτσι λοιπόν; Ὠραῖα! Περίμενε φιλαρᾶκο μου, θὰ σὲ μάθω ἐγὼ νὰ μοῦ μιλάς μὲ τὸ σεβασμὸ ποῦ μοῦ πρέπει! Ὁρίστε μας, ἓνα παλιόπαιδο ἐκεῖ πέρα! Καὶ ποῦ σὲ ξαίρω, ἐγὼ. Ποῦ ξαίρω ἀπὸ ποῦ κραταίει ἡ σκούφια σου; Λὲς πὼς κάθεται ἐπὶ τὴν ὁδὸ Πετρέλ. Καὶ ποῖς μοῦ τὸ βεβαιώνεις! Λὲς πὼς ὀνομάζεσαι Μπρελόκ. Καὶ ποῦ τὸ ξαίρω. Τὶ κάθουμαι ὅμως καὶ πονοκεφαλᾶω, ἡ ὑπόθεση θὰ τελειώσει ἀμέσως. (Τρέχει κ' ἀνοίγει τὴν πόρτα).

Ἄστυν. Πιάστε τὸν αὐτὸν ἐδῶ καὶ χῶστε τον μέσα!

Μπρελόκ. Αὐτὸ εἶναι ἔξω φρενῶν!

Ἄστυν. Ἐμπρός! Ἐμπρός! Στὸ κρα-

Ἄστυν. Πάρτε πίσω τὸ λόγο σας

τητήριο! Καὶ μὴ φέρνεις καμμιά ἀντίσταση!

Μπρελόκ. (Τὸν πέρνονν σχεδὸν διὰ τῆς βίας). Καλὰ, δὲ θὰ ξανάβρω κανένα ρολοῖ! Δὲ θὰ ξανάβρω κανένα ἄλλο ρολοῖ.

ΣΚΗΝΗ IV

Ἄστυνόμος, κατόπιν Φλὸς καὶ δυὸ ἀστυφύλακες.

Ἄστυν. Μπρελόκ! Μπρελόκ! Καὶ ποῦ ξαίρω ἐγὼ ἂν τὸν λένε Μπρελόκ! Τὸ ἴδιο κ' ἐγὼ θὰ πορούσα νὰ λεγόμενα Μπρελόκ! Ἄν τοὺς ἄκουγε κανένας ὄλοι τοὺς θὰ λεγόντουσαν Μπρελόκ! (Πηγαίνοντας στὸ παράθυρο). Νὰ πάω ἡ ὁργή, τί ἀέρα ποῦ μπάζει αὐτὸ τὸ παράθυρο! (Τὴ στιγμή αὐτὴ θόρυβος ἐπὶ παρασκήνια. Ἡ πόρτα ἀνοίγει ἀπότομα καὶ φαίνεται ὁ Φλὸς ποῦ παλαίβει μὲ δυὸ ἀστυφύλακες).

Φλὸς. Ὁ ἀστυνόμος! Ποῦ εἶναι ὁ ἀστυνόμος. Θέλω νὰ μιλήσω ἐπὶ τὸν ἀστυνόμο

Ἄστυν. (Στοὺς ἀστυφύλακες). Τὶ τρέχει; **Φλὸς.** Σεῖς εἴσατε ὁ ἀστυνόμος;

Ἄστυν. Ὡ, σᾶς παρακαλῶ, μὴν κάνετε τέτοιο θόρυβο θὰ μιλήσετε ὅταν σᾶς καλέσω.—Τί συμβαίνει, Λαγκρεναῖγ.

Λαγκ. Ὁ κύριος αὐτὸς ἔκανε φασαρία ἐπὶ τὴ γωνία τῆς ὁδοῦ Dunkerque καὶ Πουασουνιέρ, κακολογώντας τὴ Δημοκρατία. Ἐπειδὴ οἱ διαβάτες ποῦ εἶχανε μαζευτεῖ εἶχανε ἀναστατώσει τὸ δρόμο, τρέξαμε ἐγὼ κ' ὁ συνάδελφός μου καὶ εἴπαμε ἐπὶ τὸν κύριο νὰ μὴν ἐμποδίζει τὴν κυκλοφορία. Ἐπειδὴ ἀρνήθηκε, τὸν πιάσαμε ἀπ' τὸ χέρι, χωρὶς νὰ μεταχειριστοῦμε βία καὶ τὸν φέραμε ἐπὶ τὸ τμήμα.

Ἄστυν. Ἐφερε ἀντίσταση;

Λαγκ. Ὅχι, κύριε ἀστυνόμο.

Ἄστυν. Σᾶς ἔβρισε;

Λαγκρ. Καθόλου.

Φλὸς. Δὲν εἶχα λόγο νὰ εἶμαι ἀγενής σὲ καθὼς πρέπει ἀστυφύλακες. Ὅσο γιὰ τὴν

ἀντίσταση, ἀγαπάω πολύ τὴν ἐξουσία καὶ γι' αὐτὸ τὴν σέβομαι.

Ἄστυν. Μὲ τίς ἀρχές σας αὐτὲς θὰ ἔπρεπε νὰ συμμορφωθῆτε πιὸ μπροστὰ

Φλός. Δηλαδή;

Ἄστυν. Ὅταν οἱ ἀστυφύλακες σᾶς παρακάλεσαν νὰ μὴν ἐμποδίζετε τὴν κυκλοφορίαν.

Φλός. (Ζακρικτικὰ ἀλλὰ εἰρωνικὰ) ὦ! αὐτό.

Ἄστυν. Τί, ὦ, αὐτό;

Φλός. Εἶπα ὦ, αὐτό, !... Μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι δικαίωμα τοῦ καθενὸς νὰ λέει: «ὦ αὐτό!»

Ἄστυν. Ναι, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ δὲν εἶναι δικαίωμα κανενός, εἶναι νὰ προβαίνη δημοσίᾳ, ὅπως κάνατε, σὲ ἐπαναστατικὰς ἐκδηλώσεις καὶ νὰ καταφέρεται ἐναντίον τῆς Δημοκρατίας.

Φλός. Συχαίνουμαι τῇ Δημοκρατίᾳ.

Ἄστυν. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀρχετὴ δικαιολογία γιὰ νὰ προσπαθῆτε νὰ κάνετε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τὴν συχαθοῦν.

Φλός. (λακωνικὰ). Κι' αὐτὸ δά!... (γελάει).

Ἄστυν. Τί, κι' αὐτὸ δά;

Φλός. Εἶπα «κι' αὐτὸ δά!...» Σᾶς πειράζει.

Ἄστυν. Βέβαια, μὲ πειράζει. Κι' ἀφοῦ τὸ θέλετε ἔτσι, θ' ἀλλάξουμε ὄψος. (Στοὺς ἀστυφύλακες) Σᾶς εὐχαριστῶ.

(Οἱ ἀστυφύλακες φεύγουν. Παύση.)

Ἄστυν. (Μέσα ἀπ' τὰ δόντια του) «Κι' αὐτὸ δά!...». (Σηκώνει τοὺς ὤμους... Παίρνει μιὰ κόλλα χαρτί, βουτάει τὴν πένα στὸ μελάνι καὶ ἐτοιμάζεται νὰ γράφει). Πῶς ὀναμάζεσθε;

Φλός. Φλός.

Ἄστυν. Τὸ ἐπώνυμόν σας;

Φλός. Ἰωάννης Ἐδουάρδος. Κατοικία: ὁδὸς des Vieilles-Haudriettes, 129.

Ἄστυν. Τὶ ἐπάγγελμα κάνετε;

Φλός. Δὲν κάνω κανένα ἀπάγγελμα. Ἔχω ἓνα μικρὸ κεφάλαιο ποὺ δουλεύει γιὰ μένα.

Ἄστυν. Ἔχετε παράσημο;

Φλός. Ποῖός; Ἐγώ; Ὀχι.

Ἄστυν. Τότε αὐτό; (Δείχνει μιὰ φαρδεὶά κόκκινη κορδέλα ποὺ στολίζει τὴν μπουτονιέρα τοῦ Φλός).

Φλός. Αὐτό; Τόχω γιὰ νὰ θυμᾶμαι. (Γελάει)! Ἔχω τὴ μνήμη πολὺ ἀνυπάκοη. Θὰ σᾶς ἐξηγήσω. Πολεμᾶει διαρκῶς

νὰ μοῦ τὸ στρίψει, γι' αὐτὸ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ τῆς βάλω χαλινάρι. Ἡ κορδέλλα λοιπὸν αὐτὴ τὴν ἀνακαλεῖ, ὅταν παρουσιαστῆι ἀνάγκη, στὴν ὑπηρεσία της. Εἶναι καινούργιο καὶ μεγαλοφυές, ἀνώτερο ἀπ' τὸν κόμπο στὸ μαντήλι, ποὺ χάνει τὴν ἀξία του ἂν δὲν εἴσατε συναχωμένος κι' ἀπ' τὴν καρφίτσα στὸ μανίκι, ποὺ ἔχει τὸ ἐλάττωμα νὰ σᾶς παρουσιάζει γιὰ ἑλαφρό, καὶ νὰ σᾶς ἐκθέτει στὴν κοροϊδία τῶν ἡλιθίων.

Ἄστυν. Ὁραία! ἀλλὰ ἂν αὐτὴ ἡ κορδέλλα δὲν σᾶς ἐκθέτει στὴν κοροϊδία τῶν ἡλιθίων, μπορεῖ νὰ κινήσει τὴν προσοχὴ τῶν δικαστῶν καὶ νὰ σᾶς στοιχίσει ἕξη μῆνες φυλακῆ. Βγάλτε τὴν ἀπὸ κεῖ! Ὁρίστε μας! (ὁ Φλός βγάζει τὴν κορδέλλα). Πόσων ἐτῶν εἴσατε;

Φλός. (Ἐνῶ κάθεται). Ἔχετε ἰδέα ἐνὸς ποιητῆ ποὺ φκιάνει μιὰ τραγωδία σὲ ἓνα δωμάτιο ὅπου ἓνας καθηγητὴς πιάνου παίζει γκάμες ἀπ' τὸ πρωῖ ὡς τὸ βράδυ; (ἔκπληξη τοῦ ἀστυνόμου). Ὀχι, δὲν εἶναι ἔτσι; Ἐ λοιπὸν, ἡ μνήμη μου μοιάζει μ' αὐτὸ τὸν ποιητῆ. Κάθεται σὲ ἓνα κεφάλι, ὅπου ἡ μεγαλοφυΐα κάνει πολὺ θόρυβο.

Ἄστυν. Σᾶς παρακαλῶ νὰ κρατήσετε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας τίς μεγάλες αὐτὲς φράσεις καὶ ν' ἀπαντήσετε στὶς ἐρωτήσεις μου. Σᾶς ρωτῶ τὴν ἡλικία ἔχετε;

Φλός. Εἴκοσι πέντε ἐτῶν.

Ἄστυν. Πῶς εἶπατε;

Φλός. Εἴκοσι πέντε ἐτῶν.

Ἄστυν. Πῶς, εἴκοσι πέντε!—Εἴσατε εἴκοσι πέντε ἐτῶν;

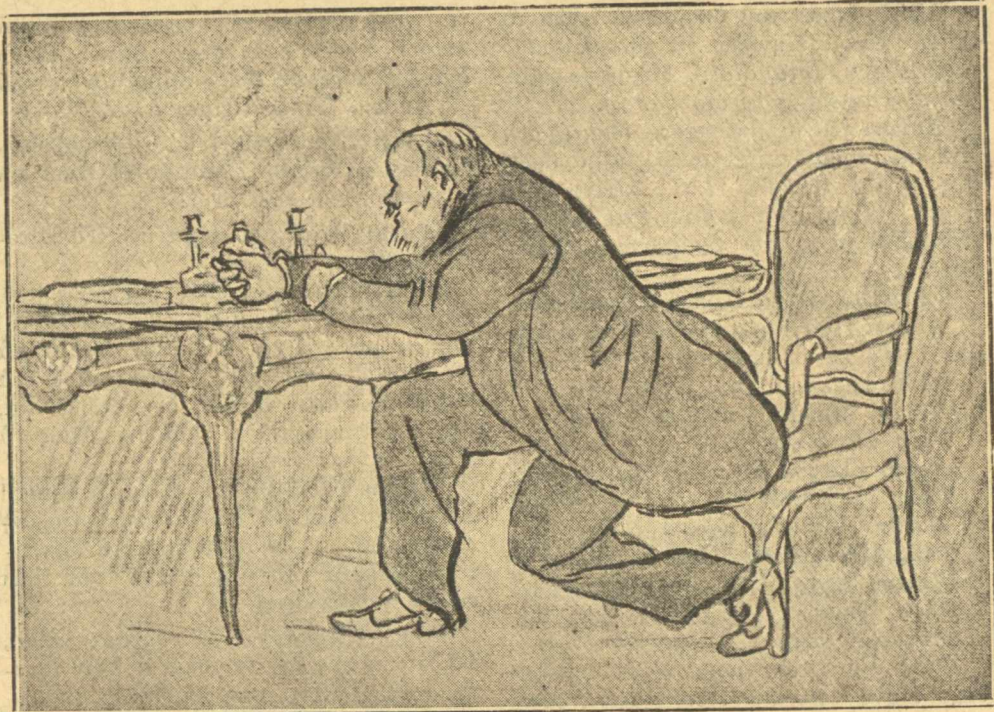
Φλός. Μάλιστα.

Ἄστυν. (Διορθώνοντας). Δηλαδή εἴσατε μιὰ φορὰ.

Φλός. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ λόγο κι' ἔμεινα ἐκεῖ.

Ἄστυν. Ἀστεῖος συλλογισμός!

Φλός. Ἀστεῖος; σὲ τί; Εἶναι λογικὸς σὰν ἀλγεβρικὴ ἀπόδειξις, φωτεινὸς σὰν τὸ φῶς τῆς σελήνης καὶ ἀπλὸς σὰν ψυχὴ μικροῦ παιδιοῦ. Ἡμοννα εἴκοσι πέντε ἐτῶν! Μάλιστα, ποὺ νὰ πά' ἡ ὀργή! Τὴν ἡμέρα ὅμως ποὺ πάτησα τὰ εἴκοσι πέντε, εἶπα ἀπὸ μέσα μου: «Ὁμορφή ἡλικία! Ἄς σταθοῦμε ἐδῶ πέρα!» Στάθηκα λοιπὸν σ' αὐτὴ, ἐξακολουθῶ νὰ στέκομαι καὶ θὰ στέκομαι ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ πεθάνω, μὲ τὴν ἀδειά σας (Παύση).

Ἄστυν. Δὲν θέλω, δὲν θέλω. (σελ. 425)

Ἄστυν. Μιὰ λέξη. Εἶναι βέβαιο πὼς δὲν μὲ κοροϊδεύετε;

Φλός. Δὲ βλέπω τίποτα στὸ φέροσίμο μου, στὸ ντύσίμο μου καὶ στὴ γλῶσσα μου, ποὺ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ σᾶς ἐπιτρέψει μιὰ τέτοια ὑπόθεση.

Ἄστυν. Εἶναι, ξαίρετε, ἐπειδὴ...

Φλός. Τὴν περίμενα αὐτὴ τὴν ἀντίρρηση. Ἦτανε μοιραία τὴν ἐποχὴ ποὺ τὸ λογικὸ περπατοῦσε σοβαρὰ στοὺς δρόμους μὲ τὸ κεφάλι κάτω καὶ τὰ πόδια ψηλά, κι' ἔτσι φτάσαμε σιγά-σιγά στὸ σημεῖο νὰ μὴ διακρίνουμε καθαρὰ τὴν ἀλήθεια ἀπ' τὸ ψέμμα, νὰ παίρνομε τὸ ψέμμα γιὰ ἀλήθεια, τὴ σκιά γιὰ φῶς, τὸν ἥλιο γιὰ σελήνη καὶ τὴν ὀρθὴ κρίση γιὰ τρέλλα. Ἔτσι καὶ ἡ γυναῖκα μου, ποὺ ἔγινε τρελλὴ στὴν ἐπαφὴ ἀέρος κεκορημένου τρέλλας, καταστρώνει σχέδια νὰ μὲ κλείσει στὸ φρενοκομεῖο. (Γελάει).

Ἄστυν. (Κάνει πὸς παραξενεύεται). Εἶναι δυνατόν!... Θὰ εἶχε ἓνα κοργιὸ στὸ ξύλο τοῦ κρεββατιοῦ;

Φλός. Κι' ἓνα ποντικὸ στὸ κόντραμπάσσο!...

Ἄστυν. (Ἰδιαιτέρως.) Τώρα κατάλαβα! (Δυνατά). Κύριε!

Φλός. Ἡ περίπτωση τῆς δυστυχισμένης αὐτῆς, ἡ ὁποία εἶναι περίπου καὶ ἡ περίπτωση οὐλοκλήρου τοῦ πλήθους, ὄφειλε φυσικὰ νὰ ἐμβάλει εἰς πειρασμὸν τὸ πνεῦμα τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἀναλύσεως ἐνὸς ἰσορροπημένου ἠθικολόγου. Συνέλαβα λοιπὸν καὶ ἐγὼ τὸ σχέδιον νὰ τὴν μελετήσω κατὰ βάθος μὲ τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰς ἀφορμὰς της, εἰς ἓνα ἔργον τὸ ὁποῖον θὰ τιτλοφορεῖται: ὁ διανοητικὸς δαλτονισμός...

Ἄστυν. Κύριε...

Φλός.... ἔργον μεγάλης φιλοσοφικῆς ἀξίας.

Ἄστυν. Χωρὶς ἄλλο, ἀλλὰ...

Φλός.... καρπὸν τῶν σκέψεών μου, θυγατέρων καὶ αὐτῶν τῶν μακρῶν μου ἀγρυπνιῶν.

Ἄστυν. ὦ Θεέ μου...

Φλός. . . . και τοῦ ὁποίου θὰ λάβω τὸ θάρρος νὰ σᾶς ἐξηγήσω τὰς γενικὰς γραμμάς, Κύριε. . (σταματάει). Μὲ συγχωρεῖτε. (Σηκώνεται καὶ πάει στὸ βᾶθος).

Ἄστυν. (Λίγο ἀνήσυχος, ἰδιαιτέρως). Ἄ! μὲ παρασκοτιζεῖ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. . . Ὡ! τί κάνει ἐκεῖ! κλείνει τὴν πόρτα! (Τρέχει, μὰ ὁ Φλός ἔχει ξανακατέβει. Στὰ χεῖλια του σκάζει ἐλαφρὸ χαμόγελο).

Φλός. Βλέπετε, κάνω ὅπως στὸ σπίτι μου.
Ἄστυν. Πραγματικὰ καὶ κάνετε ἄσχημα. . . Τὸ κλειδί μου.

Φλός. Τὸ κλειδί σας;

Ἄστυν. Μάλιστα, τὸ κλειδί μου.

Φλός. Ποῖο κλειδί;

Ἄστυν. Τὸ κλειδί αὐτῆς τῆς πόρτας.

Φλός. Ἐ λοιπόν;

Ἄστυν. Δόστε τὸ μου.

Φλός. (Πολὺ σιγὰ) Ὅχι.

Ἄστυν. Ὅχι;

Φλός. Ὅχι.

Ἄστυν. Γιατί;

Φλός. Γιατί προτιμῶ νὰ τὸ φυλάξω στὴν τσέπη μου. Δὲν ἔχετε κανένα συμφέρον νὰ εἶναι ἀνοιχτὴ αὐτὴ ἢ πόρτα, ἐνῶ ἐγὼ ἔχω μεγάλο συμφέρον νᾶναι κλειστή. Θέλω σᾶς τὸν ἐπίσημο ὑπάλληλο, νὰ σᾶς εἰσαγάγω στὸ μυστικὸ τῶν Θεῶν. Μὰ νὰ πάω νὰ τὸ ἐμπιστευθῶ στὴν τύχη μιᾶς πόρτας ποὺ μπορεῖ νὰ μισανόξει χωρὶς θόρυβο, καὶ νὰ τὸ πάρει τὸ ἀδιάκριτο αὐτὸ τοῦ πρώτου παλιομακαροῦ ποὺ θὰ τύχει νὰ περάσει, αὐτὸ διαφέρει. Κύριε, ὁ ἄνεμος τῆς τρέλλας ὁ ὁποῖος πνέει ἀπὸ παντοῦ παραγάγει ἐξ ἐνὸς quiproquo. Ἐκ τῆς παρεξηγήσεως ἢ ὁποῖα συμβαίνει μεταξὺ τῆς φύσεως ἢ ὁποῖα προστάζει καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὁποῖος δὲν ἐκτελεῖ, μεταξὺ τῶν σταθερῶν σκοπῶν τῆς μιᾶς καὶ τῆς κακῆς ἐρημείας τοῦ ἄλλου.

Ἄστυν. (Μὲ τὸ θάρρος τῶν δειλῶν ποὺ λέρνουν στὴ θάλασσα). Ἄν δὲν μοῦ δώσετε τὸ κλειδί μου ἀμέσως αὐτὴ τὴ στιγμή, φωνάζω βοήθεια, σπάζω τὴν πόρτα καὶ σᾶς στέλνω πισθάγκωνα δεμένο στὴ φυλακὴ. Καταλάβετε;

Φλός. (Βάζει τὸ χέρι του στὴν τσέπη, βγάζει ἕνα ρεβόλβερ καὶ γυρίζει τὴν κἀνη ἀπάνω στὸν ἄστυν). Ἄν βγάλεις λέξη, ἂν κουνηθεῖς καθόλου, ἂν πάψεις καὶ γιὰ μιὰ στιγμή νὰ μὲ κοιτάξεις στὰ μά-

τια, σοῦ σκάζω ἔξη σφαῖρες καὶ σοῦ πετάω τὰ μυαλὰ στὸν ἀέρα: Ποιὸς διάολος μούφερε ἐδῶ αὐτὸν τὸν τρελλό.

Ἄστυν. Ἄ, ἐγὼ εἶμαι ὁ. . .

Φλός. Σώπα! γιατί θὰ τὸ γυρίσω ἀλλιώτικα τὸ φύλλο. Εἶμαι καλός, ἀλλὰ δὲν μ' ἀρέσουν οἱ τρελλοί. . !

Ἄστυν. (Κατατρομαγμένος). Τὸ καταλαβαίνω!

Φλός. Ὁ τρελλὸς εἶναι ὁ ἐχθρὸς μου, καταλαβαίνεις; Τὸν μισῶ, τὸν ἔχω ἄχτι! Φτάνει μονάχα νὰ ἰδῶ ἕναν τρελλό γιὰ νὰ γίνω ἔξω φρενῶν κι' ὅταν πιάσω στὰ χέρια μου ἕναν τρελλό, δὲν, ξαίρω πιά, ὄχι, δὲν ξαίρω πιά τί θάμουννα ἄξιος νὰ κάνω!

Ἄστυν. (Ἰδιαιτέρως). Εἶναι ἢ κρίσις! Καλὰ τὴν ἔχω. (Οἱ δυὸ ἄντρες κοιτάζονται στὰ μάτια. Ὁ ἄστυνὸς τὰ ἔχει ἐντελῶς χαμένα. Μὰ τὴ στιγμή ποὺ πάει νὰ τὰ παραδώσει:)

Φλός. (Ξεσπώντας σὲ δυνατὰ γέλια), Τὸ ξαίρετε πὼς δὲν ταιριάζει σ' ἕναν ἄστυνὸ μὲ νὰ φοβᾶται τόσο πολὺ;

Ἄστυν. (Ποῦ δὲν καταλαβαίνει τίποτα πιά). Ποιὸς; Ἐγώ;

Φλός. Σᾶς ἐπίασε τέτοια τρομάρα!

Ἄστυν. Σᾶς βεβαιώνω. . .

Φλός. Ἐλάτε τώρα, ἀφήστε τὴ μετριοφροσύνη. Τρέμετε ἀκόμα σὰν τὸ ψάρι! (Λιγάκι εἰρωνικά). Πῶς, δὲν τὸ καταλάβετε πὼς σᾶς ἐπίαζε φάρσα; Ἡ φυσιογνωμία μου λοιπὸν δείχνει ἄνθρωπο ποὺ τρέφει κακὰ σχέδια;

Ἄστυν. Ἄ μπά, τί λέτε καλέ! Ἄλλὰ, ξέρετε εἶναι ἀπὸ. . .

Φλός. Ἄπὸ τί;

Ἄστυν. Νά, αὐτὸ τὸ ρεβόλβερ. Δὲν ἀργεῖ νὰ γείνει τὸ κακό, ὅπως λένε.

Φλός. Κουταμάρες, ἕνα ὄπλο εἶναι ἐπικίνδυνον μονάχα στὰ χέρια ἐνὸς ἀδέξιου, ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι κύριος τοῦ δικοῦ μου ὅπως ἕνας καλὸς συγγραφέας εἶναι κύριος τῆς γλώσσας του. Φαντασθῆτε πὼς πετυχαίνω ἕνα εἰκοσαράκι ἀπὸ ἀπόσταση εἴκοσι βημάτων καὶ ἀποκεφαλίζω μιὰ πῖλα ὅσπου νὰ πῆς τρία.

Ἄστυν. (Κάνοντας πὼς ἐνδιαφέρεται). Ἄλήθεια;

Φλός. Ἀλήθεια!—Ἄλλως τε θὰ τὸ δῆτε καὶ μόνος σας.

Ἄστυν. Τί; Πῶς; Τί θὰ κάνετε;

Φλός. Θὰ δῆτε. (Πάει λίγο πίσω καὶ σηκώνει τὸ ρεβόλβερ).

Ἄστυν. (Ποῦ δὲ θέλει νὰ ξαίρει τίποτα). Ὅχι! Ὅχι!

Φλός. Μὴν κουνιόσατε λοιπὸν, ποὺ νὰ πάρει ὁ διάολος! Σᾶς λέω πὼς δὲν ἔχετε νὰ φοβηθῆτε τίποτα. Ἡ σφαῖρα θὰ περάσει ξυστὰ ἀπ' τ' ἀριστερό σας αὐτί. Θὰ τὴν ἀκούσετε νὰ σφυρίζει. Εἶναι πολὺ περιέργο. Προσοχή! Ἐνα! . . Δύο!

Ἄστυν. (Πηδώντας σὰν κασίκι). Δὲ θέλω! Δὲ θέλω!

Φλός. (Ξαναπέφτοντας ἀπ' τὴν ἡρεμία στὴν μανία). Ἄ! ποὺ νὰ σὲ πάρει ὁ διάολος, ἡλίθιε! Ζῶν! Κτῆνος! Λιγάκι ἀκόμα καὶ θὰ πυροβολούσα. Θὰ σοῦ φύτευα μιὰ σφαῖρα στὸ κορμί! (Ἐξω φρενῶν τραβώντας τὸ μαχαῖρι ἀπ' τὸ μπασιοῦνι του). Δὲν ξαίρω τί μὲ κρατάει καὶ δὲ σοῦ μπήγω αὐτὸ τὸ μαχαῖρι στὴν κοιλιά γιὰ νὰ σὲ κολλήσω στὸν τοῖχο.

Ἄστυν. (Πάει πίσω ἀπ' τὸ γραφεῖο του). Ξαναρχίζει. Μετὰ τὸ πιστόλι τὸ μαχαῖρι. . .

Ἄστυν. Ἄ, μὰ ἐπὶ τέλους. Εἶναι ἐνοχλητικό! Μὲ σᾶς δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ μείνει οὔτε στιγμή συχός.

Φλός. (Ἀφήνοντας τὸ μαχαῖρι νὰ πέσει). Τρελλέ!

Ἄστυν. Ἄ, ὄχι!

Φλός. Βλάκα! Κοκκορόμυαλε! Φοβιτσιάρη!

Ἄστυν. Σᾶς ὀρκίζομαι πὼς κάνετε λάθος. Ἐχετε σχηματίσει ἄσχημη ἰδέα γιὰ μένα.

Φλός. Ξαίρω! Εἶσαι ὁ ἐκ παραδόσεως τρελλός, ὁ κλασσικὸς ἐκεῖνος τρελλὸς ποὺ διδάσκει καὶ πουλάει τὴ σοφία. Ἄλλὰ, φτωχὲ ἡλίθιε, τὸ κάθε τι σὲ σένα προδίδει τὴν τρέλλα! . . . ἀπ' τὸ γελοῖο ντύσιμό σου, ὡς τὸ ἡλίθιο πρόσωπό σου.

Ἄστυν. Εἴσατε πολὺ εὐγενικός!

Φλός. (Ποῦ πῆγε στὸ γραφεῖο). Τί εἶναι ὅλα αὐτὰ τὰ χαρτιά; Δὲ χρειάζονται καθόλου.

Ἄστυν. Μὰ ναί!

Φλός. Ὅχι! Ἐτσι σοῦ φαίνεται στὸ τρελλό μυαλό σου! (Τ' ἀρπάζει τὰ διάφορα ἔγγραφα καὶ χαρτιά καὶ τὰ σκορπάει δεξιά κι' ἀριστερά).

Ἄστυν. Ὡ, Θεέ μου!

Φλός. (Ξαφνικὰ βλέποντας τὴ φωτιά ποὺ καίει στὸ τζάκι). Κι' αὐτό;

Ἄστυν. Ποῖο αὐτό;

Φλός (δείχνοντας τὴ φωτιά). Αὐτό!

Ἄστυν. Εἶναι φωτιά!

Φλός (στὸ κοινό). Εἶναι μπιτ ζῶν! Ὡστε λοιπὸν, δὲν καταλαβαίνεις πὼς δὲν πρέπει νὰ ἀνάβεις φωτιά παρὰ μονάχα στὶς μεγάλες ζέστες, ἐκτὸς ἂν εἶσαι θεότρελλος;

Ἄστυν. Γιατί ποιὸ λόγο;

Φλός. (ἐπίσημα). Γιατί ἡ Φύσις—ἢ ὁποῖα μὴν καὶ πάντοτε ἔχει δίκιο—ἀπαιτεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ζεσταίνεται τὸ καλοκαίρι, καὶ νὰ κρυώνει τὸν χειμῶνα! Σβύσε αὐτὴ τὴ φωτιά.

Ἄστυν. Ὅχι.

Φλός (μὲ ὕφος ἀνθρώπου ποὺ δὲν ἀστειεύεται). Δὲ θὲς νὰ τὴν σβύσεις;

Ἄστυν. Μάλιστα. (Πάει ἀργὰ στὸ τζάκι. Παύση.)

Φλός. Τροχάδην!

(Ὁ ἄστυνὸς πάει γρήγορα. Παίρνει μιὰ μπουιλία μὲ νερὸ ποὺ βρίσκεται πάνω στὸ τζάκι καὶ σβύνει τὴ φωτιά.)

Φλός. Ἡ φύσις διατάσσει ὅπως ὁ ἄνθρωπος τὸν χειμῶνα ἐκτίθειται γιὰ νὰ πεθαίνει ἀπὸ πνευμονικὴ συμφόρηση, ἀπὸ καλπάζουσα φθίση ἀπὸ πλευρίτιδα, πνευμονία καὶ ἄλλες ἀρρώστειες. Ἄνοιξε αὐτὸ τὸ παράθυρο.

Ἄστυν. Ὅχι.

Φλός (τὸν φοβερίζει). Δὲ θὲς νὰ τ' ἀνοίξεις;

Ἄστυν. Μάλιστα. (Πάει μὲ μικρὰ βήματα στὸ παράθυρο).

Φλός. Ὅχι ἀργοπορίες. (Ὁ ἄστυνὸς τρομαγμένος πάει γρήγορα στὸ παράθυρο καὶ τὸ ἀνοίγει).

Φλός. Τέλος ἡ φύσις θέλει καὶ διατάσσει ὅπως τὸν χειμῶνα ὁ ἄνθρωπος ἔχει παγωμένα τὰ πόδια του. Βγάλε τὰ παπούτσια σου.

Ἄστυν. Ἄ! ὄχι!

Φλός (σηκώνει τὸ ρεβόλβερ). Δὲ θὲς νὰ τὰ βγάλεις;

Ἄστυν. Μάλιστα. (ἄφωνα σκηνὴ. Ὁ ἄστυνὸς, καταλυπημένος, ἀποφασίζει νὰ βγάλει τὰ παπούτσια του: Ὁ Φλός ἀνυπομονεῖ. Μόλις ὁ ἄστυνὸς τὰ βγάλει καὶ τὰ βάλει πλάι του, ὁ τρελλὸς τ' ἀρπάζει καὶ τὰ πετάει ὀρμητικὰ ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο.)

Φλός (Δείχνοντας τὴν καρβουναποθήκη). Τί εἶναι αὐτό;

Ἄστυν. Ἡ ἀποθήκη μὲ τὰ κάρβουνα.

Φλός. Ώραϊα. Ήμπα μέσα.

Άστυν. Τι είπατε;

Φλός. Είπα: «Ήμπα μέσα»!

Άστυν. Μά.

Φλός (τρομερά). Δέ θές;

Άστυν. (Ύπακούει). Αυτό κάνω. (Ο κακομοίρης ο άστυνόμος πάει στην αποθήκη με βήμα ανθρώπου καταδικασμένου σὲ θάνατο. Ο Φλός κρατάει την πόρτα ανοιχτή. Μικρός διαταγμός του άστυνόμου. Ο Φλός τον πιάνει απότομα απ' τὸ πανταλόνι, τοῦ δίνει μιὰ σπρωξιὰ καὶ τὸν βάζει μέσα, ξανακλείνει τὴν πόρτα καὶ σφραγίζει).

Ύστερα πάει στὸ γραφεῖο τοῦ άστυνόμου, παίρνει τὸ ψηλὸ καπέλλο, τὸ ανοίγει καὶ τὸ σφραγίζει ἀπὸ μέσα. Φκιάνει τὰ μαλλιά του. Ξεσκονίζει ἀπ' τὸ μανίκι του κάποιο ἴχνος σκόνης, ἔπειτα ξεκινάει φωνάζοντας: «Ἐν, δυό, ἔν, δυό!» Ανοίγει τὴν πόρτα, βλέπει τοὺς δυὸ άστυφύλακες τοὺς χαιρετάει εὐγενικά καὶ φεύγει.)

ΣΚΗΝΗ V

Δυὸ άστυφύλακες, άστυνόμος

(Παύση. Ξαφνικά ανοίγει ἡ πόρτα καὶ φαίνεται ἕνας ἀπ' τοὺς δυὸ άστυφύλακες πὸν φέρανε τὸν Φλός.)

Άστυν. (ἀφοῦ κοιτάξει). Λαγκρενάϊγ!

Λαγκρενάϊγ. Ή, τί τρέχει;

Άστυν. Πὸν εἶναι ὁ κύριος Άστυνόμος;

Λαγκρ. Δὲν ξαίρω.

Άστυν. Ώραϊο κι' αὐτό!

Λαγκρ. (Πὸν βλέπει τὸ καπέλλο τοῦ Άστυνόμου). Νὰ τὸ ψηλό του.

Άστυν. (Πὸν βλέπει τὸ πανωφόρι). Νὰ τὸ πανωφόρι του.

Λαγκρ. (Δείχνοντας τὴν ὀμπρέλλα του). Ἡ ὀμπρέλλα του. (Παύση).

Άστυν. (Πὸν ἔχει μείνει σὰν ἀποβλακωμένος). Ώ! Θεέ μου!

Λαγκρ. (Απότομα). Τὸ παράθυρο. (Τρέχουν, κοιτᾶνε δεξιὰ κι' ἀριστερά).

Άστυν. Τίποτα.

Λαγκρ. Τίποτα.

Ἡ φωνὴ τοῦ άστυν. Λαγκρενάϊγ!

Λαγκρ. Γιὰ ἄκουσε νὰ δῆς.

Ἡ φωνὴ τοῦ άστυν. Γκαριγκού!

Άστυν. Μὲ φωνάζουν!

Ἡ φωνή. Ἐδῶ!

Λαγκρ. Εἶναι ὁ άστυνόμος.

Άστυν. Ο Θεὸς νὰ μὲ συγχωρέση, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι μέσα στὴν καρβονναποθήκη! (Πάει κι' ανοίγει).

Άστυν. (Ξεπετιέται σὰν τὸν διάολο, κατάμαυρος). Πιάστε τὸν τρελλό! Πιάστε τὸν τρελλό! Φέрте σχοινιά, λουριά, ἀλυσίδες! Τηλεφωνήστε στὸ διευθυντὴ νὰ στείλει τοὺς πυροσβέστας καὶ τὴ δημοκρατικὴ φρουρά! Κινδυνεύει ἡ πόλις! Πιάστε τὸν τρελλό!

ΑΥΛΑΙΑ.

Η Ρ Θ Ε Σ

«Ολοι σὲ καρτερούσαμε καρθῆς ἀργὰ τὸ βράδυ, φλόγα τὰ μάτια ἐφώτιζε γλυκειᾶς ἀναμονῆς, κι' ἂν μᾶς μεθοῦσε τὸ κρασί καὶ τοῦ βιολιοῦ τὸ χᾶδι, κλειστὴ ἡ καρδιά μας ἔμενε, πὸν ἀργοῦσες νὰ φανῆς.

Ἡρθες! ἀγέρι τὰ δειτρά πὸν ἔρχεται νὰ λυγίσῃ, ἦρθες σὰν ἄρια ἀπόκοσμη, καὶ κρῖνων εὐωδιά, κι' ὄλη πικρία κι' ἡ θλίψη μας ἔγινε τώρα βρῦση, ἀγάπης βρῦση ἀστέρειτη καὶ πάθους στὴν καρδιά!

ΒΑΣΟΣ ΧΑΝΙΟΤΗΣ

ΤΑΣΟΥ ΒΑΦΕΙΑΔΗ

ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΕΓΑΛΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Αὐτοί, γιὰ τοὺς ὁποίους γίνεται ἐδῶ λόγος, σημειώνουν τέσσαρες μεγάλους σταθμούς, πὸν ἀπ' αὐτούς, μὲ τὴν τάση τους νὰ φτάσουν τὸ μεγάλο ἰδανικὸ τῆς πνευματικῆς τελείωσης, χρονολογεῖται ἡ ἔθνικη βουλγαρικὴ πνευματικὴ κίνηση. Τὸ [ἔργο πὸν δημιουργήσαν, δέμενο μὲ τὰ ἄτομά τους, εἶναι μαζὶ καὶ μιὰ ὠθηση πρὸς τὰ μπρός, γιὰ μιὰ λογοτεχνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐξέλιξη πλατύτερη, γενικώτερη.

Στὴ λογοτεχνία, πρὶν ἀπ' ὅλα, πρέπει νὰ εἶναι κανένας ἄργωναύτης γιὰ κάποια μακρυνὴ Κολχίδα. Μὰ αὐτὸ μονάχα δὲν εἶναι ἀρκετό. Δὲν φτάνει νὰ παίρνεις τὰ πράγματα διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, πὸν ἐξῆσαν πρὶν ἀπὸ σένα νὰ βάζεις στὴν πνευματικὴ σου δημιουργία κάτι νέο, ἄγνωστο πρὶν ἀπὸ σένα. Δὲ φτάνει ἀκόμα νὰ ἔχεις καινούριες καὶ διαφορετικὲς ἰδέες καὶ ἀντιλήψεις. Εἶναι ἀνάγκη πρῶτα-πρῶτα νὰ ἔχεις μεγάλο ταλέντο, ἂν δὲν εἶσαι μεμεγαλοφυΐα νὰ πασιρίσεις νὰ βρεῖς γιὰ τὴν ψυχικὴ σου γαλήνη, ἀνάμεσα στὸ δημιουργικὸ σου ἔργο, κάποιο μονοπάτι πρὸς τὴν καρδιά τῶν συγχρόνων σου καὶ ἀπήχηση

στὶς κατοπινὲς γενεές. Μ'ἕνα λόγο νὰ κάνεις ἀληθινὴ τέχνη, γιὰ νὰ ξεχωρίζεις ἀπὸ τοὺς παλιότερους, πὸν συνύθως δὲν ἀντιπροσωπεύουν παρὰ μιὰ μονάχα γενιά, τὴ γενιά τους. Προτοῦ νάνήκει στὴ ἐποχὴ τῆς μιὰ τέτοια πνευματικῆς δημιουργία, ἀνήκει, ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, στὸ χρόνο γενικά. Αὐτὸ εἶναι πὸν κάνει ἀθάνατα τὰ πνευματικὰ προϊόντα καὶ τὰ τοποθετεῖ ὄξω ἀπὸ τῆς συνθήκες τῆς ζωῆς, ὄξω ἀπὸ τὴν ὀργανικὴ σφαῖρα τῶν ἰδεῶν καὶ αὐτὸ εἶναι πὸν τὰ θρέφει.

Καὶ πρὶν ἀπ' τοὺς ποιητές, πὸν φέρουν τὰ τέσσαρα αὐτὰ ὀνόματα, ὑπάρχουν στὴ Βουλγαρία ποιητές, πὸν δὲν εἶναι μονάχα κοινοὶ στιχοῦργοι καὶ στιχοπλόκοι. Συγκρινόμενοι ὁμως μὲ τὸ Χρῆστο Μπότφφ, τὸν Ἰβάν Βάζωφ, τὸν Πέντσο Σλαβεΐκωφ καὶ τὸν Τεοντόρ Τραγιάνωφ μένουν σὰ ζωντανὴ ἔθνικη κληρονομία, σὰν πνευματικὲς ὑπάρξεις αὐτὲς καθ' ἑαυτές. Κλεισμένοι στὸν ἑατὸ τους ἀφήνουν ὀνόματα καλῶν ἐργατῶν τῆς ἱστορίας τῆς γενεθλίου φιλολογίας αὐτὸ μόνον. Βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὸ ἔργο τῶν πρώτων, πὸν συμβολίζει τὴ στροφὴ τοῦ ἔθνικου

Ο Ἰβάν Βάζωφ κατὰ γελλιογραφία τοῦ ζωγράφου Μπουζίνωφ

βουλγαρικού πνεύματος: να πραγματοποιηθεί σάν πνευματική — μορφωτική ύπαρξη αὐτῆ καθ' ἑαυτήν.

Μὲ τὸ Χρῆστο Μπότεφ 1) χωρὶς ἀμφιβολία μπορούμε νὰ πούμε πὺς ἀρχίζει βουλγαρική λογοτεχνία, σὰ γεγονός, πὺς μπορεῖ νὰ γίνεταί λόγος γι αὐτὸ κι ὅζω ἀπὸ τὴ Βουλγαρία, ὄχι μόνον συγκραταβιακὰ καὶ ἀπὸ συνηθισμένη περιέργεια. Στὸ ἔργο βάλθηκαν τὰ αἰώνια στοιχεῖα, πὺς χαρακτηρίζουν κάθε ἀληθινὸ καλλιτεχνικὸ δημιούργημα.

Καὶ πρὶν ἀπ' αὐτὸν ὑπάρχουν, συγγραφεῖς καὶ ποιητές. Καὶ ὄχι χωρὶς ταλέντο καὶ ὄχι χωρὶς ἐπίγνωση τῆς λογοτεχνικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς, γενικὰ, κατάστασης τῆς χώρας. Ἀναμεσὸ τους ξεχωρίζουν: ὁ **Π. Ρ. Σλαβέινοφ** 2) ὁ **Ντόμπρη Τσιν-**

1. Ὁ Χρ. Μπότεφ, ὁ μέγας τραγουδιστὴς τῶν χαϊντούκων, ὁ ἀμειλιχτὸς ἐχθρὸς τῶν τσορπατζήδων καὶ πλατιά μορφωμένος, γιὰ τὴν ἐποχὴ του, ἀνθρωπιστὴς, γεννήθηκε στὸ Καλοφέρ τῆς νότιας Βουλγαρίας στίς 25 Δεκεμβρίου 1847. Σὰν τέλειωσε τίς σπουδὲς στὴν πόλη πὺς γεννήθηκε, πῆγε στὸ κλασσικὸ γυμνάσιον τῆς Ὀδησσού, ἀπ' ὅπου βγήκε δάσκαλος μετὰ δύο-τρὶα χρόνια. Ὄντας στὴ Ρουσία, ἡ νεαρή του ψυχὴ ὑπέστη τὴν ἐπίδραση τῆς πνευματικῆς ἀτμοσφαιρῆς τῆς ἐποχῆς, τοῦ ἀναρχικοῦ Μπακούιν περισσότερο, πὺς στάθηκε τὸ πρῶτο σπέρμα γιὰ νὰ βλαστήσει ἀργότερα καὶ νὰ φουντώσει τὸ δέντρο τῶν ἐπαναστατικῶν του ἀγώνων. Στὰ 1866 γυρίζει στὴ Βουλγαρία, δάσκαλος, βοηθὸς τοῦ πατέρα του. Φεύγει κατόπι καὶ πάλι γιὰ τὴ Ρουσία· περνώντας ὅμως ἀπὸ τὴ Ρουμανία γνωρίζετε μὲ τοὺς ἐκεῖ ἐκπατρισμένους Βουλγάρους ἐθνικοὺς ἀγωνιστὰς καὶ μένει πότε στὴ Βραβία, κέντρο τῶν ἐμιγρέδων, πότε στὸ Βουκουρέστι, σὰ φοιτητὴς τῆς ἱατρικῆς καὶ δάσκαλος στὰ βουλγάρικα σχολεῖα τῆς Ρουμανίας. Στὰ 1871 διευθύνει, στὴ Βραβία, τὸ πολιτικὸ φύλλο «Λίγος τῶν ἐκπατρισμένων Βουλγάρων», πὺς γιὰ τὰ ἐπαναστατικὰ του ἀθρονα πολλὰς φορὰς φυλακίστηκε. Στὰ 1873 τὸν βρ σκουμὲ στὸ Βουκουρέστι, συντάχτη τῆς «Ἀνεξαρτησίας» τοῦ Λ Καραβελωφ, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν παύση τῆς νὰ βγάζει τὸ σατυρικὸ φύλλο «Συνητήρι» κι' ἀργότερα τὴν περίφημη «Σημαία», φύλλο ἐπαναστατικὸ καὶ φιλολογικὸ. Στὰ τέλος τοῦ Μᾶη τοῦ 1876, ὅταν μὲ μιὰ ὁμάδα ἐπαναστατὰς θέλησε νὰ περάσει στὸ Βουλγαρικὸ ἔδαφος, σὲ μιὰ του μάχη μὲ τοὺς Τούρκους, ἔπεσε ἀπὸ Τούρκικη σφαῖρα, στὰ βουνὰ τῆς Βράτσα. Τὸ ποιητικὸ του ἔργο ἀποτελεῖται ἀπὸ ποιήματα μὲ: 1^ο πατριωτικὸ μοτίβο, 2^ο μὲ κοινωνικο-ἐπαναστατικὸ μοτίβο, 3^ο μὲ κοινωνικο-ἀναρχιστικὸ μοτίβο καὶ 4^ο μὲ ἑσωτερικὸ ψυχικὸ μοτίβο.

2. 1827-1895. Συγγραφέας καὶ ποιητῆς. Ἔγραψε: Λυρικά, Ἐπικά, Δραματικά.

τούλοφ 1) ὁ **Βασίλ Ντροῦμεφ**. 2) Ὑπάρχει φόρμα καὶ τέχνη, ὑπάρχουν μέσα ἐκφράσεως. Αὐτοὶ ὅμως εἶναι μόνον πρόδρομοι τοῦ μεγάλου, πὺς ἔπρεπε νὰ ἐκδηλωθεῖ στὸ πρόσωπο τοῦ μεγαλοφροῦς τους διαδόχου. Ἄς μὴ νομισθῆ πὺς ὁ τραγικὸς θάνατος ἀποθανάτισε τὸ λογοτεχνικὸ του ἔργο. Μ' ὅλην τὴν ἀναμφισβήτητη ἐπίδραση πὺς μπορεῖ νὰ ἔχει τὸ γεγονός αὐτὸ, καμμιὰ φορὰ, ὡς τόσο ἡ ἱστορία δὲ συνηγόρησε γιὰ τὴν ἀποθανάτιση μιᾶς ὁσοδῆποτε μεγάλης θυσίας, ἂν καὶ τὸ ἔργο τοῦ θύματος δὲν εἶναι ἐπίσης μεγάλο, ὅσο κ' ἡ ἴδια του ἢ θυσία. Πορόμοια ἐπιείκεια ἀπὸ μέρος τοῦ χρόνου ἀποκλείεται. Ὁ Χρῆστο Μπότεφ ἔχει τὴν ἴδια θέση στὴ γενικὴ πνευματικὴ καὶ λογοτεχνικὴ ἐξέλιξη τῆς Βουλγαρίας μὲ τοὺς ὁμοίους του, ἀποκράτησουμε τίς ἀναλογίες, ὅλων τῶν ἄλλων λογοτεχνικῶν ἱστοριῶν, σάν τὸ Σίλλερ στὴ Γερμανικὴ λογοτεχνία, τὸ Μίτσελεβιτς στὴ Πολωνικὴ ἢ τὸν Πούσκιν ἀπὸ τὴν Ρούσικη. Μὲ τέτοιους ποιητὰς ἀρχίζει ἀληθινὴ λογοτεχνικὴ ζωὴ, ἂν μὲ τὴ λέξη λογοτεχνία, ἀποκλείοντας χωρὶς ἐξαιρέση κάθε ἄλλο πὺς ἔχει σχέση μὲ τὸ βιβλίον, ἐνοήσουμε τὴν πιὸ ὑψηλὴ δημιουργικὴ ἐκδήλωση τοῦ νοῦ.

Ὁ Χρ. Μπότεφ δὲν εἶνε συγγραφεὺς μὲ τὴν ἐννοια τοῦ κοινῶ ἐθνικοῦ ἐργάτη. Εἶναι ποιητὴς-δημιουργὸς ἴσαμε τίς πιὸ λεπτὲς ἴνες τῆς ὑπαρξῆς του καὶ μὲ μιὰ, χαρακτηριστικὴ μονάχα στίς μεγαλοφυῆς, διαίσθηση, συγκεντρώνει, σὰ σὲ φακὸ, ὅλες τίς ἀχτίνες πὺς συγκινοῦν τὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους του. Στὸ αὐθόρμητο τῆς ἐμπνευσῆς του καὶ τῆς δύναμης τοῦ λόγου του βγαίνει ὅζω ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς ἐποχῆς του καὶ στέκει πρότυπο καὶ σήμερ' ἀκόμα. Ἡ καθάρια καὶ ἀπλή ἐκφρασὴ του, ἡ μαγικὴ δύναμις τῆς φόρμας κ' ἡ κρυσταλλεῖν καθερὸτητα τῆς γλώσσας του, δίνουν στὸ ποιητικὸ του ἔργο τὴν ἀνταύγεια ἐνὸς κλασσικοῦ δημιουργήματος.

Τόσο μεγάλος ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀποψη, εἶναι καὶ ὁ πρῶτος σταθμὸς στὴ λογοτεχνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐξέλιξη τῆς Βουλγαρίας. Σταθμὸς στές ἀντιλήψεις καὶ λογοτεχνικῆς ἰδέες, πὺς ἦταν ἀμφισβητήσι-

1. 1822-1890. Ποιητὴς πολλῶν λαϊκῶν ἐπαναστατικῶν τραγουδιῶν.

2. 1841-1901. Ἀργότερα μητροπολίτης Κλήμεντ. Ἔγραψε διηγήματα καὶ δράματα.

μες στὴν ἐποχὴ του καὶ πὺς αὐτὸς τίς ἀποκαθιστᾷ σὰ μιὰ πρώτη παράδοση στὴ λογοτεχνία. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸ Ρούσικο ρεαλισμὸ, τὰ ποιήματα τοῦ Νεκράσωφ καὶ πλειάδας ἄλλων μικρότερων, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ξεχωρίζει ὁ Ὁγγάρεφ, ἀφίνει ὁ Χρ. Μπότεφ πρότυπα παρόμοιας λογοτεχνικῆς τάτης. Ἀπὸ τὰ πρότυπα αὐτὰ ἐμπνέονται ὄχι μονάχα οἱ σύγχρονοί του, μὰ ὡςτὰ σήμερα ἀκόμα, εἶναι αἰσθητὴ μιὰ ἰσχυρὴ ἐπίδραση. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση αὐτὴ βρίσκεται ὁ Βάζωφ στὸ πρῶτο τέταρτο τοῦ λογοτεχνικοῦ του ἔργου μὲ τὸ «Καμποὶ καὶ βουνά». Ἀργότερα ἡ ἐπίδραση αὐτὴ φαίνεται στὸ ἔργο τοῦ Κυρ. Χρήστωφ 1) καὶ ξεχωριστὰ τοῦ Π. Κ. Γιαβωρόφ 2) πὺς πιάνει τὸ μισὸ τοῦ ἔργου καὶ σὲ μιὰ σειρά ἀπὸ μικρότερους καὶ πιὸ ἄσημους ποιητὰς, πὺς μερικοὶ τους ὄχι καὶ χωρὶς ταλέντο.

Πρῶτος βούλγαρος ποιητὴς καὶ πρῶτος σταθμὸς στὴ λογοτεχνικὴ ἐξέλιξη τῆς χώρας τοῦ Ὁ Χρ. Μπότεφ ἀνήκει στὸν εὐτυχισμένον ἀστερισμὸ ἐκείνων, πὺς ἀπὸ τὸ τίποτα δημιουργοῦν κάτι καὶ πὺς τοὺς δίνεται ἡ ὑπεροχὴ κἢ ἡγεμονία πάνω σὲ τοὺς ἄλλους. Νὰ γιὰ αὐτὸς εἶναι τόσο μεγάλος στὴ συνείδηση τοῦ ἔθνους του.

Ὁ Ἰβάν Βάζωφ εἶναι ὁ πιὸ πλούσιος κι' ἀνεξάντλητος σὲ ἔκταση καὶ βάθος ποιητῆς. Ὅτι ἡ πλούσια προικισμένη φύση του μποροῦσε νὰ δώσει, εἶναι δομένο. Θυμίζει τὸν Οὐγκώ, μὲ τὸν ὁποῖο ἔχει, ἀπὸ λογοτεχνικὴ ἀποψη, τόσες ἀναλογίες.

1. 1875. Λυρικός ποιητῆς, ἀπ' τοὺς καλύτερους.
2. 1877-1914. Ἀπὸ τοὺς καλύτερους λυρικοὺς ποιητὰς τῆς Βουλγαρίας.

Ἄν ὁ Ἰβάν Βάζωφ εἶχε μείνει μὲ τὰ ἔργα του τῆς πρώτης περιόδου, ἴσαμε τὴν «Ἐποποιία τῶν λητμονημένων», ἴσως νὰ μὴν ἦταν παρὰ μονάχα ὁ μαθητὴς τοῦ μεγάλου του προδρόμου. Γιὰ τὸ καλλιτεχνικὸς ρεαλισμὸς πὺς ἐπέδρασε βαθιὰ στὴ διαμόρφωση τοῦ ταλέντου του, δὲν παύει νὰ γίνεταί αἰσθητὸς καὶ στὸ μεταγενέστερο ἔργο του, ἀκόμα κἴσμε τὴ στιγμὴ τοῦ ἔσβυσε. Ἐκεῖνο ὅμως πὺς ἀναμφίβολα συ-

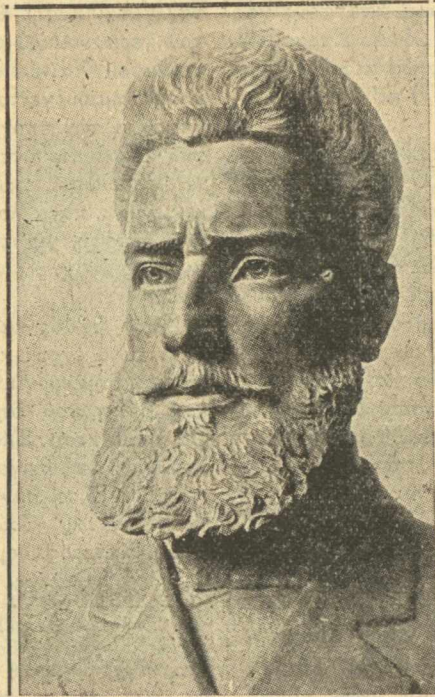
νετέλεσε γιὰ νὰ γραφεῖ, μὲ τὸνομά του, εἶνα μεγάλο κεφάλαιο στὴ λογοτεχνικὴ ἱστορία τῆς Βουλγαρίας εἶναι τὸ κατοπινὸ τοῦ ἔργου: «**Ποιήματα**» «**Ἰταλία**» «**Φωνές**» καὶ «**ὑπὸ τὸν ζυγόν**». δημιουργήματα, πὺς ἡ ἀξία τους σκιάζεται ἀπὸ τὰ μεγάλα πρότυπα τοῦ πρώτου Γαλλικοῦ ρωμαντισμοῦ τοῦ Οὐγκώ καὶ τοῦ Λαμαρτίνου.

Μὲ τὰ τελευταῖα αὐτὰ ἔργα φτάνει στὸ κατακόρυφο τῆς ἐμπνευσῆς του, πλέοντας πλέρια στὰ νερά τοῦ ρωμαντισμοῦ, γιὰ νὰ δώσει σάν ἐπίστεψη ὅλου τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου τὸ ὑπέροχο μυθιστόρημα-ποίημα «**ὑπὸ τὸν ζυγόν**».

Ὁ Ἰβάν Βάζωφ διετύπωσε καλλιτεχνικῆς ἰδέες ἀνάμεσα

στὰ ἔργα του, πὺς βρῆκαν ἀπήχηση σὲ τελειωτικῆς φόρμες. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ στάθηκαν πρότυπα ὄχι γιὰ μιὰ μονάχα γενεὰ ποιητῆς τὸ ποίημα, ἡ μπαλάντα, τὸ σονέτο, βρῆκαν γιὰ πρώτη φορὰ τὸν τεχνίτην στὸ πρόσωπό του. Ἡ συμβολὴ του στὴ λογοτεχνικὴ διαμόρφωση τῆς χώρας του εἶναι μεγάλη. Ἡ ἐπίδρασή του, τοῦ maître, ἀπλωσε πάνω σὲ σωρὸ διαδόχους, πὺς ἀπ' αὐτοὺς ξεχωρίζει ὁ Κύρηλ Χρήστωφ μὲ μεγάλο ταλέντο.

Παράλληλα μὲ τὸ ποιητικὸ τοῦ ἔργου ὁ Ἰβάν Βάζωφ εἶναι ἀκόμα κι' ὁ καλύτε-

Ὁ Χρῆστος Μπότεφ.

ρος τεχνίτης του καλλιτεχνικού ρεαλισμού στο πεζό. Πρόδρομοι με ταλέντο στην κατεύθυνση αυτή, σαν το Λιούμπεν Καραβέλωφ και τον Βασίλ Ντρούμπεφ, μένουν μόνον πρόδρομοι. Στην πεζογραφία, ξεχωριστά στο διήγημα, ο Βάζωφ θα φανεί με κάμποσα πρότυπα που φάνηκαν στο βιβλίο του «Νουβέλλες και διηγήματα» που και στις μέρες μας ακόμα εξασκοούν αισθητή επίδραση αναμφισβήτητη, συνειδητά ή ασυνειδητά. Κάτω από την επίδραση αυτή διαμορφώθηκαν αναμφίβολα από τους γέροντες ο Τ. Γ. Βλάικωφ 1), ο Α. Στρασιμέρωφ 2), ο Γ. Π. Σταμάτωφ κι' απ' τους νεώτερους ο Έλεν-Πελέν 3) κι' ο Γιορντάν Γιόφκωφ.

Η μετριότητα που χαρακτήριζε τη γενική πνευματική και καλλιτεχνική εκδήλωση της χώρας του και το μεγάλο του ταλέντο, ή ζωντανή αυτή αντίθεση, δεν επέτρεψε στην κολοσσιαία του επίδραση να διαμορφωθεί σε σχολή με πολυάριθμους και σημαντικούς όπαδούς, όπως έγινε με το ρωμαντισμό του Ούγκω στη Γαλλία. Ήταν νωρίς ακόμα να γίνη αυτό, που αργότερα έγινε με τον Πέντσο Σλαβέικωφ, κι' ακόμα πιο αργά με τον Τραγιάνωφ. Νά γιατί ο Ίβάν Βάζωφ στέκει δεξιά από την εποχή του και τους συγχρόνους του.

Ο αγώνας που για μια στιγμή οδηγεί ο Ίβάν Βάζωφ στη λογοτεχνική ιστορία της Βουλγαρίας, μαζί μ'έναν από τους προικισμένους του απόγονους, τον Κωνσταντίν Βελίτσκιφ 4) ενάντιο στην εποχή Μπότσεφ-Καραμέλωφ 5), έχει την κοινωνική του σημασία. Από λογοτεχνική όμως άποψη είναι ή πάλι ανάμεσα στις δυο κατευθύνσεις της εποχής, του ρωμαντισμού ενάντια στο ρεαλισμό, που ο τελευταίος αυτός για πολύν καιρό επεκράτησε, ως επίδραση και τάση.

*Αν τώρα προσθέσουμε σ'όλα όσα είπαμε

1. Τ. Γ. Βλάικωφ-Βέσελιν. 1865. Διηγηματογράφος.

2. 1870. Αξιολογός συγγραφέας.

3. Σύγχρονος διηγηματογράφος, ο καλύτερος της Βουλγαρίας.

4. 1856-1907. Λυρικός ποιητής, μαθητής του Βάζωφ.

5. 1837-1879. Συγγραφέας, δημοσιογράφος από τους σημαντικότερους εκπατρισμένους επαναστάτες της Βουλγαρίας. Στο Βουκουρέστι έδραζε τα επαστασιακά φύλλα «Ελευθερία» και «Ανεξαρτησία».

πιο πάνω και τον όγκο του δημιουργικού του έργου, που είναι ασύγκριτο ως τα σήμερα από ιστορική άποψη, είναι ολοφάνερο γιατί ο Ίβάν Βάζωφ θεωρείται ο πατριάρχης της νεοβουλγαρικής λογοτεχνίας 1).

Όσο ο Ίβάν Βάζωφ ζούσε με το γαλλικό ρωμαντισμό κή επίδρασή του ήταν ακόμα ζωντανή πάνω σ'όλες τις εκφάνσεις της πνευματικής ζωής της Χώρας του, ο Πέντσο Σλαβέικωφ 2) έπαιρνε ολότελα διαφορετικό δρόμο. Όλο του το έργο ξεττλιγεται κάτω από τη σκιά του Χέρντερ, του γερμανικού ρωμαντισμού και πιο ύστερα του Χάινε και πάνω στο επίπεδο αυτό δημιουργείται ο αγώνας που χαρακτηρίζει την εποχή πριν από ένα τέταρτο αιώνα και περισσότερο. Αγώνας, που πρέπει να σημειωθεί, πώς ήταν περισσότερο υποκειμενικός, παρά λογοτεχνικός από γενικότερη άποψη, γιαυτό και τα προϊόντα κείνης της εποχής είναι όχι και πολύ σημαντικά.

Κατά βάθος και οι δύο τύποι του ρωμαντισμού έχουν κάτι το κοινό στην αναζήτηση δημιουργικής πηγής κι' εμπνεύσεως στα βάθη του δημιουργικού τους είναι. Μά ο Πέντσο Σλαβέικωφ παίρνει στάση απέναντι στη λογοτεχνική και καλλιτεχνική εκδήλωση σαν παρατηρητής που συγκεντρώνεται γύρω σ'ένα πρόβλημα και είναι ολάκερος δομένος στις ανεξάντλητες πηγές της λαϊκής δημιουργικής δύναμης.

1. Ο Ίβάν Βάζωφ 1850-1921 είναι ο μεγάλος εθνικός ποιητής της Βουλγαρίας. Έγραψε: διηγήματα, μυθιστορήματα, ποιήματα, δράματα. Τα έργα του είχαν την πιο μεγάλη επίδραση πάνω στην διαμόρφωση της βουλγαρικής λογοτεχνίας. Από τον όγκο της εργασίας του, το μυθιστόρημα «Υπό τον ζυγόν» όπου περιγράφονται οι αγώνες των χαιντούκων και ή ζωή των χωρικών της Βουλγαρίας επί Τουρκοκρατίας, μεταφράστηκε και σε πολλές ξένες γλώσσες. Στα 1920 για τα έβδομητάχρονα του διοργανώθηκαν μεγάλες γιορτές σ'όλη τη Βουλγαρία, του δόθηκε σύνταξη από τη πολιτεία και κυκλοφόρησαν γραμματόσημα με την προτομή του.

2. Συγγραφέας και έπικός ποιητής. Γεννήθηκε στην Τρίβνα στα 1866. Σπούδασε στη Λευσία, απ' όπου έγινε καθηγητής στο Γυμνάσιο της Σόφιας, αργότερα διευθυντής του Έθνικού Θεάτρου, του Μουσείου και της βιβλιοθήκης. Μαθητής ακόμα έκανε στίχους. Πρώτη ποιητική συλλογή του είναι τα «Παρθενικά δάκρυα» 1888. Αργότερα έδωσε τα «Έπικά του ποιήματα» 1896. «Όνειρο ευτυχίας» 1907. Το σημαντικότερο από τα τελευταία του έργα είναι το «Ματωμένο τραγούδι» σε 8 ποιήματα. Πέθανε στα 1912 στη λίμνη Λόγγο δε Κόμο, στην Ιταλία, όπου είχε πάει για θεραπεία.

Ο Ίβάν Βάζωφ ακολουθεί τον Ούγκω. Ο Πέντσο Σλαβέικωφ έχει δάσκαλό του μια άλλη μεγαλοφυΐα, τον Γκαίτε.

Τις καλλιτεχνικές αυτές αντιλήψεις ενσαρκώνει ο Πέντσο Σλαβέικωφ στο μεγαλύτερο μέρος του έργου του, ιδιαίτερα στα «Έπικά ποιήματά» του, που μένουν κλασικά στη σύνθεσή τους και πρότυπα για μια γενιά ποιητών, που ακολούθησαν. Κάτω από την ίδια επίδραση έδωσε και το «Όνειρο ευτυχίας», συλλογή λυρικών στίχων, που αποκαλύπτει τον πλούτο της ποιητικής του πνοής, χωρίς όμως και να φτάνει το έπικό του έργο. Έπρεπε να περάσει περισσότερο από ένα τέταρτο αιώνα, για να πραγματοποιηθεί το όνειρο του ίδιου του Πέντσο Σλαβέικωφ, με τα «Ρωμαντικά ποιήματα» του Τεοντόρ Τραγιάνωφ.

Κι' ένα άλλο χαρακτηριστικό του Σλαβέικωφ, που πρέπει εδώ να σημειωθεί. Χωρίς να περιορίζεται, τα τελευταία του χρόνια, με το γερμανικό μοντερνισμό, αποκλειστικά και με το Νίτσε, πρώτος αυτός στη χώρα του, αγωνίζεται για την ποίηση και την τέχνη γενικότερα κι' αγώνας του αυτός αποτελεί μια πολύ σημαντική δράση. Χάρης στο χαρακτηριστικό αυτό σημείο της δράσης του, βγαλμένο από το μεγάλο και καθάριο λογοτεχνικό του έργο, έδωσε ο Σλαβέικωφ τη σφραγίδα της εποχής του, έστερέωσε το όνομα και την επίδρασή του και το συνέδεσε με τη γέννηση του συμβολισμού, που έρχόταν αντικαταστάτης. Η επίδραση αυτή τόσο ολοφάνερη πάνω στους συγχρόνους του, σαν τον Π. Κ. Γιαβορόφ και Π. Γ. Τοντορόφ 2), συνετέλεσε και στη διαμόρφωση των συγχρόνων ποιη-

2. Πέτκο Τοντορόφ 1878-1916. Διηγηματογράφος και δραματικός συγγραφέας.

τών, που στο πρώτο τους φανέρωμα είχαν για οδηγό και δάσκαλό τους τον εκούσιο εξόριστο, ριγμένο στα βράχια της λίμνης Λάγγο ντέ Ματζόρε της Ιταλίας.

Με τον Τεοντόρ Τραγιάνωφ 1) γίνεται αισθητό, στη βουλγαρική λογοτεχνία, ένα καινούριο κύμα, ύστερα από την περίοδο του Πέντσο Σλαβέικωφ. Όχι γιατί δημιουργούνται προβλήματα, που με την εμφάνιση του έργου του Τραγιάνωφ παρουσιάζονται για πρώτη φορά. Μά γιατί αυτά βρίσκουν καινούρια διαμόρφωση κι' εξαιρετική επίδραση ώστε να γενικευθούν στον κόσμο της τέχνης. Νά γιατί, από την άποψη αυτή,

ένας από τους πιο μεγάλους ποιητές της Βουλγαρίας όπως ο Γιαβορόφ θεωρείται σαν πρόδρομος της περιόδου αυτής, που αρχίζει με την πρώτη στιγμή της εμφάνισης του Τραγιάνωφ. Ο Γιαβορόφ στέκει στο δρόμο της ήθικης και πνευματικής διακλάδωσης και δεν υπερίκνησε τη δυσαρμονία που παρουσιάζει και που είναι χαρακτηριστική στο δεύτερο μισό του έργου του, σαν έργο decadent.

Στον Πέντσο Σλαβέικωφ, τη μεγάλη αυτή δημιουργική υπαρκτή με τη συναίσθηση της ποιητικής του αποστολής, σαν απόρροια μιάς έσωτερικής ψυχικής γαλήνης, τα διάφορα προβλήματα αποχτούν ζωή δια μέσου της αντίληψής του γιαυτό, όπως γίνεται φανερό στη «Φρόνη» στη «Σκιά του υπερανθρώπου», στη «Γαλήνη», στην «Καρδιά των καρδιών». Στο έργο του Τραγιάνωφ, καθώς και των μακρινών προδρόμων του συμβολισμού, τα μεγάλα, αιώνια ανθρώπινα προβλήματα είναι άτομικά, με την τραγωδία του ατόμου. Έτσι μες απ' τα λογοτεχνικά του έργα, περνούν όλα τα αινίγματα, που συγ-

1. Σύγχρονος ποιητής.

Πέντσο Σλαβέικωφ.

κλονίζουν την ανθρώπινη ψυχή. Τὰ προβλήματα γὰρ τὸ Θεό, πού στὰ ἔργα τοῦ Τραγιάνωφ εἶναι σχετικὰ πάντα μὲ τὸν ἀτομισμὸ γενικά, γιὰ τὸν ἔρωτα, γιὰ τὴ γενέθλιο. βρῖσκουν ἀπήχηση καὶ ὑπεροχὴ σαυτὰ. Ἡ ἀπολύτρωση τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὰ δεσμὰ παρείσαχτων ἰδεῶν κοινῆς σοφίας, εἶναι ὁ μόνος δρόμος γιὰ τὴν αὐτεπίγνωση καὶ τῆ γνώση τοῦ κόσμου. Ὁ μοναδικὸς δρόμος γιὰ νὰ ξαναγυρίσει ὁ ἀσεβὴς στὸν ἴδιο θεὸ-τὸ νικητὴ καὶ κύριο στὴν πάλῃ.

Ὁ Τεοντόρ Τραγιάνωφ, πού μὲ τὸ συμβολισμό ἐξέφρασε ὅλον τὸν πνευματικὸ του πλοῦτο, ἔχει τὴ μεγάλη θέση σὲνα σταθμὸ τῆς λογοτεχνίας, σὰν ποιητῆς, πού «ξεσκέπασε καινούριο κόσμον» στὴν ποίηση τοῦ τόπου του.

Ἀπὸ τὴν πρώτη περίοδο τοῦ ἔργου του, βαδίζει αὐτὸς πάνω στὴ γραμμὴ μιᾶς διαμόρφωσης πού πάντα ἐξελισσεται καὶ ἐξελισσομένη ξαναγυρίζει πάντα στὸν ἑαυτὸ τῆς. Μὲ τὴν ὀρμητικὴ διάθεση μιᾶς φύσεως πού πάντα εἶναι στραμμένη πρὸς τὴν ψυχικὴ γαλήνη, βαδίζει ὁ Τραγιάνωφ βαθμιαία στὴ λύση τοῦ μεγάλου αὐτοῦ προβλήματος, ὅπως φαίνεται στὰ τελευταῖα ἀπὸ τὰ

ἔργα του, στὸ «Πάνθεον». Κλασσικὴ σύνθεση πού μ'αὐτὴν εἶναι ντυμένη ἡ ὕψηλὴ καὶ δυνατὴ του ἔμπνευση.

Τὸ δημιουργικὸ του ἔργο εἶναι τόσο ἐπιβλητικὸ, πού ὁ Τραγιάνωφ παρουσιάζεται σὰν ὁ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς γενεᾶς του. Πολλὲς του μπαλλάντες μένουν, ὅμοια μὲ πολλοὺς στίχους τοῦ Μπότρεφ, ἐξ ὀλοκλήρου ἐθνικὴ κληρονομία.

Ἡ τωρινὴ στιγμὴ, τῆς βουλγαρικῆς λογοτεχνίας, σὰν προέκταση μιᾶς ἐργασίας πού ἀρχίζει μὲ τὸ ἔργο τοῦ Τραγιάνωφ, φαίνεται πότε-πότε σὰν μιὰ παρέκκλιση ἀπὸ τὴ γραμμὴ πού χάραξε κείνος. Ἀλλὰ μιὰ προσεχτικώτερη παρατήρηση ἀποδείχνει πὼς ἡ παρέκκλιση αὐτὴ εἶναι φαινομενικὴ μονάχα κιότι στὴν παραγματικότητά εἶναι τὸ ξαναγύρισμα πρὸς τὸ δικό του ἔργο. Τόσο περισσότερο, ὅσο ὁ Τραγιάνωφ καὶ τὸ ἔργο του πᾶει νὰ σημειωθεῖ φωτεινὰ στὶς σελίδες τοῦ μέλλοντος. Γιὰ νὰ γυρίζουν οἱ Βούλγαροι πρὸς αὐτόν, ὅπως γυρίζουν καὶ θὰ γυρίζουν στὶς αἰώνιες πηγὲς τοῦ ἐθνικοῦ τους πνεύματος, πρὸς τὸν Μπότρεφ, τὸν Βάζωφ καὶ τὸν Πέντσο Σλαβάϊκωφ.

ΒΙΒΛΙΚΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

ΨΑΛΜΟΣ Γ'.

Γιαχβὲ πληθήνηαν μου οἱ ὀχτροί, πολλοὶ ἄχ μὲ τυραγοῦνε
 Παρὰ πολλοὶ μοῦ διαλαλοῦν καὶ λέν γιὰ τὴν ψυχὴ μου :
 Ἄπ' τὸ θεὸ τῆς σωτηρίας καμμιὰ νὰ μὴν προσμένῃ !
 Μὰ ἐὼν Γιαχβὲ εἶσαι ἀσπίδα μου, καμάρι, στήριγμά μου,
 Πρὸς Σὲ Γιαχβὲ θὰ κράξω ἴγω κ' ἀπ' τὸ βουνό σου τ' ἄγω
 θενά μ' ἀποκριθῆς. (Διάψαλμα)

Πλάγιασα ἐγὼ κοιμήθηκα καὶ ξύπνησα ξανά μου
 Τί ὁ Γεχωβά μὲ στήριξε. Ὡ ἀπὸ μυριάδες πλήθια
 Δὲ θὰ σκιαχτῶ πὸν ὀλόγνρα μοῦ στήνουνε καρτέρι !
 Σήκω, Γιαχβέ, καὶ σῶσε με, ὦ ἐὼν πὸν φορὲς μύριες
 Κατὰ προσώπου χτύπησες ἕνα ἕνα τοὺς ὀχτροὺς μου,
 Καὶ πὸν σὲ πλήθια ἁμαρτωλοὺς τὰ δόντια ἔχεις συντρίψει.

* Ἀπόδοση ἀπὸ τὸ Ἑβραϊκὸ

ΓΙΟΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ

ΓΙΑΤΙ ΓΡΑΤΙΑ ΔΕΛΕΔΑ Δ. ΔΟΝΤΗΟΝΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤ ΚΑ ΚΛΩΝΗΣ ΣΧΕΔΙΑ ἉΜΑΡΤΗΣΣΕ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

X

Μὰ ἡ Μανταλένα δὲν τὸν ἔβανε σὲ πειρασμό. Ὁ Ἥλιος χειροτονηθῆκε καὶ σὲ λίγο λειτούργησε γιὰ πρώτη φορὰ. Στὸ σπῆτι τοῦ γιορτάσανε σὰν νάχουνε γάμο. Συγγενεὶς καὶ φίλοι τοῦ προσέφεραν δῶρα σὰν νάτανε γαμπρός. Σφάζανε ἀρνιά καὶ προβατινές, δώσανε τραπέζι, τραγουδῆσανε αὐτοσχέδια δίστιχα γιὰ τὸν νέο πατᾶ. Ὁ μπάριμα-Πόρτολου εἶχε φορέσει κατακαίνουργα ρούχα καὶ ἄκουγε τὰ δίστιχα κρατώντας στὰ γόνατά του τὸ μικρὸ Μπέρτο πού ἔγεργε μελαγχολικὰ τὸ κεφάλι του πάνω στὸ στήθος τοῦ παπποῦ του.

— Τί ἔχεις πουλάκι μου; ρώτησε ἡ θειά Ἀνέττα σκύβοντας στὸ μικρὸ — Νυστάζεις; Ὁ μικρὸς κούνησε τὸ κεφάλι του. τὰ γαλανὰ ματάκια του εἶτανε μελαγχολικά. Ἡ θειά Ἀνέττα πῆγε καὶ πῆρε ἕνα γλυκὸ σὲ σχῆμα πουλιοῦ καὶ σκύβοντας πάλι στὸ ἔγγονάκι τῆς τοῦ τό δωσε.

— Πάρτο, νὰ ἕνα πουλάκι. Μὴν κοιμηθῆς. Ὁ μικρὸς πῆρε ἀνόρεχτα τὸ γλυκὸ χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι ἀπ' τὸ στήθος τοῦ παποῦ καὶ πλησίασε τὸ ράμφος τοῦ πουλιοῦ στὰ χεῖλη του μὰ δὲν τό φαγε.

— Νυστάζεις; — ρώτησε ὁ μπάριμα Πόρτολλου κοιτάζοντάς τον. — Δὲν μοῦ κοιμήθηκε ἀπόψε τὸ πουλάκι μου, εἰ; Σήκω. Νά, ἄκουσε τί ὄμορφα τραγουδία! Ὅταν μεγαλώσῃς καὶ σὺ εἶσαι θὰ τραγουδᾷς. Θὰ σὲ πάρω μὲ τάλογο στὴ στάνη καὶ θὰ τραγουδάμε μαζύ.

Μὰ ὁ μικρὸς, πού πάντα τὸν ἐνθουσίαζε ἡ ἰδέα νὰ πᾶη στὴ στάνη δὲν κουνήθηκε καθόλου. Στὸ τραπέζι δὲν εἶχε ὄρεξη νὰ φάῃ καὶ δὲν ξεκόλλησε ἀπ' τὸν παπποῦ του ἔχοντας πάντα στηριγμένο τὸ κεφάλι στὸ στήθος του.

— Μοῦ φαίνεται πὼς ὁ γυιὸς σου εἶναι ἄρρωστος — φώναξε ὁ Φάρρε στὴ Μανταλένα.

Ὁ παπᾶ Ἥλιος ἀναταράχτηκε, κοίταξε τὸ μικρὸ κ' ἄμέσως θυμήθηκε τ' ὄνειρο πού εἶχε δεῖ τὴ νύχτα πού ξαγρόπνησε σὶδὸ λείψανο τοῦ Πέτρου. Ἡ Μανταλένα χάιδεψε τὸ μικρὸ, τὸ ρώτησε, τὸ πῆρε στὴν ἀγκυλιά τῆς καὶ τῶφρε στὸ κρεβάτι, ὅπου μιὰ φορὰ κοιμότανε ὁ Ἥλιος.

— Νυστάξε, καὶ τώρα κοιμάται — εἶπε γυρνώντας.

Μὰ ὁ πατᾶ-Ἥλιος δὲν ἠσύχασε. Θάθελε νὰ σηκωθῇ νὰ πᾶη στὸ μικρὸ νὰ τὸ δῇ, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ κουνηθῇ κ' ἔπρεπε νὰ κρύψῃ τὴν ἀνησυχία του.

Ἄκουγε τὰ τραγουδία, χαμογελοῦσε ἀλαφρά, ὅταν πετυχαίνανε μερικοὶ στίχοι, μὰ δὲν γελούσε. Κοίταζε τὸν Φάρρε, ἐκεῖνο τὸ χοντρὸ καὶ πλοῦσιο συγγενῆ, πού μιλοῦσε ἀγκομαχώντας, νὰ πηγαινοέρχεται μὲς στὸ σπῆτι, νὰ δίνει διαταγές, ν' ἀνακατεύεται σ' ὅλα σὰν νάτανε

ἀφεντικό, νὰ μιλάῃ συχνὰ μὲ τὴν Μανταλένα, καὶ ζήλευε, καὶ νοιώθοντας αὐτὴ τὴ ζήλεια θυμῶνε μὲ τὸν ἑαυτὸ του, μὰ σάπαινε.

Μετὰ τὸ φαγητὸ μπῆκε κρυφὰ στὴν κάμαρα τοῦ μικροῦ, ἔγειρε καὶ τὸ κοίταξε πολὺν ὥρα καὶ βλέποντάς το νὰ κοιμάται γλυκὰ μὲ τὸ στοματάκι του μισανοιγμένο, κρατώντας τὸ πουλάκι στὰ χεῖρια του, αἰσθάνθηκε μεγάλη τρυφερότητα καὶ τὸ φίλησε εὐλαβικά. Καθὼς σηκωνότανε, θυμήθηκε τὴ μέρα καὶ τὴ νύχτα πού παντρεύτηκε ἡ Μανταλένα, τὴν ἀρρώστεια καὶ τὴ λύπη πού εἶχε δοκιμάσει ἀπάνω σὲ κείνο τὸ κρεβάτι.

Τί εἶναι ὁ κόσμος — σκέφτηκε. Ποιὸς θὰ τὸ πιστεῦσε πὼς θὰ συμβαίνανε τόσα πράγματα.

Καθὼς γύριζε στὴν κουζίνα, ἄκουσε τὸν Φάρρε νὰ μαλώνῃ μὲ τὴν Μανταλένα πούφτιανε καφέ γιὰ τὸ μικρὸ.

— Τί τὸν νοιάζει αὐτόν; — εἶπε ὁ Ἥλιος μέσα του μὲ πίκρα καὶ ζήλεια. — Ἐγὼ πρέπει νὰ φροντίσω κ' ὄχι αὐτός.

Βγήκε στὴν αὐλὴ, ὅπου ἄρχισαν πάλι νὰ τραγουδᾶνε καὶ κάθησε κοντὰ στὸν πατέρα του. Ἐκανε πὼς ἄκουγε μὰ σκεφτότανε διαρκῶς τὸν Φάρρε, τὴν Μανταλένα, τὸν μικρὸ, καὶ μελαγχολοῦσε, θυμῶσε καὶ τὸν κυριεύσε μιὰ καινούργια ἐπιθυμία: ἡ Μανταλένα νὰ μείνῃ χήρα. Ποτὲ δὲν τοῦ εἶχε περᾶσει ἀπ' τὸ νοῦ πὼς ἂν ἡ Μανταλένα ξαναπαντρευότανε, αὐτὸς δὲν θάχε πιά καμιά ἐξουσία ἀπάνω στὸ παιδί.

— Θὰ παντρευθῇ τὸν Φάρρε — σκεφτότανε — κ' ἐγὼ δὲ θὰ μπορῶ ν' ἀγαπᾶω πιά τὸ παιδί μου. Δὲ θάχω τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ μιλάω, νὰ τὸ χαιδεύω καὶ ἡ σκέψη του χανότανε στὸ μέλλον: σὲ πράγματα ἐντελῶς ἄσχετα μὲ τὸ καινούργιο του ἐπάγγελμα.

Ὅταν τέλειωσε ἡ γιορτὴ καὶ ξαναγύρισε στὸ σχολεῖο, ξαναθυμήθηκε ὅλες τὶς μάταιες σκέψεις, τὶς ζήλιες του, τὴν θλίψη πού ἐνοιώσε καὶ συχάθηκε τὸν ἑαυτὸ του.

— Τοῦ κάκου, τοῦ κάκου, — σκεφτότανε στριφογυρίζοντας στὸ κρεβάτι — ἡ σάρκα ζηταίει τὰ δικαιώματά τῆς, δὲ θὰ μπορέσω νὰ ξεκολλήσω ἀπ' τὰ ἐπίγεια, θὰ εἶμαι κακὸς παπᾶς ὅπως ἤμουνα κακὸς λαϊκὸς γιατί δὲν εἶμαι καλὸς Χριστιανός. Αὐτὸ εἶναι ὄλο.

Στὸ μεταξὺ ἔγινε ὅτι εἶχε προαισθανθῇ. Ὁ Φάρρε γύρεψε τὸ χεῖρ τῆς Μανταλένας κ' ἄμέσως ἄρχισε νὰ φροντίζει γιὰ τὸ μικρὸ σὰν νάτανε δικό του. Φώναξε τὸ γιατρό, κ' ὅταν ὁ γιατρός τοῦ ἐδήλωσε πὼς τὸ παιδί εἶτανε ἀναμικτὸ, ἀγόρασε τὰ φάρμακα καὶ ὅτι ἄλλο τοῦ χρειαζότανε. Ὁ πατᾶ Ἥλιος ἔβλεπε καὶ σάπαινε, μὰ μέσα του ἔλυωνε ἀπὸ ζήλεια. Πολλὲς φορὲς ὅταν βρισκότανε μόνος ἡ καὶ στὴν ἐκκλησία ἀκόμα, τσάκωνε τὸν ἑαυτὸν του νὰ σκέπτεται τὸ χοντρὸ ἐκείνον ἄνθρωπο, τὸν γερό καὶ ροδοκόκκινο καὶ αἰσθανόταν μῖσος ἐναντίον του.

πέρβλητο έμπόδιο. Πήγε στο βάθος της κάμαρας, κοντά στο παραθυράκι και τὰ μάτια του θαμπώσανε. Σκεπτότανε :

— Γιατί βρίσκεται εδώ αυτός; Γιατί μ' έβγαλε από κει; Με έδιωξε. Με ποιά δικαίωμα; Το παιδί είναι δικό του ή δικό μου; Είναι δικό μου, δικό μου και όχι δικό του! Τώρα θά πάω, θά τόν σκάσω στά χαστούκια και θά τόν διώξω γιατί εγώ πρέπει να μείνω εκεί κι' όχι αυτός. Πάω, πάω, θέλω να τού πιω τὸ αίμα του, γιατί τόν μισώ, γιατί μου τὰ πήρε όλα, όλα, γιατί όταν είναι αυτός εδώ φτάνω στο σημείο να έπιθυμώ τὸ θάνατο τού παιδιού μου.

Μὰ γιά λίγες στιγμές δέν κουνήθηκε απ' τή θέση του. Ύστερα μπήκε στην κουζίνα, είπε στη μητέρα του.

— Θά γυρίσω σε λίγο—κ' έφυγε βιαστικός. Γυρίζοντας στο κελί του τού φάνηκε πώς ξυπνούσε από κάποιον όνειρο. Ένοιωσε τή θέση του και τὸ καθήκον του. Γονάτισε κι' άρχισε να προσεύχεται και να ζητάη απ' τὸ Θεό να τόν συγχωρέση.

— Συχώρα με Θεέ μου, συχώρα με γιά τήν αιώνια ζωή άφοῦ δέν είμαι άξιος να με συγχωρέσης σε τούτη τή ζωή. Δέ θά βρω ποτέ ήσυχια. Είμαι καταδικασμένος να υποφέρω. Μὰ κάθε τιμωρία είναι μικρή γιά τήν άμαρτία που έκανα. Ναι, ναι άς υποφέρω όπως μου άξιζει, μὰ δός μου τή δύναμη να έκπληρώσω τὰ καθήκοντά μου βγάνε απ' τήν καρδιά μου κάθε τέτοιο πάθος. Όσο γιά μένα υπόσχομαι να κάνω κάθε τι γιά να έπιβληθώ στον έαυτό μου. Ζωντανό ή νεκρό, θά πηγαίνω να βλέπω τὸ παιδί όσο μπορώ πιο λίγο. Είναι δικό μου; Όχι! δέν πρέπει ναχώ τίποτα άπάνω στη γη. Ούτε παιδιά, ούτε αγαθά, ούτε πάθη πρέπει να είμαι μόνος. Μόνος μπροστά σου Θεέ μου. Μεγάλε και σπλαχνικέ Κύριε.

Ύστερα όμως από μια ώρα τόν ειδοποίησανε βιαστικά να πάη στο σπίτι.

Έτρεξε χλωμός με τήν καρδιά του ταραγμένη. Ήτανε νύχτα. Μια φθινοπωρινή νύχτα συνεφιασμένη και σιωπηλή. Η σελήνη έπλεε άργά μέσα σε άχνά σύννεφα. Βαθειά σιωπή μελαγχολική και όλο μυστήριο ειρήνη βασιλευσε τριγύρω.

Ο Ήλιος αισθανότανε πώς τὸ παιδί είχε πεθάνη. Πραγματικά, όταν μπήκε στην κουζίνα είδε τήν Μανταλένια καθισμένη κοντά στην παροστία να κλαίη και να δέρονται χτυπώντας τὸ κεφάλι με τὰ χέρια της. Έμοιαζε με σκλάβο που τάχασε όλα, ελευθερία, πατρίδα, οικογένεια. Ο Ήλιος έννοιωσε τήν άπειρη θλίψη τής γυναίκας αυτής και σκέφτηκε :

— Ίσως τούτη τή στιγμή να νομίζη πώς τὸ χάσιμο τού παιδιού της είναι ή τιμωρία γιά τὸ κριμα της και δέν ξέρει πώς απ' τὸν πόνο αυτό θά βγῆ εξαγνισμένη και πώς θά βρῆ τὸν καλό δρόμο.

Ενῶ όμως σκεπτότανε αυτά, κοίταξε τριγύρω στη μισοσκότεινη κουζίνα και μη βλέποντας τὸν Φάρρε σκεπτότανε με πόνο πώς ίσως να βρισκότανε ακόμα κοντά στο νεκρὸ παιδί.

Μπήκε. Ο Φάρρε δέν είτανε εκεί.

Η θειά Άννέτα κατακίτρινη, μὰ ήσυχη χωρίς να κλαίη, χωρίς να κάνη θόρυβο, σαβάνωνε τὸ λείψανο. Ο Ήλιος τήν βοήθησε λιγάκι. Πήρε απ' τὸ σεντούκι τὰ καλτσάκια και τὰ παπούτσια τού παιδιού και καθώς τού τὰ φορούσε, έννοιωσε πώς τὰ άναιμικά ποδαράκια που είτανε σαν κλωστή απ' τήν άρρώστεια είτανε ακόμα μελανά και ζεστά.

Όσο καιδὸ βάσταξε τὸ σαβάνωμα και ή θειά Άννέτα βρισκότανε στην κάμαρα, ο Ήλιος κρατιότανε. Μὰ μόλις βρέθηκε μόνος έννοιωσε μια άνατριχίλα να τού διαπερνάη όλο τὸ κορμί, αισθάνθηκε να παγώνη όλόκληρος, σωριαστηκε κ' έκρυψε τὸ πρόσωπό του μέσ' στα σκεπασματα τού κρεββατιού.

Επὶ τέλους, ἐπὶ τέλους είτανε μόνος με τὸ παιδί του, κανένας δέν μπορούσε να τού τὸ πάρη, κανένας δέν μπορούσε να μῆ άνάμεσό τους. Και μέσα στην άπέραντη θλίψη του αισθανότανε να πέφτη ένα λεπτό πέπλο γαλήνης και σχεδόν χαράς γιατί ή ψυχὴ του βρισκότανε ἐπὶ τέλους μονάχη, εξαγνισμένη απ' τὸν πόνο, μονάχη και λυτρωμένη από κάθε άνθρωπινο πάθος, μπροστά στον Ύψιστο, τὸν μεγάλο και σπλαχνικό.

ΤΕΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ 1^{ΗΣ} ΜΑΪΟΥ

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙΣΤΕ
ΤΟ ΝΕΟ ΜΑΣ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ
ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ ΤΗΣ Μ. ΔΕΛΛΥ

ΕΞΟΡΙΣΤΗ

MAURICE BARING ΠΕΡ' ΑΠ' ΤΟΝ ΤΑΦΟ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Άναστένασε και ή Φάνυ, άλλ' άραγε ήτανε στεναγμός άνακούφισης ή λύπης;

Η άλλη ήμέρα πέρασε μέσα σε μια μουγγή άνησυχία.

— Θά παραιτηθῶ, τής είπε ο Μίτσελ, ενώ προεγυμιάζαν.

— Και πού θά καταταχθῆς;

— Πήρα τήν άπόφασή μου. Θά πάω στην Άεροπορία. Σήμερα θά πάω στο ύπουργείο, γιά να πάρω τες άπαιτούμενες οδηγίες.

— Στην Άεροπορία; είπε μόνο ή Φάνυ.

Και σκέφθηκε :

«Πριν μάθω να πετάη, ο πόλεμος θάχη τελειώση. Μὰ τὸ άεροπλάνο είναι τόσο επικίνδυνο!»

— Άν φύγης, θά πάω κ' εγώ ως νοσοκόμα.

— Και τὰ παιδιά;

— Θά φροντίση ή μητέρα γι' αυτά. Άλλωστε ο πόλεμος μπορεί να μῆ κρατήσει πολύ.

— Δέν ξέρω. Έλπίζω όχι.

Τήν ίδια μέρα ο Μίτσελ πήγε στο Ύπουργείο και κανόνισε τή θέση του. Έπρεπε να πάη στο Νεθερξέιβον και να έξασκηθῆ άμέσως στην πτήση. Είχε όμως ένα σωρό υποθέσεις να τακτοποιήση στο Λονδίνο κ' έτσι δέ θά έφηνε παρὰ μόνο τήν Κυριακή.

Τήν Κυριακή τὸ βράδυ ο Μίτσελ και ή Φάνυ έδωκαν τὸ τελευταίο δείπνο, γιατί ο Μίτσελ θάφυγε γιά τὸ Νεθοράιβον. Στο δείπνο λάβανε μέρος κ' ή λαίδη Γκέστον, ή όποία είχε γυρίσει στο Λονδίνο, στο μεταξύ, ο Λέο Ντέτρικ, που θάφυγε με τὸν Έρυθρό Σταυρό κ' ή κ. Τρέισν. Η τελευταία είχε προτείνει στην Φάνυ να τήν άκολουθήση στο νοσοκομείο εκστρατείας, που θά διοργάνωνε, άλλ' ή Φάνυ τής υποσχέθηκε ότι θά πήγαινε να τήν συναντήση, εὐθύς ως έπερνε μια πρακτική νοσοκόμα.

Κατὰ τήν διάρκεια τού δείπνου μιλούσαν γιά τήν κατάσταση. Μὰ ήτανε τρελλοί λοιπόν—άναρωτιόνταν—οί Γερμανοί ή είχαν κάνει καμμία νέα άνακάλυψη;

Μόλις άπόφαγαν, ο Μίτσελ ζήτησε συγγνώμη από τούς καλεσμένους. τούς άποχαιρέτησε κ' έπειτα κατέβηκε με τή Φάνυ στο κάτω πάτωμα.

— Όρβουάη πολυαγαπημένη μου, Φάνυ. Θά ιδωθοῦμε γρήγορα, πριν μῆς στείλουν στη Γαλλία. Πιστεύω ότι ο Λέο θά φύγη μαζί μας.

— Όρβουάη αγαπητέ μου, Μίτσελ, μουρμούρισε ή Φάνυ.

Τὰ δάκρυα έτρεχαν από τὰ μάτια τής Φάνυ ενώ τόν φιλούσε. Ήταν πτώμα από τή συγκίνηση. Συνώδευσε τόν Μίτσελ ως τήν έξώπορτα και όταν τὸ άμάξι έφυγε, τότε μόνο άνέβηκε στους καλεσμένους της, δοκιμάζοντας ένα έλαφρό ρίγος, άν κ' ή νύχτα ήταν πολύ

θερμή: Καθώς άνέβαινε, άνησύχησε μια στιγμή γιά τὰ παιδιά. Έτρεξε στο δωμάτιό της. Κοιμόνταν και τὰ δυο ήσυχα, ενώ ένα άγγελικό γέλιο άχνόσβυνε στη μορφή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΧΙ

Ο Γκρίν κρατήσε τὸ λόγο του και τήν άκόλουθη έβδομάδα ήρθε. Πήρε τή Φάνυ, έκαναν ένα περίπατο και έπειτα γευμάτησαν σ' ένα ρεστοράν τής Βουλώνης. Ο περίπατος αυτός επανελήφθηκε. Τήν τρίτη φορὰ όμως τούς έπιασε ή βροχή και στάθηκαν λίγο στο ρεστοράν. Ο καιρός ήταν υγρός και ζεστός. Έξαφνα, ενώ μιλούσαν γιά τὰ διάφορα φαγητά και ή Φάνυ έδειχνε τήν προτίμησή της στα ψάρια, ο Γκρίν τής είπε :

— Έξερτε ότι μου θυμίζετε κάποιον πρόσωπο, που γνώρισα πολύ;

Η Φάνυ ήξερε τί θάλεγε. Γι' αυτό τόν πρόλαβε :

— Τήν Άντιάν;

— Ναι, άν και διαφέρετε βέβαια απ' αυτήν.

Τήν γνώρισατε;

— Όχι, άλλ' έχω ιδῆ ένα πορτραίτο της και τὸ σπίτι που έμενα—δέν ήταν πολύ μακριά από τὸ δικό μας. Ο συναγματάρχης Μπράνκοσμ, ο πατέρας τής Μαργαρίτας Κλάιβ, μου είπε κι' αυτός τὸ ίδιο.

— Ω! θαυμάσια λοιπόν. Ο Λέο μου διηγήθηκε ότι έπισκεφθηκε τὸ Σάιτον... ά, ναι τώρα θυμάμαι.

— Πήγαινε κάπου-κάπου. Είναι ένας θελακτικός τύπος, Ο Λέο πήγαινε συχνά.

— Τους ήξερε καλά; δέν είν έτσι;

— Ω, ναι.

— Η Νταλνά ήταν χαριτωμένη ε;

— Ήταν πολύ ντελικάτη και τὸ κλίμα τής Άγγλίας δέν τή σήκωσε.

— Φτωχὸ πλάσμα. Κι' ο άντρας της ζῆ;

— Νομίζω.

— Πόσο λυπημένος θά είναι πού τήν έχασε.

— Δέν θά μορῆ να παρηγορηθῆ ποτέ.

Η συνομιλία περιστράφη άλλου. Ο γιατρός τής διηγήθηκε τήν ζωή του.

Η Φάνυ τόν παρακολούσε προσεκτικά. Αισθάνθηκε μια άνεξήγητη λύπη, έπειτα από τὰ τελευταία του λόγια. Γώρα ή βροχή είχε πάψει και τὸ οὐράνιο τόξο έλαμπε φαντασμαγορικά στο στερέωμα. Σε λίγο φάνηκε κι' ο ήλιος ανάμεσα απ' τὰ σύννεφα με μια υγρή λαμπράδα.

Γυρίζοντα: στο νοσοκομείο δέν άλλαξαν ούτε λέξη στο μεταξύ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΧΙΙ

Τὸ άλλο βράδι συναντήθηκαν πάλι και ο Φράνσιλ τήν πληροφορήσε ότι ο Λέο έφυγε με άδεια.

— Πού να πηγαίνη άραγε; έκανε ή Φάνυ. Ποιός ξέρει, έχει φίλους ακόμη στην Άγγλία;

— Θά πάει να μείνει στῆς Λαίδης Ζάοβιλ.

— Στην έξοχή, στο Ρόζεταλ;
— Ναι.
— Τὸν ἐκτιμᾶς πολὺ. Αὐτὴ μοῦ τὸν σύστησε. Ἄλλ' ἢ φίλια τοὺς με ἐκπλήττει γι' αὐτὸ ἀναρωτιέμαι συχνὰ πὼς ἕνας τόσο ντροπαλὸς ἀντὶρας σὸν τὸν Λέο Ντέτριξ εἶναι δεμένος με μιά τέτοια ἰνπιτιτέ, με μιά κοσμικὴ γυναίκα, σὸν τὴ Λαΐδη Ζάρβιλ.
— Ἐξ αἰτίας τῆς Νταλνὰ Ἀντιάν.
— Τη γινώρισε ἀπὸ τὴ Λαΐδη;
— Ὁχι, ἐγὼ τὸν παροῦσᾶσα στὴν Νταλνὰ Ἀντιάν, ἀλλ' ἢ Λαΐδη Ζάρβιλ ἦταν φίλη τῆς Ἀντιάν καὶ χωρὶς αὐτὴν ὁ Λέο δὲ θὰ τὴν ἔβλεπε συχνά.
— Ὁ κ. Ἀντιάν δὲ ζήλευσε;
— Ὁχι, ὄχι. Ἦταν ἕνας ἀνθρωπος πού μιλοῦσε λίγο, μὰ καταλάβαινε πολλὰ.
— Εἶχα τὴ βεβαιότητα πὼς ἢ γυναίκα του τὸν ἀγαποῦσε.
— Ἐπειτα ἤξερε πὼς ἐκτὸς ἀπὸ μιά φίλια, τίποτα παραπάνω δὲν ἔβλεπε τὴ γυναίκα του καὶ τὸν Λέο.
— Κι' ἐγὼ νόμιζα πὼς εἶχε ἀγαπήσει πολὺ, πάρα πολὺ τὸν Λέο, εἶπε ἢ Φάνυ, θυμοίμενη τὰ λόγια τῆς Λαΐδης Ζάρβιλ.
— Ὁχι, ἀποκριθῆκε ὁ Φράνσιλ με ἕνα τέτοιο κατηγορηματικὸ ὕφος, ὥστε ἢ Φάνυ δὲν εἶχε πιά καμμιά ἀμφιβολία.
Μὰ σύγκαιρα ἐκείνη ἔνοιωσε μιά βαθεῖα ἀπογοήτευση μέσα της. Γιατί; Οὔτε καὶ αὐτὴ δὲν μπορούσε νὰ καταλάβει.
— Ὁ Λέο τὴν ἀγαποῦσε ὅμως ἔ; Ξαναρώτησε.
— Τὴν ἀγαποῦσε, ὅπως ἀγάπησε ἕνα σωρὸ ἄλλους... μ' ἕναν καλλιτεχνικὸ τρόπο. Ὁ Λέο σὸν καλλιτέχνης πού εἶναι ἀγαπάει τὴν ὁμορφιά, ἀγαπάει καὶ τὴν ποικιλία. Πρέπει νὰ ξέρεις, πὼς ὁ Λέο ποτὲ δὲν ἀγάπησε μιά γυναίκα μόνο... Ἡ καρδιά του εἶναι ἀρκετὰ πλατεῖα, ὥστε μπορεῖ νὰ χωρέσει ἕκατό.
— Ναι, ἀλλὰ ἢ Νταλνὰ Ἀντεάν εἶχε πάντα τὴν πρώτη θέση...
— Ὡς ὅτου τὴν... ἐξήντησε.
— Τὴ θέλετε νὰ πῆτε;
— Ὡς ὅτου ἔπαψε πιά ν' ἀποτελῆ τὸ ὕλικὸ γιὰ τὰ ἔργα του.
— Τὴν ἔχει βάλει σὲ κανένα ἔργο του;
— Ὁχι... ἀλλὰ ὀλόκληρο τὸ ἔργο του ἀοπνέει τὸ ἀρώμα της, σὸ νὰ ὑπάρῃ ἕνα λουλουδιὸ μέσα στὶς σελίδες του... Σὰς εἶπα, ὁ Λέο εἶναι καλλιτέχνης καὶ βλέπει τὰ πράγματα ὅλα με καλλιτεχνικὸ μάτι... Ἐπειτα νὰ σὰς πῶ, προκειμένου γιὰ τὴν Ἀντεάν εἶχε δίκιο, γιατί ἦταν μιά λεπτὴ, εὐγενικὰ φύση... Ἐμοιαζε σὸν ἕνα μαγικὸ, ἐξωτικὸ πλάσμα... Τὰ μάτια της μοῦ ἀποκαλύψανε τὴν ἀληθινὴ ἔννοια τῆς λέξης: μαγεία.
Ἡ Φάνυ πειράχθηκε ἀπὸ τὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια.
— Ἦταν θελκτικὴ λοιπόν, εἶπα.
— Μι, τὸ θελκτικὴ δὲν εἶναι λέξη ἀρκετὴ, ὅταν πρόκειται γι' αὐτὴ...
Ἐγινε λιγὸςτιμὴ σιγῆ. Ἡ Φάνυ ἀναρωτιόταν τώρα ποῖα ἦταν ἢ πραγματικὴ γνώμη γιὰ τὴν Ἀντεάν: τοῦ Λέο, τῆς Λαΐδης Ζάρβιλ, καὶ τοῦ Φράνσιλ.
— Ὁι ἄντρες γελιῶνται καμμιά φορὰ, γι' αὐτὸ

φαντάζομαι πὼς ἢ γνώμη τῆς Λαΐδης εἶναι ἢ πιὸ σωστὴ».

**

Τὴν ἄλλη μέρα, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ συναντηθοῦν με τὸν Φράνσιλ, ἔλαβε ἕνα γραμματάκι του, στὸ ὁποῖο τῆς ἔγραφε ὅτι δὲ θὰ μπορούσε νὰρθῆ γιὰτὴν ἦταν πολὺ ἀπασχολημένος. Περιεργο, ἢ Φάνυ δοκίμασε μιά βαθεῖα ἀπογοήτευση. Πῆγε νὰ κομῆ μόνη της τὸν περὶπατό της. Ἐνοιωθε τὴν ἕνα ἀπέραντο κενὸ νὰ τὴν τριγυρίζῃ. Μὰ τί εἶχε πάθει; Δὲν ἀναγνωρίζει καὶ ἢ ἴδια τὸν ἑαυτὸ της.
«Μὰ τί τρολλὴ πού εἶμαι, συλλογίζοταν. Αὐτὸς ὁ Φράνσιλ δὲν μοῦ εἶναι τίποτα!»
Κι' ὅμως σ' ὅλον τὸν περίπατό της, ἀνόμισα στὰ δέντρα, τὴν ψυχρὴ αὐτὴ μέρα τοῦ Ὀκτώβρη, σκεπτόταν ἀδιάκοπα αὐτὸν. Θυμόταν τὰ λόγια του πού εἶχε ἀκούσει σ' ὅλες τις μέρες τώρα συνομιλίες τους.
«Θὰ ἦταν πολὺ ἀνόητο νὰ τὸν ἀγαπήσω» ἔλεγε με τὸ νοῦ της.
Περίμενε με ἀνυπομονησία τὴν ἀκόλουθη βδομαδ κ' ἐνῶ οἱ προγούμενες τῆς εἶναι φανῆ τόσο σύντομη, τούτη τῆς φαινόταν ἀτελείωτη. Ἀλλὰ καὶ πολὺ ὁ Φράνσιλ Γκρίν, ἀπασχολημένος ἀπὸ τὴ δουλειά του, τῆς ἔστειλε δυὸ λέξεις με τὸν παπα-Ρένταλ, ὁ ὁποῖος ἐρχόταν συχνὰ στὸ νοσοκομεῖο νὰ ἔβλεπε τοὺς καθολικὸὺ στρατιωτῆς. Ἡ Φάνυ γινώριζε τὸν παπᾶ, συχνὰ μάλιστα τοῦ ζητοῦσε τὴ γνώμη του γιὰ κάποια πρακτικὰ ζητήματα.
«Ὅταν ἢ Φάνυ διόβασε τὸ γράμμα τοῦ Γκρίν δὲν μπόρεσε νὰ κρύψῃ τὴν ἀπογοήτευσή της. Τώρα ντροπέταν γιὰ τὸν ἑαυτὸ της τὸν ἴδιον.
«Μὰ εἶμαι τρολλὴ λοιπόν;» συλλογίζοταν.
Ὁ παπᾶς κατάλαβε τὴν ταραχὴ της, μὰ δὲν ἤξερε πὼς νὰ ἐξηγήσῃ τὸ πρᾶγμα. Βγήκων ὡς τόσο μαζί νὰ περπατήσουν. Ἐξαφνα, στὸ δρόμο, ὁ παπᾶς εἶπε:
«Ὁ Φράνσιλ Γκρίν εἶναι σπουδαῖος ἀνθρωπος.
— Ναι, πολὺ τῆς δουλειᾶς, τοῦ καθήκοντος, ἀποκριθῆκε ἢ Φάνυ, δοκιμάζοντας κάποια ἀνακούφιση, γιατί μπορούσε νὰ μιλήσῃ με ἕναν φυσικὸν τρόπο, γιὰ τὸν ἀνθρωπο, πού τῆς εἶχε φέρει ἀναστάτωση.
— Εἶναι ἕνας ἀπλὸς ἀνθρωπος. Τὶς πρώτες ἡμέρες τοῦ πολέμου τὸν ρώτησα τί θὰ προτιμοῦσε νὰ κάνῃ. Τὶ νομίζετε πὼς μοῦ ἀπάντησε: «Ὅλα μοῦ εἶναι ἀδιάφορα. Καὶ σταύλους ἀν μ' ἔβαζαν νὰ καθορίσω τὸ ἴδιο θὰ μοῦ ἦταν.
— Τὸν γινώριζετε ἀπὸ καιρὸ;
— Ὁχι, ἀπὸ τότε πού συναντηθήκαμε στὴν Αὐστραλία.
— Ἐκεὶ μένατε σεις πάντοτε;
— Ὁχι, ἔχω ζήσει καὶ στὸ Λονδίνο.
— Ξερετε πολλοὺς καθολικοὺς ἐκεῖ;
— Εἶχα συναντήσει σὲ μιά φίλη μου καθολικὴ στὴ Γουέικ, κάποιους ρώσσους καθολικοὺς.
— Στὴ γυναίκα τοῦ Γουέικ, τὴν Ἰακίνθη, λέτε;
— Ναι, γινώριζα τὴν Ἰακίνθη.
— Τὴν γινώριζετε πολὺν καιρὸ;
— Ὁχι, ναι, πολὺν. Τὴν καυμένη τὴν εἶδα λέ-

γον καιρὸ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐγγείρησή της Ἦταν τόσο ἡσυχὴ!
— Πέθανε ξαφνικὰ ἔ;
— Ναι. Φτωχὴ Μπαζίλ... Πόσο θὰ ὑπόφερε!
Συγγώμη πού θὰ σὰς ρωτήσω κάτι: Εἶπατε πὼς ἦταν ἡσυχὴ. Τὸ ἤξερα πὼς νὰ πέθαινε ἀφροῦ ἢ θέσε της ἦταν τόσο σοβαρὴ; Ἦ μήπως ἔανε κορυαγιο γιὰ τὴν ἄντρα της;
— Δὲν τὸ ἤξερε, γιατί ἢ Ἰακίνθη ἦταν αἰσθηματικὴ γυναίκα.
— Ναι, ἀ' ἄλλὰ δὲν φαινόταν.
— Καθόλου.
— Καὶ μιά ἄλλη ἐρώτηση: Ἡ πίστη στὴ θεοσκεία της δὲν ἐπιδρούσε στὴ διαγωγή της, γενικὰ;
Ὁ παπᾶς ἔκανε ἕνα μορφασμὸ καὶ ἀποκριθῆκε:
— Ἄν τὴν εἶχατε γινώριση δὲ θὰ μοῦ κάνατε αὐτὴν τὴν ἐρώτηση!
Τὴν ἴδια στιγμὴ ἢ Φάνυ θυμήθηκε τὸν Φράνσιλ Γκρίν καὶ σάπασε ἀπότομα, μὴν προσέχοντας σ' ὅτι ἔλεγε ὁ παπᾶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXIII

Τὴ βράδι τῆς ἴδια: ἡμέρας ἢ Φάνυ, προτιποῦσε νὰ πείθῃ τὸν ἑαυτο της ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ ἕνα φιλικὸ ἐνδιαφερό δὲν ἔιωθε τίποτε πα πᾶ ὡ γιὰ τὸν Φρένσιλ Γκρίν. Πῶν κοιμηθῆ ἄνοιε ἢ Σονέτα τοῦ Σαίξπηρ, πού τῆς εχε δώσει ὁ Λέο Ντέτριξ καὶ τὰ μάτια τῆς πέσανε στὸ συντο:
«Χάθηκες ἤλιε, τῶν εὐτυχημένων ἡμερῶν, πού περᾶσαν πιά.
Ἡ ἀπουσία σου ἀπλώθηκε μέσα μου σὸν ἕνας χεῖμωνας.
Παντοῦ Δεκεμβρὸς κρύα ἐρημία!
Καὶ στὰ μάτια μου νύχτα καὶ στὸ κορμί μου παγωνιά!»
— Αὐτὸ τὸ σονέτο, συλλογίστηκε ἢ Φάνυ ἐκφράζει ὅτι αἰσθάνομαι αὐτὴ τὴ στιγμὴ. Ἄλλοτε ἀγαποῦσα τὸ φθινόπωρο, ἀγαποῦσα τὸ πέσιμο τῶν φύλων, τὴν ἀρμονία τῆς φύσης, στὸ κίτρινο χρώμα...
Μὰ τώρα... Τώρα ὁ χειμῶνας φθάνει πρόωρος καὶ αὐτὸ με κάνει περισσότερο μελαγχολικὴ!
Πραγματικὰ αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ἔκανε κρύο πολὺ, ἔβρεγε συχνὰ καὶ ὁ καιρὸς ἦταν πάντα ὑγρὸς με πυκνὴ ομίχλη πού σκεπαζε ἀποπνικτικὰ τὴν ἀτμόσφαιρα.
«Τὰ Σονέτα τοῦ Σαίξπηρ, σκέφθηκε ἢ Φάνυ, πάνω ἀπ' ὅλα εἶναι ἢ ἐκφραση τῆς φιλίας καὶ ὄχι τοῦ πάθους καὶ τοῦ ἔρωτα. Ὁ Φράνσιλ κ' ἐγὼ εἶμαστε φίλοι ἄλλωστε... Αὐτὸ εἶν' ὄλο! Ἄν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὑποπτο στὶς σχέσεις μας»
Καὶ κοιμήθηκε μ' αὐτὴ τὴ σκέψη ἡσυχότερη τώρα.

**

Τὴν ἄλλη μέρα στὸ τραπέζι, ἐνῶ τρώγανε κάποιοι πρόφορο τὸ δνομα τοῦ Φράνσιλ Γκρίν.
— Ὁχι, εἶπε ἢ Μαργαρίτα Κλάιβ. Ἄκουσα σὴ μέρα τὸ πρᾶϊ τὸ γιαιρὸ Ἐλβετ νὰ λέη πὼς

τὸν στείλανε ὀριστικὰ πιά σ' ἕνα νοσοκομεῖο τοῦ Γκρήνβιτς, στὴν Ἀγγλία.
Ἡ Φάνυ νόμιζε πὼς ἢ καρδιά της σταματοῦσε καὶ ὅτι ἢ αἰθουσα ὀλη ἀλλάξε με μιάς ὄψη!
«Δὲν μπορεῖ νὰ εἶν' ἀλήθεια, συλλογίστηκε, Δὲν μπορεῖ νὰφυγε χωρὶς νὰ μ' ἀποχαιετήσῃ». Καὶ νὰ τώρα κατάλαβε ὅτι τὸν ἀγαποῦσε, νὰ δὲν ὑπῆρχε καμμιά ἀμφιβολία, ἀγαποῦσε αὐτὸν καὶ κανέναν ἄλλον στὸν κόσμο. Δοκίμασε κ' ἐκείνη ἐκπλήξη μπροστὰ στὴ τέτοια ἀποκάλυψη. Κινέταν κα, οὔτε τὸν ἄντρα της, οὔτε τὰ παιδιὰ της, οὔτε τὴν μητέρα της.
«Ἄν ἔφυγε, συλλογίστηκε, χωρὶς νὰ μ' ἀποχαιετήσῃ, δὲ θὰ παρηγορηθῶ ποτε... Θὰ πεθίνω»
Τὴν ἄλλη μέρα ὅμως εἶχε νέα του. Ναι, θάφηνε γιὰ τὴν Ἀγγλία, μὰ ὄχι τώρα ἀμέσως. Θάφηνε τὸ δεκέμβρη, πρὶν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα. Ἠλπίζε λοιπὸν νὰ τὴν ξαναδῆ πρὶν φύγῃ. Καὶ πραγματικὰ ἤρθε, μὰ ἢ Φάνυ, δὲν μπόρεσε ἀ' βγῆ γιατί δὲν κατάφερε νὰ πάρῃ ἄδεια, ἐπειδὴ ἢ Μαργαρίτα Κλάιβ, ἀρρώστησε ξοφνικὰ ἀπὸ φοβερὴ νευραγία καὶ ἢ Φάνυ ἔπρεπε σύμφωα με τὸν κανονισμὸ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ. Ἐτοὶ ἰδωθῆκαν γιὰ λίγα λεπτὰ κ' ἢ συνομιλία τους διεκόπη ἀκριβῶς τὴ στιγμὴ πού ἢ γυναίκα τοῦ Μίτσελ τοῦλεγε ὅτι θὰ πηγαινε κ' αὐτὴ τὰ Χριστούγεννα στὴν Ἀγγλία.

Ἡ τύχη τᾶφερε ὥστε νὰ συναντηθοῦν πάλι στὸ ἰδὸ βαπόρι, πού τοὺς ἔφερε στὴν Ἀγγλία. Καὶ ἢ Φάνυ ξαναβλέποντάς τον δοκίμασε μὴ τρολλὴ χαρὰ νὰ πλημμυρίσῃ ὀλη τὴν ὑπαρξή της! Ἄν βρῆκαν στὴ γέφυρα καὶ ἐκεῖ εἶπαν ἕνα σωρὸ πρᾶγματα, ἐνῶ οἱ ὄρες περνοῦσαν τόσο, γρηγορὰ γι' αὐτοὺς!... Μίλησαν ὅπως πάντα, γιὰ τὸ Λέο Ντέτριξ καὶ γιὰ τὴν Νταλνὰ Ἀντεάν. Καὶ τότε γιὰ πρώτη φορὰ ἢ Φάνυ τοῦκανε τὴν ἐρώτηση:
— Τὴν ἀγαποῦσαίε;
— Ναι, εἶπε ἡσυχὰ ἐκεῖνος. Τὴν ἀγάπησα τόσο, ὅσο κανένα πρᾶγμα στὸν κόσμο!
— Καὶ τὴν ἀγαπᾶτε ἀκόμη;
Ὁ Φράνσιλ δὲν εἶπε λέξη καὶ ἢ Φάνυ ἐξέλαβε τὴ σιωπὴ του γιὰ ἐπιδοκιμασία καὶ τότε μίσησε γιὰ πρώτη φορὰ μ' ὄλες τις δυνάμεις της τὴν Νταλνὰ Ἀντεάν. Κατέβηκε στὴν καμπίνα της, γιατί δὲ μπορούσε ν' ἀντιῆξῃ ἄλλο καὶ ξέσπασε σὲ δάκρυα.
«Ὅταν ἀποχαιετήθηκαν ἢ Φάνυ τοῦ εἶπε:
— Ὑποθέτω, πὼς δὲ θὰ ξανασυναντηθοῦμε πιά ποτέ.
— Γιατί ποτέ;
— Ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν Μίτσελ. Ἐλπίζε νὰ ἔλθῃ στὴν Ἀγγλία τώρα κοντά. Αὐτὸ μοῦ γράφει σ' ἕνα τελευταῖο γράμμα του. Ἐπειτα δὲν ξέρω τί θὰ κάνῃ... Μὰ πρέπει νὰ σὰς πῶ πὼς... (σταμάτησε ἐδῶ ἢ Φάνυ γιατί ἐνοιωθε ὅτι οἱ λέξεις ἐρχόνταν ὄλες μαζί στὸ στόμα της) μοῦ φέρετε μιά ἀλλαγὴ στὴ ζωὴ μου, μιά μεγάλη ἀλλαγὴ... Δὲν ξέρω τί θὰ κάνω τώρα, πού δὲ θὰ σὰς ἔχω κοντά μου

πιά... Μά ήθελα με κάθε τρόπο να το μάθετε... ναί να το μάθετε... να μάθετε τι ύλη ξαίε για μένα! Σας είμαι γι' αυτό ευγνώμων, ναί, και θα σάς είμαι σ' όλη μου τη ζωή.

— Τό ξέρω, είπε μόνο ο Φράνσιλ, χωρίς να σηκώσει τα μάτια του.

«Η Φάνυ λέγοντας τα λόγια αυτά είχε χλωμιάσει, μά ήταν τόσο γλυκιά, τόσο συμπαθητική μέσα στις χλωμάδες της!... Και τα μάτια της είχαν μία τόσομελαγχολική έκφραση...»

«Ο Φράνσιλ την κοίταξε μία στιγμή κι' έπειτα κατέβασε πάλι τα μάτια. Το βλέμμα του ήταν λυπημένο και σκεπτικό.

«Τι να σκέπτεται άραγε; είπε με το νου της Δέ θάχη ιδέα για το αίσθημά μου Αυτός χωρίς άλλο θα σκέπτεται τώρα την Νταλνά Άντεάν Πόσο αλήθεια είναι πως οι νεκροί ξαναγαυρίζουν μέσα στους ζωνανούς και κυβερνάνε καμιά φορά την ύπαρξή τους!»

— Αυτό θα σάς φανή κουτό, συνέχισε η Φάνυ με την ίδια ταραχή σάί χωρίς να τον κοιτάζει. Μά έπρεπε να σάς το πώ... Η φίλιά μας... υπήρξε κάτι νέο, κάτι παράξενο και μοναδικό, μά μοναδικό... Σιάθηκε κάτι που δεν είχα γνωρίσει ως τώρα. Μου δημιούργησε μία καινούργια ζωή. Πρώτα έμοιασα με μία νερή. Πίστευα πως η ζωή μου είχε τελειώσει και δεν μου έμενε πιά να ζω παρά μόνο για τους άλλους.

— Είναι ακριβώς εκείνο που αισθάνθηκα κι' έγω! είπε με την ίδια γαλήνη πάντα ο Φράνσιλ.

«Η Φάνυ έννοιωσε την καρδιά της να χτυπάη πώ γρήγορα.

— Θέλετε να πήγε, ρώτησε σιγά τώρα και σοβαρά, πως η φίλιά μας σάς ήταν πολύτιμη;

— Δεν τό ξέρετε;

«Η φωνή του ή αν υπόκοψη τώρα. Η καρδιά της Φάνυ χτυπούσε. Μιά άγρια έλπιδα πλημμύρισε με μιās τη ψυχή της. μπροστά στην οποίαν υποχωρούσαν όλα τ' άλλα...»

— Από τον πρώτον περιπατό μας δέ σκέπτομαι παρά σάς, ίσως και πώ πρώτα... (ή φωνή του Φράνσιλ έτρεμε, καθώς πρόφερε αυτές τις λέξεις). Σας αγαπούσα ναί, από καιρό, προτού σάς συναντήσω στο δυστύχημα εκείνο, στο ταξί... Σας αγαπούσα από πολύν καιρό πριν

— Και τώρα; ρώτησε σιγά η Φάνυ;

— Ω Φάνυ... σάς αγαπώ τόσο. Και τα μάτια του Φράνσιλ γέμισαν από δάκρυα. Σας αγαπώ ναί...

Και χωρίς άλλη λέξη την έσυρε στην άγκαλιά του και τό πρώτο φιλί τους ήταν άτέλειωτο... Η Φάνυ λιποψυχούσε από αυτή τη στιγμή. Όλος ο κόσμος άλλαξε με μιās όψη και ξαναγενιόταν... Πόσες ώρες πέρασαν δεν κατάλαβαν. Όταν η Φάνυ πρόφερε τη λέξη «αύριο» νόμισε πως ολόκληρη μουσική κρυβόταν κάτω απ' αυτή τη λέξη

— Καληνύχτα αγαπημένη μου, είπεν ο Φράνσιλ, αποχαιρετώντας την.

**

Την άλλη μέρα ο Φράνσιλ ώδηγησε τη Φάνυ στο σταθμό κα έπειναν σύμφωνοι να ξασυναντηθούν την ερχόμενη εβδομάδα. Πόσο μακριά τους φαινόταν αυτό...

— Πρέπει να μείνω στο σπίτι τα Χριστούγεννα, του είπε η Φάνυ. Δεν μπορώ να κάνω διαφορετικά.

«Όταν η Φάνυ έφθασε στο Χόλεϋ, ή μητέρα της τρώμαξε να τη γνωρίση τόσο πολύν είχε αλλάξει ή όψη της.

«Ο πόλεμος σέ ώφέλησε λοιπόν, της είπε ή λαίδη Γουέστον.

— Τό κλίμα, μαμά. Και χαμογέλασε πλημυρισμένη από ευτυχία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXIV

Μιά νέα ζωή άρχισε τώρα για τη Φάνυ. Κι' ήταν μία ζωή που μετείχε της γλυκειάς άγωνίας και της άπειρης ευτυχίας, γιατί αν κι' έβλεπα σπάνια τον Φράνσιλ μολαταύτα έπερνε κάθε μέρα νέα του. Κι' εκείνη πάλι κάθε φορά, που μπορούσε, πεταγόταν ως τό Λονδίνο και συναντόταν κι' οί δυο στά πώ μακρυσμένα μέρη. Ο Μίτσελ πάλι της έγραφε ότι θα έρχόταν σιά μέσα του Γεννάρι.

Την τελευταία μέρα που ή Φάνυ επρόκειτο να φύγη από τη Γαλλία για τό Λονδίνο, συναντήθηκε με τον Φράνσιλ, στο συνημμένο ρεστοوران, παύ ανταμώνονται πάντα. Η Φάνυ κατεχόταν από διαρκή άγωνία.

— Αισθάνομαι πως ή ευτυχία μας πλησιάζει στο τέλος της, του είπα, μά μ' ένα ύφος σά να μην ήθελε κι' αυτό ή ίδια να τό πιστεύση.

— Όχι δά, Φάνυ, είναι τό μόνο πράγμα που δέ θα γίνη ποτέ.

Την κοίταξε. Η έκφρασή της τώρα πρόδινε κάποια γαλήνη, κάποια ανακούφιση. Κι' ο Φράνσιλ έξακολουθούσε να την προσβλέπη σάν τον πλοηγό που άντικρίζει τα γαληνεμένα κυματάκια να χαϊδεύουνε τό καράβι.

— Άλλά, Φράνσιλ, πές μου τι θα γίνη, όταν ο Μίτσελ γυρίση; Τι θα κάνω;

— Άς μη σκεπτόμουνα τό μέλλον, από τώρα.

— Δεν μπορώ να μη τό σκεπτομαι... Ξέρεις ότι μισώ την ύποκρισία. Ποτέ μου δεν ύποκρίθηκα στον Μίτσελ... Έτσι είμαι φτιασμένη!

«Ο Φράνσιλ συμφώνησε μαζί της, μά σύγκαιρα συλλογιόθηκε ότι ή Νταλνά Άντεάν ήταν ή αντίθεσης της Φάνυ σ' αυτό τό ζήτημα. Εκείνη μεταχειριζόταν τό κάθε τί, μπορούσε να πή τό μεγαλύτερο ψέμμα για να μην προκαλέση λύπη σε κάποιον. Κι' ήταν γεμάτη τρυφερότητα, γεμάτη συμπάθεια... Τώρα όμως ο Φράνσιλ θαύμαζε περισσότερο τις ιδιότητες αυτές της Φάνυ, αν και τότε είχα θαυμάσει τις αντίθετες στην Νταλνά, χαρακτηριστικές ως άνωτερες.

— Δέ θα μπορούς να πής ψέμματα, ναί, τό καταλαβαίνω. Είσαι πάνω απ' όλα αυτά. Άλλ' άς μη τα σκεπώμεθα τώρα, Είν' άνώφελο να αντιμετωπίσωμε από τώρα καταστάσεις, πριν αυτές μάς παρουσιασθούν.

— Νομίζετε; Και δέ θα πραγματοποιηθούν άραγε ποτέ;

Δέ λέγω τό εναντίον, αλλά δεν ξέρετε πώς θα παρουσιασθούν...

— Δεν τό ξέρω;

— Όχι, άκόμη.

— Τέλος πάντων, ότι κι' αν γίνει, ό,τι κι' αν

μάς επιφυλάσσει τό πεπρωμένο, δέ θα λυπηθώ για τίποτα και δέ θα... διαστάσω να τό βροτοφωνάξω σ' όλον τον κόσμο κι' άκόμη και στον Άνώτατο Κριτή Κάθε στιγμή εύχαριστώ τό Θεό, για τον ξωτά μας... Τίποτα δέ θα μπορέση να μάς χωρίση.

— Κ' έγω σκέπτομαι, όπως σεις...

«Έτσι χωρίσθηκαν. Μά όκτώ ημέρες άργότερα ή Φάνυ έλαβε ένα γράμμα από τον Μίτσελ, στο όποιο της έγραφε ότι βρισκόταν στην Άγγλία κι' έπρεπε να φύγη άμέσως για τη Γαλλία. Η Φάνυ τότε άπεφάσισε να τώ πή όλη την αλήθεια, αν και στο βάθος της ψυχής της άναδινόταν κάποια τήψη: άραγε είχε τό δικαίωμα να κάνη ένα τέτοιο πράγμα; Είχε τό δικαίωμα να τον κάνη δυστυχισμένο;

Μιά άλλη ζωή πάλι της άπαντούσε: «Ναί, πρέπει γιατί τον αγαπās τόσο και τον σέβασαι και δεν πρέπει να τον άπατήσης. Τότε θα είσαι μά ύποκρίτρια».

Άλλ' ή πρώτη φωνή ξανάλεγε:

«Περίμενε, περίμενε Μη βιάζεσαι»

«Α, τώρα δεν ήξερε τι να κάνη, όταν θα έφθανε ή κρίσιμη στιγμή...»

Βρισκόταν σε μία φοβερή άγωνία, σε μία κατάπληξη, γιατί ή άοριστία αυτή την έκανε να ύποφέρη περισσότερο. Έπρεπε να έγκαταλείψη άραγε τον Μίτσελ; Έπρεπε ν' άφήση τα παιδιά; Στη σκέψη του παιδιού δάκρυα άνέβηκαν στα μάτια της. Μά καταλάβαινε καλά, πως πάνω απ' όλα αγαπούσε τον Φράνσιλ. Είχε τό μαγικό φίλτρο αυτής για κεινην... Γι' αυτό δέ θα μπορούσα ποτέ να τον άποχωρισθώ.

«Ο Μίτσελ που δ ν ήξερε τίποτε απ' όλ' αυτά ήταν ευτυχισμένος.

«Η Φάνυ πήρε τό γραμματάκι του, που της ώριζε που θα συναντηθούν.

«Από την έκφρασή μου θα καταλάβη τι έγινε, στην άπουσία του. Κι' έγω πώς μπορώ να τώ τό κρύψω;» συλογιόταν. Άλλά γρήγορα έσπευδε να διαβεβαιώση τον έαυτό της: «Θά μπορέσης να κρυφθής. Για μία γυναίκα είναι εύκολο αυτό!»

Την παραμονή της ημέρας που επρόκειτο να ρθη ο Μίτσελ, πήγε στη Βουλώνη, όπως συνήθιζε άλλωστε κάθε πρωί. Εκεί διάβασε ένα μακροσκελές γράμμα, που έλοβε από τον Φράνσιλ κι' έπειτα πήγε να ψωνίση σιγαρέτα και διάφορα άλλα μικροπράγματα για τους τραυματίας.

«Όταν γύρισε στο νοσοκομείο, ή Μαργαρίτα Κλάιβ της άνήγγειλε ότι είχε λάβει κάποιο τηλεγράφημα γι' αυτήν.

— Από πού να είναι, είπε ή Φάνυ. Από τη μητέρα ίσως. Μήπως τα παιδιά είναι άρρωστα;

«Άνοιξε βιαστικά τό τηλεγράφημα.

Τά πλε γράμματα του πηδοσαν μπροστά στα μάτια της... Τό τηλεγράφημα στελεμένο από την Άεροπορική Μοίρα στην οποίαν ύπηρετούσε ο άντρας της, της άνήγγειλε μ' επίσημο ύφος ότι ο λοχαγός Τζόγης πηγαινοντας σε μία «ανάγνωση» δεν είχε γυρίσει...

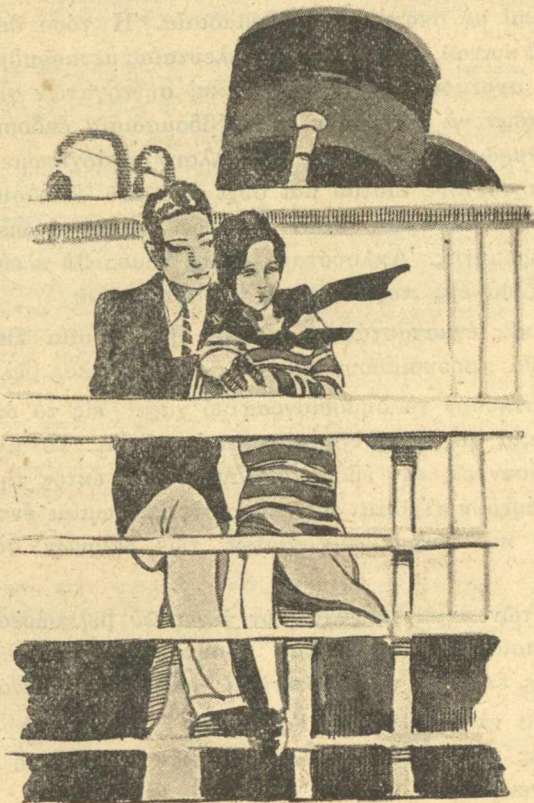
Είχε «έξαφανισθώ»

Αμέσως έτρεξε στο δωμάτιό της, σάν άλαφιασμένη γιατί ήθελε ν' άποφύγη τη συμπάθεια της Μαργαρίτας...

«Α, να λοιπόν τό πεπρωμένο έστελε την έκδίκησή του!

«Εμεις λίγες στιγμες, σάν σε κατάσταση άναισθησίας. Δεν μπορούσε να σκεφθώ, ούτε να αισθανθώ που βρισκόταν...»

«Θάρρος!» μουρμούρισε και συλλογιόθηκε άμέσως ότι οί Γερμανοί μεταχειρίζονταν με πολύν καλό τρόπο, τους αιχμαλώτους άεροπόρους.

Άνέβηκαν στη γέφυρα και εκεί είπαν ένα σωρό πράγματα.

σας. Δεν μπορούσε να σκεφθώ, ούτε να αισθανθώ που βρισκόταν...

«Θάρρος!» μουρμούρισε και συλλογιόθηκε άμέσως ότι οί Γερμανοί μεταχειρίζονταν με πολύν καλό τρόπο, τους αιχμαλώτους άεροπόρους.

«Ο Μίτσελ που δ ν ήξερε τίποτε απ' όλ' αυτά ήταν ευτυχισμένος.

«Η Φάνυ πήρε τό γραμματάκι του, που της ώριζε που θα συναντηθούν.

(Έπειτα τό τέλος)

Πρὸς τοὺς ἀναγνώστας καὶ συνδρομητάς μας.

Τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» ἀπὸ τὸν ἐρχόμενο Μάιο γίνονται ἐβδομαδιαία. Στοὺς ἀναγνώστας μας πρέπει νὰ δηλώσωμε ὅτι ἐξ' ἀρχῆς ἡ σκέψις μας ἦτο νὰ δώσωμε στὸν Ἕλληνα ἀναγνώστη μιὰ ἀρτία ἐβδομαδιαία ἔκδοσι. Ἡ ἐβδομαδιαία ὅμως ἐμφάνισι ἔχει ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεσι τὴν ὑπαρξί τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων πού ν' ἀνήκουν στὸ περιοδικὸ καὶ ν' ἀσφαλίζουν ἔτσι τὴν ἀπρόσκοπτη καὶ τακτικὴ ἐμφάνισι τοῦ φύλλου. Λόγοι ἀνεξάρτητοι τῆς θελήσεώς μας δὲν μᾶς ἐπέτρεπαν τὸν ἄμεσο καταρτισμὸ μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ γι' αὐτὸ ἠρκεσθημεν νὰ ἐγκαινιάσωμε δεκαπενθήμερον ἔκδοσιν μὲ πρόγραμμα πάντοτε καὶ μὲ σκοπὸ τὴν ἐβδομαδιαία. Ἡ τόσο θερμὴ ὑποστήριξις τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ ἰδίως ἀπὸ τῆς τελευταίας μεταρρυθμίσεως καὶ ἔπειτα καὶ οἱ ἀδιάκοπες συστάσεις ἀναγνωστῶν καὶ συνεργατῶν γιὰ μιὰ συχνότερη ἐμφάνισι μᾶς ἔπεισαν νὰ προβοῦμε στὴν ἐβδομαδιαία ἔκδοσι τοῦ περιοδικοῦ. Λόγοι ἐπίσης καθαρῶς τεχνικοὶ μᾶς ἐπιβάλλουν ν' ἀρχίσωμε τὴν ἐβδομαδιαία ἔκδοσι ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Μαΐου καὶ οὐχὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου ὅποτε τελειώνει ὁ 4ος τόμος. Τὸ πρῶγμα ὅμως αὐτὸ δὲ φέρει καμίαν ἀνωμαλίαν στοὺς ἀναγνώστας καὶ συνδρομητάς. Ἀπλούστατα ὁ 4ος τόμος θὰ κλείσῃ μὲ ὀλιγοτέρας σελίδας καὶ ὁ 5ος θὰ ἔχῃ περισσοτέρας τοῦ κανονικοῦ.

Μὲ τὰς τεχνικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ τὴν ἐβδομαδιαία ἔκδοσι τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» θὰ παρουσιάσουν καὶ ἄλλας σημαντικὰς βελτιώσεις.

Θὰ ἀντικαταστήσουν τὸ δημοσιογραφικὸ χαρτὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐκδίδονται ὅλα τὰ τὰ περιοδικὰ μὲ βαρὺν χάρτην πολυτελείας. Τὸ μέτρον αὐτὸ εἶναι ἀπαραίτητον καθόσον εἰς τὴν ἐβδομαδιαίαν ἔκδοσιν ἐκτὸς τῆς τριχρωμίας τοῦ ἐξωφύλλου θὰ ὑπάρχουν πλείστοι τριχρωμίαι τετραχρωμίαι ἐντὸς τοῦ κειμένου, ἐπίσης χάριν τῆς καλλυτέρας ἐμφανίσεως τῶν εἰκόνων θὰ μεγαλώσουν τὸ σχῆμα τῶν.

Ἐκτὸς ὅλων τῶν σημαντικῶν αὐτῶν τεχνικῶν βελτιώσεων θὰ παρουσιάσουν νέας συνεργασίας καὶ σημαντικὸν πλουτισμὸν στὴν ὕλη τους ἢ ὁποῖα θὰ εἶναι ἀπολύτως ἐκλεκτὴ καὶ προσιτὴ εἰς κάθε μορφωμένον ἀναγνώστην.

Μὲ λίγα λόγια τὰ «Ἑλληνικά Γράμματα» θὰ εἶναι ὁ σύντροφος καὶ ὁ συνεργάτης παντὸς μορφωμένου Ἑλλήνου καὶ ἡ ἀληθινὴ χαρὰ μέσα στὴν Ἑλληνικὴ οἰκογένεια.

Ἡ τιμὴ τοῦ τεύχους θὰ εἶναι ὡς καὶ πρὶν..... Δραχ. 5

Ἡ δὲ ἔτησίαι συνδρομὴ..... » 200

Ἡ ἐξάμηνος καὶ τρίμηνος ἀναλόγως..... »

Ἡ συνδρομὴ ὅπως θ' ἀντιληφθῶν οἱ συνδρομηταὶ μας ἀντὶ νὰ αὐξηθῇ ἡλαττώθῃ διότι ἐνῶ θὰ λάβουν ἀντὶ 24 φύλλων τὸ ἔτος 52 φύλλα θὰ πληρῶνουν 200 δραχμὰς μόνον ἐνῶ ἂν τὸ ἡγόραζαν κατὰ τεῦχος θὰ ἐπλήρωναν $52 \times 5 = 260$.

Ὅσοι ἐκ τῶν συνδρομητῶν ἐπλήρωσαν δραχ. 100 θὰ πρέπει μετὰ τὴ λήψι 24 τευχῶν ν' ἀποστείλουν ἄλλες 100 δρ. ἂν θέλουν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

«ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»,
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΕΧΝΗΣ - ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ
Β. ΜΠΑΛΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΤΗΣΙΑ ΔΡΧ. 100
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡΧ. 60
ΔΙΕΦΗΜΙΣΕΙΣ Ο ΣΤΙΧΟΣ ΔΡΧ. 7

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΕΙ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Α. Κυριαξή: Τὰ Ρουμειώτικα. Ὁ κ. Κυριαξῆς εἶναι παιὶ ἕνας δόκιμος ποιητῆς, κ' ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν καινούργια του συλλογὴ, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους ἀνάμεσα στοὺς νέους. Τὰ ποιήματά του ὅλα, καὶ τὰ πεῖ ἄτονα, κάτι ἔχουν νὰ ποῦν, ποτὲ δὲν εἶναι κατασκευάσματα. Μέσα σ' αὐτὰ ὁ ἀναγνώστης δὲν θαῦρη μονάχα πλῆθος ὡραίου, κλασσικοῦς πολλὰς φορὲς στίχους, μὰ καὶ ποιήματα ἄρτια, μὲ μεστὸ στίχο, καθαρὰ καὶ πειθαρχημένη γλῶσσα καὶ λεπτὴ αἰσθησι, πού ὅπως κ' ἂν χρωματίζεται κάθε φορά, μένει πάντα μέσα στὸ μέτρο, αὐτὸ τὸ κατ' ἐξοχὴν γνώρισμα τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς. Τίποτα βαρὺ, παρατραβηγμένο, ἀλλοθί.

Ὁ ποιητῆς τραβᾷ ἀπάνω στὴν παράδοσι τοῦ νεώπου δημοτικοῦ τραγουδιοῦ, μὰ δὲν σκληρώνεται, ὅπως ἄλλοι, μέσα στὴ στενὴ κ' ἐπιφανειακὴ μίμησι τῆς ἀπλῆς λαϊκῆς ψυχῆς καὶ τῶν φραστικῶν σχημάτων μὲ τὰ ὁποῖα ἐκφράζεται αὐτὴ. Ὁ κ. Κ. δημιουργεῖ, ἀπὸ τὰ ποιήματά του βγαίνει μιὰ προσωπικότητα, ἡ ὁποῖα ἀβίαστα, χωρὶς ἐπιτήδευσιν, συντονίζει τὴν προσάθεσι τῆς μετὰ τὴν ψυχὴ τῆς ῥάτσας του. Ὁ ἴδιος λέγει γιὰ τὸ τραγοῦδι πὼς εἶναι.

Κλήρα ἀκριβὴ καὶ μοῖρα μου
κ' ἀπαντοχὴ μου μόνη.
Σὰ νεκροποῦλι κάποτε,
μὰ πάντα σὰν ἀηδόνι.

Ἄν ἤθελα νὰ σημειώσω τοὺς στίχους πού ξεχωρίζουν, ἔπρεπε νὰ ἀντιγράψω τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ βιβλίου. Δὲ μπορῶ ὅμως νὰ μὴ βάλω ἐδῶ κάποια δείγματα, μέσα ἀπὸ τὴ ξεχωριστὴ αὐτὴ συλλογὴ, ὅπως λ. χ. τὰ ποιήματα τῶν σελ. 5, 7, 15, 23, κλπ. γιὰ νὰ μὴν πᾶμε παραπέρα. Νὰ καὶ μερικὸι στίχοι:

Κι' ὁ Ἄη Γιώργης, πρῶτος κ' ὁμορφος,
τραβάει τὰ χαλινάρια,
νὰ ξεπερῆσει τὸ λόφο,
μὲ τᾶλλα παλιάρια.

Κι' ἀπὸ λογάκια τίποτες,
Μὰ ὅποιος νογάζει, διαβάζει.
Φτάνει ἡ καρδιά, πού ὀρμημένη
τὰ λόγια αὐτὸς τὰ βάζει...

Τὸν Ἄη Λιά ἀνηφόριζε
πραγματίες νὰ διαλέξει.
Κι' ἂν βρεῖ καυγὰ, νὰ σκοτωθεῖ.
Κι' ἂν βρεῖ καρδιά, νὰ μπλέξει.

Γ. Ἀθάνα, Εἰρμός. (ποιήματα). Κάποια ἀναλογία ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸν ποιητὴ τῆς παραπάνω συλλογῆς καὶ τοῦ κ. Ἀθάνα. Ἡ ἴδια νοσταλγία τοῦ χωριοῦ, τοῦ σπιτιοῦ, ὁ ἴδιος τόνος σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ ποιήματα. Ἐδῶ ὅμως ὁ ρυθμὸς ἔχει μᾶλλον χάρι παρὰ στερεότητα, ἡ γλῶσσα εἶναι πεῖο περιτεχνημένη, ἀντίθετα πρὸς τὰ «Ρουμειώτικα» πού ἔχουνε θωρηκὴ ἀσθητικότητα. Ὁ κ. Ἀθάνας εἶναι πεῖο πολυτροπος, πεῖο ποικίλλος, μὰ καὶ πεῖο ἀδύνατος. Ἀπλώνει καὶ γιὰ τὸ ἄτονεῖ πότε σιμάνει πρὸς τὴν παράδοσι, πότε ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτὴ. Τὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι τὰ ποιήματά πού εἶναι γραμμένα μέσα στὸ πνεῦμα τῆς λαϊκῆς μουσικῆς εἶναι καὶ τὰ ἀρτιώτερα. Τὰ τραγοῦδια πού ἐνεπνεύσθηκε ὁ ποιητῆς ἀπὸ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον δὲν συγκινοῦν. Πάντως, καὶ ἡ συλλογὴ αὐτὴ περιέχει πολλὰ καλὰ κομμάτια καὶ στίχους ἀξιόλογους. ὅπως λ.χ.

Πὲς μου, καλέ μου φίλε, πὲς μου ἀκόμα
Κι' ἄλλα τραγοῦδ' ἀπλὰ σὰν τὴ ζωὴ μας,
Ποῦ τόσο ἀγαποῦμε, ὥστε ἡ ψυχὴ μας
θέλει, ἔχει ἀθέρας,—τοῦ χωριοῦ νὰ γίνῃ χῶμα!

Ἐνα ἀπὸ τὰ πεῖ ἄρτια τραγοῦδια εἶναι τὸ «Παράπονο τῆς χωριατοπούλας»

Δύση Μαρμαρή: Ἀραβουργήματα. Γλῶσσα καὶ στίχος ἀπειθάρχητα. Ἐν τούτοις ὑπάρχουν μέσα σ' αὐτὴ τὴν παιητικὴ συλλογὴ στίχοι καλοὶ. Ὁ ποιητῆς ἐμπνέεται ἀπὸ τὴ γοητεία τῆς θερμῆς καὶ αυστικόπαθης ζωῆς τῶν μουσουλμάνων, κ' αὐτὴ ἡ ἠδύπαθη πνοὴ πνέει στὸ πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου του. Οἱ τίτλοι τῶν τραγοῦδιῶν του εἶναι «Σουλτανικὴ ὄπτασις», «Σεβέρια», Κομμάτια ἀπὸ τὸ παραμῦθι τοῦ Ἰράν». Στὸ δεύτερο μέρος κινεῖται μορφὲς τῶν δυτικῶν θρούλλων, Ὁφελία, Τζοκόγνα, Λουκρητία Βοργία, μὰ ἀπ' ἀνάμεσόν τους ξεπετιοῦνται καὶ κάποιες ζωηρὲς τῆς Ἀνατολῆς, τόσο προσφιλεῖς στὸν ποιητὴ. Στὸ τρίτο μέρος φανερώνονται ἡ Ζηνοβία, ἡ βασιλίσα τῆς Παλμύρας, Κλεοπάτρα ἡ Σελήμη, ἡ Τόμυρη κ' ὁ Σαρδανάπαλος. Αὐτὴ ἡ

προσέλιψη του συγγραφέα στους παλιούς πολιτισμούς, κάτι βέβαια σημαίνει, μα η φόρμα των ποιημάτων του ύστερη πολύ.

Δ. Αργυροπούλου: Τὸ Κορίτσι πὸν πρέπει ν' ἀγαπιέται. Ὁ συγγραφέας, ὅπως λέγει σὲ κάποιον μικρὸ πρόλογο, ἔγραψε αὐτὸ τὸ ρομάντζο μὲ τὴν πρόθεσι ν' ἀντιδράσῃ στὴν ἐκλυση τῶν ἡθῶν. Δυστυχῶς, μολοντὶ ἔχει ἕναν τέτοιον εὐγενικό σκοπὸ, ἡ τέχνη του εἶναι λίγη. Ἡ ἀφήγησι τραβᾷ τὸ δρόμο της χωρὶς χροῖμα, χρονογραφικὰ, μὲ τίς πικρὰ ἀσήμαντες λεπτομέρειες τονισμένες ὄλες ἐξ ἴσου. Μία κυριολεκτικὴ φωτογραφία γεγονότων, πού κι' αὐτὰ καθεαυτὰ εἶναι ἐπίσης ἀσήμαντα. Ὅπως ὅλα τὰ βιβλία μὲ μέτριο περιεχόμενο, καὶ τοῦτο—δὲν ἔχει χτυπητὰ τρωτὰ, ὅπως δὲν ἔχει καὶ σημαία πού νὰ ξεβγαίνουν ἀπὸ τὸ συνειδημένο. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, μπορεῖ νὰ ἰκανοποιήσῃ τοὺς πολλοὺς, πού βλέπουν μέσα στίς σελίδες του νὰ ξετυλίγονται ἐπεισόδια τῆς ζωῆς αὐτοῦσια, παρμένα ἐκ τοῦ φυσικοῦ καὶ πού τοὺς ἐνδιαφέρουν ἀκριβῶς γιατί εἶναι **σάν πραγματικά.** Μήπως οἱ πολλοὶ κι' ἀπὸ τῆς ζωγραφικῆς δὲν ἔχουν ἀνάλογες ἀπαντήσεις. Λοιπὸν καὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Αργυροπούλου εἶναι φυσικὸ «σάν φωτογραφία». Αὐτὸ μπορεῖ νὰ ληφθῆ ἢ ὡς μέγας ἔπαινος ἢ ὡς καταδίκη κατὰ τὰς ἀντιλήψεις.

Ἰωάν. Κωτούλα. Ὁ Ξενοφῶν ὡς στρατηγός. Λόγω τῆς σημασίας τὴν ὅποιαν ἔχει διὰ τὸν στρατιωτικὸν κόσμον μελέτη ὡς ἡ ἀνωτέρου καὶ δι' ὀφειλομένη εἰς τὸν κάλαμον ἀξιωματικοῦ γνωστοῦ διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ κατάρτησιν, τὴν ἀναγγέλομεν, μὲ τὴν πληροφορίαν ὅτι οἱ βουλόμενοι θέον νὰ ἀποταθῶσαν πρὸς τὴν Στρατιωτικὴν Ἐγκυκλοπαίδειαν διὰ τὰ ἀφορῶντα τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ βιβλίου.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

Αἱ ἐφημερίδες τοῦ Μετώπου
Ὁ «Τσολιάς»

Ἡ πρώτη ἐφημερίς τοῦ Μετώπου.

Ὁ κ. Κ. Παπαλεξάνδρου, γράφοντας τὴν ἱστορία τῶν ἐφημερίδων πού ἐξεδίδοντο στὸ μέτωπο ἀπὸ στρατιωτικούς γιὰ τὸ σκότωμα τῆς ἀνίας τῶν στρατιωτῶν, στὰ «Ἑλληνικὰ Γράμματα» (τόμος Δ', ἀριθ. 41 τῆς 15 Φεβρουαρίου 1929), ἀρχίζει τὴν ἱστορίαν μὲ τὰ ἑξῆς λόγια: «Ποιὰ ἀπ' τὶς ἐφημερίδες τοῦ Μετώπου ἐβγήκε πρώτη δὲν μπορῶ νὰ πῶ θετικὰ. Ἀπ' ὅσες ἔχω στὰ χέρια μου—κι' ὄχι ὄλες τίς σειρές, μὰ φύλλα σκορπιστὰ ἀπὸ κάθε μιὰ—ἡ πῶ παλαιὰ εἶναι ἡ «Ἀρβύλλα» πού τὸ πρῶτό της φύλλο ὑπολογίζω νὰ βγήκε στίς 5 Δεκεμβρίου 1921 κ. λ. π.»

Θὰ μοῦ ἐπιτραπῆ, νομίζω, νὰ προσθέσω κι' ἐγὼ τίς πληροφορίες μου γιὰ τὴν συμπληρωθῆ κάπως ἡ ἱστορία τοῦ τύπου τῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων τοῦ Μετώπου, γιατί ἡ τύχη ἔκανε νὰ βγάλω πρῶτος ἐφημερίδα καὶ πολὺ πῶ μπροστὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους συναδέλφους, πού ἔβγαλαν μετὰ χρόνια στὸ Μικρασιατικὸ Μέτωπο τὴ «Φούντα» τὴν «Ἀρβύλλα» κι' ὄλες τίς ἄλλες πού ἀναφέρει ὁ κ. Κ. Παπαλεξάν-

δρου στὴν ἀναφερθεῖσα ἱστορίᾳ του. Θυμοῦμαι μάλιστα, ὅτι ὁ σεβαστὸς μου φίλος κ. Στάμ. Μπράνις, πρὸ τοῦ 1922—δὲ θυμᾶμαι ποιὸν ἀκριβῶς χρόνο—ἔγραψε σχετικὰ μὲ τίς ἐφημερίδες τοῦ Μετώπου στὸν «Ἐλεύθερο Τύπο». Στὴ περιγραφή του ἐκεῖνη εἶχε καὶ ὅ,τι ἔρχομαι νὰ συμπληρώσω σήμερα, ὅτι δηλαδὴ πρώτη ἐφημερίς πού ἐξεδόθη στὸ Μέτωπο ἦτο ὁ «Τσολιάς» τὸν ὅποιον ἐξέδωκα ἀρχῆς τοῦ 1917 στὴ Μπόεμιτσα τῆς Μακεδονίας. Στὴ βιβλιοθήκη μπορεῖ κανεὶς νὰ φυλλομετρήσῃ τὸν «Ἐλεύθερο Τύπο» καὶ νὰ ἰδῆ τὰ ὅσα γράφει ὁ κ. Μπράνις.

Ἐπηρετοῦσα τότε τὴν Μερραρχία Σερρών πού εἶχε τὴν ἔδρα της στὸ μικρὸ χωριὸ τῆς Μπόεμιτσα, κοντὰ στὴ μεγάλη γέφυρα τοῦ Καραουλιού, ἀντίκρου ἀπ' τὴ Γευγελή. Ἀνῆκα στὸ 2ον Σύν)μα Πεζικοῦ Μερραρχίας Σερρών, μὲ Διοικητὴν τὸν ὑπέρροχο στρατιωτὴ Συναρχὴν κ. Χαράλαμπος Τσερούλην—νῦν στρατηγὸν ἐν ἀποστρατεία— Διοικητῆς τῆς Μερραρχίας ἦτο ὁ Στρατηγὸς Χριστοδούλου, μὲ Ἐπιτελάρχην τὸν νῦν Στρατηγὸν ἐν ἀποστρατεία Κώσταν Αἰνεῖαν Μαζαράκη. Ἡ αὐτὴ ἀνία ἔδερνε ὄλους ἐμᾶς πού ζούσαμε στὸ μέτωπο, στὰ χαρακώματα, στὰ ἀμπρί. Τότε μοῦ ἦρθε στὸ νοῦ νὰ βγάλω μιὰ ἐφημερίδα, ἀντίγραφα τῆς ὅποιας νὰ στήλωνται—ἀνὰ ἐν—στοὺς λόγους. Τὴν ἐπιθυμία μου αὐτὴ τὴν ἀνεκοίνωσα στὸν τότε Ἐπιτελάρχην τῆς Μερραρχίας Σερρών κ. Κωνστ' Αἰνεῖαν Μαζαράκη, ὅστις ἐνέκρινε, προσέφερθη μάλιστα νὰ μὲ βοηθήσῃ καὶ ὕλικῶς. Βρῆκα ἔπειτα τοὺς νῦν λαχαγούς κ. κ. Χρήστον Μόσχον καὶ Νίκον Λάζον, ὅστις τώρα εἶναι μαθητὴς τοῦ Σχολείου Ἐφαρμογῆς, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἀνεκοίνωσα τίς σκέψεις μου καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἐπιτελάρχου μας, τοὺς παρεκάλεσα δὲ νὰ μὲ βοηθήσουν. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτοὺς, εἶπα τὰ ἴδια καὶ στὸν τότε λοχίαν τοῦ ἱππικοῦ—τώρα δὲν γνωρίζω πού βρίσκεται—τῆς ὕλης τῆς Μερραρχίας Σερρών, ὁ ὅποιος διακρίνονταν στὴ στιχοπλοκῆ. Ἔτσι, ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου ἐξεδόθη ἀρχῆς τοῦ 1917 ἡ ἐφημερίς ὁ «Τσολιάς», ἑβδομαδιαία. Εἶχε τὸ κύριον ἄρθρον της, τὸ χρονογράφημα, ποιήματα τοῦ κ. Μακρίδη, σκανδαλάκια, στήλη ἀλληλογραφίας καὶ τελευταῖες εἰδήσεις!! Ἦταν χειρόγραφος τὸ πρῶτον, σὲ σχῆμα ἀρκετὰ μεγάλο, διςέλιδος. Ἀργότερα βγήκε στὸν πολὺγραφο, μὰ δὲ θὰ βγήκε περισσότερο ἀπὸ 5—6 φορές—ἑβδομαδῶδες, γιατί ἐγὼ μὲν εἶχα βαρεῖα τραυματιστῆ στίς ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ Ραβίνε—Μάης 1917, οἱ ἄλλοι δὲ οἱ συνεργάτες, ἐπειδὴ βρισκόνταν καθημερινὰ σὲ ἀγῶνες χαρακωμάτων, δὲ μπόρεσαν νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν ἐκδοσὴ τοῦ «Τσολιά».

Ἔτσι ἀρχισε ἡ ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων τοῦ Μετώπου μὲ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ «Τσολιά», παιδιὰ τοῦ ὁποίου ἦσαν τὰ ἀργότερα ἐν Μικρασιατικῇ ἀναφανέντα φύλλα, ἡ «Φούντα» ἡ «Ἀρβύλλα» κλπ. Ἐνα φύλλο, τὸ πρῶτον κι' αὐτὸ, σάθηκε στὸ μπαούλο μου, κι' εἶναι τώρα χιτρινασμένον καὶ φαγώμενον κάπως ἀπ' τὸ χρόνο. Θὰ προσπαθῶ νὰ στερεώσω τὸ φύλλο αὐτὸ τοῦ «Τσολιά» καὶ θὰ τὰ παραδώσω στὴ Βιβλιοθήκη, ὅπου ὁ ἱστορικὸς θὰ μπορέσῃ ναῦρη τὴν ἀρχὴ τῆς ἱστορίας τῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων τοῦ Μετώπου.

Ἀθήνα 22 Φεβρουαρίου 1929

ΘΩΜΑΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ (ΒΙΝΙΚΙΟΣ)
Λοχαγὸς ἀνάπειρος—συνεπείρ τραυματῶν

B. ΓΕΡΜΕΝΗ: Σκάλα

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ἐκθεσὶς Β. Γερμανῆ, Αἰθουσα Πανασοῦ. Ὁ κ. Γερμανῆς εἶναι ἀπὸ τοὺς νεοὺς ζωγράφους μας κι' ἀπὸ τοὺς πειρὰ ἀφοσιωμένους στὴν τέχνην. Ἐργάζεται μὲ προσήλιψη. Ἡ ἔκθεσὶς του μαρτυρεῖ γι' αὐτὴν τὴν φιλεργία, πού εἶναι ὁ πρῶτος ὅρος γιὰ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ τεχνίτη. Τὰ νέα του ἔργα δειχνουν μεγάλη πρόοδο, μέσα στὸν ἴδιον δρόμο πού ἐχάραξε ἐξ ἀρχῆς, καὶ ὁ ὅποιος, χωρὶς νὰ εἶναι στείρος, δὲν ἀπομακρύνεται βασικὰ ἀπὸ τὴν τεχνολογία τοῦ Πολυτεχνείου. Ἡ ἰδιοσυγκρασία ὁμοῦ τοῦ καλλιτέχνη αὐτοῦ, πού δὲν ἀρπάζει ἔτσι ἀπὸ μόδα τὸ ὕφος τῆς νέας εὐρωπαϊκῆς ζωγραφικῆς γιὰ νὰ τὸ ἐφαρμόσῃ μὲ ἐλαφρὴ συνείδηση

στὰ ταμπλό του, βρίσκει τρόπο νὰ ἐκφρασθῆ μὲ τὰ γνωστὰ συντηρητικὰ μέσα καὶ νὰ συγκινήσῃ. Τὴν φορὰ αὐτὴ, ὁ κ. Γερμανῆς παρουσιάζεται πολὺ ὀριμώτερος ἀπὸ τὴν προηγούμενη. Ἐφυγαν ἀπὸ τὴν παλέττα του οἱ λαχαρένιοι κάπως χρωματισμοί, κι' ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ θερμούς τόνους, πού ἀρμονίζονται μὲ γκριζοὺς πολὺ τεχνικὰ. Στὰ νησιώτικα τοπεῖα του ἔχει ἀποδώσει τὴν στεγνὴ φύσιν, τῶν βράχων καὶ τῆς ἀγρίας πρασινάδας μὲ χροῖματα, πού γιὰ τὴν σύνθεσίν τους χρειάζεται γερὴ παρατήρησις. Ἐν γένει, ἡ ἐντύπωσις ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Γερμανῆ εἶναι ἰκανοποιητικὴ. Τὸ ἀδύνατό του μέρος εἶναι οἱ κάπως προμελετημέναι κινήσεις στίς φηγοῦρες του, πού θυμίζον τὸ μοντέλλο, καὶ ὑπόλειμα τοῦ Πολυτεχνείου.

K. M.

ΔΙΔΑΧΕΥΣΙΣ

Κ. Προσην, Ν. Ἀθανασιάδην, Ἰ. Σκαρίμπαν, Ἰ. Παπασοτηρίον, τὰ διηγήματά σας γιὰ τὸ διαγωνισμό ἐλήφθησαν.— **Α. Τρ.** Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλά λόγια σας πρὸς τοὺς νεώτερους. Τὸ διηγημὰ σας ὅταν διαβασθῆ, θὰ κριθῆ μὲ δυὸ λόγια σ' αὐτὴ τῆ στήλῃ.— **Πάλην Κόνταν,** τὸ ποίημά σας μέτριο ὁ στίχος σας, ἄκριτο παιγνίδι λέξεων: «Μιά σαρκική δδύνη—στῆς ἡδονῆς τῆ δίνης», «ἀπ' τὸ γλυκὸ ποτήρι!...—τῆς σάρκας τὸ τσαντήρι» κλπ. Πετᾶτε πέρα ὅλα αὐτὰ τὰ εὐκόλα σχήματα λόγου. Ἄν θέλετε νὰ πῆτε κάτι, πέστε το ἀπλᾶ, εὐκρινῶς, καὶ χωρὶς ἐξυπνάδες.— **Α. Μακροχωρίτην,** τὸ ποίημά σας ἔχει ἀκόμη ἑλλείψεις. Μὴ διάζεσθε νὰ τὸ δῆτε τυπωμένον μὰ τὴν ἀλλοθία, σ' αὐτὸ μὴ δίνετε καὶ τὴν σημασίαν. Αὐτὸς ὁ στίχος λ. χ. εἶναι κακός: «Καὶ λιγάκι τρέμοντας βουβὰ ὡς ἀπαλογόρη».— **Γιάννην Φλάσιον.** Τὸ κομμάτι πού μᾶς στέλετατε καλὸ, μὰ ἴσως ἡ θέση του εἶναι μᾶλλον στὴν ἐφημερίδα παρὰ στὸ περιοδικόν.— **Τακην Μαυροκέφαλον.** Προσπαθῆτε νὰ περιορίσετε τοὺς ἐνθουσιασμούς σας, χωρὶς θέβαια νὰ ἐνοούμε ὅτι πρέπει καὶ νὰ τοὺς ἀποβάλετε: νὰ κυριαρχήσετε ἀπάνω τους. Στὰ ποιήματά σας διακρίνεται πάντα κάποια ἠθική, κάποια πνευματικότητα, πού εἶναι τόσο σπάνια στὴν ἐποχὴ μᾶς, ἴδια στοὺς νέους, πού πέρνουνε τὰ πράγματα πολὺ ἐγωιστικά. Ἡ φόρμα σας ὅμως εἶναι πίσω, θέλει δουλειά. Μὴν διαζόσατε νὰ παραζέτε: ἡ τελείωση γίνεται πρῶτα μέσα μας, κ' ἡ μορφή τότε πέρνει κ' αὐτὴ τελειότητα σὰν μονάχη τῆς.— **Ἰ. Ρουμπίνην.** Τὰ ποιήματά σας δεῖχνουν καλὴ φλέβα. Τὰ κρατᾶμε, κ' ἴσως δημοσιεύσουμε κάτι ἀργότερα.— **Α. Αἰάντα.** Τὸ δικὸν σας μετριώτατο.— **Ἰ. Κουτάντον.** Τὸ ποίημά σας ἀρκετὰ καλὸ, μὰ κάπως ἄδειο καὶ περιττολόγο. Ὁ τελευταῖος στίχος εἶναι ὁ καλύτερος: «Ἄχ καὶ μὰ πῶς:—Βάλε κρασί!».— **Κ. Δημητρούλην.** Εὐχαριστοῦμε. Τὸ τεύχος πού ζητᾶτε ἀποστέλλεται.— **Φ. Γεωργίου καὶ Δ. Χλόην.** Διηγήματά σας πρὸς συμμετοχὴν εἰς διαγωνισμὸν ἐλήφθησαν. Ἐν περιπτώσει βραβεύσεως τοῦ ἔργου τοῦ κ. Δ. Χλόη, θὰ συμμορφωθῶμε τὴν εὐγενικίαν του ἐπιθυμία.— **Στ. Κούρτην.** Τὸ διηγημὰ σας θὰ διαβασθῆ καὶ θὰ δῆτε τὴ γνώμη μᾶς σ' αὐτὴ τῆ στήλῃ.— **Ἰρατιέλλα, Κάϊρον.** Διηγημὰ σας διαγωνισμὸν ἐλήφθη. **Ν. Διώκην.** Διηγημὰ σας διαγωνισμὸν ἐλήφθη. **Αρτεμ. Χαριτάκη.** Διηγημὰ σας διαγωνισμὸν ἐλήφθη. **Φ. Τζίφραν.** Τὰ ποιήματά σας μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι κακά, δὲν λένε ὅμως τίποτα παραπάνω ἀπὸ τὰ συνειθισμένα.— **Σταύρον Κούρτην.** Τὸ διηγημὰ σας ἔχει ἀρετές.— **Γιάννην Ζαννέτον.** Φχαριστοῦμε γιὰ τὴν καλὴ γνώμη πού ἔχετε γιὰ τὸ περιοδικόν μᾶς. Τὰ τεύχη δὲν εἶναι δεμένα. Ὑπάρχει ὅμως ὁ Γ' τόμος καὶ στοιχίζει δρα. 100.— **Α. Τρικκαῖον.** Μολονότι τὸ διηγημὰ σας εἶναι καλογραμμένον, τὸ ἐνδιαφέρον πού κινεῖ θῆτανε πολὺ μικρότερον, ἂν ἔλειπαν ὅσα ἀφοροῦν τὴν πόρτα. Ὅ,τι γράφετε ἀπ' ἀφορμῆς τῆς πόρτας στὴν ἀρχή, εἶναι τὸ καλύτερον μέρος τοῦ διηγήματος, μὰ κατόπι τὸ παρατραβᾶτε αὐτὸ τὸ μόνιμον. Ἄν τὸ σταματοῦσατε ἔως ἐκεῖ, σὰν κάτι πάρεργον, τὸ σύνολο θὰ κέρδιζε. Ἐσεῖς ὅμως προσπαθεῖτε νὰ χρωματίσετε ὅλο τὸ διηγημὰ μὲ τὴν παρουσία τῆς μοιραίας πόρτας, ἀφοῦ αὐτὴ θᾶζετε καὶ στὸν τίτλο. Αὐτὸ ἴσως ἀφελεται στὴ μίμησιν ἀνάλογων τίτλων

σὲ διηγήματα εὐρωπαϊκῶν, ὅπως «ὁ ἄνθρωπος πού σκότωσε», «ἡ γυναίκα πού ἀγάπησε» κλπ. Ὅπως δὴποτε θὰ τὸ κρατήσουμε κ' ἴσως δημοσιεύθῃ διορθωμένον.— **Σκαρίμπαν.** Νέο διηγημὰ σας ἐλήφθη, ἀλλὰ ἀπαράδεκτα διὰ διαγωνισμὸν πλέον τοῦ ἐνός. Θὰ διαβασθῆ καὶ ἂν κριθῆ δημοσιεύσιμο, θὰ τυπωθῆ.— **Γιότροπον.** Διηγημὰ σας διαγωνισμὸν ἐλήφθη.— **Σύλβαν.** «Τοῦ κάκου» εἶναι χαριτωμένον τραγουδάκι. Τὸ ἄλλο ρομαντικὸν καὶ κάπως ἀνοῦσιο.— **Γ. Π.** Καὶ τὸ δικό σας, μολονότι στρωτὸς ὁ στίχος, περιεχόμενον δὲν ἔχει σπουδαῖον. Μεταχειρίζεσθε καὶ φράσεις ἀποτυχημένες: «καὶ βαλτονέρια σημερνὰ νὰ πνίγουν τὸ βιάσιον».— **Προσην.** Διηγημὰ σας διαγωνισμὸν ἐλήφθη. Τὸ ποίημά σας ὄχι καλὸ, ἀσυνάρτητο καὶ στὴν οὐσία καὶ στὴν ἔκφραση. Γιατὶ ἐστὶ, λόγια στὸν ἀέρα. Πεῖότερος ἔλεγχος.— **Κώσταν Σεργαῖον.** Διηγημὰ σας, διαγωνισμὸν ἐλήφθη.— **Β. Σέρεσην, Πέτρον Μυτιλήνης.** Ἀντίτιμον «Ταξειδιῶν» ἐλήφθη. Βιβλίον ἀπεστάλη.— **Ἰ. Ἀθανασόπουλον, Καλλονῆν, Σ. Ψαρῶν, Καρδάμυλα.** Συνδρομὴ σας ἐλήφθη, εὐχαριστοῦμε.— **Ε. Βαμβουρέλην, Πλωμάρι.** Συνδρομὴ ἐλήφθη, τεύχος ἐστάλη.— **Δ. Πανουρηγιάν, Δειβαδιά.** Συνδρομὴ ἐλήφθη, ἀφείλετε ἀκόμη ἐτησίαν. Καθυστερηθέντα τεύχη ἐστάλησαν. Τὸ ζήτημα τῆς ἀντιπροσωπείας θὰ κανονισθῆ ἀργότερον.— **Ν. Σταυροπόπουλον, Λαγκαδία.** Βιβλίον ἀπεστάλη. Προκειμένου περὶ ἀριθμὸν τινος μαθητῶν, ὁ συγγραφεὺς διατεθειμένος νὰ προσφέρῃ τὰ ἀντίτυπα μὲ τιμὴν ἐλαττωμένην.— **Στέλλιον Ἀδγουστάκην.** Τὰ περισσότερα ποιήματά σας εἶναι καλὰ, εὐκρινῆ καὶ ἀνεπιτήδευτα. Τὰ καλύτερα εἶναι ἐκεῖνα πού τὰ δουλεύετε μὲ τὸν τρόπο πού αἰσθάνεται ὁ λαός. Ἡ «Προσπάθεια» λαμπρὸν, τὸ καλύτερον ἀπ' ὅλα. Ἐπίσης καλὸ εἶναι «ἡ Καρδιά πού κλαίει». «Τὸ μπαρμπεροτραγουδοῦ» ἐστὶ κ' ἐστὶ, ὄχι γιατί εἶναι τάχα ἐλαφρόν, μὰ γιατί εἶναι κάπως ἄτεχνο καὶ βιασμένον. Καλὰ εἶναι «ὁ Θρόνος τῆς χαρᾶς», «τὸ Γιατροσόφι», καὶ «Στὴν καρδιά μου», τραγουδάκια αἰσθηματικά χωρὶς πολλὴ πρωτοτυπία, μὰ τοῦλάχιστον ζυγιασμένα καὶ καλοδουλεμένα, πρᾶγμα σπουδαῖον.— **Α. Κυριακίδην.** Ἀπὸ τὰ δυὸ τραγουδία σας τὸ «Εὐτυχισμένον» ἀσυγκρίτως καλύτερον ἀπὸ τὸ ἄλλο, κ' αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ πρωτότυπον. Ἐχει στίχους πολὺ καλοὺς, ὅπως οἱ δύο πρῶτοι: «Στὴ βέργα πούχ' ἡ γλάστρα τῆς τυλίχτηκε γιρλάντα—λὲς κ' εἶναι χέρια ἐραστῆ σ' ἐκεῖνη π' ἀγαπάει», καθὼς κ' οἱ τελευταῖοι. Ἄν ὅλοι οἱ στίχοι εἴτανε τέτοιοι, τὸ ποίημά σας θὰ ξεχώριζε. Μὰ καὶ ὅπως εἶναι πιθανόν νὰ τὸ δημοσιεύσουμε.— **Κ. Σαμίον.** Στείλτε τὰ ποιήματα πού λέτε, μὰ χωρὶς νὰ προσεφλήσετε ὅτι θὰ δημοσιεύσῃ.

Τὸ ἐξώφυλλο

Ἡ εἰκόνα τοῦ ἐξωφύλλου μᾶς παριστάνει τὴν Ἰουδιθ μὲ τὸ κεφάλι τοῦ Ὀλοφέρνη, καὶ εἶναι ἔργο τοῦ ζωγράφου Allori, ἐνός ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ζωγράφους τῆς Ἰταλίας. Μὲ τὸ ἔργον αὐτὸ ἐγκαινιάζουμε σειρὰν διαλεχτῶν ἐξωφύλλων τὰ ὅποια θὰ ἀναρῶσθουν κάθε φορὰ καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα κομμάτια τῆς παγκόσμιας ζωγραφικῆς πού πληροῦν καὶ τοὺς δυὸ παραπάνω ὄρους.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ Δρ. 1.193.393.789.21

Καταθέσεις (τῆ 31ῃ Δεκεμβρίου 1928) „ 5.700.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

83 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 7 WALL STREET

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὄρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτηρίου εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

ΤΡΑΠΕΖΑ
ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛ. ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 25.500.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡ. 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης — Λάρισα
Τράπεζα Τρικάλων — Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος
καὶ τὰς κυριώτερας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ταμιευτήριον μέχρι 100.000 δραχμῶν

μὲ 7 1/2% — Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως

Τραπεζητικὰς ἐργασίας

ΑΓΟΡΑΖΩ γραμματόσημα οἰαδήποτε ἀξίας εἰς τὰς πλέον συμφερούσας τιμὰς, ἀσφράγιστα καὶ σφραγισμένα. ΠΡΟΤΙΜΩ ΤΟΝ ΑΝΩ ΤΥΠΟΝ γραμματοσήμων. Δίδω δάνεια ἐπὶ γραμματοσήμων (συλλογῶν, στόκ. κλπ.). Ἐνδιαφέρομαι διὰ παλαιὰς ἐπιστολάς μὲ γραμματόσημα.

ΔΗΜ. Α. ΣΠΑΝΟΣ

Πλατεία Κλαθμῶνος
Ὁδὸς Γερμανοῦ Παλαιῶν Πατρῶν.

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3
(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 11-26 ΝΕΟΝ

Πλουτισθὲν διὰ τῶν τελειω-
τέρων μηχανημάτων καὶ δια-
θέτων ὅλα τὰ μέσα ἀναλαμ-
βάνει κάθε ἐργασίαν, μὲ τα-
χύτητα καὶ καλλιτεχνίαν ἀπα-
ράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ
ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

“ΒΟΤΡΥΣ” ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικὸν καὶ Ἀποθεματικὸν
Δρ. 90.000.000 τὴν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ:
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, ἐρυθροί,
γλυκεῖς, μοσχάτοι
ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΑΛΑΣ: Ἐπιτραπέζιοι
ἐπιδόρπιοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί,
ΒΕΡΜΟΥΤ: Ἐκ παλαιοῦ μοσχάτου
Οἴνου

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Ἀπαράμιλλος
ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ “ΒΟΤΡΥΣ”
ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

Ἐφάμιλλον τῶν καλλιτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000
Μέτοχοι: Καλλιτέχναι Φιλότεχνοι — ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3

Διδάσκονται ἅπαντα τὰ ὄργανα καὶ μαθήματα
Μουσικῆ, Δραματικῆ, Ἀπαγγελίας, Ἱστορίας Μου-
σικῆς, Prima Vista, Ρυθμικὴ σύστημα Dalcroze.

Εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ παραρτήματα Ἀθηνῶν

ΜΗΝΗ ΡΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΥ & Σίας Α. Ἀλεξάνδρας 15
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΜΕΜΠΡΟΥΝΗ—Ἀχαρνῶν Σουρμελῆ
ΓΕΡ. ΣΙΛΒΕΡΝΟΥ—Κεραμῶν—Ἐλευσινίων
ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ—Τέρμα Πατησίων
ΠΑΕΛΦΩΝ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ—Πατησίων 306
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΔΗ—Παγερῶν
Π. ΖΕΡΒΟΥ—ΛΙΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ—Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ—Κηφισιά
Ν. ΜΠΟΡΟΥΝΗ—Πειραιᾶ
Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ—Πειραιᾶ
ΜΑΡΚΟΥ καὶ ΜΑΚΡΗ—Ν. Φάληρον
Α. ΦΥΛΑΤΩΦ—Ν. Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΟΣ
> > ΧΛΑΚΙΔΟΣ
> > ΚΟΡΙΝΘΟΥ
> > ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
> > ΒΟΛΟΥ

Μέσος ὁδὸς φοιτῶντων μαθητῶν κατ' ἔτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ἈΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
BLUTHNER CROTRIAN STEIN WEG NEUMEYER,
ΣΟΡΗ Κ.Α.Π.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

Ὅλα τὰ κλασσικά, παιδαγωγικά καὶ νεώτερα. Γί-
νονται δεκταὶ ἰδιαιτέραι παραγγελφαί. Συνεργα-
σία μὲ τοὺς μεγαλύτερους ἐκδοτικούς οἴκους τῆς
Εὐρώπης

ΜΟΥΣΙΚΑ ὈΡΓΑΝΑ

Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κοντραμπάσσα, μαν-
δολίνα, κιθάρες, ὅλα τὰ εἶδη τῶν πνευστῶν ὀργάνων,
ἐξαετήματα παντὸς εἶδους μάνται φιλαρμονικῶν,
ὄργανοι, πιανόλες, χρονόμετρα κ.λ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ

Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκδοσὴν μουσικῶν τεμαχίων
καὶ ἐκδόσεις ἔργων διαφόρων μουσουργῶν.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΔΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστράρονται καὶ ἐπισκευάζονται
παντὸς εἶδους πιάννα, πιανόλες καὶ μουσικά
ὄργανα ἀπὸ ἀρίστους τεχνίτας.

Ἡ ὀδοντόκρεμα ΚΟΛΥΝΟΣ καθαρίζει
τὸς ὀδόντας, τὰ οὖλα, τὸ στόμα
ολόκληρον.

Τὰ ἀντισηπτικὰ τῆς συστατικῆς
καταστρέφουσι τὰς ἐπικινδύνους νο-
σογενεῖς ἐστίας τοῦ στόματος, εἶναι
προστατευτικὴ κατὰ τῆς ὀδοντογί-
ας, τῆς σήψεως, τῆς οὐλίτιδος καὶ
τῆς γενικῆς ἐκασθενήσεως.

Δοκιμασατε τὴν ΚΟΛΥΝΟΣ ἐπὶ
μίας ἡμέρας ψήντρας. Θὰ αἰ-
σθανθῆτε τὴν καθαριότητα
καὶ δροσερότητα τοῦ στόματος.

ΚΟΛΥΝΟΣ

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ
ΜΟΝΟΣ ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ
4 Εὐριπίδου 4 ΑΘΗΝΑΙ

KODAK

“Αμα περάσουν μερικά χρόνια, άνοιγοντας
τὸ λεύκωμά σας με τις φωτογραφίες θὰ
ξαναζήσετε τις ὡραίες εὐτυχισμένες στιγμές
τῆς ζωῆς σας, τις ἐκδρομές σας, τὰ τα-
ξείδια σας.....

“Όλα περνοῦν.....

.....οὶ φωτογραφίες **KODAK** μένουν

ΜΟΔΕΛΑ ΑΠΟ ΔΡΑΧ. 225